Al. Dumas
După
douăzeci
de ani

ALEXANDRE DUMAS

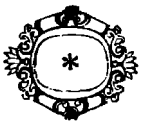

DUPĂ DOUĂZECI DE ANI

Ediția a II-a

ÎN ROMÂNEȘTE DE MARCEL GAFTON

EDITURA TINERETULUI

Coperta de *DEAK ION*

I

FANTOMA LUI RICHELIEU

Într-o încăpere a Palatului Cardinal[1] pe care o cunoaştem, la o masă cu colţurile ferecate în argint aurit, încărcată de hîrtii şi de cărţi, şedea un om cu capul sprijinit în mîini. Îndărătul lui se afla un cămin impunător, împurpurat de răsfrîngerile jeraticului şi în care tăciunii aprinşi se mistuiau printre mari grătare aurii. Licărirea căminului învăluia din spate veşmîntul măreţ al acestui visător, pe care îl lumina din faţă un candelabru plin de lumînări.

Văzînd mantia aceasta roşie şi bogatele-i dantele, fruntea aceasta palidă şi plecată sub povara gîndurilor, însingurarea ce domnea aici în încăpere, muţenia anticamerelor şi pasul măsurat al străjilor pe coridor, ai fi crezut că umbra cardinalului Richelieu se afla şi acum în cabinetul său. Vai, era într-adevăr numai umbra marelui om ! Franţa slăbită, autoritatea regelui nesocotită, nobilii deveniţi iarăşi puternici şi nesupuşi, duşmanul încălcînd hotarele — totul stătea mărturie că Richelieu nu mai era.

Dar ceea ce dovedea şi mai grăitor că mantia cea roşie nu-l înveşmînta nicidecum pe bătrînul cardinal era tocmai această însingurare ce părea — aşa cum am spus — mai degrabă a unei năluci decît a unui om viu ; erau coridoarele pustii de curteni şi curţile ticsite de străji ; era batjocura ce urca din stradă şi năvălea pe ferestrele acestei încăperi zguduite de răsuflarea unui întreg oraş coalizat împotriva ministrului ; era, în sfîrşit, zgomotul depărtat şi mereu reînnoit al împuşcăturilor, din fericire slobozite aiurea, numai ca să dea a înţelege gărzilor, elveţienilor, muşchetarilor şi ostaşilor

[1] E vorba de Palatul Regal, construit în 1629 de către Lemercier pentru cardinalul Richelieu ; de aici, numele de Palatul Cardinal pe care l-a purtat la început.

veghind în jurul Palatului Regal — întrucît însuşi Palatul Cardinal îşi schimbase numele — că şi poporul avea arme.

Această fantomă a lui Richelieu era Mazarin.

Şi Mazarin era singur şi se simţea slab.

— Venetic ! murmură el. Italian ! Asta-i cuvîntul pe care mi-l aruncă în obraz ! Cu vorba asta l-au ucis, l-au spînzurat şi l-au sfîşiat pe Concini [1] şi, dacă i-aş fi lăsat, m-ar fi ucis, m-ar fi spînzurat şi m-ar fi sfîşiat şi pe mine la fel, cu toate că nu le-am făcut niciciînd alt rău, decît doar că i-am stors niţeluş. Nerozii ! Nu pricep că duşmanul lor nu-i acest italian care vorbeşte prost franţuzeşte, ci mai curînd aceia care au darul să le îndruge cuvinte frumoase, cu un atît de curat şi splendid accent parizian.

Da, da — urmă ministrul, cu surîsul său fin, care de astă dată părea ciudat pe buzele-i pale — da, larma voastră îmi spune că soarta favoriţilor e nesigură ; dar dacă ştiţi asta, ar trebui să ştiţi deopotrivă că eu nu sînt un favorit oarecare ! Contele de Essex avea un minunat inel împodobit cu diamante, pe care i-l dăruise regeasca lui amantă ; eu am doar un simplu inel cu două iniţiale şi o dată [2] gravate pe el, însă inelul acesta a fost binecuvîntat în capela Palatului Regal ; şi de aceea pe mine n-au să mă doboare, aşa cum ar pofti. Tot urlînd : „Jos cu Mazarin !", nu-şi dau seama că eu îi fac să strige cînd trăiască Beaufort, cînd trăiască Prinţul, cînd trăiască Parlamentul [3] ! Ei bine, domnul de Beaufort e închis la Vincennes, Prinţul îi va călca pe urme de la o zi la alta, iar Parlamentul...

Aici surîsul cardinalului căpătă o expresie de ură, de care chipu-i blajin nu părea în stare.

— Ei bine ! Parlamentul... vedem noi ce facem şi cu Parlamentul ; acum îi avem pe Orléans şi pe Montargis. Ah, am să las timpul să lucreze ! Toţi cîţi au început să strige „Jos

---

[1] Concini — aventurier italian, cunoscut sub numele de mareşal d'Ancre, favorit al Mariei de Medicis, soţia lui Henric al IV-lea, şi ministru, pe cît de lacom de bani, pe atît de incapabil, în timpul domniei lui Ludovic al XIII-lea ; el a provocat în cîteva rînduri revolta nobililor şi a pierit asasinat în anul 1617.

[2] Se ştie că Mazarin, neîntîmpinînd nici o piedică în calea căsătoriei sale, se însurase cu Anna de Austria. (Vezi memoriile lui Laporte, despre prinţesa palatină). (n. a.)

[3] Pînă în anul 1791, Parlamentul avea în Franţa rolul de Tribunal suprem al regelui.

cu Mazarin" vor sfîrşi prin a-i huli pe fiecare dintre ei, rînd pe rînd. Richelieu, pe care îl urau atunci cînd trăia şi de care vorbesc mereu de cînd a murit, a fost încă şi mai înjosit decît mine ; căci el s-a văzut alungat de cîteva ori şi s-a temut de şi mai multe ori de asta. Pe mine însă regina nu mă va alunga niciodată şi, dacă voi fi silit să mă plec voinţei poporului, ea va fi alături de mine ; dacă fug eu, va fugi şi ea, şi-o să vedem noi atunci ce fac răzvrătiţii fără regină şi fără rege. Ah, barem de n-aş fi străin, de-aş fi barem francez, barem gentilom !

Şi căzu din nou în visare.

Într-adevăr, situaţia era critică şi ziua ce abia se sfîrşise o complicase şi mai mult. Mazarin, veşnic îmboldit de respingătoarea-i lăcomie de bani, strivise poporul sub povara impozitelor, şi poporul, căruia nu-i mai rămăsese decît sufletul — după vorba procurorului general Talon — cum nu-şi putea pune sufletul la mezat, poporul, pe care încercau să-l facă să-şi păstreze răbdarea cu larma stîrnită în jurul unor victorii, dar care găsea că gloria nu-i carne să-ţi potoleşti foamea cu ea [1], poporul începuse să murmure cam de multişor.

Dar asta nu era tot ; fiindcă atunci cînd doar poporul murmură, curtea, ţinută departe de către burghezie şi gentilomi, nu-l aude ; Mazarin avusese însă nesocotinţa să se atingă de magistraţi ! El vînduse douăsprezece titluri de raportor în Consiliul de Stat şi, cum magistraţii plăteau bani grei pentru slujba lor, iar numirea acestor noi doisprezece urma să micşoreze procopseala, cei vechi ţinuseră sfat şi juraseră pe Evanghelie să nu îngăduie una ca asta şi să se împotrivească din răsputeri persecuţiilor curţii, făgăduindu-şi totodată unii altora că, dacă din pricina acestei răzvrătiri vreunul dintre ei şi-ar pierde slujba, toţi ceilalţi vor pune mînă de la mînă ca să-l despăgubească.

Şi iată ce se întîmplase din aceste două motive :

În ziua de 7 ianuarie, şapte-opt sute de negustori din Paris se strînseseră laolaltă şi, revoltaţi de o nouă dare plănuită pentru proprietarii de case, trimiseră zece dintre ei să

[1] Doamna de Motteville — (n. a.) (Citat din Françoise de Motteville (1621—1689), autoarea unor amănunţite Memorii asupra Annei de Austria.

vorbească ducelui d'Orléans, care, potrivit vechiului său obicei, căuta să cîştige simpatia mulţimii. Ducele d'Orléans îi primise şi ei declarară răspicat cum că sînt hotărîţi să nu plătească nici o lăscaie din darea cea nouă, chiar de-ar fi să se apere cu arma în mînă de oamenii regelui veniţi să o perceapă. Ducele d'Orléans îi ascultase cu mare bunăvoinţă, le dăduse nădejdea unei oarecare îndulciri, le făgăduise să înfăţişeze reginei păsul lor şi-i concediase cu vorba dintotdeauna a maimarilor : „Vom vedea".

La rîndul lor, în ziua de 9, magistraţii veniseră la cardinal, şi unul dintre ei, care avea împuternicirea celorlalţi, îi vorbise cu atîta hotărîre şi îndrăzneală, încît cardinalul rămăsese uluit ; şi scăpase de ei la fel ca şi ducele d'Orleans, zicînd că are să vadă ce e de făcut. Şi atunci, ca *să vadă*, se întrunise consiliul şi se trimisese după ministrul de finanţe d'Emery.

Acest d'Emery era foarte urît de popor, mai întîi fiindcă era ministru de finanţe şi orice ministru de finanţe trebuie să fie urît ; apoi, se cuvine să adăugăm că o şi merita nitel. Era fiul unui bancher din Lyon, pe care îl chema Particelli şi care îşi schimbase numele după ce dăduse faliment, zicîndu-şi d'Emery [1]. Cardinalul Richelieu, recunoscînd într-însul un cap financiar, îl prezentase regelui Ludovic al XIII-lea drept domnul d'Emery şi, dornic să-i obţină numirea ca inspector general financiar [2], găsise numai cuvinte de laudă pentru el.

— Minunat ! a rostit regele. Mă bucur că îmi vorbeşti despre domnul d'Emery pentru această funcţie care cere un om cinstit. Auzisem că ai vrea să-l cocoţi ministru pe ticălosul acela de Particelli şi mă temeam să nu mă sileşti să-l accept.

— Sire — răspunse cardinalul — maiestatea voastră să fie liniştit : Particelli, de care aţi pomenit, a fost spînzurat.

— A, cu atît mai bine ! exclamă regele. Nu degeaba mi se spune mie Ludovic cel drept.

Şi semnă numirea lui d'Emery.

---

[1] Ceea ce nu-l împiedica pe procurorul general Omer Talon să-i spună totdeauna Particelle, după obiceiul vremii de a franţuzi numele străine. (n. a.)

[2] În secolul al XVII-lea, delegat care efectua într-o provincie inspecţia în numele regelui a diferitelor servicii generale.

Era același d'Emery, care deveni astfel ministru de finanțe.

Așadar, i s-a trimis vorbă că e chemat de către cardinal și el s-a ivit în grabă, palid și înspăimîntat, îngăimînd că fiul său era cît pe ce să fie ucis chiar în acea zi în piața Palatului: mulțimea îl oprise și-i ceruse socoteală pentru luxul nevestei, care se lăfăia într-o casă tapisată în catifea roșie și împodobită cu ciucuri de aur. Ea era fiica lui Nicolas le Camus, ministru în 1617, cel care venise la Paris cu douăzeci de franci în pungă și care, după ce-și asigurase pentru sine o rentă de patruzeci de mii de franci, împărțise de curînd nouă milioane odraslelor sale.

Fiul lui d'Emery era cît pe ce să fie strivit din pricina unuia dintre răzvrătiți care striga cum că trebuie stors pînă va da îndărăt tot aurul pe care-l înghițea. În acea zi, consiliul nu a luat nici o hotărîre, ministrul fiind prea copleșit de cele petrecute ca să se mai poată gîndi și la altceva.

A doua zi, primul președinte, Mathieu Molé, al cărui curaj în toate aceste împrejurări — zice cardinalul de Retz — nu s-a dovedit cu nimic mai prejos de al ducelui de Beaufort și al prințului de Condé, adică a doi bărbați socotiți cei mai neînfricați din Franța — a doua zi, primul președinte a fost și el atacat; mulțimea amenința să-i ceară lui socoteală pentru toate relele ce se puneau la cale pe spinarea ei; dar primul președinte, fără să se tulbure și fără să se arate descumpănit, a răspuns cu liniștea sa dintotdeauna că, dacă răzvrătiții nu vor da ascultare poruncilor regelui, va ordona să se ridice spînzurători în piețe și cei mai îndărătnici dintre ei vor atîrna pe dată în streang. La aceasta, mulțimea a urlat că nu așteaptă decît să vadă ridicate spînzurătorile și că ele vor sluji doar pentru judecătorii necinstiți, care cumpără favoarea curții cu prețul mizeriei poporului.

Și asta nu-i tot: în ziua de 11, ducîndu-se la slujbă la Notre-Dame, cum făcea de obicei în fiecare sîmbătă, regina fusese urmată tot drumul de peste două sute de femei, care strigau cerînd dreptate. Ele nu aveau, de altfel, nici un gînd rău, voiau doar să-i cadă în genunchi și să o înduioșeze; dar ostașii din gardă nu le-au lăsat să se apropie și regina a trecut mai departe, semeață și neînduplecată, fără să le asculte plîngerile.

După-amiază consiliul s-a întrunit din nou și de astă dată s-a hotărît să se mențină autoritatea regelui : drept urmare, s-a convocat Parlamentul pentru a doua zi — în 12.

În această zi, în seara căreia începe această nouă povestire, regele, pe atunci în vîrstă de zece ani și care abia avusese vărsat de vînt, sub cuvînt că merge la Notre-Dame să mulțumească cerului pentru însănătoșirea sa, își pusese pe picioare garda, elvețienii și mușchetarii, înșiruindu-i în jurul Palatului Regal, pe cheiuri și pe Pont-Neuf, ca după slujba religioasă să se abată pe la Parlament, unde, într-o ședință ținută în grabă, nu numai că menținuse edictele de mai înainte, dar dăduse și altele noi, vreo cinci sau șase la număr, și toate — spune cardinalul de Retz — unul mai ruinător decît altul. Astfel încît primul președinte, care, după cum s-a văzut, era deunăzi de partea curții, se ridicase acum cu toată îndrăzneala împotriva acestui chip de a-l aduce pe rege în Parlament, pentru ca prin neașteptata-i prezență să constrîngă libertatea voturilor. Dar cei care protestară cu tărie contra acestor noi dări fură mai cu seamă președintele Blancmesnil și consilierul Broussel.

După promulgarea edictelor, regele porni spre palat. O mare mulțime de oameni stătea înșiruită în calea sa ; cum însă se știa că regele vine de la Parlament și cum nimeni nu aflase dacă a fost acolo pentru a face dreptate poporului ori a-l împila încă și mai vîrtos, nici un strigăt de bucurie nu răsună la trecerea alaiului spre a-i saluta însănătoșirea. Dimpotrivă, fețele erau posomorîte și neliniștite, ba unele de-a dreptul amenințătoare.

În ciuda reîntoarcerii sale, trupele rămaseră pe loc : exista teama să nu izbucnească vreo răscoală atunci cînd se vor cunoaște hotărîrile Parlamentului ; și, într-adevăr, abia se lăți zvonul că regele a sporit dările în loc să le ușureze, că pe străzi se formară grupuri-grupuri și se stîrni un tumult de strigăte : „Jos cu Mazarin ! Trăiască Broussel ! Trăiască Blancmesnil !“, deoarece poporul aflase că Broussel și Blancmesnil i-au ținut partea ; și cu toate că strădania lor fusese zadarnică, mulțimea nu contenea să-și arate recunoștința.

S-a încercat să se împrăștie aceste grupuri, s-a încercat să se pună capăt acestor strigăte și, așa cum se întîmplă în asemenea împrejurări, grupurile se îngroșară și mai mult, iar

larma spori încă o dată pe atît. Tocmai se dăduse poruncă gărzilor regelui și gărzilor elvețiene nu numai să le țină piept, dar să și patruleze pe străzile Saint-Denis și Saint-Germain, unde aceste grupuri păreau mai mari și mai întărîtate, cînd se înfățișă la palat starostele negustorilor.

Fu lăsat să intre numaidecît : el venea să spună că, dacă aceste măsuri dușmănoase nu încetează pe dată, în două ceasuri se va răscula întreg Parisul.

Pe cînd chibzuiau ce e de făcut, apăru locotenentul de gardă Comminges, cu hainele sfîșiate și fața însîngerată. Zărindu-l, regina scoase un țipăt de uimire și-l întrebă ce s-a întîmplat.

La vederea gărzilor, așa cum prevăzuse starostele negustorilor, mulțimea își ieșise cu totul din fire. Năvălise la clopote și dăduse alarma. Comminges nu-și pierduse cumpătul, arestase un individ care părea să fie unul din capii răzmeriței și, drept pildă pentru cei din jur, poruncise să fie spînzurat de crucea de la Trahoir. Ostașii l-au luat îndată ca să îndeplinească ordinul. Dar, în dreptul halelor, s-au pomenit atacați cu pietre și cu halebarde ; răzvrătitul se folosise de această clipă ca să scape și, ajungînd în strada Lombards, se făcuse nevăzut într-o casă ale cărei uși au fost sparte numaidecît de către urmăritori.

Violență zadarnică, fiindcă vinovatul pierise fără urmă. Comminges lăsase un post de pază în stradă și, cu restul ostașilor, se întorsese la palat spre a raporta reginei ce se petrecea. Tot drumul fusese urmărit de strigăte și de amenințări, cîțiva dintre oamenii săi fuseseră răniți cu sulițele și cu halebardele, ba pînă și pe el îl nimerise o piatră, zdrelindu-i sprînceana.

Povestirea lui Comminges întărea cuvîntul starostelui negustorilor și toți știau bine că nu sînt în stare să țină piept unei răscoale în lege ; atunci, cardinalul porunci să se răspîndească zvonul că trupele au fost înșiruite pe cheiuri și pe Pont-Neuf numai în vederea ceremoniei și că vor fi retrase fără zăbavă. Într-adevăr, către ceasurile patru după-amiază, ele porniră rînd pe rînd spre Palatul Regal ; fu lăsat doar un post de pază la bariera Sergents, un altul la Quinze-Vingts și, în sfîrșit, un al treilea pe colina Saint-Roche. Curțile interioare și încăperile de la catul de jos al palatului fură înțe-

sate cu elveţieni şi muşchetari, şi toată lumea rămase în aşteptare.

Iată, dar, cum stăteau lucrurile în clipa cînd l-am introdus pe cititor în cabinetul cardinalului Mazarin — odinioară cabinetul cardinalului Richelieu. Am văzut în ce stare de spirit asculta Mazarin murmurul mulţimii care răzbătea pînă la el şi ecoul împuşcăturilor ce răsunau pînă aici, în încăpere.

Deodată, cardinalul ridică fruntea, cu sprîncenele uşor încruntate, ca un om care a luat o hotărîre, îşi aţinti ochii pe cadranul unei pendule uriaşe care sta să bată ora zece şi, luînd un fluier de argint aurit, aflat pe masă, la îndemînă, suflă într-însul de două ori.

O uşă tăinuită în perete se deschise fără zgomot şi un om îmveşmîntat în negru înaintă în tăcere, rămînînd în picioare în spatele jilţului.

— Bernouin — zise cardinalul, fără măcar să se întoarcă, ştiind că numai valetul său putea să intre la cele două semnale de fluier — ce muşchetari fac de gardă la palat ?

— Muşchetarii negri, monseniore.

— Ce companie ?

— Compania Tréville.

— E vreun ofiţer din această companie în anticameră ?

— Locotenentul d'Artagnan.

— Un om de nădejde, nu ?

— Întocmai, monseniore.

— Adu-mi o uniformă de muşchetar şi ajută-mă să mă îmbrac.

Valetul ieşi la fel de neauzit cum intrase şi se întoarse după o clipă cu veşmîntul cerut.

Cardinalul, tăcut şi gînditor, începu să-şi scoată veşmîntul de ceremonie pe care îl îmbrăcase pentru şedinţa Parlamentului, punîndu-şi în schimb uniforma ostăşească, pe care o purta cu oarecare eleganţă, mulţumită campaniilor sale de odinioară din Italia ; în clipa cînd fu gata, spuse :

— Du-te şi-l cheamă pe domnul d'Artagnan.

De astă dată, valetul ieşi pe uşa din mijloc, păşind tot atît de tăcut şi de neauzit ca şi mai înainte. Ai fi zis că e o umbră.

Rămas singur, cardinalul se privi cu oarecare mulţumire într-o oglindă ; era încă tînăr, căci abia împlinise patruzeci şi şase de ani ; zvelt şi de statură aproape mijlocie, cu faţa

chipeşă şi plină de vioiciune, cu privirea focoasă, cu nasul mare însă destul de bine proporţionat, cu fruntea largă şi maiestuoasă, părul castaniu, uşor ondulat, barba mai neagră decît părul şi adusă nitel în sus cu fierul de frizat, ceea ce îi dădea o înfăţişare plăcută. Petrecîndu-şi pe după umăr centironul spadei, îşi privi cu încîntare mîinile foarte frumoase şi pe care şi le îngrijea cu cea mai mare migală ; pe urmă azvîrli mănuşile mari de antilopă ale uniformei şi-şi puse nişte mănuşi de mătase.

În clipa aceea uşa se deschise.

— Domnul d'Artagnan — anunţă valetul.

Un ofiţer trecu pragul încăperii. Era un bărbat de treizeci şi nouă ori patruzeci de ani, scund dar bine legat, subţirel, cu ochii vii şi scăpărînd de inteligenţă, cu barba neagră şi părul încărunţit, aşa cum se întîmplă întotdeauna cînd socoteşti viaţa prea bună sau prea rea şi, mai cu seamă, cînd eşti tare oacheş.

D'Artagnan făcu patru paşi în cabinetul care nu-i era necunoscut, întrucît mai fusese o dată aici, pe vremea cardinalului Richelieu, şi cum nu văzu pe nimeni, afară doar de un muşchetar din compania sa, îşi aţinti privirea asupră-i, recunoscîndu-l din capul locului pe cardinal. Rămase în picioare, într-o atitudine respectuoasă, dar demnă, aşa cum se cuvine unui om de bine, căruia viaţa i-a dat adeseori prilejul să se afle în faţa unor nobili de rang mare.

Cardinalul îl privi ţintă cu ochiul său mai degrabă fin decît pătrunzător, îl cercetă cu luare-aminte şi, după cîteva momente de tăcere, spuse :

— Dumneata eşti domnul d'Artagnan ?

— Chiar eu, monseniore — răspunse ofiţerul.

Cardinalul mai scrută o clipă chipul acesta inteligent, a cărui deosebită expresivitate fusese încătuşată de ani şi de încercările vieţii ; d'Artagnan îi susţinu însă bărbăteşte privirea, ca unul care înfruntase altădată privirea unor ochi mult mai pătrunzători decît cei care îl cercetau acum.

— Domnule — rosti cardinalul — vei merge cu mine, sau mai curînd voi merge cu cu dumneata.

— La ordinele dumneavoastră, monseniore ! zise d'Artagnan.

— Aș vrea să inspectez eu însumi posturile de pază din jurul Palatului Regal ; socotești că e vreo primejdie ?

— Primejdie, monseniore ?! făcu d'Artagnan, cu un aer mirat. Care ?

— Se spune că s-a răsculat poporul.

— Uniforma mușchetarilor regelui este foarte respectată, monseniore, și chiar de n-ar fi așa, cu alți trei ca mine mă simt în stare să pun pe fugă și o sută de neisprăviți din ăștia.

— Totuși ai văzut ce-a pățit Comminges ?

— Domnul Comminges face parte din gardă și nu dintre mușchetari — răspunse d'Artagnan.

— Asta înseamnă oare că mușchetarii sînt ostași mai vrednici decît cei din gardă ? zise cardinalul, zîmbind.

— Fiecare are mîndria uniformei pe care o poartă, monseniore.

— Afară de mine, domnule — urmă cardinalul, cu același surîs — deoarece vezi bine că am lăsat haina mea ca să îmbrac uniforma dumitale.

— Asta-i modestie, monseniore ! glăsui d'Artagnan. Eu, unul, spun deschis că, de-aș purta haina Eminenței Voastre, m-aș mulțumi cu ea și, la nevoie, m-aș lega chiar să n-o schimb niciodată pentru alta.

— Da, numai că astă-seară n-ai fi prea în siguranță îmbrăcat astfel. Bernouin, pălăria ! Valetul se întoarse aducînd o pălărie de uniformă cu borurile largi. Cardinalul și-o potrivi semeț pe cap și se întoarse către d'Artagnan : Ai cai gata înșeuați în grajd, nu-i așa ?

— Da, monseniore.

— Ei, atunci haidem. !

— Cîți oameni doriți să vă însoțească, monseniore ?

— Ai spus adineauri că, dacă sînteți patru, te simți în stare să pui pe fugă o sută de inși ; cum s-ar putea să întîlnim două sute, ia opt.

— Voi face întocmai, monseniore.

— Sînt gata să te urmez ; nu — adăugă cardinalul — pe aici mai degrabă. Bernouin, luminează-ne calea.

Valetul luă o lumînare ; cardinalul, cu o cheie micuță aflată pe masa de lucru, deschise o ușă ce dădea spre o scară secretă și, după cîteva clipe, ajunse în curtea Palatului Regal.

II

UN ROND DE NOAPTE

După zece minute, mica trupă ieşea în strada Bons-Enfants, în spatele sălii de spectacole clădită de cardinalul Richelieu pentru reprezentarea piesei *Mirame*, şi unde cardinalul Mazarin, mai iubitor de muzică decît de literatură, hotărîse să se reprezinte cele dintîi opere puse în scenă în Franţa.

Înfăţişarea oraşului vădea toate semnele unei mari agitaţii ; cete numeroase colindau străzile şi, orice ar fi spus d'Artagnan, se opreau în loc cu un aer de batjocură ameninţătoare, uitîndu-se cum trec ostaşii, ceea ce arăta limpede că oamenii s-au descotorosit pentru moment de obişnuita lor supuşenie, fiind stăpîniţi de gînduri mai bătăioase. Din cînd în cînd se auzea vuiet de glasuri dinspre cartierul Halelor. Împuşcături zbucneau în parte dinspre strada Saint-Denis şi uneori cîte un clopot se pornea să dangăne pe neaşteptate şi fără pricină, zgîlţîit de toanele mulţimii.

D'Artagnan îşi urma calea cu nepăsarea celui care nici nu se sinchiseşte de asemenea neghiobii. Cînd vreo ceată se oprea în mijlocul străzii, el îşi îndemna calul înainte fără o vorbă, şi astfel, răzvrătiţi ori nu, ca şi cum ar fi ştiut cu cine au de-a face, se trăgeau în lături, lăsînd patrula să treacă. Cardinalul pizmuia această siguranţă, pe care o punea pe seama obişnuinţei cu primejdia ; asta însă nu-i stîrbea preţuirea faţă de ofiţerul sub comanda căruia se afla acum, preţuire pe care însăşi buna prevedere o acordă îndrăznelii nesilite.

Cînd se apropiară de postul de la bariera Sergents, santinela strigă : „Care eşti ?" d'Artagnan îşi spuse numele şi, cerînd cardinalului parola, o rosti îndată ; parola era Ludovic şi Rocroy. Odată schimbate aceste semne de recunoaştere, d'Artagnan întrebă dacă nu cumva domnul de Comminges era comandantul postului. Santinela îi arătă un ofiţer care stătea de vorbă cu un călăreţ, ţinînd o mînă pe grumazul calului. Era tocmai omul de care întrebase d'Artagnan.

— Iată-l pe domnul de Comminges — zise el, întorcîndu-se lîngă cardinal.

Cardinalul își îndemnă calul într-acolo, în vreme ce d'Artagnan rămase ceva mai în urmă, ca să nu-l stinghereaască ; totuși, după felul cum ofițerul de jos și cel din șa își scoaseră pălăriile, înțelese că amîndoi au recunoscut pe Eminența Sa.

— Bravo, Guitaut ! vorbi cardinalul, adresîndu-se ofițerului călare. Văd că, în ciuda celor șaizeci și patru de ani ai tăi, ești veșnic același, sprinten și devotat. Ce-i spuneai acestui tînăr ?

— Monseniore — răspunse Guitaut — îi spuneam că trăim vremuri ciudate și că ziua de azi seamănă grozav cu zilele cînd ființa Liga [1], de care am auzit povestindu-se atîtea în tinerețea mea. Știți că azi pe străzile Saint-Denis și Saint-Martin erau cît pe ce să ridice baricade, nici mai mult, nici mai puțin.

— Și ce-ți spunea Comminges, dragul meu Guitaut ?

— Monseniore — rosti Comminges la rîndul său — ziceam că, după mine, nu le lipsea decît un lucru ca să înjghebeze o ligă, dar un lucru care înseamnă aproape tot, adică un duce de Guise ; și, de altfel, nu se întîmplă de două ori aceeași poveste.

— Nu, în schimb au să facă o Frondă, după cum spun ei — își urmă vorba Guitaut.

— O Frondă ? Ce înseamnă asta ? întrebă Mazarin.

— Așa își numesc ei partidul, monseniore.

— Și de unde vine numele ?

— Se pare că acum vreo cîteva zile, consilierul Bachaumont a spus în Parlament că toți cei porniți pe răzmeriță sînt asemenea școlarilor care trag cu praștia [2] pe maidanele Parisului și care se risipesc de îndată ce zăresc vreun polițai, ca să se adune iarăși atunci cînd îl văd depărtîndu-se. Și așa cum au făcut și calicii [3] la Bruxelles, au prins vorba din zbor

---

[1] Sfînta Ligă, asociație a partidului catolic, creată de ducele de Guise în anul 1576, cu scopul de a apăra religia catolică împotriva calvinismului, dar care, în realitate, urmărea răsturnarea lui Henric al III-lea pentru a aduce pe tronul Franței pe ducele de Guise, conducătorul Ligii.

[2] În limba franceză : fronder = a trage, a azvîrli cu praștia.

[3] Este vorba de porecla pe care și-au dat-o răsculații din Țările de Jos în timpul războiului de independență purtat împotriva lui Filip al II-lea, regele Spaniei, în secolul al XVI-lea. Ei s-au numit *gueux* (în imba franceză : calic).

şi şi-au zis fronderi. Azi ca şi ieri, Fronda a fost la modă, toate şi-au luat numele de la ea: pîinea, pălăriile, mănuşile, manşoanele, evantaiele ; iată, ascultaţi !

Într-adevăr, în clipa aceea se deschise o fereastră ; un om se rezemă de pervaz şi începu să cînte :

Vîntul Frondei azi în zori
Se stîrni ca din senin
Şi mi-l umple de fiori
Pe cumătrul Mazarin.
Vîntul Frondei azi în zori
Se stîrni ca din senin !...

— Neruşinatul ! mormăi Guitaut.

— Monseniore — izbucni Comminges, pe care rana îl făcuse posac şi care nu aştepta decît să se răzbune, plătind totul cu vîrf şi îndesat — vreţi să-i trimit tontului ăsta un glonţ în cap, să se înveţe minte şi să nu mai cînte atît de fals altă dată ?

Şi duse mîna la coburii de la şaua unchiului său.

— Nu, nu ! strigă Mazarin. *Diavolo* [1] Aşa strici totul, dragă prietene ; dimpotrivă, lucrurile merg de minune ! Îi ştiu eu pe francezii voştri, de parcă i-aş fi plămădit cu mîna mea de la primul pînă la ultimul : ei cîntă, ei vor plăti. Pe vremea Ligii, de care a pomenit adineauri Guitaut, nu se cînta decît slujba la biserică şi toate mergeau cum nu se poate mai rău. Haidem, Guitaut, vino să vedem dacă paza la Quinze-Vingts e tot atît de vrednică pe cît este aici, la bariera Sergents.

Şi dînd din mînă spre Comminges în chip de salut, se întoarse la d'Artagnan, care porni în fruntea grupului de călăreţi, urmat la cîţiva paşi de Guitaut şi de cardinal, urmaţi la rîndul lor de restul ostaşilor.

— M-da, e-adevărat — murmură Comminges, privindu-l cum se depărtează — uitasem că numai banul preţuieşte în ochii lui.

O luară pe strada Saint-Honoré, lăsînd mereu în urmă cete de oameni ; decretele promulgate peste zi erau în gura tuturor ; toţi deplîngeau pe tînărul rege care îşi aducea po-

[1] Drace (în limba italiană în text).

porul, fără să știe, la sapă de lemn și aruncau întreaga vină asupra lui Mazarin ; oamenii plănuiau să-și spună păsul ducelui d'Orléans și Prințului, și-i ridicau în slăvi pe Blanc-mesnil și pe Broussel.

D'Artagnan trecea fără grijă prin mijlocul cetelor, ca și cum el și calul lui ar fi fost de fier ; Mazarin și Guitaut vorbeau în șoaptă ; mușchetarii, care sfîrșiseră prin a-l recunoaște pe cardinal, îl urmau în tăcere.

Ajunseră în strada Saint-Thomas-du-Louvre, unde se afla postul Quinze-Vingts ; Guitaut chemă la raport un ofițer în subordine, care se înfățișă numaidecît.

— Ei ? întrebă Guitaut.

— Oh, domnule căpitan — vorbi ofițerul — toate ar fi bune pe aici pe la noi, dar mi se pare că se petrece ceva în casa de colo.

Și arătă cu mîna o clădire măreață, aflată chiar pe locul unde s-a ridicat mai tîrziu Vaudeville.

— Acolo ? rosti Guitaut. Păi ăla e palatul Rambouillet !

— Eu nu știu dacă-i palatul Rambouillet — continuă ofițerul — dar știu c-am văzut dispărînd înăuntru o mulțime de mutre dubioase.

— Ei, aș ! pufni Guitaut în rîs. Ăia sînt poeți.

— Ascultă, Guitaut — interveni Mazarin — n-ai vrea să nu vorbești cu atîta dispreț despre acești domni ? Află că și eu am fost poet în tinerețe și că scriam versuri cam așa cum scrie domnul de Benserade [1] !

— Dumneavoastră, monseniore ?

— Da, eu. Vrei să-ți spun o poezie ?

— Mi-e totuna, monseniore ! Nu pricep boabă italienește.

— Da, dar pricepi franțuzește, nu-i așa, bunul și bravul meu Guitaut — continuă Mazarin, punîndu-i prietenește mîna pe umăr — și orice poruncă ți s-ar da în graiul tău, vei ști să o duci la îndeplinire, nu-i așa ?

— Fără îndoială, monseniore, așa cum am făcut și pînă acum, numai să-mi poruncească regina.

— A, da ! încuviință Mazarin, mușcîndu-și buzele. Știu că-i ești devotat din adîncul sufletului.

— Sînt căpitanul gărzilor reginei de peste douăzeci de ani.

---

[1] Benserade Isaac (1613—1691), poet la curtea lui Ludovic al XIV-lea.

— La drum, domnule d'Artagnan ! porunci cardinalul. Toate-s în ordine pe-aici.

D'Artagnan porni în fruntea coloanei fără să scoată o vorbă, cu acea supunere deplină, intrată în firea unui bătrîn soldat.

Străbătură strada Richelieu și strada Villedo, îndreptîndu-se către colina Saint-Roche, unde se afla cel de al treilea post de pază. Era postul cel mai singuratic dintre toate, căci se găsea în vecinătatea zidurilor orașului și casele erau rare pe aici.

— Cine comandă postul acesta ? întrebă cardinalul.

— Villequier — răspunse Guitaut.

— Drace ! făcu Mazarin. Stai dumneata de vorbă cu el ; știi doar că noi doi nu ne avem prea bine de pe vremea cînd ai primit ordin să-l arestezi pe ducele de Beaufort ; pretindea că lui i s-ar fi cuvenit această cinste, fiind căpitan al gărzilor regelui.

— Știu foarte bine și i-am spus de o sută de ori că n-are dreptate. Pe atunci regele abia avea patru ani, așa că nu putea să-i dea ordin.

— Da, însă puteam să i-l dau eu, Guitaut, iar eu te-am ales pe dumneata.

Guitaut, fără să răspundă, își struni calul și, după ce fu recunoscut de santinelă, trimise după Villequier. Acesta se arătă îndată.

— A, tu ești, Guitaut ! vorbi el, cu posomoreala-i dintotdeauna. Ce naiba te-aduce încoace ?

— Am venit să te-ntreb dacă e ceva nou pe aici.

— Ce vrei să fie ? Lumea strigă ba „Trăiască regele !", ba „Jos cu Mazarin !", și nu-i nimic nou în asta, că de o vreme încoace ne-am tot obișnuit cu asemenea strigăte.

— Și tu le ții isonul ? rîse Guitaut.

— Pe legea mea, găsesc că au multă dreptate, Guitaut, și uneori îmi vine o poftă grozavă s-o fac ! Mi-aș da bucuros solda pe cinci ani, că tot nu văd nici o lăscaie din ea, numai ca regele să aibă cinci ani mai mult.

— Zău ? Și ce s-ar întîmpla dacă regele ar fi mai mare cu cinci ani ?

— În clipa cînd regele ar fi major, ar porunci el însuși, și e mai plăcut să asculți de nepotul lui Henric al IV-lea decît de feciorul lui Pietro Mazarin. Pentru rege, pe toți

dracii, mi-aș da viața cu dragă inimă ; dar dacă ar fi să cad răpus pentru Mazarin, cum era să pățească nepotu-tău astăzi, chiar de-aș ajunge în raiul raiurilor, tot mi-ar părea rău.

— Bine, bine, domnule de Villequier — zise Mazarin. Fii liniștit, voi vorbi regelui despre devotamentul dumitale. Apoi se întoarse către ostașii care îl însoțeau : Să mergem, domnilor ! Totul e în ordine.

— Ia te uită ! se minună Villequier. Mazarin era aici ! Cu atît mai bine ; de mult țineam să-i spun în față ce gîndesc ; tu mi-ai dat prilejul ăsta, Guitaut ; și cu toate că intenția ta n-a fost, poate, dintre cele mai bune, în ce mă privește, eu îți mulțumesc.

Și, răsucindu-se pe călcîie, intră în corpul de gardă, fluierînd un cîntec de-al Frondei.

În răstimp, Mazarin căzuse iarăși pe gînduri ; ceea ce auzise rînd pe rînd de la Comminges, Guitaut și Villequier îi întărea convingerea că, în cazul unor evenimente grave, nimeni n-ar mai rămîne alături de el, afară doar de regină, dar regina își părăsise de multe ori prietenii, astfel că sprijinul ei i se părea cîteodată ministrului, în ciuda măsurilor sale de prevedere, destul de nesigur și destul de șubred.

Toată vremea cît ținuse drumul acesta prin noapte, adică aproape un ceas, privirea cercetătoare a cardinalului, rînd pe rînd ațintită asupra lui Comminges, Guitaut și Villequier, zăbovise stăruitor asupra unui singur om. Omul acesta, care rămăsese nepăsător la amenințarea mulțimii, care nu clipise nici la glumele lui Mazarin, nici la cele pe seama lui Mazarin, omul acesta i se părea un bărbat deosebit, călit pentru împrejurări de felul acelora în care se găsea acum și, mai ales, al acelora ce aveau să urmeze de aici înainte.

De altfel, numele lui d'Artagnan nu-i era pe de-a-ntregul necunoscut, și cu toate că el, Mazarin, nu venise în Franța decît pe la 1634 ori 1635, adică la șapte sau opt ani după întîmplările pe care le-am înfățișat cititorului într-o povestire anterioară, cardinalul parcă auzise rostindu-se acest nume ca fiind al unui bărbat care, într-o împrejurare nu prea lămurită astăzi în mintea sa, se făcuse remarcat prin curajul, istețimea și devotamentul său ce puteau sluji drept pildă.

Gîndul acesta îl stăpînea cu atîta putere, încît se hotărî să limpezească lucrurile fără zăbavă ; numai că deslușirile pe care le dorea asupra lui d'Artagnan nu putea nicidecum să

i le ceară chiar lui. Puținele cuvinte rostite de către locotenentul de mușchetari îl făcuseră pe cardinal să-și dea seama de obîrșia-i gasconă ; iar italienii și gasconii se cunoșteau prea bine și semănau prea mult unii cu alții ca să se bizuie pe ce puteau spune ei despre ei înșiși. Drept care, ajungînd la zidul ce înconjura grădina Palatului Regal, cardinalul bătu într-o portiță, aflată cam pe locul unde s-a clădit mai tîrziu cafeneaua Foy, și, după ce mulțumi lui d'Artagnan și-l pofti să aștepte în curtea palatului, făcu semn lui Guitaut să-l urmeze. Descălecară amîndoi, dînd frîul lacheului care deschise poarta, și dispărură în grădină.

— Dragul meu Guitaut — începu cardinalul, sprijinindu-se de brațul bătrînului căpitan de gardă — mi-ai spus adineauri că sînt aproape douăzeci de ani de cînd te afli în slujba reginei, nu-i așa ?

— Da, e adevărat — răspunse Guitaut.

— Or, dragul meu Guitaut — urmă cardinalul — în afară de curajul dumitale, care nu poate fi pus la îndoială, și de credința pe care ai dovedit-o cu prisosință, am remarcat că ești dăruit cu o minunată memorie.

— Ați remarcat asta, monseniore ? îngăimă căpitanul. Drace, cu atît mai rău pentru mine !

— Cum așa ?

— Fără îndoială, fiindcă una dintre cele mai de seamă însușiri ale unui curtean este să știe să uite.

— Dar dumneata nu ești un curtean, dumneata, Guitaut, ești un viteaz, unul dintre acei puțini căpitani care ne-au rămas de pe vremea lui Henric al IV-lea și cum, din nefericire, n-o să mai avem curînd.

— Eh, monseniore ! M-ați adus încoace ca să-mi preziceți viitorul ?

— Nu — zise Mazarin, rîzînd. Te-am adus să te întreb dacă locotenentul nostru de mușchetari nu ți-a atras atenția.

— Domnul d'Artagnan ?

— Da.

— Nici nu era nevoie, monseniore, doar îl cunosc de multă vreme.

— Ce fel de om este ?

— Hm ! făcu Guitaut, surprins de întrebare. E un gascon.

— Da, știu asta ; voiam să aflu dacă e un om în care poți avea încredere.

— Domnul de Tréville îl prețuiește mult, și domnul de Tréville, știți, se numără printre prietenii cei mai de seamă ai reginei.

— Aș dori să știu dacă a dat dovadă de calitățile sale.

— Dacă-i vorba de vitejia lui de ostaș, cred că pot spune da. La asediul orașului La Rochelle, la trecătoarea Suze, la Perpignan, am auzit că și-a făcut mai mult decît datoria.

— Dar tu, Guitaut, știi bine că noi, bieți miniștri, avem adesea nevoie și de altfel de oameni decît de viteji. Avem nevoie de oameni plini de istețime. Domnul d'Artagnan n-a fost cumva amestecat, pe vremea cardinalului, într-o anume intrigă, din care s-a descurcat cu mare dibăcie, după cum vorbește lumea ?

— Monseniore — rosti Guitaut, dîndu-și seama că este tras de limbă — în privința asta sînt silit să vă mărturisesc că nu știu mai mult decît a ajuns la urechea Eminenței Voastre. Eu, unul, n-am fost niciodată amestecat în vreo intrigă, și dacă vreodată mi s-au destăinuit unele lucruri despre intrigile urzite de alții, cum secretul nu-mi aparține, monseniorul va încuviința să rămînă al celor ce mi l-au încredințat.

Mazarin clătină din cap.

— Ah ! exclamă el. Pe legea mea, există și miniștri fericiți, care știu tot ce vor să știe.

— Asta, monseniore — continuă Guitaut — pentru că ei nu-i pun pe toți pe același talger al balanței și pentru că știu să se adreseze soldaților atunci cînd e vorba de război și intriganților atunci cînd e vorba de intrigi. Adresați-vă unui intrigant din acea vreme și veți afla tot ceea ce doriți, plătind, bineînțeles.

— Eh, la naiba ! bombăni Mazarin, cu o strîmbătură pe care nu și-o putea stăpîni ori de cîte ori i se pomenea de bani în felul cum făcuse Guitaut. O să plătesc, dacă nu se poate altfel.

— Oare monseniorul vrea într-adevăr să numesc pe cineva care a fost amestecat în toate urzelile din acea vreme ?

— *Per Bacco !* zise Mazarin, care începea să-și piardă răbdarea. E un ceas de cînd nu-ți cer altceva, îndărătnicule !

— Știu pe cineva în măsură să vă dea toate lămuririle, numai să vrea să vorbească.

— Asta mă priveşte.

— Hm, monseniore, nu-i chiar atît de uşor să faci să vorbească pe cei care nu vor.

— Ei, aş ! Cu răbdare, izbuteşti. Aşadar, omul acesta este...

— Contele de Rochefort.

— Contele de Rochefort ?!

— Din nenorocire a dispărut de vreo patru-cinci ani şi nu mai ştiu ce-i cu el.

— În schimb, ştiu eu, Guitaut — glăsui Mazarin.

— Atunci de ce se plîngea adineauri Eminenţa Voastră că nu ştie nimic ?

— Ei — îşi urmă gîndul Mazarin — crezi că Rochefort...

— Era mîna blestemată a cardinalului. Monseniore, dar vă previn, o să vă coste scump... cardinalul nu se uita la bani cînd era vorba de oamenii săi.

— Da, da, Guitaut — încuviinţă Mazarin — era un om mare, numai că avea acest cusur. Îţi mulţumesc, Guitaut, îţi voi urma sfatul, şi chiar astă-seară.

Şi cum tocmai ajunseseră în curtea Palatului Regal, cardinalul schiţă un gest de salut către Guitaut, apoi, zărind un ofiţer care se plimba încoace şi încolo, se apropie de el. Era d'Artagnan, care aştepta întoarcerea cardinalului, aşa cum i se poruncise.

— Vino, domnule d'Artagnan — îl pofti Mazarin, cu vocea-i cea mai dulce. Am o însărcinare pentru dumneata.

D'Artagnan se înclină, îl urmă pe scara secretă şi, după cîteva clipe, se afla iarăşi în încăperea de unde plecase. Cardinalul se aşează la masa de lucru şi luă o foaie de hîrtie pe care aşternu cîteva rînduri. D'Artagnan, în picioare, nepăsător, aştepta fără să-şi piardă răbdarea şi fără pic de curiozitate : devenise un fel de robot în haină ostăşească, acţionînd, sau mai degrabă supunîndu-se orbeşte.

Cardinalul îndoi hîrtia şi îi puse pecetea.

— Domnule d'Artagnan — spuse el — vei duce această misivă la Bastilia şi te vei întoarce cu omul de care e vorba într-însa ; vei lua o trăsură, o escortă şi vei veghea cu cea mai mare grijă asupra întemniţatului.

D'Artagnan luă scrisoarea, salută cu mîna la borul pălăriei, se răsuci pe călcîie ca cel mai straşnic sergent instructor,

ieşi pe uşă şi numaidecît se auzi cum dădu cîteva ordine scurte cu o voce monotonă :

— Patru oameni de escortă, o trăsură, calul meu.

Cinci minute mai tîrziu, roţile trăsurii huruiau şi potcoavele cailor răsunau pe lespezile curţii.

III

DOI VECHI DUŞMANI

D'Artagnan ajunse la Bastilia în clipa cînd suna de opt şi jumătate. Se anunţă guvernatorului, care, auzind că vine din partea şi cu un ordin al ministrului, ieşi să-l întîmpine pînă în capul peronului de la intrare.

Guvernatorul Bastilei era pe atunci domnul de Tremblay, fratele faimosului călugăr capucin Joseph, acel cumplit favorit al lui Richelieu, poreclit Eminenţa cenuşie.

Pe vremea cînd mareşalul Bassompierre se afla închis la Bastilia, unde a rămas doisprezece ani încheiaţi, iar tovarăşii săi, în visurile lor de libertate, îşi spuneau unii altora : „Eu voi ieşi de aici în cutare zi ; şi eu în cutare zi", Bassompierre răspundea : „Eu, domnilor, voi pleca în ziua cînd va pleca domnul de Tremblay". Asta voia să însemne că, la moartea cardinalului, de Tremblay urma să-şi piardă locul de la Bastilia, iar Bassompierre să şi-l reia pe al său la curte.

Într-adevăr prezicerea lui fu cît pe ce să se îndeplinească, dar într-un chip la care Bassompierre nu se gîndise, căci, după moartea cardinalului, împotriva tuturor aşteptărilor, lucrurile rămaseră neschimbate : de Tremblay nu plecă, iar Bassompierre fu cît pe ce să nu iasă nici el.

Domnul de Tremblay era deci încă guvernator la Bastilia atunci cînd d'Artagnan i se înfăţişă pentru a aduce la îndeplinire ordinul ministrului : guvernatorul îl primi cu cea mai mare politeţe şi, cum tocmai voia să se aşeze la masă, îl pofti să mănînce împreună.

— Aș primi cu dragă inimă — zise d'Artagnan — dar, dacă nu mă înșel, pe plic stă scris foarte urgent.

— Adevărat — încuviință domnul de Tremblay. Hei, temnicer, adu-mi-l jos pe numărul 256.

Intrînd în Bastilia, încetai să mai fii om, deveneai un simplu număr.

D'Artagnan se înfioră auzind zgomotul cheilor; rămase în șa, fără să coboare, privind la drugii de fier, la ferestrele zăbrelite și la zidurile acelea uriașe pe care le văzuse întotdeauna numai de cealaltă parte a șanțurilor înconjurătoare și de care se temuse atîta cu vreo douăzeci de ani în urmă.

Răsună o bătaie de clopot.

— Eu vă părăsesc — spuse domnul de Tremblay. Sînt chemat să semnez de ieșirea întemnițatului. Pe curînd, domnule d'Artagnan.

— Să mă ia dracu dacă am poftă de așa ceva! murmură d'Artagnan, însoțindu-și afurisenia cu zîmbetul cel mai încîntător. Mă îmbolnăvesc dacă mai rămîn fie și cinci minute în curtea asta. Haide-haide, văd că mai degrabă îmi surîde să mor pe o mînă de paie, cum are să se și întîmple pesemne, decît să am zece mii de livre pe an ca guvernator al Bastiliei.

Nici nu isprăvi bine aceste cuvinte, că apăru întemnițatul. Văzîndu-l, d'Artagnan avu o mișcare plină de surprindere, dar se stăpîni îndată. Întemnițatul se urcă în trăsură, fără să pară că l-a recunoscut.

— Domnilor — vorbi d'Artagnan către cei patru mușchetari din escortă — mi s-a cerut să veghem cu cea mai mare grijă asupra întemnițatului; și pentru că portierele trăsurii nu au încuietori, voi face drumul alături de dînsul. Domnule de Lillebonne, binevoiește să-mi duci calul de frîu.

— Bucuros, domnule locotenent! răspunse cel căruia i se adresase.

D'Artagnan descălecă, încredință frîul mușchetarului, se urcă în trăsură alături de întemnițat și spuse cu o voce în care era cu neputință să deslușești cea mai mică tulburare:

— La Palatul Regal, repede!

Trăsura porni numaidecît și d'Artagnan, folosindu-se de întunericul înstăpînit sub bolta pe sub care tocmai treceau, se aruncă de gîtul întemnițatului:

— Rochefort! strigă el. Tu ești, chiar tu?! Nu mă înșel!

— D'Artagnan ! făcu la rîndul său Rochefort, cuprins de mirare.

— O, bietul meu prieten ! urmă d'Artagnan. Nu te-am văzut de vreo patru-cinci ani, te credeam mort.

— Pe legea mea — spuse Rochefort — mi se pare că nu-i prea mare deosebire între un mort și un îngropat de viu ; și eu sînt îngropat de viu, sau mult nu mai lipsește.

— Și pentru ce crimă te afli la Bastilia ?

— Vrei să-ți spun adevărul ?

— Firește.

— Ei bine, habar n-am !

— Te îndoiești de mine, Rochefort ?

— Nu, pe cinstea mea de gentilom, dar e cu neputință să fiu întemnițat pentru vina care mi se pune în seamă.

— Care ?

— Hoț de drumul mare.

— Tu, hoț de drumul mare ?! Rochefort, glumești ?

— Înțeleg. Asta cere o lămurire, nu-i așa ?

— Mărturisesc că da.

— Bine, uite ce s-a întîmplat : într-o seară, după un chef strașnic la Reinard, la Tuilleries, în tovărășia ducelui de Harcourt, a lui Fontrailles, de Rieux și alții, ducelui de Harcourt îi trăsnește să mergem la șterpelit pelerine pe Pont-Neuf, distracție foarte la modă pe-atunci, scornită de ducele d'Orléans.

— Erai nebun, Rochefort ! La vîrsta ta ?

— Nu, eram beat ; și totuși, fiindcă ideea asta nu mi se părea ceva prea de soi, i-am propus cavalerului de Rieux să fim spectatori în loc de actori și, ca să vedem totul din lojă, ca la teatru, să ne cocoțăm pe spinarea calului de bronz. Zis și făcut. Mulțumită pintenilor călărețului de care ne-am folosit ca de niște trepte, într-o clipă am fost sus pe cal. Ședeam cum nu se poate mai bine și vedeam minunat. Vreo patru-cinci pelerine au fost șterpelite cu o nemaipomenită îndemînare, fără ca păgubașii să crîcnească măcar, cînd nu știu ce nătărău mai puțin răbdător decît ceilalți se pornește să strige : „Săriți !", și ne aduce pe cap o patrulă de arcași. Ducele de Harcourt, Fontrailles și încă vreo cîțiva inși o iau la fugă și scapă, de Rieux vrea să facă la fel. Eu caut să-l țin lîngă mine, spunîndu-i că n-au să ne descopere acolo sus. El, nu, să coboare, pune piciorul pe un pinten al statuii, pintenul se sfărîmă, de Rieux cade, își rupe un picior și, în loc să tacă,

începe să țipe ca din gură de șarpe. Atunci vreau să sar și eu jos, dar era prea tîrziu : am picat drept în brațele arcașilor, care m-au dus la Châtelet, la închisoare, unde am dormit dus, fără să-mi pese, încredințat că a doua zi scap. Trece o zi, trec două, trec opt zile ; îi scriu cardinalului. În aceeași zi au venit după mine și m-au dus la Bastilia și iată sînt cinci ani de cînd zac acolo. Crezi oare că m-au întemnițat pentru crima de a mă fi cocoțat în spatele lui Henric al IV-lea, pe calul lui de bronz ?

— Nu, ai dreptate, dragul meu Rochefort, nu poate să fie asta, dar pesemne că o să aflu motivul.

— A, da, căci am uitat să te întreb : unde mă duci ?

— La cardinal.

— Ce vrea de la mine ?

— Nu știu, și apoi habar n-aveam că tocmai pe tine trebuia să te aduc.

— Cu neputință. Tu, un favorit ?

— Eu, favorit ! izbucni d'Artagnan. O, bietul meu conte ! Mă simt și mai vîrtos cadet gascon, decît în ziua cînd te-am întîlnit la Meung, ți-aduci aminte, sînt aproape douăzeci și doi de ani de atunci, ehei !

Și oftă din adîncul inimii.

— Totuși cardinalul ți-a încredințat un ordin, nu-i așa ?

— Asta fiindcă mă găseam din întîmplare în anticameră și mi s-a adresat mie cum ar fi făcut cu oricare altul ; dar am rămas mereu același locotenent de mușchetari și, de nu mă înșel, sînt aproape douăzeci și unu de ani de cînd port gradul ăsta.

— În sfîrșit, nu ți s-a întîmplat nici o nenorocire, asta-i mare lucru.

— Păi ce nenorocire ai fi vrut să mi se întîmple ? Un vers latinesc pe care l-am uitat, ori mai degrabă nu l-am știut niciodată ca lumea, spune : „Trăsnetul nu cade peste văi" ; și eu sînt o vale, dragul meu Rochefort, ba încă dintre cele mai joase.

— Și Mazarin e veșnic același Mazarin ?

— Mai mult ca oricînd, dragul meu ; se zice că s-ar fi însurat cu regina.

— Însurat ?!

— Dacă nu-i bărbatul ei, atunci îi este amant, nici vorbă.

— Să reziști unui Buckingham și să cedezi unui Mazarin !

— Astea-s femeile ! cugetă ca un filozof d'Artagnan.

— Femeile, mai înțeleg, dar reginele ?

— Ei, Doamne, în privința asta reginele sînt de două ori femei.

— Spune-mi, Beaufort tot închis e ?

— Tot ; de ce ?

— Eh, fiindcă m-a ajutat întotdeauna și-ar fi putut să mă scape și-acum.

— Cred că tu ești mult mai aproape de libertate decît el ; așa că tu ai să-l scapi pe el.

— Și războiul...

— O să-l avem.

— Cu spaniolii ?

— Nu, cu Parisul.

— Ce vrei să spui ?

— N-auzi împușcăturile ?

— Ba da. Ei, și ?

— Sînt burghezii care-și fac de lucru pînă una alta.

— Crezi oare că s-ar putea ajunge la vreo ispravă cu burghezii ?

— Cum nu, ăștia promit, și dacă s-ar găsi cineva care să strîngă laolaltă toate cetele lor...

— Mare nenorocire să nu fii liber.

— Ei, Doamne, nu-ți pierde nădejdea. Dacă Mazarin s-a gîndit să te caute, înseamnă că are nevoie de tine ; și dacă are nevoie de tine, ce mai încolo și încoace, te fericesc ! Sînt ani de zile de cînd nimeni nu mai are nevoie de mine ; uite unde-am ajuns.

— Te sfătuiesc să te plîngi.

— Ascultă, Rochefort. O înțelegere...

— Care ?

— Știi că sîntem prieteni buni.

— La naiba ! Păstrez și azi semnele acestei prietenii : trei împunsături de spadă !

— Ei bine, dacă ajungi iar în grații, să nu mă uiți.

— Onoarea lui Rochefort stă chezășie, cu condiția să faci și tu la fel.

— Ne-am înțeles : bate palma.

— Prin urmare, prima oară cînd ai prilejul, să vorbești de mine.

— Voi vorbi, dar tu ?

— Eu voi face la fel.
— Ascultă, trebuie să vorbesc şi de prietenii tăi ?
— Care prieteni ?
— Athos, Porthos şi Aramis, i-ai uitat ?
— Aproape.
— Ce mai e cu ei ?
— Habar n-am.
— Adevărat ?
— Da, Dumnezeu mi-e martor ! Ne-am despărţit, aşa cum ştii. Trăiesc, asta-i tot ce pot să-ţi spun ; din cînd în cînd mai aflu cîte ceva despre ei, dar de la alţii. În schimb, să mă ia dracu dacă ştiu prin ce colţ de lume or fi. Nu, pe legea mea, numai pe tine te mai am prieten, Rochefort.
— Şi faimosul... cum îi spunea flăcăului pe care l-am făcut sergent în regimentul piemontez ?
— Planchet ?
— Da, el. Şi cu faimosul Planchet ce mai e ?
— S-a însurat, a luat fata unui cofetar de pe strada Lombards, doar se dădea în vînt după dulciuri ; se cheamă deci că-i şi el acum în rîndul burghezilor parizieni şi, nici vorbă, în clipa asta s-a alăturat răzvrătiţilor. O să-l vezi pe păcătosul ăsta magistrat municipal [1], înainte să ajung cu căpitan.
— Haide, dragul meu d'Artagnan, puţin curaj ! Roata se-nvîrteşte : azi eşti jos, mîine o să fii iarăşi sus. Astă-seară se schimbă poate şi soarta ta.
— Amin ! rosti d'Artagnan, oprind trăsura.
— Ce faci ? întrebă Rochefort.
— Am ajuns şi nu ţin să fiu văzut coborînd din trăsură ; noi doi nu ne cunoaştem.
— Ai dreptate. Adio !
— Pe curînd, şi nu-ţi uita făgăduiala !
D'Artagnan încălecă şi porni din nou în fruntea escortei. După cinci minute intrau în curtea Palatului Regal. D'Artagnan urcă cu întemniţatul pe scara cea mare, după care străbătură anticamera şi coridorul. Cînd ajunse la uşa cabinetului lui Mazarin şi tocmai se pregătea să-şi anunţe sosirea, Rochefort îi puse mîna pe umăr.
— D'Artagnan — zise el, surîzînd — vrei să-ţi mărtu-

[1] Înainte de 1789 magistratul municipal era însărcinat cu direcţia poliţiei şi cu problemele comunale sub conducerea primarului.

risese un lucru la care m-am gîndit tot drumul, văzînd grupurile de cetăţeni care ne ieşeau în cale şi care se uitau cu ochi arzători la tine şi la cei patru oameni ai tăi ?

— Spune — rosti d'Artagnan.

— N-aveam decît să strig după ajutor, şi tu cu escorta aţi fi fost sfîşiaţi, iar eu aş fi fost liber.

— Şi de ce n-ai făcut-o ? întrebă d'Artagnan.

— Haida-de ! i-o întoarse Rochefort. Ne-am legat prieteni ! Ei, de-ar fi fost altcineva cu escorta, nu zic ba...

D'Artagnan îşi plecă fruntea. „Oare Rochefort să fi devenit mai bun decît mine ?" cugetă el. Şi ceru să fie anunţat ministrului.

— Să intre domnul de Rochefort — sună vocea nerăbdătoare a lui Mazarin, de îndată ce auzi rostindu-se cele două nume. Şi rugaţi pe domnul d'Artagnan să aştepte : nu am isprăvit încă cu el.

Aceste cuvinte îl umplură de bucurie pe d'Artagnan. Aşa cum spusese, nimeni nu mai avea nevoie de el de multă vreme şi stăruinţa lui Mazarin în privinţa sa i se părea un semn bun. Cît despre Rochefort, stăruinţa aceasta a cardinalului avu darul să-l pună şi mai mult în gardă. Trecu pragul încăperii şi-l găsi pe Mazarin aşezat la masa de lucru, în veşmîntul său obişnuit, adică acela de monsenior ; ceea ce era, la urma urmei, veşmîntul abaţilor din acea vreme, cu deosebire că el purta ciorapi şi mantie violetă.

Uşile se închiseră, Rochefort trase cu coada ochiului spre Mazarin şi privirile li se încrucişară. Ministrul nu se schimbase cîtuşi de puţin, era bine pieptănat, bine frizat, bine parfumat şi, mulţumită acestei cochetării, părea mai tînăr decît vîrsta lui. Cît despre Rochefort, cu el era altă poveste ; cei cinci ani petrecuţi în temniţă îl îmbătrîniseră grozav pe acest vrednic prieten al domnului de Richelieu ; părul negru îi albise cu totul şi arămiul feţei lăsase locul unei palori intense, care aducea a istovire. Zărindu-l, Mazarin clătină uşor şi aproape nevăzut din cap, ca şi cum ar fi vrut să spună :

— Iată un om care nu mi se mai pare bun de mare lucru.

După o tăcere într-adevăr destul de lungă, dar care lui Rochefort i se păru o veşnicie, Mazarin scoase la iveală o scrisoare deschisă dintr-un vraf de hîrtii şi o arătă gentilomului :

— Am găsit aici o scrisoare în care îţi ceri libertatea, domnule de Rochefort. Prin urmare, te afli în temniţă ?

La această întrebare, Rochefort tresări.

— Dar mi se pare că Eminența Voastră o știe mai bine ca oricine — spuse el.

— Eu ? Nicidecum ! La Bastilia mai sînt o mulțime de oameni care stau închiși încă de pe vremea domnului de Richelieu și cărora nu le cunosc nici măcar numele.

— O, cu mine însă e altceva, monseniore ! Numele meu nu vă era necunoscut, deoarece din ordinul Eminenței Voastre am fost dus de la Châtelet la Bastilia.

— Crezi ?

— Sînt sigur.

— Da, într-adevăr, parcă îmi aduc aminte ; n-ai refuzat dumneata cîndva să faci o călătorie pentru regină la Bruxelles ?

— Aha ! făcu Rochefort. Va să zică ăsta-i adevăratul motiv ? Sînt cinci ani de zile de cînd îl tot caut. Și nici nu-mi trecea prin minte, prostul de mine !

— Dar eu n-am spus că acesta a fost motivul arestării dumitale, să ne înțelegem, îți pun doar o întrebare, atita tot : n-ai refuzat dumneata să te duci la Bruxelles, în serviciul reginei, în vreme ce ai primit să faci acest drum în serviciul răposatului cardinal ?

— Tocmai pentru că fusesem acolo pentru cardinal, nu mă puteam întoarce spre a o sluji pe regină. Am plecat la Bruxelles într-o împrejurare cumplită. Era pe vremea conspirației lui Chalais. Mă dusesem acolo ca să surprind corespondența lui Chalais cu arhiducele, și-n zilele acelea chiar, fiind recunoscut, era cît pe ce să fiu rupt în bucăți. Cum ați fi vrut să mă reîntorc ?! Aș fi pierdut-o pe regină în loc să o slujesc.

— Ei bine, acum înțelegi cum gîndurile cele mai bune sînt rău tălmăcite, dragul meu domn de Rochefort. Regina nu a văzut în refuzul dumitale decît un refuz, pur și simplu ; avusese multe motive să se plîngă de dumneata pe vremea răposatului cardinal !

Rochefort surise dispreţuitor.

— Tocmai pentru că l-am slujit cu credință pe cardinalul Richelieu împotriva reginei, după moartea sa trebuia să înțelegeți, monseniore, că v-aș fi slujit cu aceeași credință împotriva oricui.

— Eu, domnule de Rochefort — rosti Mazarin — eu nu sînt ca domnul de Richelieu, care ţinea să devină atotputernic ; eu sînt un simplu ministru care nu are nevoie de sluiitori, fiind el însuşi slujitorul reginei. Or, maiestatea sa este foarte susceptibilă ; pesemne că a aflat de refuzul dumitale, pesemne că l-a socotit drept o declaraţie de război şi, ştiind cît preţuieşti şi, în consecinţă, socotindu-te primejdios, dragul meu domn de Rochefort, pesemne că mi-a poruncit să mă asigur în privinţa dumitale. Iată pentru ce te găseşti la Bastilia.

— Ei bine, monseniore — zise Rochefort — mi se pare că dacă numai dintr-o greşeală mă găsesc la Bastilia...

— Da, da — continuă Mazarin — totul se poate îndrepta. Desigur, dumneata eşti un om în măsură să înţelegi anumite lucruri şi, o dată ce le înţelegi, să duci aceste lucruri la bun sfîrşit.

— Aceasta era şi părerea cardinalului Richelieu şi admiraţia mea pentru acest mare om creşte şi mai mult, de vreme ce aveţi bunăvoinţa să-mi spuneţi că şi dumneavoastră o împărtăşiţi.

— E adevărat — încuviinţă Mazarin. Cardinalul se dovedea foarte iscusit, lucru ce-l făcea mult superior mie, care sînt un om simplu şi fără ascunzişuri ; am o francheţă prea franţuzească şi asta îmi dăunează.

Rochefort îşi muşcă buzele ca să nu zîmbească.

— Aşadar, merg de-a dreptul la ţintă. Am nevoie de prieteni de nădejde, de slujitori credincioşi ; şi cînd spun : am nevoie, înţeleg : regina are nevoie. Nu fac nimic fără ordinul reginei, pricepi ? Eu nu sînt ca domnul cardinal de Richelieu, care făcea totul după bunul său plac. De aceea nu voi fi niciodată un mare om ca el, în schimb, sînt un om bun, domnule de Rochefort, şi sper să-ţi pot dovedi aceasta.

Rochefort cunoştea această voce catifelată în care se strecura din cînd în cînd cîte un şuierat ca de viperă.

— Sînt gata să vă cred, monseniore — glăsui el — cu toate că în ce mă priveşte am avut puţine dovezi de bunătatea despre care vorbeşte Eminenţa Voastră. Nu uitaţi, monseniore — continuă Rochefort, văzînd tresărirea pe care ministrul încercase să şi-o stăpînească — nu uitaţi că de cinci ani mă aflu la Bastilia şi că nimic nu te face să vezi mai strîmb lucrurile decît atunci cînd le priveşti de după gratii.

— O, domnule de Rochefort, ți-am spus odată că eu nu sînt cu nimic vinovat de întemnițarea dumitale. Regina... mînie de femeie și de prințesă, ce vrei ! Dar lucrurile astea trec tot așa cum au venit și pe urmă omul nici nu se mai gîndește la ce-a fost...

— Înțeleg, monseniore, că ea nu se mai gîndește, ea, care a petrecut cinci ani la Palatul Regal, în mijlocul serbărilor și al curtenilor ; dar eu, cu care am petrecut acești ani la Bastilia...

— Ei, Doamne, dragul meu domn de Rochefort, crezi oare că Palatul Regal e un lăcaș prea vesel ? Nu, nici gînd. Am avut și noi mari necazuri, te asigur. Dar uite, să nu mai vorbim de toate acestea. Eu joc cu cărțile pe masă, ca de obicei. Spune, ești de-ai noștri, domnule de Rochefort ?

— Trebuie să înțelegeți, monseniore, că doar atît aștept, dar eu nu mai știu nimic din ce se petrece pe lumea asta. La Bastilia nu se discută politică decît cu soldații și cu temnicerii, și nici nu vă închipuiți, monseniore, cît de puțin știu oamenii aceștia din ceea ce se petrece. În privința asta eu am rămas încă la domnul de Bassompierre... Oare se numără și astăzi printre cei șaptesprezece seniori ?

— A murit, domnule, și asta este o mare pierdere. Era un om devotat reginei și asemenea oameni sînt rari.

— La naiba, cred și eu ! zise Rochefort. Atunci cînd îi aveți, îi trimiteți la Bastilia.

— Dar cum dovedești devotamentul ? întrebă Mazarin.

— Prin acțiune — răspunse Rochefort.

— A, da, acțiune ! făcu ministrul, gînditor. Dar unde găsești oameni de acțiune ?

Rochefort clătină din cap :

— Ei nu lipsesc niciodată, monseniore, numai că dumneavoastră nu știți că-i căutați.

— Nu știu să-i caut ?! Ce vrei să spui, dragă domnule de Rochefort ? Învață-mă dumneata. Dumneata trebuie să fi învățat multe în intimitatea răposatului cardinal. A, era un om atît de mare !

— Monseniorul nu se va supăra dacă îl voi mustra ?

— Eu, niciodată ! Știi bine că mi se poate spune orice. Mă străduiesc să mă fac iubit, și nu temut.

— Ei bine, monseniore, în celula mea e un proverb zgîriat pe zid cu vîrful unui cui.

— Şi cum sună acest proverb ? întrebă Mazarin.

— Iată-l, monseniore : „Cum e stăpînul..."

— Îl ştiu : „...aşa e şi sluga".

— Nu : „...aşa e şi slujitorul". O mică schimbare pe care oamenii devotaţi de care v-am vorbit adineauri au făcut-o pentru mulţumirea lor personală.

— Ei, şi ce vrea să spună proverbul ?

— Vrea să spună că domnul de Richelieu a ştiut să găsească slujitori devotaţi cu zecile.

— El, ţinta tuturor pumnalelor ? El, care şi-a petrecut viaţa apărîndu-se de atîtea lovituri ?

— Dar a izbutit să se apere pînă la urmă, cu toate că erau amarnic puse la cale. Pentru că, dacă avea duşmani fără de pereche, avea şi prieteni fără de pereche.

— E întocmai ceea ce vreau şi eu !

— Am cunoscut oameni — continuă Rochefort, socotind că a sosit clipa să-şi ţină făgăduiala faţă de d'Artagnan — am cunoscut oameni care prin iscusinţa lor au înşelat de sute de ori agerimea cardinalului ; cu vitejia lor i-au doborît gărzile şi spionii ; oameni care, fără bani, fără sprijin, fără înlesniri, au ajutat unui cap încoronat să-şi păstreze coroana şi l-au făcut pe cardinal să ceară pace.

— Numai că oamenii de care vorbeşti — zise Mazarin, surîzînd tainic, văzînd că Rochefort ajunge singur acolo unde voia el să-l aducă — oamenii aceştia nu erau devotaţi cardinalului, de vreme ce luptau împotriva lui.

— Nu, cu toate că ar fi fost mai bine răsplătiţi, ei au avut nenorocul să rămînă devotaţi aceleeaşi regine pentru care dumneavoastră căutaţi adineauri slujitori.

— Şi cum de ştii dumneata toate aceste lucruri ?

— Le ştiu pentru că oamenii aceştia erau pe atunci duşmanii mei, pentru că au luptat împotriva mea, pentru că le-am făcut tot răul de care am fost în stare, iar ei mi l-au întors cum s-au priceput mai bine, pentru că unul dintre ei, cu care am avut cel mai mult de-a face, mi-a dat o lovitură de spadă — sînt aproape şapte ani din ziua aceea : era a treia oară cînd mă lovea aceeaşi mînă... sfîrşitul unei vechi răfuieli.

— Ah ! exclamă Mazarin, cu o admirabilă naivitate. De-aş cunoaşte şi eu asemenea oameni !

— Eh, monseniore, aveţi unul la uşă de mai bine de şase ani, şi timp de şase ani şi mai bine nu l-aţi socotit bun de nimic.

— Cine este ?

— Domnul d'Artagnan.

— Gasconul acela ?! făcu Mazarin, cu o mirare desăvîrşit jucată.

— Gasconul acesta a salvat o regină şi l-a silit pe domnul de Richelieu să recunoască deschis că, în ce priveşte îndemînarea, iscusinţa şi politica, nu era decît un învăţăcel.

— Adevărat ?

— Întocmai aşa cum am cinstea să spun excelenţei voastre.

— Povesteşte-mi şi mie, dragă domnule de Rochefort.

— Asta-i cam greu, monseniore — spuse gentilomul, surîzînd.

— Atunci o să-mi povestească el însuşi.

— Nu cred, monseniore.

— Şi de ce n-ar face-o ?

— Pentru că secretul nu-i aparţine, ci, aşa cum v-am spus, e secretul unei mari regine.

— Şi s-a încumetat de unul singur să ducă la bun sfîrşit o asemenea ispravă ?

— Nu, monseniore, avea trei prieteni, trei viteji care îl ajutau, viteji care vi-i doreaţi dumneavoastră adineauri.

— Şi spui că aceşti patru oameni erau uniţi ?

— Ca şi cînd tuspatru n-ar fi fost decît un singur om, ca şi cînd aceste patru inimi ar fi bătut în acelaşi piept ; şi, într-adevăr, cîte n-au făcut ei împreună !

— Dragă domnule de Rochefort, pe cuvînt, nici nu-ţi pot spune cum mi-ai stîrnit curiozitatea. N-ai vrea să-mi istoriseşti şi mie această întîmplare ?

— Nu pot, în schimb am să vă spun o poveste, o adevărată poveste cu zîne, vă asigur, monseniore.

— O, te-ascult, domnule de Rochefort ; îmi plac foarte mult poveştile.

— Adevărat, monseniore ? întrebă Rochefort, străduindu-se să citească ceva pe această faţă fină şi vicleană.

— Da.

— Fie, atunci ascultaţi ! A fost odată o regină... o regină puternică, regina unuia dintre cele mai mari regate ale lumii, căreia un mare ministru îi voia mult rău, pentru că îi dorise

cîndva prea mult bine. Nu vă căzniți să ghiciți cine este, monseniore, căci vă căzniți în zadar ! Toate acestea s-au petrecut cu mult înainte ca dumneavoastră să fi venit în regatul unde domnea această regină. Și iată că sosește la curte un ambasador atît de viteaz, atît de bogat și atît de chipeș, încît toate femeile erau nebune după el, și chiar regina, fără îndoială, drept mulțumire pentru felul cum știuse acesta să rezolve problemele de stat, are nesocotința să-i dăruiască o anume podoabă atît de însemnată, că nu se putea găsi o alta care să o înlocuiască. Cum această podoabă era un dar primit din partea regelui, ministrul l-a sfătuit pe rege să-i ceară reginei s-o poarte la viitorul bal. E de prisos să vă spun, monseniore : ministrul știa prea bine că podoaba plecase o dată cu ambasadorul și ambasadorul se găsea acum foarte departe, dincolo de mări. Marea regină era pierdută ! Pierdută ca și ultima dintre supușele sale, fiindcă ea se prăbușea de la înălțimea măririi ei.

— Adevărat ! făcu Mazarin.

— Ei bine, monseniore, patru oameni hotărîră să o salveze. Acești patru oameni nu erau nici prinți, nici duci, nici dintre puternicii vremii și nici măcar bogați ; erau patru soldați inimoși, cu brațul oțelit și cu spada gata oricînd de luptă. Și au plecat. Ministrul știa de plecarea lor și le-a înșiruit în cale o mulțime de oameni, ca să-i împiedice să ajungă la țintă. Trei au fost scoși din luptă de către acești nenumărați dușmani ; unul singur a ajuns la țărmul mării, omorînd sau rănind pe cei care-i stăteau în cale, a trecut marea și s-a întors aducînd măreței regine acea podoabă pe care ea și-a putut-o prinde la umăr în ziua hotărîtă pentru bal ; puțin a lipsit să nu-l piardă pe ministru. Ce spuneți despre isprava asta, monseniore ?

— Magnific ! murmură Mazarin, visător.

— Aflați că știu încă vreo zece la fel.

Mazarin nu mai scotea o vorbă, se gîndea. Trecură așa cinci sau șase minute.

— Nu vreți să mă mai întrebați nimic, monseniore ? zise Rochefort.

— Ba da : spui că domnul d'Artagnan era unul din acești patru oameni ?

— El a dus la bun sfîrșit totul.

— Și ceilalți cine erau ?

— Monseniore, îngăduiți-mi să las în grija domnului d'Artagnan să vi-i numească. Erau prietenii lui, nu ai mei ; el singur ar avea oarecare înrîurire asupră-le, și-apoi eu nici nu-i cunosc sub adevăratul lor nume.

— Nu ai încredere în mine, domnule de Rochefort. Bine, voi vorbi deschis pînă la capăt : am nevoie de dumneata, de el, de toți !

— Să începem cu mine, monseniore, de vreme ce ați trimis să mă aducă încoace și mă aflu aici, pe urmă veți trece și la ceilalți. Curiozitatea mea să nu vă mire : cînd ai stat cinci ani în temniță, nu te supără cîtuși de puțin să știi unde vei fi trimis.

— Dumneata, dragă domnule de Rochefort, vei avea un post de încredere : te vei duce la Vincennes, unde se află închis domnul de Beaufort și nu-l vei scăpa din ochi. Bine, dar ce este cu dumneata ?

— Îmi propuneți ceva imposibil — rosti Rochefort, clătinînd dezamăgit din cap.

— Cum adică imposibil ? Și de ce ți se pare imposibil ?

— Pentru că domnul de Beaufort este unul dintre prietenii mei sau, mai curînd, eu sînt unul dintre prietenii lui ; ați uitat oare, monseniore, că el mi-a fost chezaș în fața reginei ?

— Domnul de Beaufort de atunci încoace este dușmanul statului.

— Da, se prea poate, monseniore ; cum eu însă nu sînt nici rege, nici regină, nici ministru, nu-l socotesc dușman și nu pot primi ceea ce îmi propuneți.

— Asta numești dumneata devotament ? Te felicit ! Devotamentul dumitale nu te angajează prea mult, domnule de Rochefort.

— Și-apoi, monseniore — continuă Rochefort — veți înțelege că a ieși de la Bastilia pentru a intra la Vincennes ar însemna doar să schimb temnița.

— Spune mai degrabă că ești din tabăra domnului de Beaufort, așa ar fi mai cinstit din partea dumitale.

— Monseniore, stau de atîta vreme în temniță, încît nu mai țin cu nimeni : țin doar cu cerul liber. Găsiți orice altceva pentru mine, trimiteți-mă în misiune, dați-mi cît de multe însărcinări, dar pe drumuri, dacă e cu putință !

— Dragă domnule de Rochefort — spuse Mazarin, cu o undă de zeflemea în glas — zelul dumitale te depășește ; te socotești încă tînăr, fiindcă îți simți inima tînără, dar puterile te-ar trăda. Crede-mă : ceea ce îți trebuie în clipa de față este odihna. Hei, să vină cineva !

— Așadar, nu hotărîți nimic în privința mea, monseniore ?

— Dimpotrivă, am hotărît.

Bernouin intră în încăpere.

— Cheamă un ostaș de pază — rosti Mazarin, apoi adăugă în șoaptă : Și rămîi lîngă mine.

Ostașul se arătă numaidecît în prag. Cardinalul așternu cîteva cuvinte pe o foaie de hîrtie, pe care o întinse ostașului și pe urmă dădu din cap în chip de salut.

— Adio, domnule de Rochefort ! zise el.

Rochefort se înclină respectuos.

— Văd, monseniore, că voi fi dus iarăși la Bastilia — zise el.

— Ești inteligent.

— Mă întorc acolo, monseniore, dar vă repet, nu știți să vă slujiți de mine și rău faceți.

— De dumneata, prietenul dușmanilor mei !

— Ce vreți ?! Trebuia să mă faceți dușmanul dușmanilor dumneavoastră.

— Îți închipui cumva că numai dumneata singur exiști pe lume, domnule de Rochefort ? Crede-mă, voi găsi oameni mai buni decît dumneata.

— V-o doresc, monseniore.

— Destul. Acum, du-te ! A, să nu uit : ar fi de prisos să-mi mai scrii, domnule de Rochefort, scrisorile dumitale ar fi ca și pierdute.

— Am scos castanele din foc pentru altul — murmură Rochefort, retrăgîndu-se spre ușă. Și dacă d'Artagnan nu va fi satisfăcut acum, cînd am să-i povestesc cum l-am mai lăudat, atunci înseamnă că nu-l mai mulțumește nimeni. Dar pe unde naiba mă duc ?

Într-adevăr, îl duceau pe scara cea mică, în loc să iasă prin anticamera unde aștepta d'Artagnan. În curte se aflau trăsura și cei patru din escortă care îl aduseseră încoace ; zadarnic se uită însă după prietenul său.

„A-a ! își zise Rochefort în sinea lui. Asta schimbă grozav lucrurile ! Și dacă e tot atîta puhoi de oameni pe străzi, mda, voi încerca să-i arăt lui Mazarin că, slavă Domnului ! mai sînt bun și la altceva decît să păzesc un întemnițat."

Și sări în trăsură cu sprinteneala unuia de douăzeci și cinci de ani.

IV

ANNA DE AUSTRIA LA PATRUZECI ȘI ȘASE DE ANI

Rămas singur cu Bernouin, Mazarin stătu un timp pe gînduri ; știa multe și totuși nu știa încă destul. Mazarin trișa — e un amănunt pe care ni l-a păstrat Brienne : el numea asta a profita de situație. Hotărî deci să nu înceapă partida cu d'Artagnan pînă nu va cunoaște toate cărțile adversarului.

— Monseniorul nu mai are nimic de poruncit ? întrebă Bernouin.

— Ba da — răspunse Mazarin. Luminează-mi calea, mă duc la regină.

Bernouin luă o lumînare și o apucă înainte.

O trecere tainică ducea de la apartamentele și cabinetul de lucru al lui Mazarin la apartamentele reginei ; de acest coridor se folosea cardinalul ca să ajungă oricînd la Anna de Austria [1].

Intrînd în dormitorul aflat la capătul coridorului, Bernouin o întîlni pe doamna Beauvais. Doamna Beauvais și Bernouin erau martorii apropiați ai acestei iubiri tîrzii, și doamna de Beauvais se oferi să-l anunțe pe cardinal Annei de Austria, care se găsea în camera de rugăciune, împreună cu micuțul Ludovic al XIV-lea.

Anna de Austria, așezată într-un fotoliu încăpător, cu cotul sprijinit de masă și cu fruntea în palmă, se uita la re-

[1] Coridorul prin care cardinalul se ducea la regina-mamă se vede încă la Palatul Regal (Memoriile prințesei palatine, p. 331) (n. a.)

gescul vlăstar, care stătea tolănit pe covor și răsfoia o carte groasă despre războaie. Era o regină care știa de minune să se plictisească cu măreție; rămînea cîteodată ceasuri întregi închisă în odaia ei sau în camera de rugăciune, fără să citească, nici să se roage. Cît despre cartea cu care își trecea vremea regele, era un Quintus Curtius [1], împodobit cu gravuri ce înfățișau faptele de vitejie ale lui Alexandru.

Doamna Beauvais se ivi în pragul camerei de rugăciune și-l anunță pe cardinalul Mazarin. Copilul se ridică într-un genunchi, cu sprîncenele încruntate, și se uită întrebător la maică-sa:

— De ce intră așa fără să ceară audiență?

Anna roși ușor.

— Este important — spuse ea — ca în timpurile pe care le trăim, primul ministru să poată veni oricînd s-o încunoștiințeze pe regină de ceea ce se petrece, fără a stîrni curiozitatea sau comentariile întregii curți.

— Mi se pare însă că domnul de Richelieu nu intra în felul acesta — răspunse copilul, îndărătnic.

— Cum de-ți aduci aminte de ceea ce făcea domnul de Richelieu? Nu poți ști acest lucru, erai prea mic pe-atunci.

— Eu nu-mi aduc aminte; am întrebat și mi s-a spus.

— Și cine ți-a spus? urmă Anna de Austria, cu un gest de supărare greu stăpînit.

— Eu știu că nu trebuie să numesc niciodată pe cei care răspund la întrebările mele — rosti copilul — fiindcă altfel nu voi mai afla nimic.

În clipa aceea intră Mazarin. Regele se ridică îndată, luă cartea de jos, o închise și o puse pe masă, rămînînd în picioare, ca să-l silească și pe Mazarin să stea în picioare.

Mazarin urmărea cu ochiul său inteligent toată această scenă, vrînd parcă să ghicească ceea ce se petrecuse mai înainte. Se înclină respectuos în fața reginei și făcu o adîncă plecăciune în fața regelui, care îi răspunse cu o semeață aplecare a capului, dar o privire a mamei sale îl mustră că se lasă pradă

---

[1] Istoric latin, care a trăit în primul secol al erei noastre; a scris Istoria lui Alexandru cel Mare, operă bazată mai mult pe închipuire decît pe fapte reale.

urii, pe care Ludovic al XIV-lea o nutrea încă de copil față de cardinal, și atunci el primi cu surîsul pe buze salutul ministrului.

Anna de Austria căuta să citească pe fața lui Mazarin motivul acestei vizite neașteptate, căci cardinalul venea la ea de obicei abia atunci cînd toată lumea se retrăsese. Ministrul făcu un semn aproape nevăzut din cap și regina se adresă doamnei Beauvais :

— E timpul ca regele să se culce — zise ea. Cheamă-l pe Laporte.

Pînă atunci regina îi spusese de două sau de trei ori micuțului Ludovic să se ducă la culcare și de fiece dată copilul stăruise cu drăgălășenie să mai rămînă ; de astă dată însă nu scoase o vorbă, ci păli doar și-și mușcă buzele. În clipa următoare intră Laporte. Copilul păși țeapăn spre el, fără să-și îmbrățișeze mama.

— Vai, Ludovic ! exclamă regina. Nu mă săruți ?

— Credeam că sînteți supărată pe mine, doamnă, de vreme ce mă alungați !

— Nu te alung : ai fost bolnav de vărsat, ești încă slăbit și mă tem să nu te obosească veghea prea tîrzie.

— În schimb, astăzi, cînd m-ați trimis în Parlament ca să dau acele decrete nedrepte care au făcut poporul să murmure, nu v-ați temut cîtuși de puțin.

— Sire — interveni Laporte, vrînd să schimbe vorba — cui dorește maiestatea voastră să dea sfeșnicul ?

— Cui vrei tu, Laporte — răspunse copilul și adăugă îndată apăsat : Numai lui Mancini nu.

Mancini era un nepot al cardinalului, un copil pe care Mazarin îl aciuase pe lîngă rege și asupra căruia Ludovic al XIV-lea revărsa o parte din ura pe care o nutrea ministrului. Și regele plecă fără să-și îmbrățișeze mama și fără să-l salute pe cardinal.

— Minunat ! făcu Mazarin. Îmi place să văd că maiestatea sa e crescută în sila față de prefăcătorie.

— Cum adică ? întrebă regina, cu un aer aproape sfios.

— Mi se pare că ieșirea regelui nu are nevoie de comentarii ; de altfel, maiestatea sa nici nu-și dă osteneala să ascundă cît de puțină afecțiune îmi poartă ; aceasta însă nu mă împiedică să-i fiu cu totul devotat, cum sînt și maiestății voastre.

— Îţi cer iertare pentru el, cardinale — murmură regina. E un copil care nu poate încă să-şi dea seama de tot ce-ţi datorează.

Cardinalul zîmbi.

— Ai venit fără îndoială pentru o chestiune importantă — continuă regina. Despre ce este vorba ?

Mazarin se aşeză, ori mai curînd se tolăni într-un jilţ şi rosti melancolic :

— Ei, după cît se pare, vom fi siliţi să ne despărţim, şi asta cît de curînd, afară numai dacă vei duce devotamentul domniei tale faţă de mine atît de departe, încît să mă urmezi în Italia.

— Şi pentru ce toate acestea ?

— Pentru că — reluă Mazarin — aşa cum glăsuieşte opera Thisbé : „Urzeşte lumea toată iubirea să ne sfarme".

— Glumeşti, domnule ! zise regina, încercînd să-şi recapete ceva din vechea-i demnitate.

— Vai, nu, doamnă ! replică Mazarin. Nu glumesc de loc ; aş plînge mai degrabă, te rog să mă crezi, şi aş avea de ce, căci ia aminte la cuvintele mele : „Urzeşte lumea toată iubirea să ne sfarme". Or, cum faci parte din această lume, vreau să spun că şi domnia-ta mă părăseşte.

— Cardinale !

— Eh, Doamne, nu te-am văzut surîzînd ieri atît de binevoitor ducelui d'Orléans, ori mai curînd la ceea ce-ţi spunea ?

— Şi ce anume îmi spunea ?

— „Acest Mazarin e toată piedica ; să plece şi totul va fi bine." Iată ce-ţi spunea, doamnă.

— Şi ce-ai fi vrut să fac ?

— O, doamnă, eşti regină, aşa mi se pare !

— Frumoasă domnie, la bunul plac al oricărui mîzgălitor de hîrtie din Palatul Regal şi al oricărui biet gentilom din ţară.

— Cu toate acestea eşti destul de puternică pentru a-i îndepărta pe cei ce-ţi displac.

— Adică pe cei care îţi displac dumitale ! răspunse regina.

— Mie ?!

— Fără îndoială. Cine a alungat pe doamna de Chevreuse, care a fost persecutată doisprezece ani sub cealaltă domnie ?

— O intrigantă care voia să continue împotriva mea uneltirile începute împotriva domnului de Richelieu !

— Cine a alungat pe doamna de Hautefort, această prietenă desăvîrșită, încît a refuzat favorurile regelui ca să-mi rămînă credincioasă ?

— O mironosiță ce-ți spunea seară de seară, în timp ce-ți scotea rochia, că-ți pierzi sufletul iubind un preot, ca și cînd trebuie să fii preot dacă ești cardinal !

— Cine a dispus arestarea domnului de Beaufort ?

— Un zăbăuc care nu vorbea decît de asasinarea mea, nici mai mult nici mai puțin !

— Vezi bine, cardinale — urmă regina — că dușmanii dumitale sînt și ai mei.

— Nu e destul, doamnă, ar trebui ca prietenii domniei tale să fie și ai mei.

— Prietenii mei, domnule !... Regina clătină din cap : Vai ! Eu nu mai am prieteni !

— Cum de nu mai ai prieteni la bine, atunci cînd i-ai avut la rău ?

— Pentru că la bine i-am dat uitării, domnule : am făcut ca regina Maria de Medicis, care, după întoarcerea din primul exil, a arătat numai dispreț față de toți cîți suferiseră pentru ea, și care, surghiunită a doua oară, a murit la Colonia, părăsită de toată lumea, ba pînă și de fiul ei, fiindcă, la rîndu-i, toată lumea o disprețuia.

— Tocmai, să vedem — murmură Mazarin — oare n-ar fi timpul să îndreptăm greșeala ? Caută printre prietenii domniei tale pe cei mai vechi.

— Ce vrei să spui, domnule ?

— Nimic altceva decît ceea ce am spus : caută.

— Vai, eu nu am influență asupra nimănui, oricît aș privi în jurul meu. Domnul [1], ca de obicei, se lasă condus de un favorit : ieri era Choisy, astăzi este La Rivière, mîine va fi un altul. Prințul este condus de vicar, condus la rîndul său, de către doamna de Guéménée.

— De aceea, doamnă, nu ți-am spus să cauți printre prietenii de astăzi, ci printre cei de odinioară.

---

[1] Monsieur, titlu dat odinioară în Franța fratelui mai mic al regelui. În cazul de față e vorba de ducele d'Orléans, fratele lui Ludovic al XIII-lea.

— Printre prietenii mei de odinioară ? făcu regina.

— Da, printre prietenii de odinioară, printre cei care te-au ajutat să lupți împotriva ducelui de Richelieu și chiar să-l învingi.

— Oare unde vrea să ajungă ? murmură regina, uitîndu-se cu neliniște la cardinal.

— Da — urmă acesta. În unele împrejurări, maiestatea ta a știut, cu inteligența vie și subtilă care o caracterizează și cu ajutorul prietenilor, să respingă atacurile acestui dușman.

— Eu... — îngînă regina. Eu am suferit, atîta tot.

— Da — încuviință Mazarin — așa cum suferă femeile, adică războindu-se. Hai să spunem lucrurilor pe nume ! Îl cunoști pe domnul de Rochefort ?

— Domnul de Rochefort nu se număra printre prietenii mei — răspunse regina, ci, dimpotrivă, printre dușmanii cei mai înverșunați, unul dintre cei mai credincioși oameni ai cardinalului. Credeam că știi asta.

— O știu atît de bine — rosti Mazarin — încît l-am trimis la Bastilia.

— Și nu mai e acolo ? întrebă regina.

— Ba da, liniștește-te, e tot acolo ; de altfel, n-am pomenit de el decît ca să ajung la altcineva. Îl cunoști pe domnul d'Artagnan ? continuă Mazarin, privind-o pe regină în față.

Anna de Austria primi lovitura drept în inimă.

— Să fi fost oare gasconul indiscret ? se întrebă ea. Apoi adăugă, cu glas tare :

— D'Artagnan ! Stai puțin. Da, desigur, numele mi-e cunoscut. D'Artagnan, un mușchetar care iubea pe una dintre slujitoarele mele, o biată copilă care a murit otrăvită din pricina mea.

— Asta-i tot ? întrebă Mazarin.

Regina îl privi cu mirare.

— Dar, domnule — zise ea — mi se pare că mă supui unui interogatoriu ?

— La care, în orice caz — rosti Mazarin cu veșnicul său surîs și cu vorba-i blîndă dintotdeauna — vei răspunde după bunul plac.

— Spune lămurit ceea ce dorești, domnule, și eu voi răspunde la fel de lămurit — i-o întoarse regina, cu o umbră de nerăbdare în glas.

— Iată, doamnă — începu Mazarin, înclinîndu-se. Doresc să împarți cu mine prietenia acestor oameni, așa cum și eu am împărțit cu domnia ta puțina iscusință și puținul talent pe care cerul mi le-au dăruit. Situația e gravă și va trebui să luăm măsuri energice.

— Iarăși ? ! făcu regina. Credeam că am pus capăt la toate acestea o dată cu domnul de Beaufort.

— Hm, domnia ta n-ai văzut decît șuvoiul pornit să răstoarne totul în calea lui și nu ai luat aminte la apele liniștite. Dar există în Franța un proverb despre apele acestea liniștite.

— Continuă — spuse regina.

— Ei bine — urmă Mazarin — în fiece zi îndur afrunturile prinților și valeților plini de titluri ai domniei tale, toți niște marionete, care nu văd că eu le țin sforile și nu ghicesc, sub masca sobră a răbdării mele, rîsul omului scos din fire care și-a jurat sieși să fie într-o zi cel mai tare. L-am arestat pe domnul de Beaufort, e adevărat, dar el era cel mai puțin primejdios dintre toți ; și a mai rămas Prințul...

— Învingătorul de la Rocroy ! Te-ai gîndit la asta ?

— Da, doamnă, și încă foarte des ; dar *pazienza* [1], cum spunem noi, italienii. Apoi, după domnul de Condé e ducele d'Orléans.

— Ce tot vorbești ? Întîiul prinț de sînge regesc, unchiul regelui ?

— Nu întîiul prinț de sînge regesc, nu unchiul regelui, ci conspiratorul laș, care sub cealaltă domnie, împins de firea-i schimbătoare și plină de toane, ros de păcate ascunse, sfîșiat de o jalnică ambiție, invidios pe tot ce-l întrecea în cinste și curaj, mînios de a nu fi nimic din pricina nulității lui, s-a făcut ecoul tuturor clevetirilor, s-a făcut sufletul tuturor urzelilor, stîrnindu-i pe toți acei oameni de treabă care au avut nerozia să se încreadă în cuvîntul unuia cu sînge regesc în vine și de care el s-a lepădat atunci cînd i-a văzut că urcă pe eșafod ! Nu întîiul prinț de sînge regesc, nu unchiul regelui, o repet, ci ucigașul lui Chalais, al lui Montmorency și al lui Cinq-Mars, care încearcă să facă astăzi același joc și care își închipuie că va cîștiga partida fiindcă a schimbat adversarul și fiindcă, în loc să aibă în față un om care amenință, are unul care zîmbește. Dar se înșeală, n-a cîștigat nimic urzind

[1] Răbdare.

pierzania domnului de Richelieu ; şi eu nu am interesul să las în preajma reginei acest grăunte de discordie, cu care răposatul cardinal i-a făcut regelui douăzeci de ani în şir sînge rău.

Anna se împurpură şi îşi ascunse faţa în palme.

— Nu vreau cîtuşi de puţin să umilesc pe maiestatea ta — continuă Mazarin, ceva mai calm, dar în acelaşi timp cu o ciudată siguranţă în glas. Vreau ca regina să fie respectată şi respectat ministrul ei, căci în ochii tuturor eu nu sînt decît atît. Maiestatea ta ştie că eu nu sînt o marionetă venită aici din Italia, aşa cum spun atîţia ; şi vreau ca toată lumea să ştie aceasta, deopotrivă cu maiestatea ta.

— Bine, şi eu ce trebuie să fac ? zise Anna de Austria, copleşită de acest glas dominator.

— Trebuie să cauţi să-ţi aminteşti numele acelor oameni credincioşi şi devotaţi, care au trecut marea, în ciuda domnului de Richelieu, presărînd tot drumul cu sîngele lor pentru a-ţi aduce o anumită podoabă pe care maiestatea ta o dăruise domnului de Buckingham.

Anna se ridică măreaţă şi plină de mînie, ca împinsă de un arc de oţel, şi, privindu-l pe cardinal cu acea semeţie şi demnitate care o făcuse atît de temută în tinereţe, spuse :

— Mă jigneşti, domnule !

— Vreau, în sfîrşit — rosti Mazarin, urmîndu-şi gîndul curmat la jumătate de intervenţia reginei — vreau să faci astăzi pentru soţul tău, ceea ce ai făcut odinioară pentru amantul tău.

— Iarăşi această calomnie ! strigă regina. O credeam moartă şi îngropată de mult, căci nu mi-ai pomenit de ea pînă astăzi ; şi iată că, la rîndul dumitale, îmi vorbeşti de ea. Cu atît mai bine ! De astă dată vom limpezi lucrurile între noi şi totul se va sfîrşi, mă înţelegi ?

— Dar, doamnă — glăsui Mazarin, uimit de această nouă izbucnire — eu nu-ţi cer să-mi spui totul.

— Vreau eu să-ţi spun totul — replică Anna de Austria. Aşadar, ascultă. Vreau să-ţi spun că, într-adevăr, s-au găsit în acea vreme patru inimi devotate, patru suflete cinstite, patru spade credincioase care mi-au salvat mai mult decît viaţa, domnule, mi-au salvat onoarea.

— A, recunoşti ! făcu Mazarin.

— Oare numai onoarea celor vinovaţi poate să fie pusă în joc, domnule, oare nu poate să fie dezonorat cineva, o femeie mai cu seamă, numai pe simple aparenţe ? Da, aparen-

țele erau împotriva mea și mă pîndea dezonoarea, totuși, jur, nu eram vinovată. Jur... Regina căută un lucru sfînt pe care să poată jura și, scoțînd dintr-un scrin ascuns în perete o micuță casetă din lemn de trandafir încrustat cu argint, o puse pe altarul din încăpere : Jur pe aceste sfinte relicve — rosti ea. L-am iubit pe domnul de Buckingham, dar domnul de Buckingham n-a fost amantul meu !

— Și ce relicve sînt acestea pe care juri, doamnă ? surîse Mazarin. Căci, te previn, ca fiu al Romei, nu mă arăt prea încrezător : există relicve și relicve.

Regina scoase o cheiță de aur pe care o purta atîrnată la gît și o întinse cardinalului :

— Deschide, domnule, și vezi singur.

Mazarin, uimit, luă cheia și deschise caseta în care nu găsi decît un pumnal mîncat de rugină și două scrisori, dintre care una pătată de sînge.

— Ce sînt toate acestea ?

— Vrei să știi ce sînt, domnule ? făcu Anna de Austria, întinzînd cu un gest de regină asupra casetei deschise brațul ei de aceeași desăvîrșită frumusețe, în ciuda trecerii anilor. Îți spun îndată. Aceste două scrisori sînt singurele scrisori pe care i le-am scris vreodată. Iar acesta este pumnalul cu care l-a lovit Felton. Citește scrisorile, domnule, și vei vedea dacă am mințit.

Cu toată îngăduința acordată, Mazarin, dintr-un îmbold firesc, în loc să citească scrisorile, luă în mînă pumnalul pe care Buckingham și-l smulsese din rană în clipa morții, trimițîndu-l, prin Laporte, reginei ; lama era mîncată toată, căci sîngele se prefăcuse în rugină ; după o scurtă cercetare, în care timp regina se făcuse tot atît de albă ca și pînza de pe iconostasul de care se sprijinea, cardinalul puse pumnalul în casetă, înfiorîndu-se fără voia lui.

— Bine, doamnă — rosti el — mă încred în jurămîntul domniei tale.

— Nu, nu, citește ! stărui regina, încruntîndu-se. Citește, vreau asta, ți-o poruncesc, astfel ca, după cum am hotărît, totul să se sfîrșească de astă dată să nu mai vorbim niciodată despre aceste lucruri. Crezi oare — adăugă ea cu un zîmbet cumplit — că sînt dornică să deschid această casetă ori de cîte ori mă vei mai învinui pe viitor ?

Mazarin, covîrşit de atîta tărie sufletească, se supuse aproape fără voie şi citi amîndouă scrisorile. Într-una, regina cerea lui Buckingham să-i înapoieze eghileţii : era scrisoarea dusă de către d'Artagnan şi care ajunsese la vreme. Cealaltă era scrisoarea dusă ducelui de către Laporte, în care regina îl prevenea că va fi asasinat şi care ajunsese prea tîrziu.

— Într-adevăr, doamnă, — glăsui Mazarin — găsesc că nu mai este nimic de spus.

— Ba da, domnule — zise regina, închizînd caseta şi apăsînd capacul cu palma. Da, mai este ceva de spus, şi anume că întotdeauna am fost nerecunoscătoare faţă de aceşti oameni care m-au salvat pe mine şi care au făcut tot ce le-a stat în putinţă ca să-l salveze şi pe duce ; pe acest brav d'Artagnan, de care mi-ai vorbit adineauri l-am răsplătit lăsîndu-l doar să-mi sărute mîna şi dăruindu-i acest diamant. Regina întinse frumoasa ei mînă spre cardinal şi-i arătă o minunată nestemată ce-i scînteia în deget. L-a vîndut — continuă ea — pare-se că într-un moment de strîmtorare, l-a vîndut, ca să mă salveze pentru a doua oară, fiindcă trebuia să trimită un om şi să-l prevină pe duce că va fi asasinat.

— D'Artagnan ştia asta ?

— El ştia totul. Cum ? Nu-mi dau seama. Dar, în sfîrşit, a vîndut diamantul domnului des Essarts, la degetul căruia l-am văzut şi de la care l-am răscumpărat ; numai că acest diamant îi aparţine, domnule ; înapoiază-i-l din partea mea şi, de vreme ce ţi-e dat să ai lîngă dumneata un asemenea om, caută şi foloseşte-l.

— Mulţumesc, doamnă — spuse Mazarin. Mă voi folosi de acest sfat.

— Şi acum — murmură regina, zdrobită de emoţie — mai ai ceva să-mi ceri ?

— Nimic, doamnă ! răspunse cardinalul cu glasul cel mai mîngîietor. Decît să te rog să mă ierţi pentru nedreptele-mi bănuieli ; dar te iubesc atît de mult, încît nu-i de mirare să fiu gelos şi pe trecut.

Un zîmbet nelămurit flutură pe buzele reginei.

— Atunci, domnule — şopti ea — dacă nu mai ai nimic să-mi ceri, lasă-mă ; trebuie să înţelegi că, după toate cîte s-au petrecut, simt nevoia să rămîn singură.

Mazarin se înclină :

— Eu mă retrag, doamnă. Mi-e îngăduit să mai revin ?

— Da, dar mîine, pînă atunci abia am răgaz să mă liniştesc.

Cardinalul luă mîna reginei, o sărută plin de galanterie şi apoi se retrase.

Îndată după plecarea lui, regina trecu în apartamentul fiului ei şi-l întrebă pe Laporte dacă regele s-a culcat. Laporte îi arătă cu mîna copilul care dormea. Anna de Austria urcă treptele pe care stătea înălţat patul şi îşi apropie buzele de fruntea încruntată a fiului ei, într-o dulce sărutare ; apoi plecă la fel de tăcută cum venise, mulţumindu-se să-i spună valetului :

— Caută, dragul meu Laporte, ca regele să se poarte mai prietenos faţă de cardinal, căruia şi el şi eu îi datorăm atît de mult.

V

GASCON ŞI ITALIAN

În acest timp, cardinalul se întoarse în cabinetul său, la uşa căruia veghea Bernouin, pe care îl întrebă dacă nu s-a petrecut nimic nou şi dacă nu a sosit vreo veste. La răspunsul negativ al acestuia, îi făcu semn că poate să plece. Rămas singur, se duse şi deschise uşa dinspre coridor, apoi pe cea care dădea în anticameră ; d'Artagnan, obosit, dormea pe o banchetă.

— Domnule d'Artagnan ! murmură cardinalul cu o voce blîndă.

D'Artagnan nici nu se clinti.

— Domnule d'Artagnan ! spuse el ceva mai tare.

D'Artagnan dormea dus.

Cardinalul se apropie şi-i atinse umărul cu vîrful degetului. De astă dată, d'Artagnan tresări, se deşteptă şi, dezmeticindu-se, sări în picioare, ca un adevărat soldat în campanie.

— Iată-mă ! spuse el. Cine mă strigă ?

— Eu — zise Mazarin, cu chipul numai zîmbet.

— Cer iertare Eminenţei Voastre — murmură d'Artagnan — dar eram frînt de oboseală...

— Nu-mi cere iertare, domnule — rosti Mazarin — căci ai obosit îndeplinind poruncile mele.

D'Artagnan se minună de bunăvoința întipărită pe fața ministrului.

— Măi să fie! rosti el printre dinți. Oare-i adevărată zicala că norocul te ajunge în somn?

— Vino cu mine, domnule! glăsui Mazarin.

— Haide-haide... — îngînă d'Artagnan pentru sine. Rochefort s-a ținut de cuvînt; numai că pe unde dracu o fi ieșit?

Și scrută cu privirea cele mai mici unghere ale încăperii, dar nici urmă de Rochefort.

— Domnule d'Artagnan — începu Mazarin, după ce se așeză și își găsi locul în fotoliul său. Mi-ai părut întotdeauna un om viteaz și inimos.

„Se prea poate — cugetă d'Artagnan — dar i-a trebuit cam mult timp ca să mi-o spună." Ceea ce nu-l împiedică să facă o adîncă plecăciune, drept răspuns la complimentul lui Mazarin.

— Ei bine — urmă cardinalul — a venit clipa cînd însușirile și vrednicia dumitale trebuiesc folosite.

Un fulger de bucurie se aprinse în ochii ofițerului, dar se stinse numaidecît, căci nu știa unde vrea să ajungă Mazarin.

— Porunciți, monseniore! zise el. Sînt gata să mă supun poruncii voastre.

— Domnule d'Artagnan — continuă Mazarin — sub trecuta domnie ai săvîrșit unele fapte mari...

— Eminența Voastră este prea bună aducîndu-și aminte... E adevărat, mi-am cîștigat o oarecare faimă în război.

— Nu mă gîndesc acum la faptele dumitale de arme — zise Mazarin. Cu toate că au făcut vîlvă, au fost lăsate în umbră de altele.

D'Artagnan se arătă mirat.

— Cum, n-ai nimic de spus? întrebă Mazarin.

— Aștept ca monseniorul să mă lămurească despre ce fapte e vorba — răspunse d'Artagnan.

— E vorba de acea întîmplare... Ei, știi prea bine ce vreau să spun.

— Vai, nu știu, monseniore! făcu d'Artagnan, pe de-a întregul nedumerit.

— Eşti discret, cu atît mai bine. E vorba de o anumită întîmplare cu regina, de o anume podoabă, de o călătorie pe care ai făcut-o împreună cu trei prieteni ai dumitale.

„He, he! chicoti gasconul în sinea lui. Asta-i o capcană. Să mă ţin bine!"

Şi făcu o mutră atît de mirată, încît şi Mondori sau Bellerose, cei doi comedieni de frunte ai vremii, l-ar fi pizmuit pentru ea.

— Prea bine! cuvîntă Mazarin, rîzînd. Bravo! Mi s-a spus că eşti omul care-mi trebuie, şi pe bună dreptate. Ia să vedem, ce-ai putea face pentru mine?

— Tot ceea ce Eminenţa Voastră îmi va porunci să fac — spuse d'Artagnan.

— Ai face oare pentru mine ceea ce ai făcut cîndva pentru o regină?

„Ce mai încolo şi încoace — cugetă d'Artagnan — ăsta vrea să mă tragă de limbă; să-l văd unde bate. Ce naiba, doar nu-i mai şiret ca Richelieu!"...

— Pentru o regină, monseniore? Nu înţeleg.

— Nu înţelegi că am nevoie de dumneata şi de cei trei prieteni ai dumitale?

— De care prieteni, monseniore?

— De cei trei prieteni ai dumitale de odinioară.

— Odinioară, monseniore — răspunde d'Artagnan — nu aveam trei prieteni, aveam cincizeci. La douăzeci de ani te crezi prieten cu toată lumea.

— Bine, bine, domnule ofiţer — murmură Mazarin. Discreţia e un lucru frumos; dar astăzi ar putea să-ţi pară rău că ai fost prea discret într-o vreme.

— Monseniore, Pitagora îşi punea discipolii să nu scoată o vorbă cinci ani de zile, anume ca să-i înveţe să tacă.

— Şi dumneata n-ai scos o vorbă timp de douăzeci de ani, domnule. Cu cincisprezece ani mai mult decît un filozof pitagorician, ceea ce mi se pare destul de cuminte. Vorbeşte, dar, astăzi, căci regina însăşi te dezleagă de jurămînt.

— Regina! exclamă d'Artagnan, de astă dată cu o uimire cîtuşi de puţin prefăcută.

— Da, regina! Şi drept dovadă că-ţi vorbesc în numele ei, mi-a cerut să-ţi arăt acest diamant pe care spune că-l cunoşti şi pe care l-a răscumpărat de la domnul des Essarts.

Mazarin întinse mîna și ofițerul oftă, recunoscînd inelul pe care regina i-l dăruise în seara balului de la Primărie.

— E-adevărat — zise d'Artagnan — cunosc diamantul ăsta, era al reginei.

— Vezi bine deci că îți vorbesc în numele ei. De aceea răspunde-mi deschis, nu are rost să te mai prefaci. Ți-am spus și îți repet : ți-e norocul în joc.

— Pe legea mea că am mare nevoie de el, monseniore ! Eminența Voastră m-a dat uitării atîta vreme !

— Ne trebuie doar opt zile ca să îndreptăm lucrurile. Dumneata ești aici, dar unde-ți sînt prietenii ?

— Habar n-am, monseniore.

— Cum adică, habar n-ai ?

— Foarte simplu. Ne-am despărțit de-o veșnicie, fiindcă toți trei s-au lăsat de armată.

— Și unde ai să-i regăsești ?

— Oriunde ar fi. Asta mă privește.

— Bine ! De ce ai nevoie ?

— Am nevoie de bani, monseniore, atîția cîți o să ne trebuiască pentru treburile noastre. Mi-aduc bine aminte de cîte ori am fost ținuți în loc din pricina banilor, și fără diamantul ăsta, pe care m-am văzut silit să-l vînd, am fi rămas în drum.

— Drace ! Bani ! și, încă mulți ! bombăni Mazarin. Văd că nu te încurci, domnule ofițer ! Dar dumneata știi că visteria regelui e goală ?

— Atunci, faceți ca mine, monseniore : vindeți diamantele coroanei. Zău, n-are rost să ne tîrguim, obrazul subțire cu cheltuială se ține, altfel nu se poate.

— Ei bine — consimți Mazarin — vom încerca să-ți facem pe voie.

„Richelieu — își zise d'Artagnan în sinea lui — mi-ar fi pus numaidecît în mînă cinci sute de pistoli, și asta doar pentru început".

— Prin urmare, vei fi omul meu, nu-i așa ?

— Da, numai să se învoiască și prietenii mei.

— Și dacă ei nu se învoiesc, nu m-aș putea bizui pe dumneata ?

— De unul singur n-am făcut niciodată nimic — răspunse d'Artagnan, clătinînd din cap.

— Atunci du-te și caută-i.

— Ce să le spun ca să-i hotărăsc să slujească pe Eminența Voastră ?

— Dumneata îi cunoști mai bine decît mine. Firea fiecăruia îți va spune ce să făgăduiești.

— Și ce să le făgăduiesc ?

— Să mă slujească așa cum au slujit-o pe regină și eu voi ști să-i răsplătesc ca nimeni altul.

— Ce așteptați de la noi ?

— Totul, de vreme ce se pare că totul vă stă în putință.

— Monseniore, atunci cînd ai încredere în oameni și vrei să aibă și ei încredere în tine, se cuvine să le dai lămuriri mai amănunțite decît binevoiește să facă Eminența Voastră.

— Fii liniștit — rosti Mazarin. În clipa cînd vom purcede la fapte, vei afla tot ce gîndesc.

— Și pînă atunci ?

— Răbdare și caută-ți prietenii.

— Monseniore, poate că nici nu se află în Paris, ba asta-i aproape sigur, așa că va trebui s-o pornesc la drum. Nu sînt decît un prea sărac locotenent de mușchetari și, ca să călătorești, îți trebuiesc bani mulți.

— Intenția mea — spuse Mazarin — nu este să bați la ochi zvîrlind bani în dreapta și-n stînga, planurile mele cer ca totul să se petreacă în taină ; orice fel de zarvă le-ar dăuna.

— Totuși, monseniore, mi-e cu neputință să mă avînt la drum cu solda mea, mai ales că de trei luni încoace n-am văzut lăscaie din soldă ; și cu economiile mele, nici atît, fiindcă de douăzeci de ani de cînd port haina ostășească, nu mă știu să fi pus ceva deoparte, n-am strîns altceva decît datorii.

Mazarin rămase pe gînduri cîteva clipe, ca și cînd o luptă cumplită s-ar fi dat într-însul ; pe urmă se apropie de un scrin ferecat cu o triplă încuietoare și scoase la iveală o pungă cu bani, pe care o cîntări de două-trei ori în palmă înainte să o dea lui d'Artagnan.

— Ține — spuse el cu un oftat — să ai de drum.

„Dacă-s dubloni spanioli sau chiar scuzi de aur — chibzui d'Artagnan în sinea lui — o să facem treabă bună împreună și de-acum înainte." Și, înclinîndu-se, își înfundă punga în buzunaru-i încăpător.

— Va să zică ne-am înțeles — încheie cardinalul. Pornești la drum...

— Da, monseniore.

— Ai grijă și scrie-mi în fiecare zi, ca să am veşti despre demersurile dumitale.

— N-am să uit, monseniore.

— Foarte bine. A, nu-mi spui numele prietenilor dumitale ?

— Numele prietenilor mei ? repetă d'Artagnan cu o fărîmă de neliniște.

— Firește. Dumneata pleci să-i cauți și, în acest timp, întreb și eu de ei, poate că aflu ceva.

— Contele de la Fère, zis și Athos ; domnul du Vallon, zis și Porthos, și cavalerul d'Herblay, astăzi abatele d'Herblay, zis și Aramis.

Cardinalul surîse.

— Niște cadeți — făcu el — care au intrat în rîndul mușchetarilor sub nume de împrumut, vrînd să nu-și compromită numele de familie. Spadă lungă și pungă ușoară ; cunoaștem asta.

— Dacă Dumnezeu vrea ca aceste spade să treacă în slujba Eminenței Voastre, îndrăznesc să mărturisesc o dorință, anume ca punga monseniorului să se ușureze de astă dată, și a lor să prindă cheag ; căci cu acești trei bărbați și cu mine, Eminența Voastră poate să zguduie toată Franța și chiar toată Europa, dacă asta-i va fi pe plac.

— Gasconii aceștia sînt aproape tot atît de lăudăroși ca și italienii — rîse Mazarin.

— Oricum, îi întrec în mînuirea spadei — replică d'Artagnan, cu un surîs asemănător.

Și plecă după ce ceru o permisie, pe care Mazarin i-o dădu pe loc, semnînd el însuși hîrtia. Abia ajuns afară, se apropie de un felinar ce lumina în curte și se uită cu grabă în punga cu bani.

— Scuzi de argint ! exclamă el, plin de dispreț. Eram sigur. Oh, Mazarin, Mazarin, văd că n-ai încredere în mine ! Cu atît mai rău ! Asta o să-ți poarte ghinion !

În acest timp, cardinalul își freca mîinile.

— O sută de pistoli — murmură el — numai o sută de pistoli ! Pentru o sută de pistoli am aflat un secret pe care Richelieu l-ar fi plătit cu douăzeci de mii de scuzi. Fără să mai pun la socoteală diamantul — și cardinalul se uită drăgăstos la inelul pe care îl păstrase pentru sine, în loc să i-l dea lui d'Artagnan — fără să mai pun la socoteală diamantul, care face pe puțin zece mii de livre.

Şi se întoarse în odaia sa, încîntat peste măsură de această seară care îi adusese un atît de frumos cîştig; puse inelul într-o casetă plină cu fel de fel de briliante, căci cardinalului îi plăceau pietrele scumpe, apoi îl chemă pe Bernouin să-l dezbrace, fără să mai ia în seamă larma care răbufnea din cînd în cînd pînă la el şi împuşcăturile ce mai răsunau în cuprinsul Parisului, deşi era aproape de miezul nopţii.

În vremea asta, d'Artagnan se îndrepta spre strada Tiquetonne, spre hanul *La Căpriţa*, unde locuia.

Să povestim pe scurt cum a ajuns d'Artagnan să-şi aleagă această locuinţă.

VI

D'ARTAGNAN LA PATRUZECI DE ANI

Vai! Din vremea cînd, în romanul nostru „Cei trei muşchetari", l-am părăsit pe d'Artagnan în strada Fossoyeurs 12, s-au petrecut o groază de lucruri şi, mai cu seamă, s-au scurs o groază de ani.

D'Artagnan se arătase la înălţimea împrejurărilor, dar împrejurările nu-l ajutaseră pe d'Artagnan. Cît timp fusese înconjurat de prietenii săi, d'Artagnan rămăsese plin de tinereţe şi poezie; era una din acele firi pătrunzătoare şi iscusite care îşi însuşesc cu uşurinţă calităţile celor din jur. Athos îi dădea din măreţia lui, Porthos din vioiciune, Aramis din eleganţă. Dacă d'Artagnan ar fi trăit mai departe în tovărăşia lor, ar fi ajuns un om superior. Athos îl părăsi cel dintîi pentru a se retrage la o moşioară pe care o moştenise în apropiere de Blois; Porthos, al doilea, pentru a se căsători cu văduva avocatului; în sfîrşit, Aramis, al treilea, pentru a îmbrăca haina monahală şi a deveni abate. Din această clipă, d'Artagnan, care părea să-şi fi legat soarta de soarta celor trei prieteni ai săi, se văzu singur şi slab, fără curajul să se avînte pe drumul unei cariere în care simţea că nu va putea ajunge departe decît dacă prie-

tenii săi i-ar fi dăruit, ca să spunem așa, cîte o fărîmă din harul pe care cerul îl dăruise ficcăruia.

Și astfel, deși devenise locotenent de mușchetari, d'Artagnan se simțea și mai sigur ; nu era de neam atît de mare ca Athos, pentru ca ușile nobilimii să se deschidă în fața lui ; nu era atît de vanitos ca Porthos, pentru ca să-și dea aere că e primit în înalta societate ; nu era atît de gentilom ca Aramis, pentru ca să-și păstreze o eleganță înnăscută, izvorînd din însăși ființa lui. Pentru cîtăva vreme, amintirea încîntătoare a doamnei Bonacieux sădi un dram de poezie în cugetul tînărului locotenent ; dar, ca toate lucrurile de pe lumea asta, amintirea-i trecătoare se șterse încet-încet din mintea lui ; viața de garnizoană se vădește neîndurătoare, chiar și cu sufletele cele mai alese. Dintre cele două firi opuse ce împlineau personalitatea lui d'Artagnan, treptat latura materială învinse și, pe nesimțite, fără să-și dea nici el singur seama, trăind veșnic viața de garnizoană, veșnic în lupte, veșnic pe cal, d'Artagnan ajunse (nu știu cum se spunea asta pe atunci) ceea ce numim astăzi un adevărat soldățoi.

Nu că și-ar fi pierdut iscusința-i înnăscută — nici pomeneală de așa ceva. Dimpotrivă, ea sporise, sau cel puțin părea cu atît mai de mirare, sub această înfățișare cam grosolană ; numai că d'Artagnan își folosea iscusința în lucrurile mici, și nu în cele mari ale vieții ; o folosea pentru bunul trai, așa cum îl înțeleg îndeobște soldații, adică să ai culcuș bun, masă bună și gazdă bună.

Și, de șase ani încheiați, d'Artagnan găsise toate aceste lucruri în strada Tiquetonne, la hanul *La Căpriță.*

Chiar de la începutul ședерii sale aici, stăpîna casei, o tînără și frumoasă flamandă de vreo douăzeci și cinci sau douăzeci și șase de ani, se îndrăgostise lulea de el ; și după ce se văzură tare stînjeniți un timp în dragostea lor de către un soț care nu înțelegea să închidă ochii și pe care d'Artagnan se prefăcu de zece ori că e gata să-l străpungă cu spada, într-o bună dimineață soțul se făcu nevăzut, luîndu-și lumea în cap, după ce vînduse pe ascuns vreo cîteva butoaie cu vin și adunase banii și bijuteriile din casă. L-au crezut mort ; mai cu seamă nevastă-sa, care se mîngîia la gîndul dulce al văduviei, susținea sus și tare că a dat ortul popii. Într-un tîrziu, la vreo trei ani de cînd dura legătura lor, pe care d'Artagnan se feri să o rupă, găsind an de an casa și iubita mai îmbietoare, fiindcă

una-l păsuia de alta, ibovnica avu nemaipomenita pretenție de a deveni soție și-i ceru să o ia de nevastă.

— Ce-ți veni ? ! mormăi d'Artagnan. Păi asta-i bigamie, puicuțo ! Nici să nu-ți treacă prin minte.

— Păi el a murit, sînt sigură.

— Era un ăla tare sucit și-o să vină îndărăt ca să ne atîrne în streang.

— Lasă, dacă vine, îl omori ; tu ești atît de viteaz și de îndemînatic !

— La naiba, sufletelule, se cheamă că tot streangul mă paște !

— Va să zică nu vrei ?

— Și încă cum ! Nici în ruptul capului !

Frumoasa hangiță rămase zdrobită. Ar fi fost bucuroasă să facă din d'Artagnan nu numai soțul, ci și Dumnezeul ei : era un bărbat atît de chipeș și avea o mustață atît de falnică !

Către cel de al patrulea an al legăturii lor, veni expediția din Franche-Comté. D'Artagnan fu vestit că va lua parte la luptă și se pregăti de plecare. Acasă, jale mare, șiroaie nesfîrșite de lacrimi, jurăminte de a rămîne credincioasă ; și totul din partea gazdei, bineînțeles. D'Artagnan era prea nobil din fire ca să făgăduiască ceva ; de aceea nu făgădui decît că va face tot ce-i va sta în putință ca să sporească gloria numelui său.

În privința asta, cunoșteam curajul lui d'Artagnan ; el înfruntă primejdia ca nimeni altul și, avîntîndu-se în fruntea companiei sale, primi un glonț în piept, care-l culcă, cît era de lung, pe cîmpul de bătaie. Fu văzut căzînd de pe cal, dar nimeni nu-l văzu ridicîndu-se, fu crezut mort, și toți cei care rîvneau să-i ia gradul aruncară la întîmplare o vorbă, cum că într-adevăr a fost răpus. Crezi lesne ceea ce dorești cu tot dinadinsul ; or, în oștire, de la generalii de divizie, care doresc moartea generalului de armată, și pînă la soldații care doresc moartea caporalilor, fiecare în parte dorește moartea cuiva.

Numai că d'Artagnan nu era omul care să-și dea duhul cu una cu două. După ce zăcu fără cunoștință pe cîmpul de bătaie sub arșița zilei, răcoarea nopții îl ajută să-și vină în fire ; ajunse într-un sat, bătu la poarta celei mai frumoase case, fu primit cum sînt primiți întotdeauna și peste tot francezii,

chiar atunci cînd sînt răniți, fu îngrijit, răsfățat, pus pe picioare și, într-o bună zi, mai zdravăn ca oricînd, luă drumul Franței și, odată în Franța, luă drumul Parisului, și, odată la Paris, apucă spre strada Tiquetonne.

D'Artagnan găsi însă la el în odaie un cuier ticsit cu haine bărbătești, care ocupa tot peretele ; numai spada lipsea.

— Uite că s-a întors — zise el. Cu atît mai rău și cu atît mai bine !

Nici vorbă că d'Artagnan se gîndea tot la bărbatul hangiței. Căută să afle noutăți : alt băiat de alergătură, altă slujnică ; stăpîna casei era plecată la plimbare.

— Singură ? întrebă d'Artagnan.

— Cu domnu' !

— Va să zică domnu' s-a întors.

— Firește că s-a întors — răspunse naiv slujnica.

„Dacă aș avea ceva bani — cugetă d'Artagnan — mi-aș vedea de drum ; dar cum n-am lăscaie, trebuie să rămîn pe loc și să urmez poveștele gazdei mele, spulberînd planurile conjugale ale acestei năluci nepoftite."

Abia isprăvi acest sfat cu sine, ceea ce dovedește că în împrejurările însemnate ale vieții nimic nu este mai firesc decît a vorbi cu tine însuți, cînd slujnica rămasă la pîndă lîngă ușă, strigă deodată :

— Uite, tocmai vine și doamna cu domnu' !

D'Artagnan aruncă o privire în lungul străzii și văzu într-adevăr ivindu-se de după colțul străzii Montmartre pe hangiță, atîrnată de brațul unui coșcogeamitea elvețian, care călca legănîndu-se cu un aer ce i-l amintea pe Porthos, vechiul său prieten, și într-un chip cum nu se poate mai plăcut.

„Asta-i domnul ? își zise d'Artagnan. Oho, îmi pare că a crescut, nu glumă !"

Și se așeză undeva în odaie, într-un loc aflat la vedere. De cum trecu pragul, hangița îl și zări și dădu un mic țipăt. Socotind că a fost recunoscut, d'Artagnan se ridică, se repezi la ea și o sărută cu dragoste. Buimăcit, elvețianul holba ochii la hangiță, care se făcuse albă ca varul la față.

— Oh, dumneata ești, domnule ! Ce vrei de la mine ? îngăimă ea, pradă unei tulburări fără de seamăn.

— Domnul e vărul tău ? Fratele tău ? întrebă d'Artagnan, jucîndu-și rolul cu o liniște nemaiînchipuită.

Şi, fără să-i aştepte răspunsul, se aruncă în braţele elveţianului, care rămase ca un sloi de gheaţă.

— Cine-i omul ăsta ? întrebă el.

Hangiţa nu-i răspunse decît prin hohote de plîns.

— Cine-i elveţianul ăsta ? stărui d'Artagnan.

— Domnul vrea să mă ia de nevastă — îngăimă hangiţa printre sughiţuri.

— În sfîrşit, va să zică ţi-a murit bărbatul, ai ?

— Ce pasă la tine ? sări cu gura elveţianul.

— Pasă grozav la mine — i-o întoarse d'Artagnan. Asta, fiindcă nu poţi să o iei pe doamna de nevastă fără consimţămîntul meu şi...

— Şi ? făcu elveţianul.

— Şi... eu nu-mi dau consimţămîntul — spuse muşchetarul.

Elveţianul se făcu roşu ca sfecla la faţă ; purta o frumoasă uniformă cu fireturi aurite, în timp ce d'Artagnan avea pe umeri un fel de pelerină cenuşie ; elveţianul era un lungan de vreo şase picioare, d'Artagnan dacă avea cinci ; elveţianul se credea la el acasă, şi lui d'Artagnan i se părea un nepoftit.

— Frei tu pleci de-aici ? se răţoi elveţianul, bătînd furios din picior, ca unul care îşi iese de-a binelea din fire.

— Eu ? Nici gînd ! replică d'Artagnan.

— Să trimitem după ajutor, altfel nu-i chip — se trezi vorbind un băiat, care nu putea să priceapă cum cutează omuleţul acesta să înfrunte un asemenea găligan.

— Tu ? ! izbucni d'Artagnan, căruia începuse să i se zburlească părul în cap de furie, apucînd băiatul de urechi. Tu să faci bine şi să stai locului, auzi, că de nu, îţi rup urechile. Cît despre mătăluţă, măreţ urmaş al lui Wilhelm Tell, du-te şi strînge-ţi boarfele de la mine din odaie, fiindcă mă stinghereşc, şi şterge-o la iuţeală de-ţi caută alt han.

Elveţianul pufni într-un rîs zgomotos.

— Eu să pleci ! exclamă el. Şi pentru ce ?

— Aha, aşa ! bombăni d'Artagnan. Văd că înţelegi franţuzeşte. Haide, vino să ne plimbăm niţel împreună, că te lămuresc eu.

Hangiţa, care îl ştia pe d'Artagnan drept o spadă fără de pereche, se puse pe boceală şi începu să-şi smulgă părul din cap. D'Artagnan se întoarse către frumoasa cu faţa scăldată în lacrimi.

— Ei, atunci dă-l afară, cucoană ! spuse el.

— Puah ! exclamă elveţianul, care avusese nevoie de un răgaz ca să-şi dea seama ce vor să însemne cuvintele lui d'Artagnan. Puah ! Mai întîi cine este tumneata de spune la mine să plimb cu tumneata ?

— Sînt locotenent al muşchetarilor maiestăţii sale — rosti d'Artagnan — şi deci superiorul tău în toate ; dar cum aici nu-i vorba de grad, ci de loc de şedere, ştii obiceiul. Haide să ţi-l dobîndeşti pe-al tău ; cine se-ntoarce primul ia în stăpînire şi odaia.

Cu toate văicărelile hangiţei, d'Artagnan îl trase afară pe elveţian ; ea îşi simţea inima cumpănind către vechea-i dragoste, deşi nu s-ar fi supărat să-i dea o lecţie acestui înfumurat de muşchetar, care o jignise refuzîndu-i mîna.

Cei doi potrivnici apucară drept spre maidanele din apropiere de Montmartre. Tocmai se lăsa întunericul cînd ajunseră acolo ; D'Artagnan îl rugă cu frumosul pe elveţian să-i lase camera şi să nu se mai întoarcă la han, dar acesta dădu din cap în semn că nu se învoieşte şi îşi trase spada.

— Atunci o să te culci aici — spuse d'Artagnan. Cam păcătos culcuşul, dar nu-i vina mea, tu ţi l-ai ales.

Şi, la aceste cuvinte, trase şi el spada, încrucişînd-o cu a celuilalt. Avea de-a face cu un braţ vînjos, numai că iscusinţa sa era mai presus de orice forţă. Spada neamţului nu ajungea s-o întîlnească pe a muşchetarului ; elveţianul primi două lovituri, dar din pricina frigului nici nu apucă să-şi dea seama ; în schimb, pierderea de sînge şi slăbiciunea ce-l cuprinse îl siliră să se aşeze.

— Aha ! strigă d'Artagnan. Nu ţi-am spus ? Ei, ce ispravă ai făcut, îndărătnicule ? Noroc că povestea asta n-o să te sîcîie decît vreo cincisprezece zile. Rămîi aici, o să-ţi trimit hainele prin băiatul de la han. La revedere ! A, să nu uit : du-te să stai *La Miţa care toarce*, pe strada Montorgueil ; acolo ai mîncare pe cinste, dacă-i tot hangiţa dinainte. Adio !

Şi cu asta, se întoarse voios nevoie mare acasă ; se ţinu de vorbă şi trimise elveţianului boarfele, pe care băiatul îl găsi stînd în acelaşi loc unde îl lăsase d'Artagnan, buimac încă de îndrăzneala potrivnicului său.

Băiatul de corvoadă, hangiţa şi toată casa arătară faţă de d'Artagnan aceeaşi grijă pe care ar fi arătat-o faţă de Hercule,

dacă acesta s-ar fi întors pe pămînt, ca să-şi ia de la capăt cele douăsprezece munci ale sale. Dar, cînd rămase între patru ochi cu hangiţa, muşchetarul îi spuse :

— Acum, frumoasă Magdalenă, ştii ce departe e un elveţian de un muşchetar ; cît despre tine, tu te-ai purtat ca o crîşmăriţă. Cu atît mai rău pentru tine, fiindcă din pricina asta pierzi şi preţuirea, şi prezenţa mea. L-am alungat pe elveţian ca să te umilesc, dar de rămas nu mai rămîn aici, nu stau într-o casă pe care o disprețuiesc. Hei, băiete ! Vezi să-mi duci lucrurile la *Baraca dragostei,* pe strada Bourdonnais. Rămîi cu bine, doamnă !

Se pare că d'Artagnan rosti aceste cuvinte pe cît de semeţ pe atît de înduioşător. Hangiţa i se aruncă la picioare, cerîndu-i iertare şi căutînd să-l oprească, cu o dulce strășnicie. Ce să spunem mai mult ? Frigarea se învîrtea, focul trosnea în sobă, frumoasa Magdalena plîngea ; foamea, frigul şi dragostea îl năpădiră pe d'Artagnan toate deodată ; şi el iertă ; iar după ce iertă, nu se mai gîndi la plecare.

Iată cum a ajuns d'Artagnan să şadă la hanul *La Căprița,* pe strada Tiquetonne.

VII

D'ARTAGNAN SE AFLĂ ÎN ÎNCURCĂTURĂ, DAR UNA DINTRE VECHILE NOASTRE CUNOŞTINŢE ÎI VINE ÎN AJUTOR

D'Artagnan păşea îngîndurat spre casă, simţind cu încîntare în buzunar punga cardinalului Mazarin şi amintindu-şi de minunatul diamant care fusese cîndva al lui şi pe care îl văzuse o clipă scînteind în degetul primului ministru.

„Dacă diamantul ăsta îmi pică iar într-o zi în mînă — îşi zicea el — îl fac bani numaidecît, îmi cumpăr vreo cîteva proprietăţi în jurul castelului, care-i o clădire de toată frumuseţea, dar care n-are pe lîngă ea decît o grădină abia cît cimitirul Inocenţilor, şi-aştept acolo, plin de măreţie, ca vreo

bogată moștenitoare, cucerită de chipoșenia mea, să vină să mă ia de bărbat ; pe urmă o să am trei feciori ; din primul fac un mare senior ca Athos ; dintr-al doilea — un soldat falnic ca Porthos ; dintr-al treilea — un abate grațios ca Aramis. Zău, atunci o să fie de o sută de ori mai bine decît azi, cu viața pe care o duc ; numai că, din nenorocire, Mazarin ăsta e un netrebnic și nu se lipsește el de diamant pentru mine."

Ce-ar fi spus oare d'Artagnan dacă ar fi știut că Mazarin primise diamantul de la regină ca să i-l înapoieze lui ?

Ajungînd în strada Tiquetonne, se pomeni martor la o mare foială și zarvă ; în apropiere de casa lui era o îmbulzeală grozavă.

— Oho ! exclamă el. Să fi luat foc hanul *La Căpriţa*, ori bărbatul frumoasei Magdalena s-a întors cu adevărat ?

Nu era nici una, nici alta : apropiindu-se, d'Artagnan băgă de seamă că mulțimea nu se adunase în fața hanului, ci a casei vecine. Unii strigau, alții alergau cu făclii în mînă, la a căror lumină d'Artagnan zări uniforme.

Întrebă ce s-a întîmplat. Cineva îi răspunse că un burghez, cu o ceată de vreo douăzeci de prieteni de-ai lui, atacase o trăsură escortată de gărzile domnului cardinal, dar că ostașii primiseră întăriri și burghezii fuseseră puși pe fugă. Căpetenia lor se făcuse nevăzută în casa vecină cu hanul și acum ostașii cercetau casa.

În tinerețe, d'Artagnan ar fi alergat oriunde vedea uniforme, gata să dea ajutor ostașilor împotriva burghezilor, dar acum nu se mai înflăcăra așa ușor ca altădată ; de altfel, avea în buzunar suta de pistoli a cardinalului și nu-i ardea să se amestece într-o asemenea vînzoleală. Din pricina asta intră în han fără să mai întrebe nimic. Altădată, d'Artagnan ținea să știe totul, în orice împrejurare ; acum socotea întotdeauna că știe destul.

Frumoasa Magdalena nu-l aștepta, crezînd că-și va petrece noaptea la Luvru, așa cum îi spusese ; și se bucură nespus de întoarcerea-i neprevăzută, cu atît mai mult cu cît de astă dată murea de frică din pricina celor ce se petreceau în stradă și nu avea în preajmă-i nici un elvețian care să o apere.

Ea ar fi vrut să stea la taifas împreună și să-i istorisească totul de-a fir-a-păr ; dar d'Artagnan îi spuse să-i trimită

masa în odaie și să adauge și o sticlă cu Bourgogne din cel vechi. Frumoasa Magdalena era învățată să se supună milităreşte, adică la un semn. De astă dată, d'Artagnan catadicsise să-i vorbească, așa că i se făcu pe voie cu îndoită grabă.

D'Artagnan luă cheia și lumînarea și se urcă în odaie la el. Ca să nu dăuneze treburilor hanului, se mulțumise cu o odaie la al patrulea cat. Respectul pe care îl purtăm adevărului ne sileşte să spunem că încăperea cu pricina se afla chiar sub streașină și chiar sub acoperiș. Aici era cortul lui Ahile. D'Artagnan se închidea aici, în odaie, atunci cînd voia, prin absența lui, să o pedepsească pe frumoasa Magdalena.

Cea dintîi grijă fu să închidă într-un vechi scrin, cu încuietoare nouă, punga de bani pe care nu mai avea nevoie să-i numere ca să-și dea seama cîți sînt ; apoi cum după o clipă i se aduse mîncarea și sticla cu vin, spuse băiatului să plece, închise ușa și se așeză la masă.

Asta nu ca să cugete, așa cum s-ar putea crede, căci d'Artagnan socotea că fiece lucru trebuie făcut la vremea lui dacă vrei să-l faci ca lumea. Îi era foame, mîncă și, după ce mîncă, se culcă. D'Artagnan nu era nici dintre cei care cred că noaptea e un sfetnic bun ; noaptea, d'Artagnan dormea. În schimb, dimineața, dimpotrivă, vioi și cu mintea limpede, îi veneau cele mai grozave idei. De multă vreme nu mai avusese prilejul să se gîndească dimineața, dar dormise întotdeauna peste noapte.

Se deșteptă în zorii zilei, sări din așternut, plin de o hotărîre cu adevărat ostășească, și începu să se plimbe preocupat în jurul odăii.

— În '43, zise el, cu vreo șase luni înainte de moartea răposatului cardinal, am primit o scrisoare de la Athos. Unde a fost asta ? Să vedem... Aha, la asediul de la Besançon, mi-aduc aminte... era în tranșee. Ce-mi scria ? Că trăiește la o moșioară, da, întocmai așa, la o moșioară ; dar unde ? Tocmai asta citeam cînd o rafală de vînt mi-a smuls scrisoarea din mînă. Altădată m-aș fi năpustit s-o caut, cu toate că vîntul o purtase într-un loc cît se poate de descoperit. Dar tinerețea e un mare cusur... atunci cînd nu mai ești tînăr. Și-am lăsat scrisoarea să le ducă plocon spaniolilor adresa lui Athos, cu care ei n-aveau ce face și pe care ar fi trebuit să mi-o trimită îndărăt. Așa că să nu mă mai gîndesc la Athos. Ia să vedem... Porthos. Am primit o scrisoare de la el ; mă poftea

la o mare vînătoare pe moşia lui, hotărîtă pentru luna septembrie 1646.

Din nenorocire, cam în vremea aia eram la Béarn, fiindcă murise tata, şi mi-au trimis scrisoarea acolo : dar a ajuns după plecarea mea. Şi a pornit-o aşa pe urma mea, şi a sosit la Montmédy la vreo cîteva zile după ce eu părăsisem oraşul. Într-un tîrziu, în aprilie, m-a găsit : însă din pricină că m-a găsit abia în aprilie 1647 şi invitaţia era pentru septembrie '46, m-am lăsat păgubaş. Ei, să căutăm scrisoarea asta, trebuie să fie printre actele mele de proprietate.

D'Artagnan deschise o veche casetă care zăcea într-un colţ al încăperii şi era plină cu pergamente privitoare la pămînturile familiei d'Artagnan, înstrăinate cu toatele de vreo două sute de ani, şi scoase un strigăt de bucurie : recunoscu îndată scrisul mare al lui Porthos şi, ceva mai jos, cîteva rînduri mîzgălite de mîna uscată a demnei sale consoarte.

Nu-şi mai pierdu vremea să citească scrisoarea : îi cunoştea cuprinsul ; căută degrabă adresa : Adresa era : castelul du Vallon.

Porthos uitase să mai adauge vreo lămurire. În mîndria sa, credea că toată lumea trebuie să ştie unde se află castelul căruia el îi dăduse numele.

— Să-l ia naiba de înfumurat ! izbucni d'Artagnan. A rămas acelaşi ! Cu toate astea, mi-ar fi convenit de minune să-ncep cu el, dat fiind că n-are nevoie de parale, el care a moştenit opt sute de mii de livre de la jupîn Coquenard. Va să zică aşa, pe cel mai bun dintre ei, ia-l de unde nu-i. Athos s-o fi prostit din pricina băuturii. Cît despre Aramis, ăsta trebuie că s-a cufundat în rugăciune... „Scriu cu aceeaşi poştă vrednicului nostru prieten Aramis, la el la mînăstire." — „La el la mînăstire ! Da, dar care mînăstire ? Sînt două sute de mînăstiri în Paris şi vreo trei mii în Franţa. Şi-apoi, poate că-n clipa cînd a intrat în mînăstire, şi-a schimbat pentru a treia oară numele. Ah, dacă n-aş fi un ageamiu într-ale teologiei şi mi-aş aminti barem de subiectul tezei despre care vorbea cu atîta pricepere la Crèvecœur cu preotul din Montdidier şi cu superiorul iezuiţilor, aş şti ce doctrină îndrăgeşte şi mi-aş da seama cărui sfînt a putut să-şi închine viaţa ; hm, dar dacă m-aş duce la cardinal şi i-aş cere o hîrtie la mînă ca să intru în orice mînăstire, chiar şi în alea de călugăriţe ? Ar fi o idee şi poate că aşa l-aş găsi pe undeva precum Ahile... Da, numai

că asta ar însemna să-mi recunosc de la început neputința și aș pierde pe loc încrederea cardinalului. Cei mari nu sînt recunoscători decît dacă faci pentru ei imposibilul. „Dacă asta era cu putință, spun ei, aș fi făcut-o singur." Și cei mari au dreptate. Ia stai puțin, să vedem. Am primit o scrisoare și de la el, dragul meu prieten, dovadă că îmi cerea chiar un mic serviciu, pe care i l-am și făcut. Ah, da ! Dar unde oi fi pus scrisoarea ?

D'Artagnan se gîndi puțin și apoi se duse spre cuier, unde atîrnau hainele sale vechi ; căută vestonul pe care îl purtase în anul 1648 și, cum era ordonat din fire, îl găsi atîrnat acolo unde-l știa. Scotoci prin buzunare și scoase îndată la iveală o foaie de hîrtie : era tocmai scrisoarea lui Aramis.

„Domnule d'Artagnan — scria el — află că am avut o ceartă cu un oarecare gentilom, care mi-a dat întîlnire astă-seară, în Piața Regală ; cum sînt om al bisericii și întîlnirea ar putea să-mi dăuneze dacă aș destăinui-o altuia decît unui prieten atît de sigur ca dumneata, îți scriu ca să mă însoțești.

Voi intra prin strada Neuve-Sainte-Catherine ; sub al doilea felinar, pe dreapta, îți vei găsi adversarul. Eu, cu al meu, voi fi sub al treilea.

Al dumitale,
ARAMIS"

De astă dată — nici un cuvînt de rămas bun. D'Artagnan încercă să-și adune amintirile ; se dusese la întîlnire, își întîlnise adversarul, al cărui nume nu l-a aflat niciodată, îi străpunsese brațul cu o strașnică lovitură de spadă și apoi se apropiase de Aramis, care isprăvise lupta și venea spre el.

— Gata ! i-a spus Aramis. Cred că l-am ucis, neobrăzatul. Dar, dragă prietene, dacă ai nevoie de mine, știi că-ți sînt devotat cu trup și suflet.

Și Aramis i-a strîns mîna și s-a pierdut pe sub arcade.

Prin urmare, nu știa despre Aramis mai multe decît știa despre Athos și Porthos și treaba asta începea să-l supere, cînd i se păru că aude un zgomot de geam spart la el în odaie. Se gîndi numaidecît la punga cu bani închisă în scrin și se repezi într-acolo. Nu se înșelase ; în clipa cînd el intra pe ușă, un om intra pe fereastră.

— Aha, ticălosule ! strigă d'Artagnan, crezînd că are de-a face cu un borfaș, și puse mîna pe spadă.

— Domnule — se tîngui omul — în numele cerului, vîriți sabia în teacă, nu mă omorîți fără să mă ascultați. Nu sînt hoț, păcatele mele ! Sînt un cetățean cinstit și cu stare, ba încă și proprietar. Mă numesc... Ei, dar dacă nu mă înșel, dumneavoastră sînteți domnul d'Artagnan !

— Și tu, Planchet ! izbucni locotenentul.

— Gata să vă slujesc, domnule ! spuse Planchet în culmea fericirii. Dacă mai sînt în stare de asta.

— Poate că da — rosti d'Artagnan. Dar cine dracu te pune să gonești pe acoperișuri la șapte dimineața, în toiul lui ianuarie ?

— Domnule — glăsui Planchet — trebuie să știți... De fapt, poate c-ar fi mai bine să nu știți...

— Să vedem despre ce-i vorba — i-o întoarse d'Artagnan. Mai întîi însă pune un ștergar în geam și trage perdeaua.

Planchet se supuse îndată.

— Ei ? făcu d'Artagnan cînd acesta isprăvi.

— Domnule — începu Planchet, prevăzător. Înainte de toate, vă rog să-mi spuneți cum vă aveți cu domnul de Rochefort ?

— Cum nu se poate mai bine. Grozav ! Știi doar că Rochefort este astăzi unul dintre cei mai buni prieteni ai mei.

— Ah, strașnic !

— Dar ce amestec are Rochefort cu felul ăsta de a pătrunde la mine în odaie ?

— Păi tocmai asta e, domnule ! Trebuie să vă spun din prima clipă că domnul de Rochefort este...

Planchet șovăi.

— La naiba ! bombăni d'Artagnan. Știu bine, la Bastilia.

— Adică era acolo — îl îndreptă Planchet.

— Cum, era ? ! exclamă d'Artagnan. A avut cumva norocul să scape ?

— Ah, domnule — se însufleți la rîndu-i Planchet — dacă dumneavoastră spuneți că ăsta-i noroc, atunci e bine ; trebuie să mai știți că ieri, după cum se pare, s-a trimis la Bastilia după domnul de Rochefort.

— Ei, la naiba, cum să nu știu, doar eu însumi am fost să-l aduc !

— Din fericire pentru el, altcineva l-a dus îndărăt, nu dumneavoastră ; căci, dacă v-aș fi recunoscut în escortă, credeți-mă, domnule, cum vă port un mare respect...

— Mai departe, dobitocule! Haide, spune, ce s-a întîmplat?

— Să vedeți: pe la jumătatea străzii Ferronnerie, trăsura cu domnul de Rochefort a trecut prin mijlocul unei mulțimi de oameni și ostașii din escortă s-au apucat să-i îmbrînceaască pe cetățeni, din care pricină s-au stîrnit murmure; întemnițatul, gîndind că i s-a ivit un prilej tare prielnic, a strigat cine este și a cerut ajutor. Eu eram acolo, am auzit deslușit numele contelui de Rochefort, mi-am adus aminte că el m-a făcut sergent în regimentul piemontez și atunci am strigat în gura mare că-n trăsură se află un întemnițat, prieten al ducelui de Beaufort. Cît ai clipi, răzmerița a fost gata, caii opriți, escorta pusă pe fugă. În vremea asta, am deschis ușa trăsurii, domnul de Rochefort a sărit jos și s-a pierdut în mulțime. Ghinionul a făcut ca tocmai atunci să apară o patrulă, care s-a unit cu escorta și s-a năpustit asupra noastră. M-am strecurat pe după colțul străzii Tiquetonne și, cum urmăritorii erau aproape, m-am ascuns în casa de alături; ostașii au încercuit casa și au scotocit peste tot, dar degeaba, căci eu găsisem la catul al cincilea o ființă miloasă care m-a ascuns sub niște saltele. Am stat tot timpul acolo în ascunzătoare, sau mai bine zis, aproape tot timpul pînă la ziuă și, cugetînd că, de aștept să se-nsnereze, ăia ar putea să vină și să înceapă iar cu scotoceala, mi-am luat inima-n dinți și m-am furișat pe sub streșini, căutînd mai întîi o intrare și apoi o ieșire printr-o casă care să nu fie păzită. Iată povestea mea, domnule, și pe cuvînt de cinste că aș fi deznădăjduit dacă nu v-ar fi pe plac.

— Cîtuși de puțin — zise d'Artagnan. Dimpotrivă, sînt grozav de mulțumit, pe legea mea, să-l știu pe Rochefort liber. Dar să știi un lucru: dacă oamenii regelui pun mîna pe tine, o să te spînzure fără pic de milă.

— Cum naiba să nu știu! suspină Planchet. Tocmai de-asta mi-e frică, și tocmai de asta sînt atît de bucuros că am dat iar peste dumneavoastră, fiindcă nimeni nu poate să mă ascundă mai bine ca dumneavoastră, numai să vreți.

— Vreau — rosti d'Artagnan — și cu dragă inimă, deși, dacă se află că am adăpostit un răzvrătit, îmi pierd gradul, nici mai mult, nici mai puțin.

— O, domnule, știți bine că mi-aș pune în joc și viața pentru dumneavoastră.

— Ai putea să adaugi că ți-ai pus-o în joc într-o vreme, Planchet. Eu nu uit decît lucrurile pe care trebuie să le uit, dar despre asta vreau să-mi amintesc. Stai colo pe scaun și mănîncă liniștit, căci bag de seamă ce ochi faci la bucatele rămase pe masă de-aseară.

— Da, domnule, fiindcă dulapul vecinei era tare sărac în lucruri mai acătării, și de ieri de la amiază n-am pus în gură decît o felie de pîine unsă cu dulceață. Nu vorbesc de rău dulciurile, dacă vin la locul lor și la timpul potrivit, dar cina din ajun mi s-a părut puțin cam prea ușoară, zău așa!

— Bietul băiat! îl căină d'Artagnan. Haide, potolește-ți foamea!

— Ah, domnule, îmi salvați pentru a doua oară viața — murmură Planchet.

Și, așezîndu-se la masă, începu să înfulece ca în frumoasele zile de pe strada Fossoyeurs.

D'Artagnan continua să se plimbe în lung și în lat; cîntărea în minte ce foloase putea trage din întîlnirea cu Planchet, în aceste împrejurări. Între timp, Planchet mînca de zor, vrînd să-și scoată pîrleala ceasurilor cît răbdase de foame. Într-un tîrziu scoase un oftat plin de mulțumire, mărturie că, după o asemenea arvună strașnică, va face un mic popas.

— Ei — glăsui d'Artagnan, socotind că a venit clipa să treacă la întrebări. Să le luăm pe toate la rînd; știi unde se află Athos?

— Nu, domnule — răspunse Planchet.

— Drace! Știi unde se află Porthos?

— Cu atît mai puțin.

— Ei, drăcia dracului!

— Dar Aramis?

— Nici atît.

— Pe toți dracii!

— Să vedeți — mormăi Planchet, cu acrul lui pișicher. Știu unde-i Bazin.

— Cum, știi unde este Bazin?

— Da, domnule.

— Și unde este?

— La Notre-Dame.

— Păi ce face el la Notre-Dame?

— E paracliser.

— Bazin, paracliser la Notre-Dame?! Ești sigur?

— Foarte sigur ; doar l-am văzut şi-am stat de vorbă cu el.

— El trebuie să ştie unde-i stăpînu-său.

— Fără nici o îndoială.

D'Artagnan rămase puţin pe gînduri, apoi îşi luă mantia şi spada şi dădu să plece.

— Domnule — se tîngui Planchet — mă lăsaţi aşa în voia soartei ? Gîndiţi-vă că-n dumneavoastră mi-am pus toată nădejdea !

— Că doar n-au să vină să te caute aici — pufni d'Artagnan.

— Şi dacă vine cineva ? scînci prevăzătorul Planchet. Gîndiţi-vă că pentru toţi ai casei, care nu m-au văzut intrînd, nu-s decît un hoţ.

— Ai dreptate — încuviinţă d'Artagnan. Ia spune, ştii vreun dialect de pe la noi ?

— Ba ceva mai mult decît atîta, domnule — răspunse Planchet. Ştiu o limbă străină, vorbesc flamanda.

— Şi unde dracu ai învăţat-o ?

— În Artois, unde-am făcut războiul timp de doi ani. Ascultaţi : *Goeden morgen, mynheer ! Itk ben begeeray te weeten the ge sond hects omstand.*

— Ce vrea să zică asta ?

— Bună ziua domnule ! Mă grăbesc să vă-ntreb cum o duceţi cu sănătatea.

— Şi-aşa ceva se cheamă la ei limbă de vorbit ! Dar n-are a face — hotărî d'Artagnan — pentru noi asta pică de minune.

D'Artagnan se duse la uşă, strigă un băiat şi-i porunci să-i dea de veste frumoasei Magdalena să urce pînă la el în odaie.

— Ce faceţi, domnule ? se îngrozi Planchet. Vreţi să încredinţaţi taina noastră unei femei ? !

— Fii pe pace, asta n-o să sufle o vorbă.

În clipa aceea se arătă şi hangiţa. Venise într-un suflet, zîmbitoare, aşteptîndu-se să-l găsească pe d'Artagnan singur ; dar cînd dădu cu ochii de Planchet, se trase înapoi, uimită.

— Scumpa mea gazdă — zise d'Artagnan — îţi prezint pe fratele dumitale care vine din Flandra şi pe care îl iau în slujba mea pentru cîteva zile.

— Fratele meu ? ! făcu hangiţa, din ce în ce mai mirată.

— Spune bun găsit sorii dumitale, master Peter.

— *Vilkom, zuster!* zise Planchet.

— *Goeden day, broer!* răspunse hangița, buimăcită.

— Uite cum stă treaba — rosti d'Artagnan. Domnul este fratele tău, pe care poate că nu-l cunoști, în schimb îl cunosc eu ; a picat de la Amsterdam ; cît lipsesc eu, dă-i ceva haine să se îmbrace ; cînd mă întorc, adică peste un ceas, vii și mi-l prezinți și, ascultînd de vorba ta, fiindcă el nu știe o boabă franțuzește, cum nu pot să-ți refuz nimic, îl iau în slujba mea, ai priceput ?

— Aș putea spune că ghicesc ce vrei de la mine și asta mi-e destul — murmură Magdalena.

— Ești o femeie de neprețuit, frumoasa mea gazdă, și mă bizui pe tine.

După care, făcînd un semn plin de înțeles lui Planchet, d'Artagnan ieși pe ușă și se îndreptă spre Notre-Dame.

VIII

DESPRE FELURITELE ÎNRÎURIRI PE CARE POATE SĂ LE AIBĂ O JUMĂTATE DE PISTOL ASUPRA UNUI PARACLISER ȘI ASUPRA UNUI COPIL DIN COR

D'Artagnan apucă pe Pont-Neuf, felicitîndu-se că l-a regăsit pe Planchet ; căci, deși avea aerul de a-i fi dat o mînă de ajutor acestui flăcău cumsecade, în realitate, el, Planchet, îi dădea o mînă de ajutor lui d'Artagnan. Într-adevăr, în clipa de față nimic nu putea să-i prindă mai bine decît un slujitor curajos și ager la minte. Ce-i drept, după toate probabilitățile, Planchet n-avea să rămînă prea multă vreme în serviciul lui ; dar, reluîndu-și starea socială din strada Lombards, Planchet avea să-i păstreze recunoștință lui d'Artagnan, care, ascunzîndu-l, îi salvase viața cum s-ar zice, și pe d'Artagnan nu-l stingherea să aibă legături cu burghezia, într-un moment cînd ea se pregătea să lupte împotriva curții. Se chema că are pe cineva în tabăra dușmană, și pentru un om de istețimea lui

d'Artagnan, cele mai neînsemnate fleacuri puteau duce la lucruri mari.

În această stare sufletească, destul de mulţumit de norocul avut şi de el însuşi, d'Artagnan ajunse la Notre-Dame. Urcă treptele, intră în biserică şi, adresîndu-se unui îngrijitor al lăcaşului care mătura într-o capelă, întrebă dacă nu-l cunoaşte pe domnul Bazin.

— Domnul Bazin, paracliserul ? spuse îngrijitorul.

— Chiar el.

— Uite-l colo, la slujbă, în capela Sfintei Fecioare.

D'Artagnan tresări de bucurie, căci, orice i-ar fi înşirat Planchet, i se părea că niciodată nu o să-l găsească pe Bazin ; acum însă, cînd ţinea în mînă un capăt al firului, voia cu orice chip să-l apuce şi pe celălalt.

Se duse şi îngenunche în faţa capelei, vrînd să nu-şi scape omul din ochi. Din fericire, toată slujba era doar o citanie şi trebuia să se isprăvească îndată. D'Artagnan, care nu mai ştia să se roage şi nici nu se gîndise să-şi ia o carte de rugăciuni, se folosi de acest răgaz ca să-l cerceteze pe Bazin.

Bazin îşi purta veşmîntul deopotrivă cu măreţie şi încîntare. Pricepeai lesne că a ajuns, ori mai avea puţin pînă să ajungă, pe culmea ambiţiilor lui şi că mucarniţa împodobită cu argint pe care o ţinea în mînă i se părea tot atît de vrednică de cinste ca şi bastonul de comandant pe care Condé l-a azvîrlit sau nu l-a azvîrlit în liniile duşmanului în bătălia de la Friburg. Înfăţişarea lui suferise o schimbare, care se potrivea de minune, ca să zicem aşa, cu veşmîntul ce-l purta. Trupul i se rotunjise, supunîndu-se parcă şi el cerinţelor tagmei bisericeşti. Cît despre mutră, părţile ascuţite ale obrazului se neteziseră ; nasul era acelaşi de odinioară, dar obrajii, împlinindu-se, trăgeau nările dintr-o parte şi din alta ; bărbia-i era o guşă revărsată ; asta nu era grăsime, ci buhăială, care îi închidea pînă şi ochii ; părul retezat cuviincios îi acoperea fruntea pînă aproape de sprîncene. La drept vorbind, fruntea lui Bazin nu era mai lată de un deget şi jumătate nici pe vremea cînd şi-o purta descoperită.

Preotul isprăvi slujba tocmai cînd isprăvi şi d'Artagnan să-l cerceteze pe Bazin ; rosti cuvintele sfinte de încheiere şi, spre uimirea lui d'Artagnan, se retrase dîndu-şi binecuvîntarea, pe care toţi o primeau în genunchi. Dar uimirea lui d'Artagnan se stinse în clipa cînd recunoscu într-însul pe însuşi vicarul

adică pe vestitul Jean-François de Gondy, care, în acea vreme, presimțind rolul ce avea să joace, începea, mulțumită daniilor sale, să devină foarte popular. Tocmai în scopul de a-și spori această popularitate oficia din cînd în cînd slujba de dimineață, slujbă la care de obicei numai oamenii din popor luau parte.

D'Artagnan îngenunche, ca toți cei din jur, primi și el binecuvîntarea și își făcu semnul crucii ; dar în clipa cînd Bazin trecu pe lîngă el, cu ochii ridicați spre cer, pășind umil cel din urmă, d'Artagnan îl apucă de poala anteriului ; Bazin își pogorî privirile și făcu un salt îndărăt, ca și cum ar fi văzut un șarpe.

— Domnul d'Artagnan ! îngăimă el. Vade retro, Satanas [1]...

— Eh, dragul meu Bazin — spuse ofițerul, rîzînd — uite cum știi tu să primești un vechi prieten !

— Domnule — i-o întoarse Bazin — adevărații prieteni ai unui creștin sînt cei care-l ajută să-și afle mîntuirea, și nu cei care-l abat de la calea cea dreaptă.

— Nu te pricep, Bazin — spuse d'Artagnan — și nu văd cum aș putea fi o piedică în calea mîntuirii tale.

— Ați uitat, domnule — răspunse Bazin — că era cît pe ce să spulberați pentru totdeauna putința de mîntuire a bietului meu stăpîn, și că, de-ar fi fost după dumneavoastră, s-ar fi dat pierzaniei, rămînînd mușchetar cînd chemarea sa îl trăgea cu atîta înfocare către biserică ?

— Dragul meu Bazin — continuă d'Artagnan — văzîndu-mă aici, ar trebui să înțelegi că m-am schimbat mult în toate privințele : vîrsta aduce înțelepciune ; și cum n-am nici o îndoială că stăpînul tău este pe cale să-și afle mîntuirea, am venit să-mi spui unde se găsește, ca să mă ajute cu povața lui să fac la fel.

— Spuneți mai degrabă că vreți să-l tîrîți iarăși cu dumneavoastră spre cele lumești. Din fericire — adăugă Bazin — habar n-am pe unde o fi, căci, cum sîntem într-un sfînt lăcaș, n-aș îndrăzni să mint.

— Cum ! izbucni d'Artagnan, dezamăgit la culme. Nu știi unde se află Aramis ?

---

[1] Piei, Satană (în limba latină în text).

— Mai întîi — spuse Bazin — Aramis era un nume de pierzanie, în Aramis stă pitulat Simara, care-i nume de diavol și, spre norocul său, stăpînul meu s-a lepădat pentru totdeauna de numele ăsta.

— Așa e — încuviință d'Artagnan, hotărît să aibă răbdare pînă la capăt. Nu pe Aramis, ci pe abatele d'Herblay îl căutam. Haide, dragul meu Bazin, spune-mi unde se află.

— N-ați auzit, domnule d'Artagnan, cînd v-am spus că habar n-am ?

— Am auzit, cum nu, dar îți răspund că așa ceva e cu neputință.

— Și totuși ăsta-i adevărul, adevărul curat. Sfîntul adevăr.

D'Artagnan se lămuri că nu va scoate nimic de la Bazin ; era vădit că Bazin mințea, dar mințea cu atîta convingere și îndîrjire, încît ghiceai cu ușurință că nu-și va lua vorba îndărăt.

— Prea bine, Bazin ! rosti d'Artagnan. Dacă nu știi unde ți-este stăpînul, să nu mai vorbim de asta și să ne despărțim ca niște buni prieteni. Uite, ține de la mine o jumătate de pistol, să bei în sănătatea mea.

— Eu nu beau, domnule — zise Bazin, împingînd cu un aer măreț într-o parte mîna ofițerului. Băutura-i doar pentru cei străini de biserică.

— Incoruptibil ! murmură d'Artagnan. Se ține ghinionul scai de capul meu, zău așa !

Și cum d'Artagnan, furat de gînduri, lăsase din mînă poala anteriului, Bazin se folosi îndată de libertate și se smuci iute spre altar, unde nu se simți în siguranță decît după ce trase ușa după el. D'Artagnan rămase nemișcat, adîncit în gînduri, cu ochii ațintiți asupra ușii care pusese o stavilă între el și Bazin, cînd deodată simți cum cineva din spate îl împunge cu degetul în umăr. Se întoarse numaidecît și era cît pe ce să scoată un strigăt de mirare, dar cel care îl împunsese în umăr cu degetul duse acest deget la buze, în semn de tăcere.

— Tu aici, dragul meu Rochefort ? ! șopti el.

— Ssst ! făcu Rochefort. Știai că sînt liber ?

— Am aflat-o de la cel mai îndreptățit să mi-o spună.

— De la cine ?

— De la Planchet.

— Cum, de la Planchet ?

— Firește. El te-a salvat.

— Planchet !... Într-adevăr, mi s-a părut că-l recunosc Asta dovedește, dragul meu, că binele e întotdeauna răsplătit.

— Și ce te-aduce aici ?

— Am venit să mulțumesc Domnului pentru norocul de a mă vedea iarăși liber — zise Rochefort.

— Și altceva nimic ? Fiindcă bănuiesc că asta nu-i totul.

— Să primesc poruncile vicarului, să vedem dacă nu putem pune ceva la cale, să turbe Mazarin.

— Nesăbuitule ! O s-ajungi din nou la Bastilia.

— Oh ! Cît despre asta, am eu grijă să mă păzesc, te-asigur ! E minunat să te știi sub cerul liber ! De aceea — urmă Rochefort, trăgînd aerul cu nesaț în piept — plec să fac o plimbare la țară, dau o raită prin provincie.

— Ia te uită ! se miră d'Artagnan. Și eu la fel !

— Și, dacă nu-s prea curios, aș putea să te întreb unde te duci ?

— Mă duc să-mi caut prietenii.

— Care prieteni ?

— Cei despre care m-ai întrebat ieri.

— Athos, Porthos și Aramis ? Pe ei îi cauți ?

— Da.

— Pe cuvînt de onoare ?

— Ce-i de mirare în asta ?

— Nimic. E ciudat. Și din partea cui îi cauți ?

— Îți dai seama din partea cui.

— Da, desigur.

— Din nenorocire, nu știu pe unde sînt.

— Și nu ai nici un mijloc să afli ceva despre ei ? Așteaptă opt zile și-ți dau eu vești.

— Opt zile e prea mult ; trebuie să-i găsesc în trei zile.

— Trei zile e prea puțin — răspunse Rochefort. Franța e mare.

— N-are a face, cunoști cuvîntul *trebuie ;* cu ajutorul lui poți face multe.

— Și cînd pornești în căutarea lor ?

— Am și pornit.

— Noroc !

— Și ție drum bun !

— Poate că ne mai întîlnim pe undeva.
— Nu prea cred.
— Cine știe ! Întîmplarea e plină de toane.
— Adio !
— La revedere ! A, să nu uit : dacă Mazarin îți vorbește de mine, spune-i că ți-am cerut să-i dai de știre cum că în curînd o să vadă dacă sînt prea bătrîn pentru a mai fi bun de ceva, așa cum socotește el.

Și Rochefort se depărtă, cu unul din acele zîmbete drăcești, care odinioară îl făcuseră pe d'Artagnan să simtă de atîtea ori că îl trec fiorii ; dar de astă dată d'Artagnan îl privi fără teamă și, zîmbindu-i la rîndul său cu un aer melancolic, pe care numai aceste amintiri puteau să-l aștearnă pe chipul lui, spuse :

— Du-te, diavole, și fă tot ce vrei, puțin îmi pasă : o a doua Constanță nu mai există pe lume !

Întorcîndu-se, d'Artagnan îl văzu pe Bazin, care-și scosese veșmintele bisericești și stătea de vorbă cu îngrijitorul căruia el, d'Artagnan, îi ceruse lămuriri intrînd în sfîntul lăcaș. Bazin părea stăpînit de o mare însuflețire și își tot vîntura prin aer brațele-i scurte și groase. D'Artagnan pricepu că Bazin îi cerea, după toate probabilitățile, să tacă mîlc în ce-l privea.

Folosindu-se de neatenția celor doi slujitori ai bisericii, d'Artagnan se strecură afară din catedrală și se ascunse după colțul străzii Canettes. Bazin nu putea să plece fără să fie văzut din locul unde stătea d'Artagnan.

După vreo cinci minute de așteptare, Bazin se ivi în ușa bisericii ; se uită în toate părțile să vadă dacă nu este pîndit, dar nu avea cum să-l zărească pe ofițerul nostru, care doar scotea capul de după colțul unei case, aflată la vreo cincizeci de pași mai încolo. Liniștit, se încumetă să o pornească spre strada Notre-Dame. D'Artagnan se grăbi să iasă din ascunzătoare și ajunse la vreme ca să-l vadă dînd colțul străzii Juiverie și intrînd pe strada Calandre, într-o casă curățică. De aceea ofițerul nostru nu se îndoi nici o clipă că numai în casa asta putea să locuiască vrednicul paracliser.

D'Artagnan se feri să întrebe pe cineva din casă ; portarul, dacă era un portar, fusese prevenit dinainte, iar dacă nu era portar, cu cine să vorbească ?

Trecu pragul unei cîrciumioare, aflată la încrucişarea străzii Saint-Eloi cu strada Calandre şi ceru o cană cu hipocras [1]. Băutura asta se pregătea cam într-o jumătate de ceas : d'Artagnan avea timp berechet să iscodească pe cineva despre Bazin, fără să dea de bănuit.

Zări în încăpere un strengar de vreo doisprezece, cel mult cincisprezece ani, cu un aer dezgheţat, pe care parcă îl mai văzuse cu douăzeci de minute înainte, îmbrăcat în stihar, în chip de copil de cor. Intră în vorbă cu el şi, cum ucenicul într-ale preoţiei nu avea nimic de ascuns, d'Artagnan află că, de la şase la nouă dimineaţa, era copil de cor la biserică, iar de la nouă pînă la miezul nopţii, băiat de prăvălie.

Pe cînd vorbea cu puştiul, cineva aduse un cal la poarta casei lui Bazin. Calul era cu şaua şi cu frîul pe el. După o clipă se arătă şi Bazin.

— Ia te uită — zise copilul — paracliserul nostru o porneşte la drum.

— Şi unde se duce ? întrebă d'Artagnan.

— Păi de, habar n-am.

— Îţi dau o jumătate de pistol dacă afli — făgădui d'Artagnan.

— Mie ? izbucni copilul, cu ochii strălucind de bucurie. Dacă aflu unde a pornit-o Bazin ? ! Nu-i mare greutate. Nu cumva rîdeţi de mine ?

— Nu, pe cinstea mea de ofiţer. Uite-l colea.

Şi-i arătă banul ademenitor, fără să i-l dea însă.

— Mă duc să-l întreb.

— Aşa, chiar că nu afli nimic — îl opri d'Artagnan. Aşteaptă să plece şi pe urmă, gata ! întreabă, iscodeşte, află. Te priveşte cum faci, ăsta e al tău — şi vîrî banul în buzunar.

— Aha, pricep — se dumiri puştiul, cu acel zîmbet şiret pe care nu-l vezi decît la strengarii Parisului. Ei, atunci s-aşteptăm.

Nu aşteptară prea mult. După cinci minute, Bazin o porni în trap mărunt, zorindu-şi calul cu umbrela. Bazin obişnuia totdeauna să poarte umbrelă, pe care o folosea şi în chip de cravaşă. Abia dădu colţul străzii Juiverie, că puştiul ţîşni ca un copoi pe urmele lui.

---

[1] Băutură întăritoare făcută din vin fiert cu zahăr şi cu scorţişoară.

D'Artagnan se întoarse la masa unde se așezase de cum intrase, încredințat că nu vor trece zece minute și el va ști tot ce voia să știe. Într-adevăr, nu se scurseră zece minute și puștiul era înapoi.

— Ei ? făcu întrebător d'Artagnan.

— Gata ! îi dădu puștiul de veste. Știu totul.

— Unde-a plecat ?

— Banul e tot al meu ?

— Firește ! Hai, zi.

— Vreau să văd banul. Dați-mi-l nițel, să văd dacă nu cumva e fals.

— Uite-l.

— Hei, jupîne ! vorbi puștiul. Domnul vrea mărunțiș.

Cîrciumarul era la tejghea. Luă jumătatea de pistol și-i dădu în schimb bani mărunți. Copilul se grăbi să pună banii în buzunar.

— Și-acum spune, unde-a plecat ? întrebă d'Artagnan, care-l urmărise rîzînd cu cîtă pricepere știe să învîrtă o asemenea trebșoară.

— A plecat la Noisy.

— Cum de-ai aflat ?

— Ei, ce naiba, a fost floare la ureche ! Am recunoscut calul pe care măcelarul îl închiriază din cînd în cînd domnului Bazin. Și mi-am zis că măcelarul nu i-ar închiria calul fără să-l întrebe unde se duce, cu toate că eu, unul, nu-l cred în stare pe domnul Bazin să oboosească un cal.

— Și măcelarul ți-a spus că domnul Bazin...

— A plecat la Noisy. De altfel se pare că se duce acolo mereu, de două-trei ori pe săptămînă.

— Tu ai fost la Noisy ?

— Cum nu, de acolo-i doica mea.

— E vreo mînăstire la Noisy ?

— Și încă una grozavă, mînăstirea iezuiților.

— Bun — făcu d'Artagnan — nu mai am nici o îndoială !

— Sînteți mulțumit de mine ?

— Da. Cum te cheamă ?

— Friquet.

D'Artagnan scoase la iveală un caiețel, în care însemnă numele băiatului și adresa cîrciumii.

— Spuneți-mi, domnule ofițer — întrebă puștiul — mai e rost de cîștigat și alți bani ?

— Poate că da — răspunse d'Artagnan.

Și cum aflase ceea ce voia, plăti băutura de care nici măcar nu se atinsese și o porni zorit spre strada Tiquetonne.

IX

CUM D'ARTAGNAN, CĂUTÎNDU-L HĂT DEPARTE PE ARAMIS, SE POMENEȘTE CU EL COCOȚAT PE CAL, ÎN SPATE LÎNGĂ PLANCHET

Ajuns acasă, d'Artagnan văzu un om așezat lîngă foc : era Planchet, dar un Planchet atît de schimbat în straiele ponosite rămase de la fugarul bărbat al hangiței, încît aproape nu-l mai recunoșteai. Magdalena i-l prezentă de față cu toți băieții de corvoadă. Planchet spuse cîteva cuvinte într-o flamandă fără de cusur, ofițerul răspunse ceva într-o păsărească priceputâ numai de el, și învoiala era gata. Fratele Magdalenei intra în slujba lui d'Artagnan.

Planul lui d'Artagnan fusese bine chibzuit : nu vroia să ajungă la Noisy pe lumină, de teamă să nu fie recunoscut. Avea deci timp berechet înainte, fiindcă Noisy se afla la trei-patru leghe de Paris, pe drumul spre Meaux.

Mai întîi prînzi vîrtos, ceea ce poate să fie un prost început atunci cînd vrei să-ți pui capul la treabă, dar se dovedește o prevedere strașnică atunci cînd e vorba să-ți întărești trupul înainte de acțiune ; pe urmă își schimbă îmbrăcămintea, cugetînd că tunica lui de locotenent de mușchetar ar putea să dea naștere la bănuieli ; după aceea luă cea mai aprigă și mai solidă spadă din cele trei cîte avea și pe care nu o purta decît la zile mari ; apoi, către ora două, porunci să se pună șaua pe cei doi cai și, urmat de Planchet, ieși din oraș pe la

bariera Vilette. În casa vecină cu hanul *La Căprița*, Planchet era căutat de zor și acum.

La vreo leghe și jumătate de Paris, d'Artagnan, dîndu-și seama că, în nerăbdarea lui, a pornit totuși prea devreme la drum, se opri nițel la un han, lăsînd caii să mai răsufle ; hanul era ticsit de niște mutre destul de deocheate, care aveau aerul că pun la cale cine știe ce ispravă pentru noaptea aceea. Un bărbat înfășurat într-o pelerină se ivi în ușă, dar cînd dădu cu ochii de un străin, făcu un semn cu mîna și doi dintre indivizii care beau la o masă ieșiră îndată ca să vorbească cu el.

Cît despre d'Artagnan, el se apropie nerăbdător de hangiță, se apucă să-i laude vinul, care nu era decît o jalnică poșircă de Montreuil, aduse vorba despre Noisy și află că în sat nu se găseau decît două case mai arătoase ; una era a monseniorului arhiepiscop al Parisului, și într-însa locuia în clipa de față nepoata lui, doamna ducesă de Longueville ; cealaltă era o mînăstire de iezuiți și, ca de obicei, aparținea acestor cuvioși părinți ; acum nu-i mai rămînea nici o îndoială.

Pe la ceasurile patru, d'Artagnan o porni mai departe, cu calul la pas, căci nu voia să ajungă în sat decît la căderea nopții. Or atunci cînd mergi în pasul calului, într-o zi de iarnă, sub cer mohorît, veghind o priveliște monotonă, n-ai altceva mai bun de făcut, cum spunea La Fontaine, decît ce face iepurele în vizuina lui : să te gîndești ; deci d'Artagnan se gîndea și Planchet la fel. Numai că, precum vom vedea, fiecare își avea gîndurile lui.

O anume vorbă a hangiței îndemnase gîndurile lui d'Artagnan pe un făgaș anume ; vorba asta era numele doamnei de Longueville.

Într-adevăr, doamna de Longueville merita să-ți fure gîndurile : era una dintre cele mai de seamă doamne ale regatului, era una dintre cele mai frumoase femei de la curte. Căsătorită cu bătrînul duce de Longueville, pe care nu-l iubea, trecuse mai întîi drept amanta lui Coligny, ucis din pricina ei de către ducele de Guise, într-un duel în Piața Regală ; apoi se vorbise de o prietenie cam prea afectuoasă pe care ar fi avut-o pentru prințul de Condé, fratele ei, și care ar fi scandalizat spiritele temătoare de la curte ; în sfîrșit, se mai spunea că o ură adîncă și adevărată urmase acestei prietenii și, tot după cum se spunea, ducesa de Longueville avea în clipa

de față o legătură politică cu prințul de Marcillac, fiul cel mai mare al bătrînului duce de La Rochefoucauld, din care era pe cale să facă un dușman al prințului de Condé, fratele ei.

D'Artagnan se gîndea la toate aceste lucruri. Se gîndea că pe cînd era la Luvru o văzuse adesea pe frumoasa doamnă de Longueville trecînd prin fața lui veselă și strălucitoare. Se gîndea la Aramis, care, fără să însemne mai mult decît el, se bucurase cîndva de iubirea doamnei de Chevreuse, care fusese la fosta curte ceea ce doamna de Longueville era la curtea de astăzi. Și se întreba pentru ce există pe lume oameni care ajung la tot ce năzuiesc, unii la mărire, unii la dragoste, în vreme ce alții, fie din pricina întîmplării, fie din pricina unei soarte vitrege, fie din pricina firii cu care i-a înzestrat natura, rămîn la jumătatea drumului cu nădejdile lor.

Se văzu nevoit să-și mărturisească deschis că, cu toată istețimea, cu toată îndemînarea lui, era și va rămîne pesemne printre aceștia din urmă, cînd Planchet se apropie și-i spuse :

— Pun prinsoare, domnule, că vă gîndiți la același lucru la care mă gîndesc și eu.

— Mă îndoiesc, Planchet — zîmbi d'Artagnan. Dar tu la ce te gîndești ?

— Mă gîndesc, domnule, la mutrele alea deocheate care ședeau la masă și beau în hanul unde ne-am oprit.

— Tot prevăzător ai rămas, Planchet.

— E o pornire a firii mele, domnule.

— Ei bine, hai să vedem ce-ți spune pornirea asta a ta într-o asemenea împrejurare ?

— Ea îmi spune, domnule, că oamenii ăia s-au adunat acolo la han cu gînduri rele, și tocmai cugetam la ceea ce-mi spunea pornirea asta a firii mele, ascuns în cel mai întunecos ungher al grajdului, cînd văd că intră în grajd un om înfășurat într-o pelerină, urmat de alți doi.

— Aha ! exclamă d'Artagnan, căci povestirea lui Planchet se potrivea cu lucrurile pe care le băgase și el de seamă. Și pe urmă ?

— Unul dintre ei spunea : „Trebuie negreșit că e la Noisy ori că vine astă-seară, fiindcă i-am recunoscut servitorul". „Ești sigur ?" a întrebat bărbatul în pelerină. „Da, prințe."

— Prințe ? îl întrerupse d'Artagnan.

— Întocmai așa : prinţe. Dar ascultaţi mai departe : „Şi dacă-i acolo, atunci să ne hotărîm ; ce facem cu el ?“ a spus celălalt băutor. „Ce facem cu el ?“ a repetat prinţul. „Da. Nu-i omul care să se dea prins cu una cu două, ştie să mînuiască spada.“ „Atunci, urmaţi-i şi voi pilda, totuşi încercaţi să-l prindeţi viu. Aveţi frînghie să-l legaţi şi un căluş să i-l îndesaţi în gură ?“ „Avem de toate.“ „Numai băgaţi de seamă, bănuiesc că va fi deghizat în haine de cavaler.“ „Da, da, fiţi pe pace, monseniore.“ „De altfel, voi fi şi eu acolo şi vă voi îndruma.“ „Vă luaţi răspunderea că justiţia...“ „Iau asupra mea toată răspunderea“, a spus prinţul. „Atunci e bine. Cît despre noi, o să ne dăm toată osteneala.“ Şi aici au ieşit din grajd.

— Ei — făcu d'Artagnan — şi ce ne priveşte asta pe noi ? E una din isprăvile care se petrec mai în fiecare zi.

— Sînteţi sigur că nu unelteau împotriva noastră ?

— Împotriva noastră ? ! Şi pentru ce ?

— Păi de, ia gîndiţi-vă ce-au spus : „I-am recunoscut servitorul“, a zis unul, şi-aici s-ar putea să fie vorba de mine.

— Şi-apoi ?

— „Trebuie că e la Noisy ori că vine astă-seară“, a zis altul, şi-aici s-ar putea să fie vorba de dumneavoastră.

— Şi-apoi ?

— Şi-apoi prinţul a spus : „Numai băgaţi de seamă, bănuiesc că va fi deghizat în haine de cavaler“, şi aici mi se pare că nu mai încape nici o îndoială, fiindcă dumneavoastră nu purtaţi uniforma de ofiţer de muşchetari, ci sînteţi îmbrăcat în haine de cavaler ; ei, ce ziceţi de asta ?

— Vai, dragul meu Planchet ! oftă d'Artagnan. Din nefericire s-au dus vremurile cînd prinţii voiau să mă omoare. Ah, frumoase vremuri ! N-ai grijă, ăia de la han nu unelteau împotriva noastră.

— Domnul este sigur ?

— Iau totul asupra mea.

— Atunci e bine ; să nu mai vorbim de asta.

Şi Planchet îşi luă locul în urma lui d'Artagnan, cu acea sublimă încredere pe care o avusese întotdeauna în stăpînul său şi pe care cei cincisprezece ani de despărţire nu o ştirbiseră cîtuşi de puţin.

Merseră așa aproape o leghe. Deodată Planchet se apropie iarăși de d'Artagnan.

— Domnule... — începu el.

— Ce este ? făcu acesta.

— Ia uitați-vă, domnule, uitați-vă în partea asta, nu vi se pare că se strecoară niște umbre prin noapte ? Ascultați, parcă aud și tropot de cai.

— Cu neputință — spuse d'Artagnan. Pămîntul e muiat de ploi. Totuși, vorba ta, parcă zăresc și eu ceva.

Și se opri în loc ca să scruteze întunericul și să ciulească urechea.

— Dacă nu s-aude tropot de cai, s-aude cel puțin cum nechează ; ia ascultați !

Și într-adevăr, străbătînd văzduhul și înserarea, un nechezat de cal ajunse la urechea lui d'Artagnan.

— Sînt oamenii noștri care-au pornit la treabă — rosti el. Dar asta nu ne privește pe noi, așa că să ne vedem de drum.

Și porniră mai departe.

După vreo jumătate de ceas, pe la opt și jumătate ori nouă seara, ajunseră în dreptul celor dintîi case din Noisy. Așa cum e obiceiul la țară, toată lumea dormea și nu vedeai o geană de lumină în tot satul.

D'Artagnan și Planchet își urmară calea.

În dreapta și în stînga drumului, pe fundalul cenușiu, întunecat al cerului, se desprindea din noapte dantela și mai întunecată a acoperișurilor ; în răstimpuri, cîte un cîine se trezea lătrînd dincolo de poartă, și cîte o mîță speriată țîșnea din mijlocul drumului ca să se ascundă într-un morman de vreascuri, unde-i vedeai ochii înspăimîntați scînteind ca doi cărbuni aprinși. Erau singurele ființe care păreau că trăiesc în sat.

Aproape în inima tîrgului, dominînd împrejurarea, se ridicau niște ziduri sumbre, cuprinse între două ulițe, și în fața cărora cîțiva tei uriași își întindeau brațele golașe. D'Artagnan cercetă cu luare-aminte clădirea.

— Asta — zise el către Planchet — trebuie să fie castelul arhiepiscopului în care șade frumoasa doamnă de Longueville. Mînăstirea unde o fi ?

— Mînăstirea e-n capătul satului — răspunse Planchet. O știu eu.

— Ei — zise d'Artagnan — atunci dă o fugă pînă acolo, Planchet, cît strîng eu chinga calului, și întoarce-te de-mi spune dacă e vreo fereastră luminată la iezuiți.

Planchet ascultă și se depărtă în noapte, în vreme ce d'Artagnan, sărind la pămînt, strîngea chinga, precum spusese.

După cinci minute, Planchet era înapoi.

— Domnule — glăsui el — se vede o singură fereastră luminată, în partea dinspre cîmp.

— Hm ! mormăi d'Artagnan. Dacă aș fi de-al Frondei, aș bate aici la castel și sînt sigur că aș găsi un culcuș pe cinste ; dacă aș fi călugăr, aș bate dincolo, la mînăstire, și sînt sigur că aș mînca strașnic ; în schimb se prea poate că între castel și mînăstire, să dormim afară, murind de foame și de sete.

— Da — adăugă Planchet — ca vestitul măgar al lui Buridan. Pînă atunci, nu vreți să bat în poartă ?

— Ssst ! îl opri d'Artagnan. Singura fereastră luminată s-a întunecat.

— N-auziți nimic, domnule ?

— Ba da, ce să fie zgomotul ăsta ?

Un vuiet ca de uragan se apropia din ce în ce ; în aceeași clipă, două cete de călăreți, numărînd fiecare vreo zece oameni, se năpustiră din cele două ulițe care mărgineau casa și-i înconjurară, închizînd orice trecere.

— Drace ! exclamă d'Artagnan, trăgînd spada și adăpostindu-se după cal, în vreme ce Planchet făcea la fel. Să fi avut tu dreptate ? Cu noi aveau ăștia ce aveau ?

— Uite-l, pe el ! strigară călăreții și se aruncară asupra lui d'Artagnan, cu spadele în mînă.

— Să nu vă scape ! răsună o voce mîndră.

— Nici o grijă, monseniore !

D'Artagnan socoti că este momentul să se amestece și el în vorbă.

— Hei, domnilor ! întrebă el cu accentu-i gascon. Ce poftiți, ce doriți ?

— Afli tu îndată ! urlară în cor călăreții.

— Stați ! Stați ! strigă cel căruia i se spusese monseniore. Stați, mintoșilor, asta nu-i vocea lui.

— Oho, domnilor — bombăni d'Artagnan — nu cumva umblă turbarea prin Noisy ? Băgați de seamă, vă previn că

pe primul care se-ncumetă să se apropie de spada mea, şi spada mea e lungă, îl spintec.

Cel de care ascultau călăreţii veni mai aproape.

— Ce faci aici? întrebă el, trufaş, după obiceiul celor învăţaţi să poruncească.

— Dar dumneata? i-o întoarse d'Artagnan.

— Vorbeşte cuviincios, că altfel mănînci o scărmăneală că o s-o ţii minte; chiar dacă nu-mi spun numele, vreau să fiu respectat după rangul meu.

— Nu vrei să-ţi spui numele fiindcă eşti cel care a pus la cale această cursă — rosti d'Artagnan. Dar eu, care călătoream liniştit cu slujitorul meu, n-am de ce să mi-l ascund.

— Destul, destul! Numele dumitale?

— Îţi spun numele meu ca să ştii unde să mă găseşti, domnule, monseniore sau prinţe, cum îţi place mai mult să ţi se spună — replică gasconul nostru, care nu voia să pară înfricoşat. Îl cunoşti pe domnul d'Artagnan?

— Locotenent al muşchetarilor regelui? întrebă vocea.

— Chiar el.

— Îl cunosc, firește.

— Ei bine — urmă gasconul — atunci trebuie să fi auzit că are un braţ puternic şi o spadă neîntrecută?

— Dumneata eşti domnul d'Artagnan?

— Eu însumi.

— Atunci ai venit aici ca să-l aperi?

— Să-l apăr?... Pe cine?...

— Pe cel pe care îl căutăm noi.

— Se pare — continuă d'Artagnan — că, venind la Noisy, am intrat, fără să ştiu, în împărăţia enigmelor.

— Haide, răspunde! porunci aceeaşi voce semeaţă. Îl aşteptai aici, sub ferestrele astea? Ai venit la Noisy ca să-l aperi?

— N-aştept pe nimeni — pufni d'Artagnan, care începea să-şi piardă răbdarea. Şi nu vreau să apăr pe nimeni altul decît pe mine, dar vă previn că mă voi apăra cu străşnicie.

— Bine! replică vocea. Atunci pleacă de aici şi lasă-ne în pace.

— Să plec?! murmură d'Artagnan, căruia această poruncă îi cam încurca socotelile. Asta nu-i uşor, căci şi eu, şi calul sîntem frînţi de oboseală; afară numai dacă dumneata

binevoiești să mă pofteşti la un praznic şi să-mi oferi un culcuş undeva prin apropiere...

— Neisprăvitule !

— Ei, domnule ! izbucni d'Artagnan. Măsoară-ţi cuvintele, te rog, fiindcă, dacă mai spui o singură vorbă ca asta, marchiz, prinţ sau rege, orice-ai fi, să ştii că ţi-o bag pe gît, auzi ?

— Lasă, lasă — spuse cel care poruncea. Ăsta nu-i omul nostru, se vede cît de colo că vorbeşte ca un gascon, nu-i chip să te înşeli. Am dat greş astă-seară, prileju-i pierdut, să ne retragem. O să ne mai întîlnim noi, jupîne d'Artagnan — adăugă el, cu glas tare.

— Da, dar niciodată în condiţiile astea — cuvîntă gasconul, batjocoritor. Fiindcă atunci cînd o să ne-ntîlnim, s-ar putea să fii singur şi să fie ziuă afară.

— Bine, bine ! făcu vocea. La drum, domnilor !

Şi ceata călăreţilor, murmurînd şi bombănind, pieri în noapte, îndreptîndu-se spre Paris. D'Artagnan şi Planchet mai vegheară cîtva timp, gata să se apere, dar tropotul cailor se depărta mereu, aşa că vîrîră spada în teacă.

— Ai văzut, nătărăule ? zise liniştit d'Artagnan către Planchet. Nu cu noi aveau ăştia treabă.

— Păi atunci cu cine ? întrebă Planchet.

— Pe legea mea, habar n-am şi prea puţin îmi pasă. Tot ce vreau e să intru în mînăstirea iezuiţilor. Hai, sus, pe cai ! Să mergem să batem în poartă la călugări. Fie ce-o fi, doar n-au să ne mănînce !

Şi d'Artagnan se aruncă în şa. Planchet abia apucă să-i urmeze pilda, cînd ceva greu căzu pe neaşteptate dindărătul lui, pe cal, care se smuci în lături.

— Hei, domnule ! strigă Planchet. Am pe unul în cîrcă !

D'Artagnan se întoarse şi văzu într-adevăr două mogîldeţe pe calul lui Planchet.

— Pesemne că dracu se ţine scai de noi ! izbucni el, trăgînd spada, gata să se năpustească asupra nepoftitului.

— Nu, dragul meu d'Artagnan — zise acesta. Nici pomeneală de dracu, sînt eu, Aramis. Haide, Planchet, porneşte-o în galop şi, în marginea satului, apuc-o la stînga.

Planchet, cu Aramis la spate, porni urmat de d'Artagnan, care începea să creadă că trăieşte frînturi dintr-un vis fantastic şi fără şir.

X

ABATELE D'HERBLAY

La capătul satului, Planchet o apucă la stînga, așa cum îi poruncise Aramis, și se opri sub fereastra luminată de la mînăstire. Aramis sări de pe cal și bătu de trei ori din palme. Fereastra se deschise îndată și o scară de frînghie lunecă în jos.

— Dragul meu — zise Aramis. Dacă vrei să urci, voi fi încîntat să te am oaspete.

— Păi cum ? ! se minună d'Artagnan. Așa se intră la tine ?

— La naiba, după nouă seara, n-ai încotro ! mormăi Aramis. Consemnul mînăstirii este dintre cele mai severe.

— Iartă-mă, dragă prietene — zise d'Artagnan. Mi se pare c-ai pomenit de naiba.

— Crezi ? rîse Aramis. Se prea poate. Nici nu-ți închipui, dragul meu, cîte deprinderi rele capeți în afurisitele astea de mînăstiri și ce urît se poartă toți oamenii ăștia ai bisericii, cu care sînt silit să trăiesc. Dar nu urci ?

— Ia-o tu înainte, te urmez.

— Cum zicea răposatul cardinal răposatului rege : „Ca să vă arăt drumul, sire".

Aramis se cățără sprinten pe scară și, după o clipă, ajunse la fereastră. D'Artagnan se cățără în urma lui, dar mult mai încet ; se vedea cît de colo că el era mai puțin obișnuit cu acest soi de umblet decît prietenul său.

— Iartă-mă — murmură Aramis, observîndu-i stîngăcia. Dacă aș fi știut că am cinstea să mă vizitezi, m-aș fi îngrijit să fie la îndemînă scara grădinarului ; cît despre mine, cu mă mulțumesc și cu asta de frînghie.

— Domnule — zise Planchet cînd văzu că d'Artagnan este gata să ajungă sus. Povestea cu scara merge pentru domnul Aramis, merge și pentru dumneavoastră și, la nevoie, o să meargă și pentru mine, dar caii ăștia doi nu pot să se cațăre pe ea.

— Du-i sub șopronul de colo, prietene — îl povățuI Aramis, arătîndu-i o hardughie ce se ridica în plin cîmp. Găsești acolo și fîn, și ovăz pentru ei.

— Și pentru mine ? se tîngui Planchet.

— Tu te întorci aici sub fereastră, bați de trei ori din palme și-ți dăm noi și ție ceva de-ale gurii. Fii pe pace, la naiba ! Nu moare nimeni de foame aici. Hai, du-te !

Și Aramis, trăgînd scara sus, închise fereastra.

În acest timp, d'Artagnan cerceta odaia.

Niciodată nu avusese prilejul să vadă încăpere mai războinică și mai elegantă în același timp. În colțuri stăteau îngrămădite arme, îmbiind ochiul și mîna cu spade de tot felul, iar patru tablouri mari înfățișau pe cardinalul de Lorraine, cardinalul de Richelieu, cardinalul de Lavalette și episcopul de Bordeaux în ținută de campanie. Ce-i drept, nimic nu arăta de altfel că te afli în locuința unui abate : tapetul era de damasc, covoarele de Alençon, iar patul părea mai curînd patul unei femeiuști, cu garnitura-i de dantelă și cuvertura scumpă așternută peste el, decît al unui om care s-a legat să dobîndească împărăția cerurilor prin post și renunțare la cele pămîntești.

— Văd că-mi privești bîrlogul — spuse Aramis. Oh, dragul meu, iartă-mă. Ce vrei, stau ca un călugăr. Dar după ce te uiți ?

— Mă uit să văd cine ți-a aruncat scara ; nu văd pe nimeni și totuși scara n-a picat din cer.

— Nu, ăsta-i Bazin.

— Aha ! exclamă d'Artagnan.

— Numai că jupîn Bazin — urmă Aramis — e bine dresat și, pricepînd că nu m-am întors singur, s-a retras discret. Stai jos, dragul meu, să schimbăm și noi o vorbă. Și Aramis împinse spre d'Artagnan un fotoliu încăpător, în care acesta se tolăni, rezemîndu-și brațele. Mai întîi aș zice să mîncăm, nu ? întrebă Aramis.

— Da, dacă vrei — încuviință d'Artagnan, cu plăcere. Eu, unul, îți mărturisesc că abia aștept să iau ceva : drumul mi-a făcut o foame de lup.

— Ah, dragul meu prieten ! se căină Aramis. La mine nu găsești cine știe ce bucate, deoarece nu te așteptam.

— Asta înseamnă că mă amenințI cu omletele și cu iarba de Crèvecoeur ? Parcă așa porecleai tu spanacul odinioară, nu ?

— Vai ! zise Aramis. Cu ajutorul lui Dumnezeu și al lui Bazin să nădăjduim că vom găsi lucruri ceva mai acătării în

cămară la cucernicii părinți iezuiți. Bazin, prietene — strigă încetișor Aramis — Bazin, vino încoace !

Ușa se deschise și Bazin se ivi în prag ; dar cînd dădu cu ochii de d'Artagnan, scăpă o exclamație care răsună ca un strigăt de disperare.

— Dragul meu Bazin — rosti d'Artagnan — sînt bucuros să văd cu cîtă liniște minți de-ngheață apele pînă și-n biserică.

— Domnule — răspunse Bazin — am învățat de la cucernicii părinți iezuiți că-ți este îngăduit să minți, dacă o faci cu un gînd bun.

— Bine, bine, Bazin, d'Artagnan moare de foame și eu la fel, așa că adu-ne de mîncare ce ai tu mai de soi și, mai cu seamă, vin bun.

Bazin se înclină în semn de supunere, oftă din adîncul rărunchilor și ieși pe ușă.

— Acum, că am rămas singuri, dragul meu Aramis — începu d'Artagnan, mutîndu-și privirea la stăpînul casei și sfîrșind prin a-i cerceta hainele, după toate celelalte lucruri din jur — spune-mi, de unde dracu ai picat pe cal în spatele lui Planchet ?

— Ei, la naiba ! exclamă Aramis. Din cer, vezi bine !

— Din cer ! repetă d'Artagnan, clătinînd din cap. Nu prea ai aerul că vii de-acolo și nici c-ai s-ajungi vreodată în împărăția lui.

— Dragul meu — vorbi Aramis cu o înfumurare pe care d'Artagnan nu o mai văzuse la el de pe vremea cînd era mușchetar — chiar dacă nu veneam din cer, cel puțin mă întorceam din rai, ceea ce e aproape totuna.

— Atunci, iată că s-au dumirit și învățații — reluă d'Artagnan. Pînă azi nu se știa mai nimic ce și cum e cu raiul : unii ziceau că se află pe muntele Ararat ; alții, între Tigru și Eufrat ; se pare însă că toți îl căutau hăt-departe, cînd el era colea, aproape. Raiul se află la Noisy-le-Sec, pe locul unde-i castelul arhiepiscopului de Paris. Nu se iese pe poartă, ci pe fereastră ; nu cobori pe treptele de marmură ale unui peristil, ci printre crengile unui tei, iar îngerul cu spada de foc care-l păzește îmi pare că și-a schimbat numele ceresc de Gabriel în acela mai pămîntesc al prințului de Marcillac.

Aramis izbucni în rîs.

— Ai rămas același tovarăș voios, dragul meu, și spiritul de gascon nu te-a părăsit de fel. Mda, e ceva în tot ceea ce mi-ai spus : numai nu cumva să crezi că aș fi îndrăgostit de doamna de Longueville.

— Drace, o să mă feresc cu grijă de asta ! protestă d'Artagnan. După ce ai fost îndrăgostit atît amar de vreme de doamna de Chevreuse, nu era să-ți dăruiești inima celei mai înverșunate dușmance a ei.

— Da, adevărat — rosti Aramis, cu un aer nepăsător. Da, am iubit-o mult odinioară pe această sărmană ducesă și trebuie să recunosc că ne-a fost de mare ajutor ; dar, ce vrei ! el a silit-o să plece din Franța. Era un potrivnic atît de cumplit acest blestemat de cardinal ! continuă Aramis, aruncîndu-și privirea spre portretul fostului ministru. A poruncit să fie arestată și dusă la castelul din Loches ; și, pe legea mea, nu s-ar fi dat în lături să-i taie capul, așa cum a făcut cu Chalais, cu Montmorency și cu Cinq-Mars, dar ea s-a salvat travestită în haine bărbătești, împreună cu camerista ei, biata Kety ; ba, după cum am auzit, a trăit și o ciudată aventură în nu știu ce sat, cu un nu știu ce preot căruia i-a cerut adăpost și care, avînd doar o singură odaie și luînd-o drept un cavaler, s-a arătat gata să o împartă cu ea. Asta din pricină că purta neînchipuit de firesc haina bărbătească, această scumpă Marie. N-am cunoscut decît o singură femeie care să poarte haina bărbătească la fel ca ea ; de aceea i s-a făcut și un cîntec :

Laboissère, să-mi spui îndată...

îl știi ?

— Nu. Cîntă-l, dragul meu.

Și Aramis începu ca un mîndru cavaler :

Laboissère, să-mi spui îndată,
Mă prinde bine straiul bărbătesc ?
— Goneşti pe cal ca o săgeată,
Ne-ntreci pe toți, mărturisesc.
Ea pare,
Printre halebarde,
În regimentul încercatei garde,
Cadet din cap pînă-n picioare.

— Bravo ! izbucni d'Artagnan. Cînți tot atît de frumos și azi, dragul meu Aramis, și văd că liturghia nu ți-a stricat vocea.

— Dragul meu — murmură Aramis — înțelegi... pe vremea cînd eram mușchetar, căutam să fac de gardă cît mai rar ; azi, cînd sînt abate, caut să slujesc cît mai rar cu putință. Dar să ne întoarcem la sărmana ducesă.

— Care ? Ducesa de Chevreuse, ori ducesa de Longueville ?

— Dragul meu, ți-am spus că n-a fost nimic între mine și ducesa de Longueville ; cochetării, poate, atîta tot. Nu, vorbeam de ducesa de Chevreuse. Ai văzut-o cumva cînd s-a întors de la Bruxelles, după moartea regelui ?

— Da, firește, și era încă foarte frumoasă.

— Așa e — încuviință Aramis. De aceea m-am întîlnit cu ea de vreo cîteva ori ; i-am dat cele mai înțelepte sfaturi, de care ea nu s-a folosit nici un pic ; mi s-a urît să-i tot spun că Mazarin e amantul reginei, n-a vrut să mă creadă, zicînd că o cunoaște pe Anna de Austria și că o știe prea mîndră ca să iubească o asemenea secătură. Apoi, așteptînd o schimbare, s-a aruncat în urzeala ducelui de Beaufort, iar secătura a poruncit arestarea ducelui de Beaufort și a exilat-o pe doamna de Chevreuse.

— Știi că a obținut permisiunea să se întoarcă în țară ? spuse d'Artagnan.

— Da, știu, și chiar s-a întors... Acum o să facă iar vreo prostie.

— De astă dată poate că-ți urmează sfaturile.

— De astă dată — interveni Aramis — n-am mai văzut-o ; s-a schimbat mult.

— Nu ca tine, dragul meu Aramis, care ești mereu același : același păr negru și frumos, aceeași talie elegantă, aceleași mîini de femeie, care au devenit niște minunate mîini de prelat.

— Da — încuviință Aramis — e adevărat, mă îngrijesc mult. Știi, dragul meu, îmbătrînesc : în curînd împlinesc treizeci și șapte de ani.

— Ascultă, dragul meu — surîse d'Artagnan. De vreme ce ne-am regăsit, să ne învoim asupra unui lucru : asupra vîrstei pe care o vom avea de acum înainte.

— Cum adică ? se miră Aramis.

— Da — urmă d'Artagnan. Pe vremuri eram mai mic cu doi sau trei ani decît tine şi, dacă nu mă-nşel, azi am patruzeci de ani bătuţi pe muchie.

— Zău ? ! făcu Aramis. Atunci eu sînt cel care mă înşel, dragul meu, căci tu ai fost întotdeauna neîntrecut într-ale cifrelor. Aşadar, după socotelile tale, aş avea patruzeci şi trei de ani ! Pe toţi dracii, dragul meu, să nu cumva s-o spui la palatul Rambouillet, asta mi-ar aduce numai neajunsuri.

— Fii liniştit — îl asigură d'Artagnan. Eu nici nu calc pe acolo.

— Ei ! se răsti Aramis. Ce-o moşmondi atîta dobitocul de Bazin ? Bazin, grăbeşte-te, haide odată, ticălosule ! Noi, aici, murim de foame şi de sete !

Bazin, care tocmai intra pe uşă, ridică spre tavan amîndouă mîinile în care ţinea cîte o butelcă.

— În sfîrşit ! se îmbună Aramis. Haide, eşti gata ?

— Da, domnule, îndată — spuse Bazin. Mi-a trebuit timp pînă s-aduc sus tot ce...

— Asta fiindcă te crezi mereu cu anteriul de paracliser pe tine — i-o reteză Aramis — şi fiindcă stai mereu cu nasul în cartea de rugăciuni. Dar te previn că, dacă tot lustruind boclucurile de prin capele, ai să uiţi să-mi lustruieşti spada, fac un coşcogea foc cu toate icoanele tale şi te pun în frigare.

Bazin, revoltat la culme, îşi făcu semnul crucii cu butelca pe care o ţinea în mînă. Iar d'Artagnan, mai uimit ca oricînd de vorba şi de purtarea abatelui d'Herblay, care se deosebea ca cerul de pămînt de vorba şi purtarea muşchetarului Aramis, rămase cu ochii holbaţi la prietenul său.

Bazin aşternu într-o clipită o faţă de damasc şi rîndui pe masă atîtea tacîmuri aurite, atîtea bucate aromitoare şi îmbietoare, încît d'Artagnan rămase de-a dreptul buimăcit.

— Aşteptai pe cineva ? întrebă ofiţerul.

— Ei ! făcu Aramis. Am cîte ceva pentru orice împrejurare ; şi-apoi, ştiam că mă căutai.

— De la cine ?

— De la jupîn Bazin, care te-a luat drept dracul pe pămînt, dragul meu, şi care a dat fuga încoace să mă prevină de primejdia ce-mi pîndeşte sufletul, dacă mă voi înhăita iarăşi cu un ofiţer de muşchetari ca tine.

— Vai, domnule ! se tîngui Bazin, cu mîinile împreunate şi cu un aer spăşit.

— Haide, lasă fățărnicia ! Știi doar că n-o pot suferi. Ai face mult mai bine dacă ai deschide fereastra și ai trimite jos o pîine, un pui și o sticlă cu vin prietenului tău Planchet, care a ostenit de un ceas de cînd tot bate din palme.

Într-adevăr, după ce dăduse fîn și ovăz la cai, Planchet se întorsese sub fereastră și repetase de două sau de trei ori semnalul stabilit. Bazin, ascultător, atîrnă de capătul unei funii pîinea, puiul și sticla de vin și le lăsă jos, lui Planchet, care nici nu cerea mai mult și care se întoarse degrabă sub șopron.

— Și-acum să mîncăm — spuse Aramis.

Cei doi prieteni se așezară la masă, iar Aramis se apucă să taie șuncă, să spintece pui și prepelițe cu îndemînarea unui mîncău fără de pereche.

— La naiba ! mormăi d'Artagnan. Văd că te hrănești, nu glumă.

— Mda, binișor ! Pentru zilele de post am dezlegarea Romei, mulțumită domnului vicar, din pricina că nu mă prea laud cu sănătatea ; și-apoi, l-am luat ca bucătar pe fostul bucătar al lui Lafollone, îl știi ?, vechiul prieten al cardinalului, acest mîncăcios căruia i s-a dus vestea și care spunea în chip de rugăciune după masă : „Doamne, ajută-mă să mistui ca lumea ce-am mîncat cu atîta poftă".

— Ceea ce nu l-a împiedicat să moară din pricina unei indigestii — rîse d'Artagnan.

— Ce vrei ! urmă Aramis, cu un aer resemnat. Asta-i soarta, nu poți fugi de ea.

— Iartă-mă, dragul meu, vreau să te întreb ceva — zise d'Artagnan.

— Cum nu, întreabă-mă, știi bine doar că între noi nu poate fi vorba de indiscreție.

— Nu cumva ai devenit bogat ?

— Oh, Dumnezeule, nu ! Am un venit de douăsprezece mii de livre pe an, fără să mai pun la socoteală un mic beneficiu de o mie de scuzi, pe care îl datorez bunăvoinței prințului.

— Și din ce scoți tu aceste douăsprezece mii de livre ? întrebă d'Artagnan. Din poemele tale ?

— Nu, m-am lăsat de poezie și doar din cînd în cînd mai aștern pe hîrtie cîte un cîntec de pahar, cîte un sonet galant sau cîte o epigramă nevinovată ; în schimb, scriu predici, dragul meu.

— Cum, predici?

— O, și niște predici minunate, știi! Cel puțin așa s-ar părea.

— Ca să le rostești din amvon?

— Nu, ca să le vînd.

— Cui anume?

— Celor din tagma mea, care țin să fie mari oratori!

— Zău? Și pe tine gloria asta nu te-a ispitit?

— Ba da, dragul meu, numai că natura a fost mai tare. Cînd sînt în amvon și se întîmplă să mă privească o femeie frumoasă, o privesc și eu; dacă zîmbește, zîmbesc și eu; pe urmă o iau razna: în loc să vorbesc de chinurile iadului, vorbesc despre încîntările raiului. Și uite, am pățit asta într-o zi, în biserica Sainte-Louiseau-Marais... Un cavaler mi-a rîs în nas, iar eu mi-am întrerupt predica și i-am spus că e un prost. Mulțimea credincioșilor a ieșit afară ca să adune pietre; dar în răstimp i-am întors pe toți cum m-am priceput eu mai bine, încît în el au azvîrlit cu pietre. Ce-i drept, a doua zi a venit la mine, crezînd că are de-a face cu un abate ca oricare altul.

— Și ce-a ieșit din vizita asta? întrebă d'Artagnan, prăpădindu-se de rîs.

— Ne-am dat întîlnire pentru a doua zi seara, în Piața Regală. La naiba, știi și tu ceva despre cel cu pricina.

— N-a fost oare obrăznicătura aceea împotriva căruia ți-am slujit de martor? spuse d'Artagnan.

— Întocmai. Ai văzut cum l-am învățat minte.

— L-ai omorît?

— Habar n-am. În orice caz, i-am dat iertarea în *articulo mortis*. Ajunge să răpui trupul, nu trebuie să răpui și sufletul.

Bazin făcu un semn disperat, care voia să spună că împărtășește poate această morală, dar că e cu desăvîrșire împotriva tonului cu care era rostită.

— Bazin, prietene, dă-ți seama că te văd prin oglindă, doar ți-am interzis o dată pentru totdeauna orice semn de aprobare sau dezaprobare. Fă-mi plăcerea și adu-ne vinul de Spania, apoi du-te în odaie la tine. De altfel, prietenul meu d'Artagnan are să-mi spună ceva între patru ochi. Nu-i așa, d'Artagnan?

D'Artagnan încuviință din cap, iar Bazin se retrase, după ce puse sticla cu vin pe masă.

Rămaşi singuri, cei doi prieteni stătură o vreme tăcuţi unul în faţa celuilalt. Aramis părea că e în aşteptarea unui tihnit răgaz de mistuire a bucatelor. D'Artagnan chibzuia cum să înceapă. Şi fiecare, atunci cînd nu era privit, se uita cu coada ochiului la celălalt.

Aramis rupse cel dintîi tăcerea.

XI

CEI DOI ŞIREŢI

— La ce te gîndeşti, d'Artagnan — începu el — şi ce anume te face să zîmbeşti ?

— Mă gîndesc, dragul meu, că pe vremea cînd erai muşchetar, năzuiai fără încetare să devii abate, şi azi, cînd eşti abate, tare tragi a muşchetar.

— Adevărat — încuviinţă Aramis, rîzînd. Omul, tu ştii, dragul meu d'Artagnan, e o dihanie ciudată, alcătuită din contraste. De cînd sînt abate, nu visez decît la bătălii.

— Asta se vede după casă : ai aici spade de toate felurile şi pentru gusturile cele mai anevoie de mulţumit. Spune-mi, mînuieşti spada cu aceeaşi iscusinţă ?

— Aşa cum o mînuiai tu odinioară, ba poate şi mai bine. Nu fac decît asta toată ziua.

— Cu cine ?

— Cu un excelent maestru de arme pe care-l avem aici.

— Cum, aici ?

— Da, aici în mînăstire, dragul meu. Într-o mînăstire de iezuiţi găseşti orice pofteşti.

— Păi atunci l-ai fi omorît pe domnul de Marcillac, dacă ar fi venit să te atace singur, şi nu cu o ceată de douăzeci de inşi.

Desigur — conveni Aramis. Ba i-aş fi ţinut piept chiar şi-n fruntea celor douăzeci de oameni ai lui, dacă puteam trage spada fără să fiu recunoscut.

— Dumnezeu să mă ierte — şopti d'Artagnan, abia auzit — dar cred că Aramis a devenit mai gascon decît mine. Şi urmă cu glas tare: Ei, dragul meu Aramis, nu mă întrebi pentru ce am venit să te caut?

— Nu, nu te întreb — zise Aramis, cu aeru-i şiret — aştept să mi-o spui singur.

— Ei bine, te căutam să-ţi ofer un prilej fără de pereche ca să-l răpui pe domnul de Marcillac oricînd pofteşti, aşa prinţ cum e.

— Măi să fie! exclamă Aramis. Straşnică treabă!

— Şi te rog să nu scapi prilejul ăsta, dragul meu. Ia zi, cu cei o mie de scuzi pe care îi ai de pe urma mînăstirii şi cu cele douăsprezece mii de livre încropite din vînzarea predicilor, eşti bogat? Răspunde-mi deschis.

— Eu?! sînt sărac ca Iov, şi dacă mă scotoceşti prin toate buzunarele şi cuferele, nu cred să găseşti o sută de pistoli.

— La naiba, o sută de pistoli! mormăi d'Artagnan. Şi după el, asta se cheamă să fii sărac ca Iov! Păi dacă eu aş avea întotdeauna dinainte atîta bănet, m-aş socoti bogat cum era Cresus. Şi-l întrebă: Eşti ambiţios?

— Ca Encelade [1].

— Ei bine, prietene, eu îţi aduc totul ca să fii bogat, puternic şi liber să faci orice pofteşti.

O umbră de nor lunecă peste fruntea lui Aramis, la fel de iute ca şi aceea ce pluteşte în august pe deasupra lanurilor; dar oricît de iute ar fi lunecat, lui d'Artagnan nu-i scăpă.

— Vorbeşte — spuse Aramis.

— Mai întîi, încă o întrebare. Faci politică?

Un fulger trecu prin ochii lui Aramis, cu aceeaşi repeziciune ca şi umbra ce-i lunecase peste frunte, însă nu într-atît de iute, încît d'Artagnan să nu-l vadă.

— Nu — răspunse Aramis.

— Atunci, de vreme ce deocamdată n-ai alt stăpîn decît pe Dumnezeu, o să-ţi convină orice propuneri — rise gasconul.

— Se prea poate.

---

[1] Encelade — cel mai vestit dintre Titanii care s-au revoltat împotriva lui Iupiter. Prins pe cînd fugea în Sicilia, a fost trăsnit şi îngropat de către acesta sub Etna.

— Te-ai gîndit vreodată, dragul meu, Aramis, la frumoasele zile ale tinereții noastre, pe care le petreceam veselindu-ne, golind pahare ori bătîndu-ne ?

— Da, firește, și nu o singură dată le-am dus dorul. Fericite vremuri, *delectabile tempus* [1].

— Ei, bine, dragul meu, aceste frumoase zile pot să renască, aceste vremuri fericite pot să se reîntoarcă ! Am primit misiunea să-mi găsesc tovarășii și am vrut să încep cu tine, care erai sufletul înfrățirii noastre.

Aramis se înclină mai mult politicos decît mișcat.

— Să mă amestec iar în politică ! murmură el, răsturnîndu-se în fotoliu. Ah, scumpul meu d'Artagnan, vezi ce viață tihnită și plăcută trăiesc. Noi am cunoscut pe pielea noastră nerecunoștința celor mari, știi doar.

— Adevărat — încuviință d'Artagnan — dar poate că celor mari le pare rău c-au fost nerecunoscători.

— Dacă-i așa, atunci e altceva — spuse Aramis. Orice păcat trebuie iertat. Și de altfel, ai dreptate într-o anume privință : dacă ne-ar bate gîndul să ne amestecăm iarăși în treburile statului, cred că acum ar fi momentul potrivit.

— Cum de știi asta tu, care spui că n-ai nici în clin, nici în mînecă cu politica ?

— Ei, Doamne, pe mine unul mă interesează prea puțin, dar trăiesc într-o lume în care toți fac politică. Trecîndu-mi vremea doar cu poezia și cu ale dragostei, m-am împrietenit cu domnul Sarazin, care-i din tabăra domnului de Conti, cu domnul Voiture, care-i din tabăra vicarului, și cu domnul de Bois-Robert, care de cînd nu-l mai slujește pe cardinalul Richelieu, nu mai e cu nimeni, sau e cu oricine, cum vrei să spui ; așa că nu mi-e cu totul necunoscut ceea ce se petrece în politică.

— Bănuiam eu — zise d'Artagnan.

— De altfel, dragul meu, să iei tot ce-am să-ți spun doar ca vorba unui călugăr, a unui om care nu-i decît un ecou și repetă pur și simplu ceea ce aude în jurul lui — continuă Aramis. Am auzit că în clipa de față cardinalul Mazarin e tare neliniștit de felul cum merg lucrurile. Pare-se că poruncile lui nu se bucură de acea ascultare deplină cu care erau primite odinioară poruncile răposatului cardinal, vechea noastră sperietoare, al cărui portret îl vezi aici, la mine, fiindcă,

[1] Vremuri plăcute (în limba latină în text).

orice s-ar spune, trebuie să recunoşti, dragul meu, a fost un om mare.

— În privinţa asta n-am să zic ba, dragul meu Aramis. Doar el m-a făcut locotenent!

— La început am fost pe de-a-ntregul de partea cardinalului; îmi spuneam că un ministru nu-i niciodată iubit, dar că, mulţumită geniului care i se atribuie, va sfîrşi prin a triumfa asupra duşmanilor şi a se face temut, ceea ce, după mine, unul preţuieşte mai mult decît a te face iubit.

D'Artagnan dădu din cap, în semn că încuviinţează pe deplin această cugetare îndoielnică.

— Iată, dar — urmă Aramis — care era părerea mea la început; dar cum eu sînt tare nepriceput în asemenea treburi şi cum umilinţa din care mi-am făcut o lege mă sileşte să nu mă mulţumesc cu propria-mi judecată, am întrebat şi pe alţii. Ei bine, dragul meu prieten...

— Ei bine, ce? întrebă d'Artagnan.

— Află — reluă Aramis — că trebuie să las deoparte orice mîndrie şi să mărturissc că m-am înşelat.

— Zău?

— Chiar aşa. Am întrebat şi pe alţii, cum îţi spuneam, şi uite ce mi-au răspuns cîteva persoane cu totul deosebite în ce priveşte gusturile şi ambiţiile: domnul de Mazarin nu e cîtuşi de puţin un om de geniu, aşa cum credeam eu.

— Eh! făcu d'Artagnan.

— Nu. E un om de nimic, fost servitor al cardinalului Bentivoglio, care a răzbit mulţumită intrigilor; un parvenit, un om de rînd, care va izbuti în Franţa doar prin clica lui. Are să strîngă o mulţime de bănet, are să-şi vîre mîinile pînă la coate în veniturile regelui, are să-şi însuşească toate pensiile pe care răposatul cardinal Richelieu înţelegea să le plătească la toţi, dar nu va cîrmui niciodată după legea celui mai puternic, a celui mai nobil sau a celui mai respectat. S-ar părea, de altfel, că pe acest ministru nu-l arată gentilom nici firea, nici purtările, şi că nu-i decît un soi de bufon, un Pulcinello, un Pantalone. Tu îl cunoşti? Eu, nu.

— Hm! mîrîi d'Artagnan. E un pic de adevăr în ceea ce spui.

— Să ştii că mă umpli de mîndrie, dragul meu, dacă am fost în stare, cu modesta putere de pătrundere ce-mi este dă-

ruită, să ajung la aceeași părere cu unul ca tine, care trăiește la curte.

— Numai că mi-ai vorbit de el ca om, și nu de tabăra lui și de mijloacele ce-i stau la îndemînă.

— Adevărat. Are de partea lui pe regină.

— Mi se pare că asta înseamnă ceva.

— Dar nu-l are pe rege.

— Un copil!

— Un copil care va fi major peste patru ani.

— Azi așa stau lucrurile.

— Da, însă nu și în viitor; nici măcar acum nu are de partea lui nici Parlamentul, nici poporul, adică banul; și nu are de partea lui nici nobilimea, nici prinții, adică spada.

D'Artagnan se scărpină după ureche, silit să recunoască în sinea lui vederile largi și întemeiate ale lui Aramis.

— Iată, bietul meu prieten, poți să-ți dai seama acum dacă mi-am păstrat agerimea obișnuită; s-ar putea că fac rău vorbindu-ți astfel, cu inima deschisă, fiindcă tu mi se pare că înclini către Mazarin.

— Eu?! izbucni d'Artagnan. Eu?! Pentru nimic în lume!

— Vorbeai de o misiune.

— Am vorbit eu de asta? Atunci, am greșit. Nu, mi-am spus și eu ca tine: „Uite, lucrurile se încurcă. Ei bine, să aruncăm pana în vînt și să pornim încotro are s-o ducă, să începem iarăși viața de aventuri. Eram patru cavaleri neînfricați, patru inimi strîns unite; să ne unim din nou, nu inimile, căci ele n-au fost despărțite nici o clipă, ci soarta și curajul. Prilejul e straşnic și putem cîștiga ceva mai de preț decît un diamant".

— Ai dreptate, d'Artagnan, tu ai întotdeauna dreptate — continuă Aramis. Dovada că și pe mine m-a ispitit același gînd; numai că gîndul ăsta mi l-au dat alții, fiindcă eu nu am imaginația ta bogată și plină de neastîmpăr. Astăzi toată lumea are nevoie de ajutoare; mi s-au făcut propuneri; s-a auzit cîte ceva despre faimoasele noastre isprăvi de odinioară și-ți mărturisesc deschis că însuși vicarul m-a tras de limbă.

— Domnul de Gondy, dușmanul cardinalului! strigă d'Artagnan.

— Nu, prietenul regelui — rosti Aramis. Prietenul regelui, auzi! Ei bine, era vorba de a-l sluji pe rege, ceea ce e datoria oricărui gentilom.

— Dar regele-i de partea lui Mazarin, dragul meu.

— În fapt, dar nu din voința sa ; în aparență, dar fără îmboldul inimii, și tocmai aici stă capcana pe care dușmanii regelui o întind bietului copil.

— Haida-de, păi ce-mi propui tu înseamnă pur și simplu război civil, dragul meu Aramis.

— Război pentru rege.

— Dar regele are să stea în fruntea armatei în care va fi Mazarin.

— Cu inima va fi însă în rîndurile armatei pe care o va comanda domnul de Beaufort.

— Domnul de Beaufort ? E închis la Vincennes.

— Am spus domnul de Beaufort ? făcu Aramis. Domnul de Beaufort sau un altul, domnul de Beaufort sau Prințul.

— Dar Prințul va fi căpetenia armatei, el este pe de-a-ntregul de partea cardinalului.

— He, he ! chicoti Aramis. Stau amîndoi la tocmeală chiar în clipa asta. Și-apoi, dacă nu-i prințul, atunci domnul de Gondy...

— Domnul de Gondy va fi cardinalul, se cere pentru el pălăria de cardinal.

— Oare nu există și cardinali foarte războinici ? zise Aramis. Privește în jur : iată patru care în fruntea armatei prețuiau mai mult decît domnul de Guébriant și domnul de Gassion.

— Oricum, un general cocoșat !

— Sub platoșă n-o să i se vadă cocoașa. De altfel, adu-ți aminte că Alexandru șchiopăta și că Hanibal era chior.

— Și vezi foloase mari în tabăra asta ? întrebă d'Artagnan.

— Ocrotirea principilor puternici.

— Cu izgonirea guvernului.

— Înfăturat de Parlament și de răzvrătiți.

— Toate acestea s-ar putea întîmpla, așa cum spui, dacă s-ar izbuti ca regele să fie despărțit de mamă-sa.

— Poate că se va ajunge și aici.

— Niciodată ! strigă d'Artagnan, redobîndindu-și încrederea în părerile sale. Te întreb pe tine, Aramis, pe tine care o cunoști pe Anna de Austria tot atît de bine ca și mine. Îți închipui că ar putea să uite vreodată că fiul ei este siguranța ei, pavăza ei, chezășia respectului celor din jur, a norocului și a vieții ei ? Ar trebui să treacă împreună cu el de partea

principilor, părăsindu-l pe Mazarin, dar tu știi mai bine decît oricine că are motive puternice să nu-l părăsească niciodată.

— Poate să ai dreptate — murmură Aramis, visător. Așa că eu nu voi intra în horă.

— Alături de ei — completă d'Artagnan. Dar alături de mine ?

— Alături de nimeni. Sînt preot, ce am eu de-a face cu politica ? Nu citesc nici o carte de rugăciuni. Am o mică clientelă de duhovnici pungași și de femei încîntătoare. Cu cît se vor încurca mai mult lucrurile, cu atît mai puțină vîlvă vor face escapadele mele. Va să zică, totul merge de minune fără ca eu să mă amestec. Și, hotărît, dragă prietene, nu mă voi amesteca.

— Ei bine, dragul meu — spuse d'Artagnan — află că mă cîștigi cu filozofia asta a ta, zău, și că habar n-am ce ambiție m-a apucat. Am o slujbă din care pot să trăiesc ; la moartea bietului domn de Tréville, care-i tot mai bătrîn, aș putea ajunge căpitan : e un prea frumos baston de mareșal pentru un cadet gascon ca mine și simt că o să mă las ispitit de tihna unui trai modest, dar fără grija zilei de mîine. În loc să alerg după aventuri, da, voi primi invitațiile repetate ale lui Porthos și mă voi duce să vînez pe moșia lui. Știi că Porthos are o moșie ?

— Cum să nu știu. Zece leghe de pădure, iazuri și văi. E stăpînul muntelui și al cîmpiei și s-a luat la harță pentru drepturile lui feudale cu episcopul de Noyon.

— Bun ! mormăi d'Artagnan pentru sine. Uite ce voiam să știu. Porthos se află în Picardia. Și urmă cu glas tare : Și și-a reluat vechiul nume, du Vallon ?

— La care a adăugat un altul, de Bracieux, o moșie fostă cîndva a unui baron, pe legea mea !

— Așa că o să-l vedem pe Porthos și baron.

— N-am nici o îndoială. Mai cu seamă doamna baroană Porthos e o femeie minunată.

Cei doi prieteni izbucniră în rîs.

— Va să zică — își reluă vorba d'Artagnan — nu vrei să treci de partea lui Mazarin ?

— Nici tu de partea principilor ?

— Nu. Atunci să nu ne alăturăm nimănui și să rămînem prieteni. Să nu fim nici oamenii cardinalului, nici ai Frondei,

— Da — încuviință Aramis. Să fim mușchetari.

— Chiar şi în sutană — i-o întoarse d'Artagnan.

— Mai ales în sutană — izbucni Aramis. Aici e tot farmecul.

— Atunci te las cu bine — spuse d'Artagnan.

— Nu te mai reţin, dragul meu — răspunse Aramis. Vezi că nici n-aş şti unde să te culc şi n-ar fi cuviincios din partea mea să-ţi ofer jumătate din şopronul lui Planchet.

— De altfel, sînt doar la trei leghe de Paris, caii s-au odihnit şi, în mai puţin de un ceas, am ajuns îndărăt. Şi d'Artagnan îşi umplu pentru ultima oară paharul. Pentru vremurile noastre de altădată! închină el.

— Da — rosti Aramis. Dar, din nenorocire, vremurile astea s-au dus... *fugit irreparabile tempus* [1]...

— Aş! făcu d'Artagnan. Poate că au să se întoarcă. Oricum, dacă ai nevoie de mine, mă găseşti la hanul *La Căpriţa*, pe strada Tiquetonne.

— Şi pe mine la mînăstirea iezuiţilor: de la şase dimineaţa pînă la opt seara intri pe uşă; de la opt seara pînă la şase dimineaţa intri pe fereastră.

— Rămîi cu bine, dragul meu!

— Oh! N-o să mă despart aşa de tine, lasă-mă să te însoţesc.

Şi îşi luă spada şi mantia.

„Vrea să se încredinţeze că plec" — cugetă d'Artagnan în sinea lui.

Aramis fluieră după Bazin, dar Bazin dormea dus în odăiţa de alături, lîngă bucatele rămase de la masă, şi Aramis fu silit să-l scuture de ureche ca să se trezească. Bazin întinse braţele, se frecă la ochi şi dădu să pună iar capul jos.

— Haide, haide, somnorosule, adu repede scara.

— Păi — îngăimă Bazin, căscînd de-i trosneau fălcile — scara a rămas la fereastră.

— Cealaltă, scara grădinarului, nu asta; n-ai văzut că d'Artagnan abia s-a urcat şi că o să-i fie şi mai greu să coboare?

D'Artagnan tocmai se pregătea să-l încredinţeze că pentru el o floare la ureche să coboare, cînd îl fulgeră un gînd. Şi gîndul acesta îl făcu să tacă.

---

[1] Timpul zboară şi nu se mai întoarce (sfîrşitul unui vers de Virgiliu — Georgicele, III, 284).

Bazin oftă cu năduf și se duse să caute scara. După cîteva clipe, o scară zdravănă de lemn stătea rezemată de pervazul ferestrei.

— Tii ! se minună d'Artagnan. Uite ce va să zică un mijloc de legătură : o femeie ar urca și ea pe o scară ca asta.

Aramis îi aruncă o privire pătrunzătoare, dornic să-și scruteze prietenul pînă în adîncul sufletului, numai că d'Artagnan îi susținu privirea cu o mutră cum nu se poate mai nevinovată. De altfel, în clipa aceea tocmai punea piciorul pe prima treaptă a scării și începea să coboare. Într-o clipă se și văzu jos. Cît despre Bazin, el rămase la fereastră.

— Așteaptă aici — zise Aramis. Mă-ntorc.

Amîndoi o porniră spre șopron : Planchet, simțindu-i, ieși îndată afară, ținînd de frîu cei doi cai.

— Strașnic ! exclamă Aramis. Uite un servitor harnic și treaz în orice clipă ; nu ca puturosul de Bazin, care nu mai e bun de nimic de cînd a ajuns slujitor al bisericii. Vino după noi, Planchet, noi mai schimbăm o vorbă pînă ieșim în capul satului.

Într-adevăr, cei doi prieteni străbătură întreg satul, flecărind despre vrute și nevrute. În dreptul ultimelor case, Aramis spuse :

— Haide, dragă prietene, urmează-ți calea, norocul îți surîde, nu-l lăsa să-ți scape. Norocul e ca o curtezană, să nu uiți, deci poartă-te cu el așa cum se cuvine. Cît despre mine, eu rămîn mai departe în umilința și lenea mea. Cu bine !

— Va să zică, lucrurile-s hotărîte — vorbi d'Artagnan. Propunerea mea nu te ispitește ?

— Dimpotrivă, m-ar ispiti grozav, dacă aș fi un om ca oricare altul — răspunse Aramis. Dar îți repet că sînt o împerechere de contraste, crede-mă : ceea ce urăsc astăzi, iubesc cu înfocare mîine, și viceversa. Vezi bine că nu pot să mă angajez, așa cum faci tu, de pildă, care ești atît de hotărît în planurile tale.

„Minți, prefăcutule ! cugetă pentru sine d'Artagnan. Dimpotrivă, tu ești singurul care știi să-ți alegi un scop și încă să-l atingi pe nesimțite."

— Cu bine, dar, dragul meu ! urmă Aramis. Îți mulțumesc pentru gîndurile tale bune și, mai ales, pentru frumoasele amintiri pe care prezența ta le-a trezit în sufletul meu.

Se îmbrățișară. Planchet și încălecasc. D'Artagnan încălecă și el, apoi strînse încă o dată mîna lui Aramis. Călăreții dădură pinteni cailor și se îndreptară spre Paris.

Aramis rămase drept și nemișcat în mijlocul drumului pînă îi pierdu din ochi. Dar abia făcură vreo două sute de pași, și d'Artagnan opri calul dintr-o smucitură, sări jos, azvîrli frîul lui Planchet și, trăgînd pistoalele din coburi, și le vîrî la cingătoare.

— Ce-aveți de gînd, domnule ? se sperie Planchet.

— Păi dacă-i vorba pe așa — zise d'Artagnan — să nu-și închipuie cumva că m-a tras pe sfoară. Rămîi aici, să nu te miști ; caută de stai pe lîngă drum și așteaptă-mă.

D'Artagnan sări peste șanțul din marginea șoselei și o luă peste cîmp, vrînd să dea ocol satului. Băgase de seamă că între casa unde stătea doamna de Longueville și mînăstirea iezuiților se află un spațiu liber, închis doar de un gard de mărăcini.

Poate că mai înainte cu un ceas i-ar fi fost greu să dibuie gardul de mărăcini, dar luna tocmai se ridica pe cer și, în ciuda norilor ce-o ascundeau din cînd în cînd, se vedea destul de bine chiar cînd era acoperită, astfel încît nu puteai rătăci drumul.

D'Artagnan ajunse la gardul de mărăcini și se pitulă în spatele lui. Trecînd pe dinaintea casei unde s-a petrecut scena povestită ceva mai sus, băgase de seamă că fereastra cu pricina se luminase din nou, și era încredințat că Aramis nu s-a întors încă acasă, iar cînd se va întoarce, nu se va întoarce singur.

Într-adevăr, curînd auzi un zgomot de pași apropiindu-se, precum și o șușoteală nedeslușită. La capătul gardului de mărăcini, pașii se opriră. D'Artagnan se lăsă într-un genunchi, pitulîndu-se unde era mărăcinișul mai des. În clipa aceea se iviră doi oameni, spre adînca nedumerire a lui d'Artagnan ; dar nedumerirea i se risipi numaidecît, căci auzi sunînd un glas dulce și melodios : unul dintre cei doi oameni era o femeie îmbrăcată în haine de cavaler.

— Fii liniștit, dragul meu René — spunea glasul cel dulce. Povestea asta n-are să se mai întîmple : am descoperit un fel de trecere subterană, așa că nu va trebui decît să ridicăm o lespede de piatră din fața ușii și vei avea la îndemînă o ieșire.

— Oh ! se auzi o altă voce în care d'Artagnan o recunoscu pe a lui Aramis. Îți jur, prințesă, că dacă onoarea noas-

tră n-ar fi legată de toate aceste precauţii şi dacă nu mi-aş primejdui decît viaţa mea...

— Da, da, ştiu că eşti viteaz şi gata de aventură, pe cît eşti şi om de lume ; dar nu eşti numai al meu, ci al întregii noastre tabere. Fii deci prudent, fii înţelept.

— Mă supun întotdeauna, doamnă — rosti Aramis — cînd o vorba să-mi poruncească o voce atît de fermecătoare.

Şi-i sărută tandru mîna.

— Ah ! exclamă cavalerul cu glasul cel dulce.

— Ce este ? întrebă Aramis.

— Vîntul mi-a smuls pălăria, nu vezi ?

Şi Aramis alergă după pălăria dusă de-a rostogolul de vînt. D'Artagnan se folosi de această împrejurare ca să caute un locşor în mărăciniş, prin care să poată arunca nestingherit o privire către îndoielnicul cavaler. Chiar în acea clipă, luna, curioasă poate şi ea precum era ofiţerul, ieşea de după un nor şi, sub raza-i indiscretă, d'Artagnan recunoscu ochii mari, albaştri, părul de aur şi chipul nobil al ducesei de Longueville.

Aramis se întoarse rîzînd, cu o pălărie pe cap şi cu alta în mînă, şi amîndoi îşi continuară drumul spre mînăstirea ieziuiţilor.

— Bun ! zise d'Artagnan, ridicîndu-se şi ştergîndu-şi genunchiul murdar de pămînt. Acum te am la mînă, eşti partizan al Frondei şi amantul doamnei de Longueville.

XII

DOMNUL PORTHOS DU VALLON DE BRACIEUX DE PIERREFONDS

Mulţumită celor spuse de Aramis, d'Artagnan, care ştia dinainte că Porthos, după numele de familie, era un du Vallon, aflase acum că, după moşia pe care o stăpînea, se numea de Bracieux şi că din pricina acestei moşii Bracieux se judeca cu episcopul de Noyon.

Așadar, în împrejurimile orașului Noyon trebuia să caute această moșie, adică pe linia despărțitoare dintre Île-de-France și Picardia.

Într-o clipită se și hotărî pe unde să apuce : are să meargă pînă la Dammartin, unde se încrucișează două drumuri, unul ducînd la Soissons, celălalt la Compiègne ; acolo are să întrebe de moșia Bracieux și, potrivit răspunsului, are să țină calea drept înainte ori are să facă la stînga.

Planchet, care stătea cu frica-n sîn de cînd cu pățania lui, susținu sus și tare că îl va urma pe d'Artagnan pînă la capătul lumii, fie că ar apuca drept înainte, fie că ar apuca la stînga. Numai că îl ruga pe vechiul său stăpîn să pornească la drum pe înserate, căci întunericul te ferește de multe. Atunci d'Artagnan îl sfătui să-i dea măcar de veste nevesti-si, ca să fie liniștită în privința lui, dar Planchet răspunse cu multă înțelepciune cum că nevastă-sa n-o să moară de grija lui, mai mult ca sigur, pe cîtă vreme el, cunoscînd-o cît e de limbută, ar muri de teamă dacă ea ar ști ceva.

Temeiurile unei asemenea judecăți i se părură atît de cuminți lui d'Artagnan, încît nu stărui mai mult și, pe la opt seara, cînd pîcla începea să se îndesească pe străzi, o porni de la hanul *La Căpriță* și, urmat de Planchet, ieși din oraș prin poarta Saint-Denis.

La miezul nopții cei doi călători ajungeau la Dammartin. Era prea tîrziu ca să mai ceară vreo lămurire. Hangiul de la *Lebăda crucii* se culcase. D'Artagnan amînă treaba pentru a doua zi.

A doua zi dimineața chemă hangiul. Era unul dintre acei normanzi șireți care nu spun nici da, nici ba, și care socotesc întotdeauna că s-ar face de rușine de-ar răspunde de-a dreptul la vreo întrebare ; pricepînd totuși cu chiu cu vai că trebuie să țină calea înainte, d'Artagnan o porni mai departe, luînd de bună o asemenea deslușire destul de îndoielnică. Pe la opt dimineața ajunseră la Nanteuil, unde se opriră să prînzească.

De astă dată, hangiul era un picard blajin și deschis care, recunoscînd în Planchet pe unul de prin părțile lui, le dădu bucuros toate lămuririle. Moșia Bracieux se afla la vreo cîteva leghe de Villers-Cotterêts.

D'Artagnan cunoștea Villers-Cotterêts, unde însoțise curtea în două sau trei rînduri, căci în acea vreme Villers-Cotterêts

era o reşedinţă regală. Porni deci spre oraş şi trase la hanul unde trăgea el de obicei, adică *La Delfinul de aur.*

Aici, lămuririle primite fură dintre cele mai mulţumitoare. D'Artagnan află că moşia Bracieux se găsea la vreo patru leghe de oraş, dar că nu trebuia să se obosească să-l caute acolo pe Porthos. Acesta fusese într-adevăr în harţă cu episcopul de Noyon, din pricina moşiei Pierrefonds, care se mărginea cu a sa, şi, urîndu-i-se să tot umble prin judecăţi, din care el nu pricepea o iotă, ca să le pună capăt odată, cumpărase moşia Pierrefonds, adăugînd astfel acest nou nume la cele vechi ale sale. Acum se numea du Vallon de Bracieux de Pierrefonds şi îşi avea reşedinţa pe proaspăta-i proprietate. În lipsa unei alte măriri, Porthos năzuia în chip vădit la cea a marchizului de Carabas [1].

Caii goniseră zece leghe peste zi şi erau frînţi, aşa că d'Artagnan trebuia să aştepte pînă dimineaţa. Ar fi putut să găsească alţi cai, e adevărat, dar aveau de străbătut o pădure întinsă, şi lui Planchet, oricine îşi aduce aminte, nu-i plăcea să treacă noaptea printr-o pădure.

Şi mai era ceva ce nu-i plăcea lui Planchet, anume să o pornească la drum cu burta goală : drept care, atunci cînd se trezi, d'Artagnan găsi bucatele gata pregătite. Nu avea motiv să se plîngă de o asemenea grijă. Aşa că se aşeză la masă ; nu mai încape vorbă că Planchet, reluîndu-şi vechile sale îndeletniciri, se întorsese la supuşenia-i de odinioară şi nu se simţea cîtuşi de puţin ruşinat să mănînce ceea ce rămînea de la masa lui d'Artagnan, cum nu se ruşinau nici doamna de Motteville şi doamna de Fargis cu ceea ce rămînea de la masa Annei de Austria.

Abia pe la ceasurile opt putură să plece. N-aveau cum să se rătăcească, trebuiau să urmeze drumul care ducea de la Villers-Cotterêts la Compiègne şi, o dată ieşiţi din pădure, să apuce la dreapta.

Era o dimineaţă frumoasă de primăvară, păsărelele cîntau prin frunzişul copacilor înalţi, razele bogate ale soarelui străbăteau pieziş prin luminişuri, ca nişte perdele de văl auriu. Ici-colo, lumina abia pătrundea prin bolta frunzişului des şi trunchiurile bătrînilor stejari, pe care, la vederea călători-

[1] Personaj din *Motanul încălţat,* basmul lui Charles Perrault, care s-a îmbogăţit peste măsură, devenind stăpînul unor pămînturi întinse, datorită isteţimii motanului său.

lor, veverițe sprintene se cățărau cu repeziciune, stăteau cufundate în umbră. Ierburile, florile, frunzele dăruiau dimineții o mireasmă ce-ți umplea inima de bucurie. D'Artagnan, sătul de mirosul stătut al Parisului, cugeta în sinea sa că, atunci cînd porți trei nume legate de tot atîtea moșii, trebuie să te simți fericit cum nu se mai poate într-un asemenea rai; apoi clătină din cap, zicîndu-și: „Dacă aș fi Porthos și dacă d'Artagnan ar veni să-mi propună ceea ce vreau eu să-i propun lui Porthos, știu bine ce i-aș răspunde lui d'Artagnan".

Cît despre Planchet, el nu se gîndea la nimic — el mistuia ceea ce înfulecase.

La marginea pădurii, d'Artagnan zări drumul de care i se vorbise și, la capătul drumului, turnurile unui uriaș castel feudal.

— Oho! murmură el. Castelul ăsta aparține mi se pare vechii familii de Orléans; oare Porthos a stat de vorbă cu ducele de Longueville ca să-l cumpere?

— Pe legea mea, domnule — deschise gura Planchet — pămîntul ăsta zic și eu că e muncit cu grijă; și dacă-l stăpînește cumva domnul Porthos, halal de el!

— Drace! făcu d'Artagnan. Să nu-i spui cumva Porthos, nici chiar du Vallon; spune-i de Bracieux sau de Pierrefonds. Altfel, îmi încurci toate socotelile.

Pe măsură ce se apropia de castelul ce-i atrăsese din prima clipă privirea, d'Artagnan își dădea seama că prietenul lui nu putea să locuiască acolo: turnurile, în ciuda faptului că arătau atît de falnice, încît păreau clădite abia ieri, erau parcă ciopîrțite. Ai fi zis că un uriaș s-a năpustit asupra lor cu toporul.

Ajuns la capătul drumului, d'Artagnan se pomeni deasupra unei văi minunate, în fundul căreia se vedea dormitînd un mic și fermecător lac, la poalele cîtorva căsuțe risipite icicolo, acoperite unele cu țiglă, altele cu stuf, și care, în modestia lor, păreau să recunoască drept nobil stăpîn un frumos castel clădit către începutul domniei lui Henric al IV-lea, cu giruetele-i senioriale spintecînd văzduhul.

De astă dată, d'Artagnan era încredințat că are înaintea ochilor reședința lui Porthos.

Drumul ducea drept la castelul cel mîndru, care era, față de strămoșul său de pe culme, ceea ce era un filfizon din ceata ducelui d'Enghien față de un cavaler în armură de pe vremea lui Carol al VII-lea. D'Artagnan își struni calul și porni

înainte la trap, iar Planchet potrivi pasul fugarului său după cel al stăpînului.

Zece minute mai tîrziu, d'Artagnan ajunse în capul unei alei mărginită de plopi, care ducea la o poartă de grilaj, cu sulițele din vîrf și cu brîiele transversale aurite. În mijlocul aleii, călare pe o matahală de cal, stătea un fel de senior în niște straie verzi și aurii, întocmai cum era vopsită și poarta. În dreapta și în stînga avea doi valeți, acoperiți de sus pînă jos de galoane; o mulțime de oameni adunați acolo se ploconeau adînc în fața lui.

„A! își zise d'Artagnan. Să fie oare seniorul du Vallon de Bracieux de Pierrefonds? Ei, Doamne, ce s-a mai pipernicit de cînd nu-l mai cheamă Porthos!"

— Nu se poate să fie el — rosti Planchet, parcă ghicindu-i gîndurile. Domnul Porthos era înalt de aproape șase picioare și ăsta nici măcar cinci nu are.

— Și totuși — urmă d'Artagnan — ia te uită ce de mai plecăciuni i se fac.

Zicînd acestea, porni în goană către matahala de cal, către omul acela de vază și cei doi valeți. Pe măsură ce se apropia, i se părea că-i recunoaște trăsăturile.

— Sfinte Isuse! Domnule! exclamă Planchet, care, l-a rîndu-i, credea de asemenea că-l recunoaște. S-ar putea oare să fie dînsul?

Auzindu-i vorba plină de mirare, omul de pe cal se întoarse încet și cu un aer grozav de măreț, iar cei doi drumeți putură să vadă în toată strălucirea lor, ochii mari, mutra rumenă și zîmbetul cel atît de grăitor al lui Mousqueton.

Într-adevăr, era Mousqueton, un Mousqueton gras ca un porc, plesckăind de sănătate, buhăit de trai bun, și care, recunoscîndu-l pe d'Artagnan, spre deosebire de prefăcutul de Bazin, se lăsă să lunece de pe matahala lui de cal și se apropie cu pălăria în mînă de ofițer; așa că plecăciunile cetei adunate acolo se întoarseră și ele către acest nou soare ce-l umbrea pe cel vechi.

— Domnul d'Artagnan, domnul d'Artagnan! repeta Mousqueton, nădușit de atîta sforțare, mișcîndu-și fălcile uriașe. Domnul d'Artagnan! O, ce bucurie pentru monseniorul și stăpînul meu du Vallon de Bracieux de Pierrefonds!

— Mousqueton, dragul meu! Va să zică stăpînul tău e aici?

— Vă aflați pe moșia sa.

— Ce chipeș te-ai făcut, cum te-ai mai îngrășat, cum ai mai înflorit! continua d'Artagnan să înșire neobosit schimbările pe care îndestularea le adusese înfometatului de odinioară.

— Ei, da, mulțumesc lui Dumnezeu, domnule — zise Mousqueton. O duc destul de bine.

— Și prietenului tău Planchet nu-i spui nimic?

— Prietenului meu Planchet?! Planchet, oare să fii chiar tu? strigă Mousqueton, cu brațele deschise și cu ochii plini de lacrimi.

— Chiar eu — rosti Planchet, prevăzător ca întotdeauna. Numai că voiam să mă conving dacă n-ai devenit cumva vreun îngîmfat.

— Îngîmfat față de un vechi prieten?! Niciodată, Planchet! N-ai gîndit, cred, una ca asta despre mine, ori atunci nu l-ai cunoscut pe Mousqueton.

— Așa mai zic și eu! se învoi Planchet, sărind din șa și întinzînd brațele la rîndul lui spre Mousqueton: Tu nu ești ca ticălosul de Bazin, care m-a lăsat două ceasuri într-un șopron, prefăcîndu-se că nici nu mă cunoaște.

Planchet și Mousqueton se îmbrățișară cu o bucurie care mișcă adînc pe cei de față, făcîndu-i să creadă că Planchet este un senior deghizat, într-atît de mult prețuiau rangul lui Mousqueton.

— Și acum, domnule — zise Mousqueton, desprinzîndu-se de Planchet, care încercase zadarnic să-l cuprindă cu brațele — acum, domnule, îngăduiți-mi să vă părăsesc, căci nu vreau ca stăpînul meu să afle de sosirea dumneavoastră decît de la mine; nu mi-ar ierta-o dacă-mi ia altul înainte.

— Scump prieten! făcu d'Artagnan, ferindu-se să rostească vechiul ori noul nume al lui Porthos. Va să zică nu ne-a uitat!

— Să vă uite?! Ei?! strigă Mousqueton. Păi cum adică, domnule, doar nu era zi să n-așteptăm vestea că ați fost numit mareșal, fie în locul domnului de Gassion, fie în locul domnului de Bassompierre.

D'Artagnan lăsă să-i fluture pe buze unul din acele rare zîmbete melancolice, care supraviețuiseră în cea mai adîncă tainiță a inimii sale, dezamăgirii încercate în tinerețe.

— Iar voi, ţopîrlanilor — urmă Mousqueton, rămîneţi în preajma domnului conte d'Artagnan şi străduiţi-vă să-l cinstiţi cum vă pricepeţi mai bine, cît mă reped cu să vestesc seniorului sosirea sa.

Şi, urcîndu-se pe calu-i voinic cu ajutorul a două suflete miloase, în vreme ce Planchet, mai sprinten, făcu asta singur, Mousqueton porni pe iarba aleii în trap măsurat, ceea ce era mai degrabă o mărturie întru lauda trupeşeniei calului decît a iuţelii copitelor sale.

— Ei, uite, semne bune ! zise d'Artagnan. Nici tu mistere, nici tu pelerină, nici tu politică pe aici ; omul rîde din inimă şi plînge de bucurie, şi apoi nu văd decît mutre sătule. Zău, mi se pare că natura însăşi e-n sărbătoare, iar pomii, în loc de frunze şi de flori, sînt gătiţi cu panglicuţe verzi şi trandafirii.

— Cît despre mine — prinse glas Planchet — mi se pare că adulmec de aici cel mai îmbietor miros de frigare şi că văd o mulţime de ajutori de bucătari rînduindu-se-n şir ca să ne întîmpine. Oh, domnule, şi ce bucătar trebuie să aibă domnul de Pierrefonds, el, care se dădea în vînt după bucatele de soi şi din belşug încă de pe vremea cînd se numea numai domnul Porthos !

— Tacă-ţi gura ! i-o reteză d'Artagnan. Mă sperii. Dacă realitatea e pe măsura aparenţelor, sînt pierdut. Un om atît de fericit nu-şi va părăsi niciodată tihna, aşa că o să dau greş cu el, cum am dat greş şi cu Aramis.

XIII

CUM D'ARTAGNAN ÎŞI DĂ SEAMA, REGĂSINDU-L PE PORTHOS, CĂ BOGĂŢIA NU ADUCE FERICIRE

D'Artagnan împinse poarta de fier şi se văzu în faţa castelului ; în clipa cînd descălecă, un soi de uriaş se ivi pe treptele de la intrare. Să fim drepţi cu d'Artagnan, căci, străin de orice pornire egoistă, inima lui zvîcni plină de bucurie

înaintea bărbatului falnic și cu chipul impunător, care îi amintea de un om blajin și viteaz.

Alergă îndată spre Porthos și i se aruncă în brațe ; toată servitorimea, înșiruită în cerc la o depărtare respectuoasă, îi privea cu o umilă curiozitate. Mousqueton, în rîndul din față, își ștergea ochii : bietul de el, din clipa cînd îi recunoscuse pe d'Artagnan și pe Planchet, plîngea într-una de bucurie.

Porthos îl luă de braț pe prietenul său.

— Ah, ce fericire să te revăd, scumpe d'Artagnan ! exclamă el, cu o voce care trecuse de la bariton la bas. Va să zică nu m-ai uitat ?

— Să te uit ? ! Pe tine ? ! Ah, scumpe du Vallon, se pot uita oare cele mai frumoase zile ale tinereții, prietenii credincioși, primejdiile înfruntate împreună ? ! Aș spune că, revăzîndu-te acum, nu există o singură clipă din vechea noastră prietenie care să nu-mi reînvie în minte.

— Da, da — murmură Porthos, încercînd să răsucească sfîrcul cochet pe care mustața lui și-l pierduse în singurătate. Da, am făcut destule în vremea noastră și i-am dat mult de furcă bietului cardinal.

Și oftă. D'Artagnan îl scrută cu privirea.

— Oricum — urmă Porthos cu o voce stinsă — fii binevenit, dragă prietene, tu mă vei ajuta să-mi regăsesc voioșia. Mîine gonim iepuri pe cîmpurile mele, care sînt minunate, ori vînăm căprioare în pădurile mele, care-s o încîntare : am patru ogari socotiți cei mai iuți din tot ținutul și o haită care n-are pereche la douăzeci de leghe în jur.

Și Porthos scoase un al doilea oftat.

— Oh, oh ! murmură pentru sine d'Artagnan. Prietenul meu să fie mai puțin fericit decît pare ? Apoi spuse cu glas tare : Înainte de toate aș dori să mă prezinți doamnei du Vallon, căci mi-aduc aminte de îndatoritoarea invitație ce mi-ai făcut într-o scrisoare, la sfîrșitul căreia a avut și dînsa bunătatea să aștearnă cîteva rînduri.

Porthos oftă pentru a treia oară.

— Sînt doi ani de cînd am pierdut-o pe doamna du Vallon — zise el — și iată, mă găsești la fel de îndurerat. Din pricina asta am părăsit castelul du Vallon, din apropiere de Corbeil, ca să mă stabilesc pe moșia de Bracieux, schimbare ce m-a și hotărît să cumpăr moșia asta. Biata doamnă du Vallon — continuă Porthos și obrazul i se schimonosi de du-

rere. Nu era o femeie prea domoală din fire, totuşi. pînă la urmă, se învăţase cu ciudăţeniile mele şi-mi îngăduia micile mele slăbiciuni.

— Aşadar, eşti bogat şi liber ? întrebă d'Artagnan.

— Vai — suspină Porthos — sînt văduv şi am patruzeci de mii de livre venit pe an. Haidem la masă, vrei ?

— Abia aştept — mărturisi d'Artagnan. Aerul dimineţii mi-a făcut o foame de lup.

— Da — zise Porthos — aici la mine e un aer minunat.

Intrară în castel. De sus pînă jos numai aurărie : cornişe aurite, ciubuce aurite, fotolii cu lemnul aurit.

O masă încărcată aştepta.

— Uite — rosti Porthos — aşa trăiesc eu.

— Drace — mormăi d'Artagnan — te fericesc : nici regele nu trăieşte ca tine.

— Mda — conveni Porthos — am auzit că Mazarin îl hrăneşte ca vai de lume. Gustă din costiţa asta, dragul meu d'Artagnan, e din berbecii mei.

— Te felicit — îl măguli d'Artagnan. Carnea e foarte fragedă.

— Da, pasc pe păşunile mele, care sînt minunate.

— Mai vreau.

— Nu, mai degrabă ia din iepurele ăsta pe care l-au vînat ieri în pădurile mele.

— Drace ! E straşnic ! exclamă d'Artagnan. Tii, că doar nu-ţi hrăneşti iepurii numai cu cimbrişor ?

— Şi de vinul meu, ce zici ? întrebă Porthos. Bun, nu ?

— Grozav !

— Totuşi e un vin din partea locului.

— Zău ? !

— Da, o costişă spre miazăzi, la poală de munte, îmi dă vreo patru sute de vedre pe an.

Porthos oftă pentru a cincea oară. D'Artagnan ţinea socoteala suspinelor sale.

— Ei — făcu el, curios să pătrundă lucrurile — s-ar zice, dragă prietene, că te-apasă ceva. Ai vreo durere ? Ori poate sănătatea...

— Sînt sănătos tun, dragul meu, mai sănătos ca oricînd. Dobor un bou dintr-un pumn.

— Atunci, niscaiva necazuri de familie...

— Familie ! Din fericire, am rămas singur pe lume.

— Păi dacă-i așa, ce te face să oftezi ?

— Dragul meu — mărturisi Porthos — cu tine am să fiu deschis : nu sînt fericit.

— Tu nu ești fericit, Porthos ? ! Tu, care ai un castel, pășuni, munți, păduri ; tu, care ai un venit de patruzeci de mii de livre pe an, în sfîrșit, tu nu ești fericit ?

— Dragul meu, am toate astea, e adevărat, dar sînt singur în mijlocul lor.

— Aha, pricep : ești înconjurat de niște calici, pe care nu poți să-i vezi fără să te simți umilit.

Porthos păli un pic și goli o stacană uriașă din vinișorul lui de pe costișă.

— Nicidecum — zise el — dimpotrivă. Închipuiește-ți că toți ăștia sînt niște nobili de țară care au cîte un titlu oarecare și pretind că se trag din Pharamond, din Carol cel Mare ori cel puțin din alde Hugo Capet. La început, cum eram ultimul venit, a trebuit să fac avansuri și le-am făcut. Dar tu știi, dragul meu, doamna du Vallon... Zicînd acestea, Porthos parcă înghiți cu greutate în sec. Doamna du Vallon — urmă el — era de o noblețe îndoielnică. Prima oară (și cred, d'Artagnan, că nu-ți spun o noutate) a fost măritată cu un avocat. Ei au găsit asta scîrbos. Au spus că e ceva scîrbos. Înțelegi, cuvîntul te poate face să omori treizeci de mii de oameni. Eu am omorît doi. Asta le-a închis gura la ceilalți, dar nu m-a ajutat să le devin prieten. Așa că sînt izolat, trăiesc singur, mă plictisesc, și starea asta mă macină pe dinăuntru.

D'Artagnan surîse : găsise punctul slab și se pregătea să lovească.

— Dar, în sfîrșit — rosti el — ești ce ești prin tine însuți și nevasta nu-ți poate înjosi numele.

— Da, însă, înțelegi, nefiind de viță nobilă ca vlăstarele unor Coucy, care se mulțumeau să fie seniori, ori ale unor Rohan, care nu voiau să devină duci, toți ăștia de-aici, cum sînt viconți ori conți, trec înaintea mea și la biserică, și la ceremonii, peste tot, și eu nu pot să spun nimic. Ah, de-aș fi măcar...

— Baron, nu-i așa ? zise d'Artagnan, sfîrșind vorba prietenului său.

— Ah ! strigă Porthos, luminat la față. Ah ! De-aș fi baron !

„Bun ! Cugetă d'Artagnan. Aici voi izbuti." Apoi cu glas tare :

— Ei bine, dragă prietene, titlul ăsta, pe care îl doreai tu, am venit eu să ți-l aduc astăzi.

Porthos sări în sus, de se cutremură toată încăperea ; două sau trei sticle se clătinară și căzură pe jos, prefăcîndu-se în cioburi. Mousqueton, auzind zgomot, alergă numaidecît și, prin ușa deschisă, îl văzu pe Planchet, cu gura plină și cu șervetul în mînă.

— Monseniorul m-a chemat ? întrebă Mousqueton.

Porthos îi arătă cu mîna să strîngă cioburile.

— Bag de seamă cu plăcere că ții pe lîngă tine același flăcău vrednic — spuse d'Artagnan.

— E intendentul meu — îl încunoștiință Porthos. Apoi ridică glasul : S-a pricopsit, neisprăvitul, se vede cît de colo — și adăugă șoptit : Dar mi-e credincios trup și suflet, nu m-ar părăsi pentru nimic în lume.

„Și-i zice stăpînului monseniore" — se gîndi d'Artagnan.

— Du-te, Mouston ! porunci Porthos.

— Ai spus Mouston ? Aha, da ! I-ai scurtat numele : Mousqueton era prea lung.

— Întocmai — încuviință Porthos. Și-apoi duhnea de la o poștă a sergent de cavalerie. Dar noi discutam ceva cînd a dat buzna neisprăvitul ăsta.

— Da — zise d'Artagnan. Totuși să amînăm convorbirea pe mai tîrziu, fiindcă oamenii tăi s-ar putea să intre la bănuieli. Poate că iscoadele mișună și prin partea locului. Ghicești, Porthos, că e vorba de lucruri serioase.

— La naiba ! mormăi Porthos. Ei bine, acum, după-masă, cade bine să ne plimbăm prin parc.

— Bucuros.

Și cum amîndoi mîncaseră pe săturate, porniră să facă înconjurul unei minunate grădini. Alei de castani și tei acopereau cel puțin treizeci de pogoane ; prin crîngul bogat și printre arbuștii din capătul fiecăreia se zăreau iepuri pierind în alunișuri și zbenguindu-se prin iarba înaltă.

— Pe legea mea — cuvîntă d'Artagnan — parcul se dovedește pe măsura tuturor celor de aici ; și dacă helești e la fel de bogat în pește cum e desișul în iepuri, atunci socotește-te un om fericit, dragă Porthos, de vreme ce ai păstrat patima vînătoarei, la care s-a adăugat și aceea a pescuitului.

— Prietene — răspunse Porthos — las pescuitul în seama lui Mousqueton. Asta-i o desfătare de rînd. În schimb, mai vînez cîteodată, adică atunci cînd mă prinde urîtul, viu și m-așez pe una din băncile astea de marmură, trimit să mi se aducă puşca, strig după Gredinet, cîinele meu favorit, și m-apuc să trag în iepuri.

— Păi asta-i grozav de plăcut! exclamă d'Artagnan.

— Da — încuviință Porthos, cu un nou oftat. Grozav de plăcut!

D'Artagnan însă nu le mai ținea socoteală.

— Pe urmă — adăugă Porthos — Gredinet aleargă să caute vînatul și-l duce singur la bucătărie: l-am dresat anume.

— Tii, drăguță dihanie! se minună d'Artagnan.

— Ei — reluă Porthos — să-l lăsăm pe Gredinet. Sînt gata să ți-l dăruiesc dacă vrei, căci am început să mă cam satur de el. Și să ne întoarcem la ale noastre.

— Bucuros — se învoi d'Artagnan. Dar te previn, dragă prietene, ca nu cumva să spui c-am avut ascunzișuri față de tine: ar trebui negreșit să-ți schimbi felul de viață.

— Cum adică?

— Va trebui să îmbraci iarăși zalele, să încingi spada, să înfrunți aventura, să-ți verși ca și odinioară sîngele de-a lungul drumurilor. În sfîrșit, știi cum făceam pe vremuri.

— Oh, drace! mormăi Porthos.

— Da, pricep, te-ai moleșit, dragă prietene. Ai făcut burtă și brațul tău nu mai are îndemînarea ce-a dat atîta de furcă gărzilor cardinalului.

— O, brațul mi-e încă zdravăn, ți-o jur — mărturisi Porthos, și întinse înainte un braț gros cît o pulpă de berbec.

— Cu atît mai bine.

— Așadar, trebuie să ne avîntăm în luptă?

— Ei, Doamne, da!

— Și împotriva cui?

— Ai urmărit ce se petrece în politică, prietene?

— Eu? Nicidecum.

— Atunci, ești de partea lui Mazarin, sau de partea prinților?

— Eu nu sînt de partea nimănui.

— Adică ești de-al nostru. Cu atît mai bine, Porthos, asta-i înțelept și așa poți să-ți atingi țelul. Ei bine, dragul meu, află că vin la tine din partea cardinalului.

Cuvîntul acesta îl tulbură pe Porthos, ca şi cum s-ar fi aflat tot în 1640 şi ar fi fost vorba de adevăratul cardinal.

— Oho ! făcu el. Şi ce vrea de la mine Eminenţa Sa ?

— Eminenţa Sa vrea să te aibă în slujba lui.

— Şi cine i-a vorbit de mine ?

— Rochefort. Ţi-aduci aminte de el ?

— Da' cum nu ! Acela care ne-a pus atîtea beţe-n roate pe vremuri şi care ne-a silit să batem atîta drumurile, acela pe care l-ai împuns în trei rînduri cu spada, cum şi merita, de altfel.

— Ştii că a devenit prietenul nostru ? replică d'Artagnan.

— Nu, nu ştiam. Şi nu ne mai poartă pică ?

— Te înşeli, Porthos — spuse d'Artagnan la rîndul său. Eu sînt cel care nu-i port pică.

Porthos nu pricepu prea bine ; dar să ne amintim că nu era dăruit cu o prea mare putere de înţelegere.

— Prin urmare — continuă el — spui că tocmai contele de Rochefort i-a vorbit de mine cardinalului ?

— Da, şi după aceea regina.

— Cum ? Regina ? !

— Pentru a ne căpăta încrederea i-a dăruit chiar faimosul diamant, ştii, diamantul pe care l-am vîndut domnului des Essarts, şi care, habar n-am în ce chip, a ajuns iarăşi în mîna reginei.

— Totuşi — mormăi Porthos, cu bunu-i simţ dintotdeauna — se pare că ar fi făcut mai bine să ţi-l dăruiască ţie.

— Asta-i şi părerea mea — i se alătură d'Artagnan — dar, ce vrei ? regii şi reginele au toane ciudate cîteodată. La urma urmelor, ei ţin în mîna lor bogăţiile şi onorurile, ei împart averile şi titlurile, lor să le fii devotat.

— Da, lor să le fii devotat ! repetă Porthos. Deci, în clipa de faţă, tu eşti devotat...

— Regelui, reginei şi cardinalului, ba mai mult, i-am încredinţat şi de devotamentul tău.

— Şi spui că ai stabilit şi oarecari condiţii în ce mă priveşte ?

— Minunate, dragul meu, minunate ! Înainte de toate, tu ai bani, nu ? Patruzeci de mii de livre pe an, aşa mi-ai spus.

Porthos deveni bănuitor.

— Eh, prietene — zise el — niciodată n-ai bani destui. Doamna du Vallon a lăsat o moştenire cam încurcată. Nu

sînt un om prea învățat, așa că trăiesc întrucîtva de azi pe mîine.

„Se teme să nu fi venit cumva să-i cer bani cu împrumut" — cugetă d'Artagnan și urmă cu glas tare :

— Ah, prietene, cu atît mai bine dacă te afli la strîmtoare.

— Mai bine ? Cum adică ? întrebă Porthos.

— Da, fiindcă Eminența Sa ne va dărui tot ce vrem : moșii, bani și titluri !

— Oho ! exclamă Porthos, holbînd ochii la ultimele cuvinte.

— Sub celălalt cardinal — continuă d'Artagnan — n-am știut să ne prețuim norocul, și l-am avut în mînă. Nu spun asta pentru tine, cu venitul tău de patruzeci de mii de livre pe an, căci tu îmi pari omul cel mai fericit de pe lume.

Porthos oftă.

— Totuși — își urmă vorba d'Artagnan — în ciuda celor patruzeci de mii de livre ale tale și poate tocmai din pricina lor, socot că o coroană, una mică, n-ar sta rău pe ușa trăsurii tale, nu ?

— Firește — încuviință Porthos.

— Ei bine, dragul meu, n-ai decît s-o dobîndești : coroana asta stă în vîrful spadei tale. Noi nu ne vom dăuna unul altuia. Țelul tău este un titlu ; țelul meu sînt banii. Să cîștig bani destui ca să reclădesc castelul d'Artagnan, pe care strămoșii mei, sărăciți în urma cruciadelor, l-au lăsat în părăsire de-a ajuns o ruină, și să cumpăr vreo treizeci de pogoane de pămînt în jur ; asta-i tot ce-mi trebuie. Pe urmă mă retrag acolo și mor liniștit.

— Eu — spuse Porthos — vreau să fiu baron.

— Ai să fii.

— Dar la ceilalți prieteni ai noștri nu te-ai gîndit ? întrebă Porthos.

— Ba da, l-am văzut pe Aramis.

— Și el ce dorește ? Să ajungă episcop ?

— Aramis... — răspunse d'Artagnan, care nu voia să-l dezamăgească pe Porthos — ...închipuiește-ți, dragul meu, că Aramis a devenit călugăr și iezuit și că trăiește ca un urs : s-a lepădat de toate și nu se gîndește decît la mîntuirea sufletului. Propunerea mea n-a putut să-l abată de la ale sale.

— Cu atît mai rău ! zise Porthos. Îl știam înțelept. Și Athos ?

— Cu el nu m-am văzut încă, dar mă voi duce cum plec de la tine. Nu știi unde-l găsesc ?

— În apropiere de Blois, pe o moșioară, o moștenire de la nu știu ce rubedenie.

— Cum îi spune ?

— Bragelonne. Înțelegi, dragul meu. Athos, care era nobil ca un împărat, moștenește o moșioară cu blazon de conte ! Cum o să se descurce între atîtea titluri ? Domeniul contelui de la Fère, domeniul contelui de Bragelonne ?

— Unde mai pui că n-are nici copii — zise d'Artagnan.

— Hm ! făcu Porthos. Am auzit că a înfiat un tînăr care-i seamănă leit.

— Athos, Athos al nostru cel virtuos ca Scipio ? L-ai revăzut ?

— Nu.

— Ei bine, mîine voi pleca să-i duc vești despre tine. Între noi fie vorba, mă tem să nu fi îmbătrînit și decăzut din pricina patimii lui pentru vin.

— Da, adevărat — întări Porthos. Bea mult.

— Și-apoi, era cel mai vîrstnic dintre noi — adăugă d'Artagnan.

— Numai cu cîțiva ani — zise Porthos. Aerul lui grav îl făcea să pară mai vîrstnic.

— Da, așa e. Deci, dacă Athos ni se alătură, cu atît mai bine. Dacă nu, atunci ne lipsim de el. Noi doi facem cît doisprezece.

— Da — surîse Porthos la amintirea vechilor sale isprăvi. Numai că tuspatru laolaltă am fi făcut cît treizeci și șase. Mai cu seamă că, după cum spui, ne-așteaptă o treabă grea.

— Grea pentru novici, nu pentru de-alde noi.

— Și o să țină mult timp ?

— De ! Poate trei-patru ani.

— Și-o s-avem mult de furcă ?

— Nădăjduiesc că da.

— Cu atît mai bine ! La urma urmei, cu atît mai bine ! se însufleți Porthos. Nici nu-ți închipui, dragul meu, cum mi-au mai ruginit oasele de cînd mă aflu aici ! Cîteodată, duminica, ieșind de la biserică, dau o goană călare pe cîmpurile

şi pe ogoarele vecinilor, doar-doar o să iasă vreo ceartă, fiindcă simt că am nevoie de asta. Degeaba însă, dragul meu. Fie că sînt respectat, fie că sînt temut, şi mai degrabă aici stă adevărul, toţi mă lasă să le culc lucerna la pămînt cu cîinii mei, să fac orice stricăciune, şi mă-ntorc acasă şi mai plictisit ; asta-i tot. Spune-mi, la Paris barem poţi să tragi spada mai lesne ?

— În privinţa asta, dragul meu, acolo-i minunat : nici tu oprelişti, nici tu gărzile cardinalului, nici tu Jussac, nici alţi copoi. Ei, Doamne, oriunde ! Sub un felinar, într-un han, peste tot. Eşti partizan de-al Frondei, tragi spada, şi gata. Domnul de Guise l-a ucis pe domnul de Coligny în plină Piaţă Regală şi n-a păţit nimic.

— Ah, strașnic ! se bucură Porthos.

— Şi curînd — continuă d'Artagnan — o să avem lupte în lege, împuşcături, incendii, mă rog, n-o să te plictiseşti !

— Atunci, m-am hotărît.

— Aşadar, am cuvîntul tău ?

— Da, vorba-i vorbă. Voi trage spada şi voi lovi în dreapta şi-n stînga pentru Mazarin. Numai că...

— Ce este ?

— Mă va face baron ?

— Eh ! Ce naiba ! bombăni d'Artagnan. Asta s-a hotărît dinainte. Ţi-am spus şi îţi repet : eu răspund de titlul tău de baron.

La această făgăduială, Porthos, care nu pusese niciodată la îndoială cuvîntul prietenului său, porni împreună cu el înapoi spre castel.

XIV

UNDE SE DOVEDEŞTE CĂ, DACĂ PORTHOS ERA NEMULŢUMIT DE STAREA LUI, MOUSQUETON ERA FOARTE MULŢUMIT DE A SA

Pe cînd se întorceau la castel şi în vreme ce Porthos plutea în visurile baroniei, d'Artagnan cugeta la slăbiciunile bietei firi omeneşti, întotdeauna nemulţumită de ceea ce are, în-

totdeauna rîvnind ceea ce nu are. În locul lui Porthos, d'Artagnan s-ar fi socotit cel mai fericit om de pe pămînt, dar ca Porthos să fie fericit, îi lipsea — ce? Cinci litere să le aşeze înaintea celorlalte nume ale sale şi o coroană mititică să o zugrăvească pe uşile trăsurii.

„Mă tem că-mi voi petrece toată viaţa — îşi zicea d'Artagnan în sinea lui — uitîndu-mă în dreapta şi-n stînga fără să văd niciodată chipul unui om pe deplin fericit."

În timpul acestei cugetări filozofice, providenţa păru că vrea să-i dea o dezminţire. În clipa în care Porthos îl părăsi ca să dea nişte porunci bucătarului, d'Artagnan îl văzu pe Mousqueton apropiindu-se. Chipul acestui flăcău de treabă, afară de o uşoară tulburare care, aidoma unui nor de vară, aşternea mai curînd un abur peste trăsăturile sale decît o umbră, era chipul unui om pe deplin fericit.

„Uite ce căutam — îşi zise d'Artagnan. Dar, vai, bietul băiat habar n-are de ce am venit aici!"

Mousqueton se ţinea la distanţă. D'Artagnan se aşeză pe o bancă şi îi făcu semn să se apropie.

— Domnule — începu Mousqueton, folosindu-se de această îngăduinţă — am o rugăminte.

— Vorbeşte, prietene — îl îndemnă d'Artagnan.

— Nu îndrăznesc, mi-e teamă să nu credeţi că mi-am pierdut capul de atîta bine.

— Va să zică eşti fericit, prietene? întrebă d'Artagnan.

— Fericit la culme şi totuşi dumneavoastră mă puteţi face şi mai fericit.

— Ei bine, vorbeşte! Şi dacă depinde de mine, dorinţa ta e ca şi îndeplinită.

— Oh, domnule, nu depinde decît de dumneavoastră.

— Te-ascult.

— Domnule, ceea ce vreau să vă rog este să nu-mi mai spuneţi Mousqueton, ci Mouston. De cînd am cinstea să fiu intendentul monseniorului, mi-am luat acest nume, care e mai demn şi mă face respectat de inferiorii mei. Ştiţi, domnule, cît de folositor este să te faci ascultat de subordonaţii tăi.

D'Artagnan zîmbi; în vreme ce Porthos îşi tot lungea numele, Mousqueton şi-l scurta.

— Ei bine, domnule? întrebă Mousqueton, cu inima cît un purice.

— Ei bine, da, dragul meu Mouston — îi împlini voia d'Artagnan. Fii liniştit, n-am să uit rugămintea ta şi, dacă îţi face plăcere, nici n-am să te mai tutuiesc.

— Oh ! izbucni Mousqueton, roşu la faţă de fericire. De mi-aţi face o asemenea cinste, domnule, vă voi rămîne recunoscător toată viaţa. Dar nu cumva cer prea mult ?

„Vai ! îşi zise d'Artagnan. Asta-i prea puţin faţă de supărările neaşteptate ce le aduc acestui biet băiat care m-a primit atît de bine."

— Şi domnul rămîne mai mult printre noi ? întrebă Mousqueton, al cărui chip, regăsindu-şi vechea seninătate, înflorise ca un bujor.

— Plec mîine, prietene — spuse d'Artagnan.

— Ah, domnule ! făcu Mousqueton. Aţi venit încoace numai ca să ne pricinuiţi păreri de rău ?

— Iată de ce mă tem şi eu — murmură d'Artagnan, atît de încet, încît Mousqueton, care se retrăgea cu plecăciuni, nu putu să-l audă.

O remuşcare îşi croia drum în cugetul lui d'Artagnan, cu toate că inima sa se împietrise. Nu-i părea rău că-l împinge pe Porthos pe o cale la capătul căreia viaţa şi averea lui puteau fi compromise, căci Porthos risca bucuros totul pentru titlul de baron, la care jinduia de cincisprezece ani ; dar pe Mousqueton, care nu dorea nimic altceva decît să i se spună Mouston, nu era oare o cruzime să-l smulgi din viaţa asta de dulce huzur ? Iată ce-l frămînta în clipa cînd se întoarse Porthos.

— La masă ! zise el.

— Cum la masă ? ! se miră d'Artagnan. Păi cît e ceasul ?

— Ei, dragul meu, a trecut de unu.

— Casa ta e un rai, Porthos : aici nici nu ştii cum trece timpul. Haidem, dar mie nu mi-e foame.

— Vino, căci dacă n-ai întotdeauna poftă de mîncare, un pahar te ispiteşte întotdeauna. Asta-i una din cugetările bietului Athos, de a cărei temeinicie m-am convins şi eu de cînd mă lupt cu plictiseala.

D'Artagnan, pe care firea-i gasconă îl îndemna veşnic la cumpătare, părea mai puţin încrezînţat decît prietenul său de temeinicia cugetării lui Athos. Totuşi se străduia să fie la înălţimea gazdei.

În acest timp, uitîndu-se cum mănîncă Porthos şi bînd şi el cît putea mai bine, gîndul la Mousqueton îi venea mereu în minte, şi asta cu atît mai vîrtos cu cît Mousqueton, fără să servească bucatele, ceea ce ar fi fost o înjosire pentru noul său rang, se ivea din cînd în cînd la uşă şi îşi arăta recunoştinţa faţă de d'Artagnan prin vechimea şi buchetul vinurilor scoase din pivniţă. Din pricina asta, către sfîrşitul mesei, cînd, la un semn al lui d'Artagnan, Porthos spuse servitorilor să plece şi cei doi prieteni rămaseră singuri, d'Artagnan întrebă :

— Porthos, cine te va însoţi de astă dată ?

— Cred că Mouston — răspunse Porthos, cu aerul cel mai firesc.

Fu o lovitură pentru d'Artagnan, care văzu dintr-o dată zîmbetul prietenos al intendentului schimbîndu-se într-o strîmbătură de durere.

— Numai că Mouston nu mai e tînăr, dragul meu — observă el. Mai mult, s-a îngrăşat grozav şi poate că a pierdut deprinderea de odinioară.

— Ştiu — recunoscu Porthos — dar m-am obişnuit cu el ; şi de altfel, nici nu s-ar învoi să mă părăsească, ţine prea mult la mine.

„Oh, orbire a amorului-propriu !" gîndi d'Artagnan în sinea sa.

— Pe urmă chiar tu — continuă Porthos — nu ţi-ai păstrat oare acelaşi slujitor : pe vrednicul, pe viteazul, pe isteţul... cum spui că-l cheamă ?

— Planchet. Da, l-am regăsit, dar nu se mai află în slujba mea. Cu cele o mie şase sute de livre — ştii, cele o mie şase sute de livre pe care le-a cîştigat la asediul de la Rochelle, ducînd scrisoarea aceea lordului de Winter — a deschis o prăvălie pe strada Lombards : s-a făcut cofetar.

— Aha, are o cofetărie în strada Lombards ! Şi atunci cum de-i în slujba ta ?

— A făcut vreo cîteva boacăne — răspunse d'Artagnan — şi se teme să nu dea de dracu.

Şi muşchetarul povesti prietenului său cum l-a regăsit pe Planchet.

— Ei — murmură Porthos după ce ascultă totul — dacă ţi-ar fi spus cineva, dragul meu, că într-o zi Planchet va

salva viața lui Rochefort și că tu îl vei ascunde pentru isprava asta, oare ai fi crezut ?

— Nu, în ruptul capului. Dar, ce vrei, întîmplările îi schimbă pe oameni.

— Nimic mai adevărat — întări Porthos. Ceea ce nu se schimbă, ori se schimbă doar ca să devină și mai bun, e vinul. Gustă din ăsta : viță spaniolă, aflată la mare cinste în ochii prietenului nostru Athos : vin de Xérès.

În clipa aceea intră intendentul să-și întrebe stăpînul ce bucate dorește a doua zi și despre vînătoarea pe care o plănuise.

— Spune-mi, Mouston — întrebă Porthos — armele mele se află în bună stare ?

D'Artagnan începu să bată cu degetele în masă, ca să-și ascundă încurcătura.

— Armele dumneavoastră, monseniore ? făcu Mousqueton. Care arme ?

— Ei, drăcie, zalele mele !

— Care zale ?

— Zalele pe care le port în luptă.

— Cum nu, monseniore. Cel puțin așa cred.

— Mîine te încredințezi de asta și, dacă e nevoie, te îngrijești să-și recapete și luciul. Care-i calul cel mai iute ?

— Vulcan.

— Și cel mai bun de povară ?

— Bayard.

— Ție ce cal îți place ?

— Îmi place Rustaud, monseniore : e ascultător și mă împac de minune cu el.

— E voinic, nu ?

— Soi normand încrucișat cu Mecklembourg. Ține zi și noapte la drum.

— Uite ce e : te îngrijești de tustrei, să mănînce bine și să se odihnească, cureți sau poruncești să mi se curețe armele, iar tu faci rost de niște pistoale și un cuțit de vînătoare.

— Asta înseamnă că pornim la drum, monseniore, îngînă Mousqueton, neliniștit.

D'Artagnan, care pînă acum bătea cu degetele în masă la voia întîmplării, făcu să se audă o cadență de marș.

— Mai mult decît atît, Mouston — spuse Porthos.

— Pornim într-o expediție, domnule ? bîigui intendentul, ai cărui obraji roșii începeau să pălească.

— Ne întoarcem sub arme, Mouston ! îl înștiință Porthos, răsucindu-și fără încetare mustața și străduindu-se să-i redea aerul falnic de odinioară.

Abia rosti aceste cuvinte, că pe Mousqueton îl zgîlțîi un fior care făcu să-i tremure obrajii plini și stacojii ; căută spre d'Artagnan cu o mustrare de negrăit în ochii lui plini de supunere, încît ofițerul nu putu să-i susțină privirea fără să se simtă mișcat ; apoi îngăimă cu o voce tremurîndă și sugrumată :

— Sub arme ! În armata regelui ?

— Da și nu. Pornim să ne batem iarăși, să căutăm tot soiul de aventuri ; pe scurt, ne reluăm viața din trecut.

Cuvîntul din urmă căzu ca un trăsnet asupra lui Mousqueton. Acest *trecut* atît de cumplit, care făcea *prezentul* atît de dulce.

— Oh, Dumnezeule, ce-mi aud urechile ? scînci Mousqueton, uitîndu-se spre d'Artagnan, și mai rugător decît prima oară.

— Ce vreți, bietul meu Mouston ? glăsui d'Artagnan. Soarta...

În ciuda grijii lui d'Artagnan de a nu-l tutui și de a-l rosti numele cu toată pompa pe care acesta o rîvnea, Mousqueton primi lovitura în plin, și lovitura fu atît de îngrozitoare pentru el, încît ieși buimăcit, uitînd să închidă ușa.

— Bravul Mousqueton și-a pierdut capul de bucurie ! zise Porthos, cu aerul cu care Don Quijote trebuie să-l fi încurajat pe Sancho să strîngă chinga pe catîrul său pentru o ultimă bătălie.

Rămași singuri, cei doi prieteni începură să vorbească de viitor și să clădească mii de castele în Spania. Vinul cel strașnic al lui Mousqueton îl făcea pe d'Artagnan să vadă perspectiva strălucitoare de a se umple de bănet, pe Porthos panglica albastră și mantia de duce. Adevărul este că dormeau amîndoi cu capul pe masă atunci cînd veniră să-i poftească la culcare.

Totuși, chiar de a doua zi, Mousqueton se mai liniști, mulțumită lui d'Artagnan, care îi dădu de știre că lupta s-ar putea să se poarte tot timpul în inima Parisului și la porțile castelului du Vallon, aflat în apropiere de Corbeil ; la Bra-

cieux, care se afla în apropiere de Melun, și la Pierrefonds, care era între Compiègne și Villers-Cotterêts.

— Mi se pare însă că odinioară... — murmură cu sfială Mousqueton.

— Oh ! zise d'Artagnan. Păi lupta nu se mai poartă azi așa ca odinioară. Azi, toate-s treburi diplomatice, întreabă-l pe Planchet.

Mousqueton se duse să ceară deslușiri vechiului său prieten, care adeveri pe de-a-ntregul spusele lui d'Artagnan. „Numai că — adăugă el — cei care cad prinși în lupta asta sînt în primejdie să fie spînzurați."

— La naiba ! bombăni Mousqueton. Dacă-i vorba pe-așa, îmi place mai mult asediul orașului La Rochelle.

Cît despre Porthos, după ce porunci să se înjunghie o căprioară în cinstea oaspetelui, după ce îl purtă din pădure la munte și de la munte la heleșteele sale, după ce îl duse să-i vadă cîinii de vînătoare, haita în cap cu Gredinet — într-un cuvînt toată avuția sa — și după ce îl mai așeză la alte trei mese din cele mai îmbelșugate, ceru lui d'Artagnan să-i spună ce hotărăște, fiindcă era nevoit să-l părăsească și să-și continue drumul.

— Iată, dragă prietene — cuvîntă trimisul cardinalului. Îmi trebuiesc patru zile să ajung la Blois, o zi ca să rămîn acolo, trei sau patru zile ca să mă reîntorc la Paris. Pleacă deci cam într-o săptămînă. Tragi la hanul *La Căpriță*, pe strada Tiquetonne, și mă aștepți acolo.

— Ne-am înțeles — spuse Porthos.

— Eu vreau să mă abat pe la Athos, deși n-am nici o nădejde — continuă d'Artagnan. Nu-l mai cred bun de nimic, dar trebuie să te porți cum se cuvine cu prietenii tăi, așa că sînt dator să încerc.

— Dacă te-aș însoți, poate că asta m-ar înviora nițel — zise Porthos.

— Nici vorbă — încuviință d'Artagnan — și pe mine la fel. Dar așa nu-ți mai rămîne timp să te pregătești de plecare.

— Ai dreptate — recunoscu Porthos. Atunci pornește singur și noroc ! Eu, unul, sînt plin de însuflețire.

— Minunat ! exclamă d'Artagnan.

Se despărțiră la hotarul moșiei Pierrefonds, pînă unde Porthos ținuse să-și petreacă prietenul.

„Cel puțin — își spunea d'Artagnan, apucînd pe drumul

spre Villers-Cotterêts — cel puțin nu voi fi singur. Diavolul ăsta de Porthos e și azi voinic ca un taur. Dacă Athos ni se alătură, ei bine, vom fi trei ca să ne batem joc de Aramis, de acest călugăraș cu trecere la femei."

La Villers-Cotterêts scrise cardinalului:

„Monseniore, pe unul îl am de pe acum în slujba Eminenței Voastre, și el prețuiește cît douăzeci. Plec la Blois, contele de La Fère locuind la castelul Bragelonne, în împrejurimile acestui oraș."

Și după aceea porni spre Blois, flecărind cu Planchet, ceea ce îi mai alunga urîtul în această lungă călătorie.

XV

DOUĂ CHIPURI DE ÎNGER

Era cale lungă de mers, dar d'Artagnan nu-și făcea griji: știa caii odihniți și sătui după acest popas în grajdurile îmbelșugate ale seniorului de Bracieux. Așa că porni încrezător să calce cele patru-cinci zile de drum, urmat de credinciosul Planchet.

Precum am mai spus, ca să nu-i cuprindă urîtul, mergeau amîndoi alături și sporovăiau împreună. Treptat-treptat, d'Artagnan lepădă aerul stăpînului, iar Planchet ieși cu totul din pielea servitorului. Era un pișicher fără de pereche, unul care, ajungînd să-și încropească o stare mai acătării, oftase adesea după chilipirurile de odinioară, ca și după vorbirea și tovărășia strălucitoare a gentilomilor, și care, știind că are meritele sale, suferea să ruginească printre cei cu vederi înguste.

Se ridică deci numaidecît la rangul de confident al celui căruia îi mai spunea încă stăpîn. D'Artagnan nu-și mai deschisese inima de ani și ani de zile. Astfel, regăsindu-se, acești doi oameni se înțelegeau de minune.

De altfel, Planchet nu era un oarecare tovarăș de aventuri: se dovedea un bun sfetnic; nu căuta primejdia, dar nici nu dădea înapoi în fața ei, și d'Artagnan avusese de multe ori

prilejul să se convingă de asta ; în sfîrșit, fusese soldat și armele înnobilează. Apoi, mai presus de toate acestea, dacă Planchet avea nevoie de d'Artagnan, și d'Artagnan avea nevoie de Planchet. Așa că ajunseră la Blaisois aproape buni prieteni.

Pe drum, clătinînd din cap și întorcîndu-se la gîndul care îl frămînta fără încetare, d'Artagnan zise :

— Știu bine că stăruința mea pe lîngă Athos nu are rost și e zadarnică, dar sînt dator să mă port astfel cu vechiul meu prieten, un om cu darurile celui mai nobil și mai generos dintre oameni.

— Oh, domnul Athos era un gentilom fără de pereche — întări Planchet.

— Nu-i așa ? întrebă d'Artagnan.

— Zvîrlea banii cum pică grindina din cer — continuă Planchet — și mînuia spada mîndru ca un rege. Vi-l mai aduceți aminte, domnule, în duelul cu englezii din curtea de la Carmes ? Tii, tare măreț și tare chipeș mai era domnul Athos în ziua aceea, atunci cînd și-a prevenit potrivnicul : „Mi-ai cerut să-ți spun numele meu, domnule ; cu atît mai rău pentru dumneata, căci voi fi silit să te ucid !" Eram în preajmă și l-am auzit. Sînt întocmai cuvintele sale. Și cum l-a fulgerat cu privirea, domnule, în clipa cînd l-a străpuns, așa cum spusese, și cînd bietul de el s-a prăbușit la pămînt fără să zică nici pis ! Oh, domnule, vă repet, era un gentilom fără de pereche.

— Da — recunoscu d'Artagnan. Totul e adevărat ca și cuvîntul Evangheliei, numai că își va fi pierdut toate aceste însușiri din pricina unui singur cusur.

— Mi-aduc aminte — glăsui Planchet. Îi plăcea să bea, ori, mai degrabă, bea. Dar nu era un băutor ca alții. Ochii lui nu spuneau nimic atunci cînd ducea paharul la gură. Într-adevăr, niciodată n-a fost tăcerea atît de grăitoare. Cît despre mine, mi se tot părea că-l aud murmurînd : „Haide, licoare, vină și scapă-mă de necazuri !" Și cum se mai pricepea să sfărîme piciorul unui pahar ori gîtul unei sticle ! Nimeni nu se putea măsura cu dînsul în privința asta.

— Eh — continuă d'Artagnan — iată ce tristă priveliște ne așteaptă astăzi. Acest nobil gentilom cu ochiul ager, acest chipeș cavaler atît de strălucitor sub arme, de care te mirai întotdeauna că ține în mînă doar o simplă spadă, în loc de un baston de comandant, eh, pesemne că a devenit un bătrîn

gîrbov, cu nasul roşu şi cu ochii lăcrimoşi. O să-l găsim tolănit undeva pe iarbă, şi el o să ne cerceteze cu o privire stinsă, ba poate că nici n-o să ne recunoască. Dumnezeu mi-e martor, Planchet — rosti d'Artagnan — aş fugi, să nu mai văd această întristătoare priveliştе, dacă n-aş ţine să-mi dovedesc respectul faţă de umbra măreaţă a gloriosului conte de La Fère, care ne-a fost atît de drag.

Planchet clătină din cap, fără să scoată o vorbă : se vedea limpede că împărtăşeşte temerile stăpînului său.

— Şi-apoi — reluă d'Artagnan — decăderea, fiindcă Athos e bătrîn astăzi ; poate şi mizeria, căci prea puţin i-a păsat de bruma lui de avere ; şi păcătosul de Grimaud, mai mut ca oricînd şi mai beţiv decît stăpînu-său... uite, Planchet, toate astea îmi sfîşie inima.

— Mi se pare c-am ajuns şi că-l şi aud îngăimînd cuvintele şi clătinîndu-se pe picioare — vorbi Planchet cu milă.

— Singura-mi teamă, mărturisesc — zise d'Artagnan — e ca Athos să nu primească propunerile mele într-o clipă de înflăcărare războinică. Pentru Porthos şi mine ar fi o mare nenorocire şi, mai ales, o cumplită încurcătură. Numai că, de îndată ce-o va lua razna, o să-l lăsăm singur, asta-i tot. Şi cînd îşi va veni în fire, o să înţeleagă.

— Oricum, domnule — zise Planchet, o să ne lămurim curînd, căci cred că zidurile înalte de colo, împurpurate de asfinţit, sînt zidurile oraşului Blois.

— Tot ce se poate — încuviinţă d'Artagnan. Iar turnuleţele ascuţite şi sculptate ce se zăresc colo jos, în stînga, în pădure, aduc la înfăţişare cu ceea ce am auzit despre Chambord.

— Intrăm în oraş ? întrebă Planchet.

— Fireşte, ca să cerem lămuriri.

— Domnule, dacă intrăm în oraş, vă sfătuiesc să gustăm din smîntîna care-i atît de lăudată, dar care, din nenorocire, nu se aduce la Paris şi o găseşti numai aici.

— Ei bine, fii liniştit, o s-o facem şi pe asta ! făgădui d'Artagnan.

În clipa aceea, o haraba greoaie, trasă de boi, din aceea care transportă lemnul tăiat în mîndrele păduri ale ţinutului pînă în porturile Loirei, ieşi dintr-un drumeag vrîstat de urme de roţi, pe drumul pe care mergeau cei doi cavaleri. Un om

păşea pe lîngă car, ţinînd în mînă o strămurare cu un cui în capăt, cu care mai zorea pasul domol al boilor.

— Hei, prietene ! îi strigă Planchet.

— Cu ce vă pot fi de folos, domnilor ? răspunse ţăranul în graiul curat, propriu oamenilor de prin partea locului, şi care ar fi dat de ruşine pe puriştii din Piaţa Sorbonnei şi de pe strada Universităţii.

— Căutăm casa contelui de La Fère — zise d'Artagnan. N-ai auzit acest nume printre numele seniorilor de pe aici ?

Ţăranul se descoperi pe dată şi răspunse :

— Domnilor, lemnele astea-s ale dumnealui ; le-am tăiat în pădurea dumnealui şi acum le duc la castel.

D'Artagnan nu vru să întrebe mai mult : îl îngrozea să audă poate de la un altul ceea ce el însuşi îi spusese lui Planchet.

„*Castelul !* mormăi el în sinea sa. Castelul ! A, înţeleg. Athos nu ştie multe : i-a silit pe ţărani, ca şi Porthos, să-i spună monseniore şi să-i numească bordeiul castel. Are pumnul greu, dragul de Athos, mai cu seamă după ce bea."

Boii mergeau agale. D'Artagnan şi Planchet veneau în urma carului. Încetineala asta îi scotea din răbdări.

— E, ia zi, ăsta-i drumul ? întrebă d'Artagnan, adresîndu-se ţăranului. Putem să apucăm înainte fără teamă că ne rătăcim ?

— Oh, cum nu — adeveri omul — cum nu, domnule, chiar aşa să faceţi, în loc să vă omorîţi vremea după vitele astea moşcăite. Mergeţi doar o juma' de leghe şi-o să zăriţi un castel în dreapta ; de aici nu se vede, stă pitulat după un şir de plopi. Dar nu-i castelul Bragelonne, ci La Valliere : dumneavoastră mergeţi mai departe. Cam la vreo trei bătăi de puşcă de acolo se află o casă mare, albă, acoperită cu ţiglă, clădită pe un deluşor umbrit de nişte sicomori uriaşi : castelul domnului conte de La Fère.

— Şi jumătatea asta de leghe e lungă ? întrebă d'Artagnan. Căci nici leghea nu-i peste tot la fel în frumoasa Franţă.

— Cale de zece minute, domnule, pentru fugarii dumneavoastră.

D'Artagnan mulţumi ţăranului şi dădu pinteni calului ; apoi, tulburat fără voie la gîndul că va revedea pe acest om ciudat, care îl îndrăgise atîta şi care contribuise atîta cu sfaturile şi cu propria-i pildă la educaţia lui de gentilom, încetini

goana treptat-treptat și își urmă drumul cu capul în piept, ca un visător.

Planchet găsise și el în întîlnirea cu țăranul și în purtarea acestuia un prilej de adîncă îngîndurare. Niciodată, nici în Normandia, nici în Franche-Comté, nici în Artois, nici în Picardia, tot locuri pe unde îl purtase viața, nu întîlnise la țărani atîta cumsecădenie, atîta bună-cuviință, graiul acesta curat. Îi venea să creadă mai degrabă că i-a ieșit în cale un gentilom, partizan al Frondei ca și el, care, dintr-o anume pricină politică, era nevoit să se deghizeze, întocmai ca și el.

Potrivit spuselor țăranului, la cotul drumului castelul La Vallière se ivi curînd în ochii călăreților ; apoi, un sfert de leghe mai încolo, casa cea albă, încadrată de sicomori, se desenă pe fondul unui desiș de copaci pe care primăvara presărase o ninsoare de flori.

La această priveliște, d'Artagnan, care de obicei nu se prea emoționa, simți o tulburare ciudată săgetîndu-l pînă în adîncul inimii, într-atît de puternice rămîn pentru toată viața amintirile tinereții. Planchet, care nu avea aceleași temeiuri să se simtă mișcat, era tare nedumerit să-și vadă stăpînul atît de tulburat și se uita cînd la d'Artagnan, cînd la casa cea albă.

Mușchetarul mai merse puțin și se găsi înaintea unui gard de fier, lucrat cu priceperea meșterilor din acea vreme. Printre zăbrelele gardului se vedeau straturi de zarzavat bine îngrijite, o curte destul de mare, în care tropăiau cai de călărie purtați de frîu de către slujitori în felurite livrele, și o trăsură la care erau înhămați doi cai.

— Ori ne înșelăm noi, ori ne-a înșelat țăranul ăla — zise d'Artagnan. Athos nu poate să șadă aici. Dumnezeule ! Oare să fi murit și un altul cu același nume să stăpînească proprietatea asta ? Descalecă, Planchet, și du-te de întreabă. Mărturisesc că eu n-am curajul s-o fac.

Planchet sări din șa numaidecît.

— Vei spune — urmă d'Artagnan — că un gentilom aflat în trecere pe aici dorește să aibă cinstea de a saluta pe contele de La Fère și, dacă socoți mulțumitoare deslușirile ce ți se dau, ei bine, atunci poți să-mi rostești numele.

Planchet, purtîndu-și calul de frîu, se apropie de poartă și trase clopotul. Un slujitor cu părul alb și cu spinarea dreaptă, în ciuda anilor săi, se ivi îndată.

— Aici locuiește contele de La Fère ? întrebă Planchet.

— Da, domnule, aici — răspunse slujitorul, care nu purta livrea.

— Un senior care a slujit în armată ?

— Întocmai.

— Și care avea un slujitor numit Grimaud — continuă Planchet, prevăzător ca totdeauna, socotind că n-a căpătat încă destule deslușiri.

— Domnul Grimaud nu-i acum la castel — zise bătrînul, oarecum nedumerit de aceste întrebări și măsurîndu-l pe Planchet din cap pînă în picioare.

— Ei ! exclamă Planchet cu fața strălucind de bucurie. Chiar pe contele de La Fère îl căutăm. Deschide-mi, te rog, aș dori să vestesc domnului conte că stăpînul meu, un gentilom, unul dintre prietenii săi, se află aici și ar vrea să-l salute.

— De ce n-ai spus de la început ? ! zise bătrînul, deschizînd poarta. Dar stăpînul tău unde-i ?

— În urmă, vine îndată.

Bătrînul deschise poarta și apucă înaintea lui Planchet. Acesta îi făcu semn lui d'Artagnan, care, cu inima bătînd, intră călare în curte. Cînd ajunse în fața intrării, Planchet auzi un glas dintr-o încăpere de jos :

— Ei bine, unde-i acest gentilom și pentru ce nu l-ai condus încoace ?

Glasul ajunse pînă la d'Artagnan, trezindu-i în inimă mii de simțăminte, mii de amintiri pe care le uitase. Descălecă iute, în timp ce Planchet, cu zîmbetul pe buze, păși către stăpînul casei.

— Păi eu îl cunosc pe flăcăul ăsta — rosti Athos, arătîndu-se în prag.

— Da, domnule conte, mă cunoașteți și eu vă cunosc la fel de bine. Eu sînt Planchet, domnule conte, Planchet, știți...

Devotatul slujitor al lui d'Artagnan nu fu în stare să mai scoată o vorbă, căci rămăsese înmărmurit de înfățișarea neașteptată a gentilomului.

— Cum ? ! Planchet ? ! strigă Athos. Asta înseamnă că d'Artagnan e aici ?

— Iată-mă, prietene, iată-mă, scumpul meu Athos ! îngînă d'Artagnan, aproape împleticindu-se.

La aceste cuvinte, o vădită emoție se zugrăvi pe fața chipeșă și calmă a lui Athos. Se avîntă către d'Artagnan fără să-l piardă din ochi și îl strînse cu drag în brațe. D'Artagnan, venindu-și puțin în fire, îl îmbrățișă și el cu o bucurie care îi umplu ochii de lacrimi. Athos îl luă de mînă, stringîndu-i-o într-ale sale, și îl duse în salon, unde erau adunate mai multe persoane. Toată lumea se ridică în picioare.

— Vă prezint — rosti Athos — pe cavalerul d'Artagnan, locotenent de mușchetari al maiestății sale, un prieten devotat și unul dintre cei mai viteji și mai inimoși gentilomi din cîți am cunoscut vreodată.

Potrivit obiceiului, d'Artagnan primi salutul binevoitor al celor de față și se strădui să răspundă și el, apoi luă loc și, în timp ce convorbirea întreruptă pentru scurtă vreme redeveni generală, se apucă să-l cerceteze pe Athos.

Ciudat! Athos aproape că nu îmbătrînise de fel. Ochii lui frumoși, lipsiți de cearcănele pe care le așternuseră nopțile de petrecere, păreau mai mari și mai luminoși ca oricînd; chipul său, puțin alungit, cîștigase în măreție pe cît pierduse din neastîmpărul înfrigurat de altădată; mîna-i minunat de albă și nervoasă ca întotdeauna, deși mai moale acum, ieșea la iveală de sub manșeta de dantelă ca o mînă zugrăvită de penelul lui Tizian ori Van Dyck; era mai zvelt decît în trecut, iar umerii săi largi și bine proporționanți mărturiseau o forță puțin obișnuită; pletele-i negre, presărate doar ici și colo de cîteva fire cărunte, îi cădeau în valuri, naturale parcă, elegant pe umeri; glasul îi suna plin de tinerețe, ca și cînd n-ar fi avut decît douăzeci și cinci de ani, iar dinții minunați și fără vreo știrbire, care-și păstraseră întreaga lor albeață de odinioară, cădeau un farmec de nespus zîmbetului său.

Oaspeții contelui, dîndu-și seama totuși din răceala abia simțită a discuției că cei doi prieteni ard de dorința să rămînă singuri, se folosiră de toată arta și politețea de pe vremuri ca să-și pregătească pe încetul plecarea — lucru de o deosebită însemnătate în lumea mare, atunci cînd e vorba într-adevăr de oameni din lumea mare; deodată răsunară în curte niște lătrături de cîini și cîțiva dintre oaspeți spuseră într-un glas:

— Ah, s-a întors Raoul!

Athos se uită la d'Artagnan, de parcă ar fi pîndit curiozitatea pe care acest nume trebuia să i-o stîrnească. Numai că d'Artagnan nu pricepea încă nimic, întrucît nu-și revenise

din uimire. De aceea se întoarse aproape mașinal în clipa cînd un tînăr chipeș, de vreo cincisprezece ani, îmbrăcat simplu, dar cu un gust desăvîrșit, apăru în ușa salonului, scoțîndu-și cu grație pălăria împodobită cu lungi pene roșii.

Apariția acestui nou personaj, cu totul neașteptat, îl surprinse. O întreagă lume de gînduri i se înfiripă în minte, lămurindu-i prin mijlocirea pătrunderii sale schimbarea lui Athos, care pînă atunci i se păruse de neînțeles. O ciudată asemănare între gentilom și tînărul cu pricina îi lumină taina acestei vieți regenerate. Și era numai ochi și urechi.

— Te-ai întors, Raoul ? întrebă contele.

— Da, domnule — răspunse respectuos tînărul. Și am dus la bun sfîrșit însărcinarea ce mi-ați încredințat.

— Dar ce ai, Raoul ? zise Athos cu căldură. Ești palid și-mi pari îngrijorat.

— Micuței noastre vecine i s-a întîmplat o nenorocire — răspunse tînărul.

— Domnișoarei de La Vallière ? făcu îngrijorat Athos.

— Ce s-a întîmplat ? întrebară cîteva glasuri.

— Se plimba cu Marceline, bona ei, prin curte, unde tăietorii de lemne spărgeau butucii, cînd eu tocmai treceam pe acolo călare. Am zărit-o și m-am oprit. La rîndu-i, m-a zărit și ea, și, vrînd săsară din vîrful unei grămezi de lemne, pe care tocmai se urcase, biata copilă a călcat în gol și n-a mai putut să se ridice. Cred că și-a scrîntit piciorul.

— Oh, Dumnezeule ! exclamă Athos. Și mamei ei, doamnei de Saint-Remy, i s-a dat de știre ?

— Nu, domnule, doamna de Saint-Remy se află la Blois, unde ține tovărășie doamnei ducese d'Orléans. M-am temut că primele îngrijiri ce i s-au dat n-au fost prea dibace și am alergat încoace, domnule, să vă cer sfatul.

— Trimite repede pe cineva la Blois, Raoul ! Sau, mai bine, ia-ți calul și du-te chiar tu.

Raoul se înclină.

— Și Louise unde e ? continuă contele.

— Am adus-o cu mine aici, domnule, și am lăsat-o la nevasta lui Charlot, care, pînă una alta, a pus-o să țină piciorul în apă rece.

După această lămurire care le dăduse prilejul să se ridice, oaspeții lui Athos cerură îngăduința să plece ; singur bătrînul

duce de Barbé, îngrijorat ca un părinte, în virtutea unei prietenii de douăzeci de ani cu casa La Vallière, rămase să o vadă pe micuța Louise, care plîngea și care, zărindu-l pe Raoul, își șterse îndată ochii ei frumoși și zîmbi. Ducele propuse să o ducă pe micuța Louise la Blois, cu trăsura lui.

— Ai dreptate, domnule — rosti Athos. Așa se va afla mai curînd alături de mamă-sa ; cît despre tine, Raoul, sînt convins că te-ai purtat cu nesăbuință și că totul s-a întîmplat din vina ta.

— Oh, nu, domnule, nu, vă jur ! strigă fata în timp ce tînărul păli la gîndul că el a pricinuit, poate, această nenorocire.

— Oh, domnule, vă asigur... — murmură Raoul.

— Asta însă nu te împiedică să te duci la Blois — continuă contele cu bunătate — să prezinți scuzele tale și ale mele doamnei de Saint-Remy, și după aceea să te întorci.

Chipul tînărului se îmbujoră pe dată. Ceru din ochi îngăduința contelui, apoi luă în brațele-i puternice de pe acum pe micuța copilă, al cărei obraz îndurerat și zîmbitor i se lăsă pe umăr, și o așeză încetișor în trăsură. Pe urmă sări în șa cu eleganța și ușurința unui călăreț încercat, salută pe Athos și pe d'Artagnan și se depărtă zorit, ținîndu-se tot lîngă ușa trăsuri și privind țintă înăuntru.

XVI

CASTELUL BRAGELONNE

În tot acest timp, d'Artagnan privea în jur speriat și cu gura aproape căscată, buimac de uimire, într-atît de puțin se adevereau prevederile sale.

Athos îl luă de braț și îl duse în grădină.

— Pînă e gata masa — spuse el, zîmbind — n-ai să te superi, prietene, dacă luminăm un pic misterul care te-a făcut să cazi pe gînduri ?

— E adevărat, domnule conte — mărturisi d'Artagnan, simțind cum Athos redobîndește treptat asupra lui acea nemărginită superioritate dintotdeauna.

Athos îl privi cu zîmbetu-i blînd.

— Mai întîi, dragul meu d'Artagnan — rosti el — acest „domnule conte" nu are ce căuta aici. Dacă eu te-am numit cavaler, a fost pentru a te prezenta oaspeților, ca să știe cine ești; dar pentru tine, d'Artagnan, sper să rămîn mereu Athos, tovarășul tău, prietenul tău. Ori preferi vorbirea ceremonioasă fiindcă mă iubești mai puțin?

— Oh, să mă ferească Dumnezeu! exclamă gasconul, cu una din acele sincere izbucniri tinerești, care se întîlnesc atît de rar la omul în puterea vîrstei.

— Atunci, să ne întoarcem la obiceiurile noastre și, drept început, să vorbim deschis. Totul te uimește aici, nu?

— În chipul cel mai adînc.

— Dar ceea ce te uimește mai mult — zîmbi Athos — sînt eu însumi, mărturisește.

— Mărturisesc.

— Par încă tînăr, nu-i așa, și, în ciuda celor patruzeci și nouă de ani ai mei, mă recunoști, nu?

— Dimpotrivă — făcu d'Artagnan, gata să împingă la culme sinceritatea pe care i-o ceruse Athos — ești de nerecunoscut.

— A, înțeleg! murmură Athos, cu o ușoară împurpurare în obraji. Dar totul are un sfîrșit, d'Artagnan, nebunia, ca și orice altceva.

— Și-apoi mi se pare că s-a petrecut o schimbare și în starea ta. Văd că stai minunat; casa asta este a ta, bănuiesc.

— Da; e bruma de moștenire de care ți-am vorbit, știi, prietene, atunci cînd am părăsit oștirea.

— Ai parc, cai, echipaje.

Athos zîmbi.

— Parcul are douăzeci de pogoane, prietene — zise el — douăzeci de pogoane care cuprind grădina de zarzavat și toate celelalte. N-am decît doi cai; bineînțeles că nu pun la socoteală și gloaba valetului meu. Echipajele mele se reduc la patru dulăi, doi ogari și un prepelicar. De altfel, toată haita asta făloasă — adăugă Athos — îndoindu-și zîmbetul, nu-i pentru mine.

— Mda, pricep — zise d'Artagnan. E pentru tînărul de adineauri, pentru Raoul.

Şi se uită la Athos, fără să-şi poată stăpîni un zîmbet.

— Ai ghicit, prietene — încuviinţă Athos.

— Şi acest tînăr stă împreună cu tine ; ţi-este fin, rudă, poate ? Oh, cum te-ai schimbat, dragul meu Athos !

— Tînărul acesta — rosti Athos, plin de linişte — tînărul acesta, d'Artagnan, e un orfan părăsit de mamă-sa în casa unui sărman preot de la ţară ; eu i-am purtat de grijă, l-am crescut.

— Trebuie că e foarte legat de tine.

— Cred că mă iubeşte ca şi cînd i-aş fi tată.

— Şi mai cu seamă foarte recunoscător, nu ?

— Oh, cît despre recunoştinţă — zise Athos — e reciprocă : îi datorez tot atîta cît îmi datorează şi el. Nu i-am spus-o lui, dar îţi spun ţie, d'Artagnan, că-i sînt încă îndatorat.

— Cum asta ? făcu muşchetarul, nedumerit.

— Ei, Doamne, da ! El e pricina schimbării pe care o vezi la mine. Mă uscam ca un biet arbore singuratic, desprins cu totul de pămînt, şi numai o profundă afecţiune putea să mă ajute să prind iarăşi rădăcini în viaţă. O amantă ? Eram prea bătrîn. Prieteni ? Voi nu mai eraţi lîngă mine. Ei bine, acest copil m-a făcut să regăsesc tot ceea ce pierdusem, nu mai aveam curajul să trăiesc pentru mine, am trăit pentru el. Învăţătura însemnează mult pentru un copil, pilda însă preţuieşte şi mai mult. Şi eu i-am fost pildă, d'Artagnan. M-am dezbărat de metehnele pe care le aveam, m-am prefăcut dăruit cu virtuţile pe care nu le aveam. Nu cred să mă amăgesc singur, d'Artagnan, dar Raoul e sortit să devină un gentilom desăvîrşit, aşa cum la vîrsta noastră împuţinată mai putem creşte.

D'Artagnan se uita la Athos cu admiraţie crescîndă. Se plimbau pe o alee umbrită şi înmiresmată, prin frunzişul căreia străbătea pieziş cîte o rază a soarelui în asfinţit. Una din razele acestea aurii lumină chipul lui Athos şi ochii lui răspîndeau parcă şi ei în jur lumina molcomă şi blîndă a înserării ce se aşternea.

Pe neaşteptate, d'Artagnan se gîndi la milady.

— Şi eşti fericit ? întrebă el.

Ochiul scrutător al lui Athos îi pătrunse pînă în fundul sufletului şi păru să-i citească gîndurile.

— Atît cît e îngăduit unei făpturi de-a lui Dumnezeu aici, pe pămînt. Dar spune-ţi gîndul pînă la capăt, d'Artagnan, căci mi l-ai spus doar pe jumătate.

— Eşti teribil, Athos, nimic nu ţi se poate ascunde — murmură d'Artagnan. Ei bine, da, aş fi vrut să te întreb dacă nu trăieşti cîteodată clipe neaşteptate de groază, semănînd a...

— A remuşcări ? continuă Athos. Să-ţi sfîrşesc eu vorba, prietene. Da şi nu : n-am remuşcări, fiindcă femeia aceea cred că merita pedeapsa pe care a primit-o ; n-am remuşcări, fiindcă, dacă i-am fi cruţat viaţa, ea şi-ar fi dus mai departe opera-i distrugătoare ; dar asta nu înseamnă, prietene, că sînt convins că aveam dreptul să facem ce-am făcut. Poate că orice vărsare de sînge cere o ispăşire. Ea a ispăşit ; şi e cu putinţă să ne vină şi nouă rîndul să ispăşim.

— De vreo cîteva ori am gîndit şi eu la fel ca tine, Athos — rosti d'Artagnan.

— Femeia asta avea un fiu ?

— Da.

— Ai auzit vorbindu-se vreodată de el ?

— Niciodată.

— Trebuie să aibă douăzeci şi trei de ani — murmură Athos. Mă gîndesc adesea la acest tînăr, d'Artagnan.

— Ciudat ! Eu am uitat cu totul de el !

Athos zîmbi melancolic.

— Dar despre lordul de Winter mai ştii ceva ?

— Ştiu că se bucură de mare trecere pe lîngă Carol I.

— Pesemne că i-a împărtăşit soarta, care e nedreaptă cu el în clipa de faţă. Ascultă, d'Artagnan — continuă Athos — asta întăreşte ce ţi-am spus adineauri. El a vărsat sîngele lui Straffort : sîngele cere sînge. Şi regina ?

— Care regină ?

— Doamna Henriette a Angliei, fiica lui Henric al IV-lea.

— E la Luvru, precum ştii.

— Da, unde n-are aproape nimic din ce-i trebuie, nu-i aşa ? Pe gerurile cumplite de astă-iarnă, am auzit că fata ei, care era bolnavă, a fost nevoită să stea toată vremea în pat, din pricina lipsei de lemne. Pricepi una ca asta ? făcu Athos, ridicînd din umeri. Fiica lui Henric al IV-lea să tremure de frig, fără o surcică ! De ce n-a venit să ceară găzduire oricăruia dintre noi, în loc să-i ceară găzduire lui Mazarin ?! N-ar fi dus lipsă de nimic.

— O cunoşti, Athos ?

— Nu, dar mama mea a văzut-o pe cînd era copilă. Ţi-am spus vreodată că mama a fost doamna de onoare a Mariei de Medicis ?

— Niciodată. Tu nu obişnuieşti să vorbeşti despre lucruri de-astea, Athos.

— Ah, Doamne, aşa e, vezi, trebuie să se ivească un prilej ca s-o faci.

— Porthos nu l-ar fi aşteptat cu atîta răbdare — surîse d'Artagnan.

— Fiecare cu firea lui, dragul meu d'Artagnan. În ciuda unui grăunte de vanitate, Porthos are minunate însuşiri. L-ai mai văzut cumva ?

— M-am despărţit de el acum cinci zile — răspunse d'Artagnan.

Şi povesti, cu verva şi hazu-i gascon, toată măreţia de care se înconjura Porthos în castelul Pierrefonds ; şi, luîndu-şi peste picior prietenul, nu uită nici pe bunul domn Mouston.

— Eu, unul, mă minunez — glăsui Athos, surîzînd de această voioşie care îi amintea de zilele lor bune — că întîmplarea ne-a adunat laolaltă odinioară şi că am rămas tot atît de legaţi unul de altul, chiar după douăzeci de ani de despărţire. Prietenia îşi înfige adînc rădăcinile în inimile cinstite, d'Artagnan ; crede-mă, numai oamenii răi tăgăduiesc prietenia, pentru că ei nu o înţeleg. Şi Aramis ?

— M-am văzut şi cu el — spuse d'Artagnan — dar mi s-a părut rece.

— Ah, te-ai văzut cu Aramis ! exclamă Athos, privindu-l cu ochiul lui pătrunzător. Dar ăsta e un adevărat pelerinaj la templul Prieteniei, dragul meu, cum ar spune poeţii.

— Mda... — mormăi d'Artagnan, încurcat.

— Aramis, ştii, e rece din fire — urmă Athos, şi-apoi a fost mereu amestecat în intrigile femeilor.

— Cred că în clipa de faţă e amestecat într-una tare complicată — completă d'Artagnan.

Athos tăcu. „Nu-i curios !" cugetă d'Artagnan în sinea lui. Athos nu numai că tăcu, dar se grăbi să schimbe vorba.

— Vezi — rosti el, atrăgînd lui d'Artagnan luarea-aminte că au ajuns iarăşi la castel — ne-am plimbat un ceas şi aproape că am înconjurat întreg domeniul meu.

— Totul te farmecă și, mai ales, peste tot se simte gentilomul care stăpînește aici — răspunse d'Artagnan.

În clipa aceea se auzi un tropot de cal.

— E Raoul, care se întoarce — zise Athos. Curînd vom avea veşti despre sărmana copilă.

Într-adevăr, tînărul apăru în poartă și intră în curte, colbuit din cap pînă-n picioare, sări de pe cal, îl lăsă în grija unui soi de rîndaș și se grăbi să se apropie să-i salute pe conte și pe d'Artagnan.

— Domnul — zise Athos, punînd mîna pe umărul lui d'Artagnan — domnul este cavalerul d'Artagnan, despre care m-ai auzit vorbind adesea, Raoul.

— Domnule — spuse tînărul, înclinîndu-se pentru a doua oară, de astă dată și mai adînc — domnul conte v-a rostit numele în fața mea ori de cîte ori a vrut să dea pildă de gentilom cutezător și generos.

Acest mic compliment avu darul să-l miște pe d'Artagnan pînă în fundul sufletului. Întinse mîna spre Raoul și-i spuse :

— Tînărul meu prieten, toate cuvintele de laudă auzite despre mine trebuiesc întoarse domnului conte, pe care îl vezi aici : dînsul m-a educat în toate privințele și nu-i vina sa dacă elevul s-a dovedit atît de neîndemînatic. Dar va fi răsplătit prin tine, sînt încredințat. Îmi place felul cum te porți, Raoul, și politețea ta m-a mișcat.

Athos rămase mai încîntat decît s-ar putea spune : se uită cu recunoștință la d'Artagnan, apoi căută spre Raoul cu unul din acele zîmbete ciudate, de care copiii sînt mîndri atunci cînd le pătrund înțelesul.

„Acum — cugetă d'Artagnan, căruia nu-i scăpase jocul mut de pe chipul prietenului său — nu mai am nici o îndoială."

— Ei bine — zise Athos — sper că accidentul n-a avut urmări ?

— Nu se știe încă nimic, domnule ; din pricina umflăturii, doctorul nu s-a putut pronunța, dar se teme să nu fie atins vreun nerv.

— De ce n-ai mai rămas în preajma doamnei de Saint-Remy ?

— M-am temut că nu voi putea fi la vreme la cină, domnule — răspunse Raoul — și vă voi face să mă așteptați.

În clipa aceea, un băiețaș îmbrăcat pe jumătate țărănește, pe jumătate ca un lacheu veni să-i poftească la masă. Athos își conduse oaspetele într-o încăpere nespus de simplă, ale cărei ferestre dădeau într-o parte spre grădină, iar în cealaltă spre o seră unde creșteau flori neînchipuit de frumoase. D'Artagnan aruncă o privire asupra serviciului: tacîmurile erau minunate — vechea argintărie a familiei, se vedea cît de colo. Pe o policioară se afla un superb vas de argint și d'Artagnan se opri să-l privească.

— Ah, e lucrat dumnezeiește! exclamă el.

— Da — întări Athos. O capodoperă a unui mare artist florentin, numit Benvenuto Cellini.

— Și bătălia înfățișată aici?

— E bătălia de la Marignano. E clipa cînd unul dintre strămoșii mei întinde propria-i spadă lui Francisc I, care și-o frînsese pe a sa. Cu acest prilej, Enguerrand de la Fére, bunicul meu, a primit titlul de cavaler de Saint-Michel. Afară de asta, după cincisprezece ani, regele, care nu uitase că a luptat trei ceasuri în șir cu spada prietenului său Enguerrand, fără ca ea să se frîngă, i-a dăruit acest vas, precum și o spadă, pe care poate ai văzut-o odinioară la mine, lucrată și ea cu tot atîta măiestrie. Era vremea unor uriași — rosti Athos. Noi sîntem niște pitici pe lîngă cei de atunci. Dar să ne așezăm la masă, d'Artagnan. Ei, tu — se întoarse Athos către micul lacheu, care tocmai servea supa — cheamă-l încoace pe Charlot.

Copilul ieși și, după o clipă, slujitorul cu care cei doi călători vorbiseră la sosire se ivi în prag.

— Dragul meu Charlot — îi spuse Athos — ți-l dau în grijă în chip deosebit pe Planchet, lacheul domnului d'Artagnan, pentru tot timpul cît va rămîne aici. Îi place vinul bun: tu ai cheia de la pivniță. Multă vreme n-a știut ce-i un culcuș ca lumea, așa că va prețui un pat moale. Îngrijește-te și de asta, te rog.

Charlot se înclină și ieși.

— Charlot e și el un om de treabă — urmă contele. Iată, sînt optsprezece ani de cînd mă slujește.

— Te gîndești la toate — zise d'Artagnan — și îți mulțumesc pentru Planchet, dragul meu Athos.

Tînărul făcu ochii mari auzind acest nume și se uită să vadă dacă d'Artagnan vorbea într-adevăr cu contele.

— Ți se pare ciudat acest nume, nu-i așa Raoul? surîse

Athos. E numele pe care mi-l luasem pe vremea cînd domnul d'Artagnan, împreună cu alți doi viteji prieteni și cu mine am săvîrșit faptele noastre de arme la asediul orașului La Rochelle, sub răposatul cardinal și sub domnul de Bassompierre, care a murit și el mai tîrziu. Domnul are bunătatea să-mi dea și azi acest nume și de fiece dată cînd îl aud inima îmi tresare de bucurie.

— Acest nume a fost înconjurat de faimă — zise d'Artagnan — și într-o anume zi a avut parte de o cinstire triumfală.

— Ce vreți să spuneți, domnule ? întrebă Raoul, cu tinereasca-i curiozitate.

— Pe legea mea, nu știu nimic despre asta — mormăi Athos.

— Ai uitat de bastionul Saint-Gervais, Athos, și de ștergarul din care trei gloanțe au făcut un drapel. Memoria mea e mai bună decît a ta, eu mi-aduc aminte totul și-am să-ți povestesc și dumitale, tinere.

Și îi povesti lui Raoul de-a fir-a-păr cele petrecute la bastion, așa cum Athos povestise despre bunicul său. Ascultîndu-l, tînărul vedea parcă aievea desfășurîndu-se înaintea ochilor una din acele fapte de arme istorisite de Tasso ori Ariosto, din vremile de faimă ale cavalerilor.

— Dar ceea ce uită să-ți spună d'Artagnan, dragă Raoul — vorbi Athos la rîndul său — este că spada lui trecea printre cele mai temute din timpul său : braț de fier, pumn de otel, ochi ager, privire scînteietoare — iată cu ce-și întîmpina el dușmanul. Avea optsprezece ani, abia trei ani mai mult ca tine, Raoul, cînd l-am văzut luptînd pentru prima oară, și încă împotriva unor oameni încercați.

— Și domnul d'Artagnan a ieșit învingător ? izbucni tînărul, ai cărui ochi se aprinseseră în timpul convorbirii și părea că imploră amănunte.

— Cred că am doborît unul ! spuse d'Artagnan, căutînd întrebător spre Athos. Cît despre celălalt, l-am dezarmat ori l-am rănit, nu-mi mai aduc aminte.

— Da, l-ai rănit. Erai un voinic și jumătate !

— Eh, și nu m-am prea schimbat — făcu d'Artagnan, cu rîsul lui de gascon, plin de mulțumire de sine. Nu demult...

Uitătura lui Athos îl făcu să amuțească.

— Aș vrea să știi, Raoul — zise Athos — tu care te socotești priceput în mînuitul spadei și a cărui mîndrie ar putea

să sufere într-o zi o crudă dezamăgire, aș vrea să știi cît de primejdios e omul care unește într-însul sîngele rece și iuțeala, fiindcă niciodată n-aș avea la îndemînă pentru tine o pildă mai grăitoare : roagă-l mîine pe domnul d'Artagnan, dacă nu-i prea obosit, să aibă bunătatea să-ți arate cum se luptă !

— La naiba, dragul meu Athos, și tu ești un bun profesor, mai cu seamă în privința însușirilor pe care le lauzi la mine. Uite, Planchet mi-a pomenit chiar azi de acel faimos duel din curtea de la Carmes, cu lordul de Winter și cu tovarășii lui. Ah, tinere ! continuă d'Artagnan. Trebuie să se afle pe undeva pe aici o spadă despre care am spus adeseori că e cea dintîi din regat.

— Eh, mi-aș fi stricat brațul cu copilul ăsta ! zise Athos.

— Există oameni al căror braț nu se strică niciodată, dragul meu Athos — rosti d'Artagnan — dar care strică pe-al multora.

Tînărul ar fi vrut să prelungească această convorbire toată noaptea ; dar Athos îi atrase luarea-mainte că oaspetele trebuie să fie obosit și are nevoie de odihnă. D'Artagnan, politicos, se împotrivi, însă Athos stărui să se retragă în odaia ce i se pregătise. Raoul îl conduse în chip de gazdă ; și cum Athos cugetă că băiatul va căuta să rămînă cît mai mult cu putință în preajma lui d'Artagnan pentru a-l face să povestească toate vitejiile lor din tinerețe, veni el însuși o clipă mai tîrziu să-l caute și pecetlui această seară plăcută cu o strîngere prietenească de mînă și cu o urare de noapte bună adresată mușchetarului.

XVII

DIPLOMAȚIA LUI ATHOS

D'Artagnan se cuibări în așternut nu atît ca să doarmă, cît să rămînă singur cu sine și să cugete în voie la tot ce văzuse și auzise în seara aceea.

Cum era bun din fire şi-l îndrăgise din capul locului pe Athos, simţământ care se preschimbase în cele din urmă într-o sinceră prietenie, fu încîntat să găsească un om de o inteligenţă sclipitoare şi plin de vlagă, în locul beţivului îndobitocit pe care se aştepta să-l vadă zăcînd mahmur în cine ştie ce cloacă ; recunoscu fără vreo împotrivire acea superioritate dintotdeauna pe care Athos o avea asupra lui şi, în loc să se lase pradă gîndurilor pizmaşe ori mîhnirii ce-ar fi întunecat o fire mai puţin generoasă, o bucurie sinceră şi cinstită îi umplu sufletul, dîndu-i cele mai bune nădejdi în planurile sale.

Totuşi i se părea că nu-l mai regăseşte pe Athos atît de sincer şi precis în toate privinţele. Cine era tînărul pe care spunea că l-a adoptat şi care îi semăna leit ? Ce însemna această întoarcere la viaţa de lume şi această cumpătare exagerată pe care o băgase de seamă la masă ? Un lucru aproape cu totul neînsemnat în aparenţă, absenţa lui Grimaud, de care Athos nu se putea lipsi odinioară şi al cărui nume nici măcar nu fusese rostit, în ciuda încercărilor de a aduce vorba despre el — toate acestea îl nelinişteau pe d'Artagnan. Nu se mai bucura deci de încrederea prietenului său, ori poate Athos era o verigă dintr-un lanţ nevăzut, ori poate mai degrabă fusese vestit dinainte de vizita lui.

Nu se putu opri să nu se gîndească la Rochefort, la ceea ce îi spusese acesta în biserica Notre-Dame. Oare să fi fost Rochefort înaintea lui d'Artagnan la Athos ?

D'Artagnan nu avea însă timp de pierdut cu gîndurile. Drept care se hotărî să lămurească lucrurile chiar de a doua zi. Modesta bunăstare a lui Athos, ascunsă cu atîta pricepere, mărturisea dorinţa de a părea avut şi trăda o urmă de ambiţie lesne de zgîndărit. Agerimea minţii şi limpezimea ideilor lui Athos făceau din el un om gata să se pună în mişcare mai iute decît oricare altul. El s-ar fi alăturat planurilor ministrului cu atît mai bucuros, cu cît l-ar fi împins şi nevoia, nu numai firească-i pornire.

În ciuda oboselii, gîndurile acestea îl ţineau treaz pe d'Artagnan ; îşi făurea în minte planurile de atac şi, cu toate că ştia în Athos un potrivnic de temut, stabili să pornească lupta a doua zi, după masa de prînz.

Pe de altă parte, îşi zise că pe un teren atît de necunoscut trebuia să înainteze cu băgare de seamă, să cerceteze cîteva

zile relațiile lui Athos, să-i urmărească noile obiceiuri și să țină seamă de ele, să încerce a trage de limbă pe tînărul cel naiv, fie încrucișînd spada cu el, fie gonind împreună după vînat, astfel încît să afle amănuntele care îi lipseau pentru a-l regăsi pe Athos cel de odinioară în Athos cel de astăzi ; și treaba asta era floare la ureche, căci profesorul trebuie că înfiorise mult inima și cugetul elevului său. Dar d'Artagnan însuși cu mintea-i isteață, înțelese numaidecît ce neajunsuri l-ar pîndi în cazul cînd vreo indiscreție ori vreo stîngăcie ar lăsa ochiul încercat al lui Athos să-i descopere șiretlicurile.

Apoi, trebuie să mai spunem că, dacă era gata să se folosească de mijloace viclene împotriva agerimii lui Aramis ori a vanității lui Porthos, d'Artagnan se rușina să umble pe căi ocolite față de Athos, omul sincer și cu inima deschisă. I se părea că, recunoscîndu-i măiestria în ale diplomației, Aramis și Porthos ar avea și mai mult respect pentru el, pe cîtă vreme Athos, dimpotrivă, l-ar stima mai puțin.

„Oh, de ce Grimaud, tăcutul Grimaud, nu-i aici ? se întreba d'Artagnan. În mutenia lui aș dibui o mulțime de lucruri, doar Grimaud tăcea într-un chip atît de grăitor !"

În răstimp, zgomotele se stinseseră rînd pe rînd în toată casa ; d'Artagnan auzise cum se închid ușile și obloanele ; mai apoi, după ce li se urîse să latre unii la alții afară, în cîmp, cîinii amuțiseră și ei ; într-un tîrziu, o privighetoare pierdută în frunzișul des al copacilor făcuse să răsune o bucată de vreme în pacea nopții trilurile-i melodioase și adormise și ea ; în tot castelul nu se mai auzea decît zgomotul unui pas măsurat și monoton, chiar sub odaia sa : bănui că acolo era odaia lui Athos.

„Se plimbă și se gîndește — chibzui d'Artagnan — dar la ce anume ? Asta-i cu neputință de știut. S-ar putea să ghicești altele, asta însă nu."

În cele din urmă, Athos se urcă în pat, fără îndoială, fiindcă și acest ultim zgomot se stinse.

Tăcerea și oboseala se uniră și-l dădură gata pe d'Artagnan : închise ochii și el și somnul îl fură numaidecît.

D'Artagnan însă nu era somnoros de felul lui. Zorile abia auriră perdelele odăii, că el sări din pat și deschise ferestrele. În clipa aceea i se păru că zărește prin crăpătura oblonului pe cineva strecurîndu-se tiptil prin curte. Potrivit obiceiului său de a nu lăsa nimic să treacă fără să se încredințeze ce se

petrece, d'Artagnan se feri să facă zgomot, privi cu tenție și recunoscu haina roșiatică și chica neagră a lui Raoul.

Tînărul, fiindcă el era, deschise ușa grajdului, scoase afară murgul pe care încălecase și în ajun, puse șaua și frîul cu o repeziciune și îndemînare vrednice doar de cel mai încercat călăreț, duse calul pe aleea dreaptă din grădina de zarzavat, deschise o portiță lăturalnică ce dădea spre o potecă, îl scoase din curte, închise portița după el, și d'Artagnan îl zări peste creasta zidului gonind ca o săgeată și aplecîndu-se sub crengile joase și înflorite ale arțarilor și salcîmilor.

În ajun, d'Artagnan băgase de seamă că poteca aceea ducea la Blois.

— Hm, hm! făcu gasconul. Uite un flăcău care s-a și apucat de strengării și care nu-mi pare că împărtășește de loc dușmănia lui Athos față de sexul frumos: nu se duce la vînătoare, fiindcă nu are cu el nici arme, nici cîini; nici nu îndeplinește vreo însărcinare, fiindcă se ascunde. Oare de cine se ascunde?... De mine sau de tată-său? Căci acum sînt încredințat: contele e tatăl băiatului... La naiba! Cît despre asta, o să mă lămuresc eu, fiindcă am să vorbesc fără nici un înconjur cu Athos.

Se lumina de-a binelea de ziuă; toate zgomotele pe care d'Artagnan le auzise în ajun stingîndu-se rînd pe rînd se înfiripau iarăși, unul după altul: păsărelele în frunzișul copacilor, cîinele în cușcă, oile pe cîmp; bărcile legate la malul Loirei păreau că se însuflețesc și ele, depărtîndu-se un pic și lăsîndu-se legănate pe apă. D'Artagnan rămase mai departe la fereastră, ca să nu trezească pe nimeni, iar apoi, cînd auzi ușile și obloanele deschizîndu-se, își mai netezi o dată părul, își mai răsuci odată mustața, își șterse borul pălăriei cu mîneca, așa cum avea obiceiul, și coborî din odaie. Abia ajunse pe ultima treaptă a scării de la intrare, și îl zări pe Athos, aplecat spre pămînt, de parcă ar fi căutat un ban în nisip.

— Ei, bună dimineața, scumpă gazdă! zise d'Artagnan.

— Bună dimineața, dragă prietene! Ai dormit bine?

— Minunat, Athos. Totul a fost la înălțime: și culcușul, și masa de seară menită să mă tragă la somn, și chipul cum m-ai întîmpinat. Dar la ce te uiți cu atîta luare-aminte? Nu cumva au început să-ți placă lalelele?

— Pentru asta n-ar trebui să-ți bați joc de mine, dragă prietene. La țară, gusturile se schimbă mult și ajungi să îndră-

geşti, fără să-ţi dai seama, toate aceste frumuseţi pe care ochiul lui Dumnezeu le face să se ivească din adîncul pămîntului şi care-s atît de dispreţuite la oraş. Mă uitam pur şi simplu la stînjenei pe care i-am sădit aici, lîngă havuz, şi care au fost striviţi acum, de dimineaţă. Grădinarii ăştia sînt oamenii cei mai neîndemînatici din lume. Pesemne că, ducînd înapoi calul, după ce l-au pus să scoată apă, l-au lăsat să calce peste răzoare.

D'Artagnan începu să zîmbească.

— O ! exclamă el. Crezi ? şi îşi duse prietenul în lungul aleii pe care se vedeau întipărite o mulţime de urme la fel. Îmi pare că văd şi aici aceleaşi urme. Uite, Athos — vorbi el, nepăsător.

— Da, da, şi încă proaspete !

— Foarte proaspete — întări d'Artagnan.

— Cine oare a trecut pe aici, ascuns de dimineaţă ? se întrebă Athos, neliniştit. Să fi scăpat vreun cal din grajd !

— Nu prea cred, fiindcă paşii sînt egali şi arată un mers agale — zise d'Artagnan.

— Unde-i Raoul ? strigă Athos. Cum se face că nu l-am văzut încă ?

— Sst ! murmură d'Artagnan cu un zîmbet, ducînd degetul la buze.

— Ce e ? întrebă Athos.

D'Artagnan povesti tot ce văzuse, trăgînd cu coada ochiului la chipul gazdei.

— A, acum ghicesc totul — rosti Athos, ridicînd uşor din umeri. Bietul băiat s-a dus la Blois.

— De ce ?

— Ei, Doamne ! Ca să afle noutăţi despre micuţa La Vallière. Ştii, fetiţa care şi-a scrîntit ieri piciorul.

— Crezi ? făcu d'Artagnan.

— Mai mult decît atît, sînt sigur — răspunse Athos. N-ai observat că Raoul e îndrăgostit ?

— Bine ! Dar de cine ? De fetiţa asta de şapte ani ?

— Dragul meu, la vîrsta lui Raoul inima-i e atît de plină, că trebuie negreşit să se reverse într-un fel, fie asupra închipuirii, fie asupra realităţii. Ei bine, dragostea lui e pe jumătate închipuire, pe jumătate realitate.

— Glumeşti ! Cum, fetiţa aceea ?!

— N-ai văzut-o ? E cea mai frumoasă copilă de pe lume: părul bălai argintat, ochii albaştri, visători şi în acelaşi timp şăgalnici.

— Şi tu ce spui despre dragostea asta ?

— Nu spun nimic, rîd şi-l necăjesc pe Raoul ; dar aceste imbolduri dintîi ale inimii sînt atît de puternice, această revărsare de dor la cei tineri e atît de dulce şi de amară în acelaşi timp, încît par adeseori o adevărată pasiune. La vîrsta lui Raoul, mi-aduc aminte că eu mă îndrăgostisem de o statuie greacă, pe care bunul rege Henric al IV-lea o dăruise tatălui meu, şi credeam că am să înnebunesc de durere atunci cînd mi s-a spus că povestea lui Pygmalion nu-i decît o simplă născocire.

— Asta-i din pricina lipsei de activitate. Nu-l ocupi îndeajuns pe Raoul şi atunci caută singur să-şi găsească ceva de făcut.

— Întocmai. De aceea mă gîndesc să-l trimit departe de aici.

— Şi bine ai să faci.

— Fără îndoială ; dar asta are să-i zdrobească inima şi are să sufere ca pentru o adevărată iubire. De vreo trei-patru ani, şi pe atunci el însuşi era un copil, s-a obişnuit să ridice în slavă şi să admire acest mic idol, pe care va sfîrşi să-l adore într-o bună zi, dacă va rămîne aici. Aceşti copii visează împreună zi de zi şi vorbesc despre o mulţime de lucruri serioase, ca nişte adevăraţi îndrăgostiţi de douăzeci de ani. Pe scurt, povestea asta i-a făcut mult timp să zîmbească pe părinţii micuţei de La Vallière, dar cred că acum încep să cam încrunte din sprîncene.

— Copilării ! Raoul însă are nevoie să schimbe viaţa de pînă acum ; trimite-l cît mai iute de aici sau, la naiba, n-ai să faci niciodată om din el.

— Cred c-am să-l trimit la Paris — zise Athos.

— Oh ! exclamă d'Artagnan. Şi cugetă în sinea lui că a sosit clipa cînd putea să pornească lupta. Dacă vrei, putem să-i facem acolo o situaţie — rosti el.

— Oh ! exclamă Athos la rîndul său.

— Chiar vreau să-ţi cer sfatul asupra unui lucru la care m-am gîndit.

— Vorbeşte.

— Nu socoteşti că ar fi timpul să ne facem datoria sub arme ?

— Dar tu nu ţi-o faci şi acum, d'Artagnan ?

— Ascultă-mă : să intrăm într-adevăr sub arme. Viaţa de altădată nu te mai ispiteşte cu nimic, totuşi, dacă te-ar aştepta anume foloase, n-ai fi oare bucuros să te avînţi iarăşi în tovărăşia mea şi a prietenului nostru Porthos, pe calea isprăvilor noastre din tinereţe ?

— Atunci se cheamă că-mi faci o propunere — spuse Athos.

— Directă şi clară.

— Ca să intrăm din nou în luptă ?

— Da.

— De partea cui şi împotriva cui ? întrebă numaidecît Athos, aţintindu-şi privirea limpede şi binevoitoare asupra gasconului.

— Ei, drace, grăbit mai eşti !

— Şi, mai cu seamă, clar. Ascultă-mă, d'Artagnan. Nu există decît o singură persoană, sau mai curînd o singură cauză căreia un om ca mine ar putea să-i fie folositor : cauza regelui.

— Tocmai — rosti muşchetarul.

— Da. Să ne înţelegem însă — continuă Athos cu seriozitate. În cazul cînd cauza regelui înseamnă pentru tine cauza lui Mazarin, atunci degeaba mai stăm de vorbă.

— Nu susţin asta — răspunse gasconul, încurcat.

— Haide, d'Artagnan — zise Athos — să nu încercăm să ne păcălim unul pe altul : şovăielile şi ocolişurile tale mi-arată lămurit din partea cui vii. Într-adevăr aşa ceva nu se poate striga în gura mare ; şi atunci cînd vrei să mai cîştigi şi pe altul pentru o asemenea cauză, eşti cam plouat şi cam stingherit.

— Ei, dragul meu Athos ! mormăi d'Artagnan.

— Ştii bine — urmă Athos — că nu vorbesc pentru tine, care nu ai pereche între bărbaţii viteji şi îndrăzneţi, îţi vorbesc despre acest italian meschin şi intrigant, despre acest bădăran care jinduieşte la o coroană pe care a şterpelit-o de sub o pernă, despre această secătură care susţine că tabăra lui e tabăra regelui şi care îndrăzneşte să arunce prinţi de sînge regal în temniţă, dar nu îndrăzneşte să-i omoare, aşa cum făcea cardinalul nostru, marele cardinal ; un cămătar care

își cîntărește scuzii de aur și pune dobînzile deoparte, de teamă să nu le piardă în învîrtelile de a doua zi, cu toate că trișează ; în sfîrșit, un ticălos care o chinuie pe regină, după cum spune lumea ; de altfel, cu atît mai rău pentru ea ! Și care de azi în trei luni o să ne ducă la război civil, numai ca să-și păstreze veniturile. Acesta-i stăpînul pe care mi-i propui, d'Artagnan ? Foarte mulțumesc !

— Să mă ierte Dumnezeu, ești mai iute decît erai odinioară, i-o întoarse d'Artagnan. Anii ți-au înfierbîntat sîngele, în loc să-l domolească. Cine îți spune că el este stăpînul meu, pe care vreau să ți-l impun și ție ?

„Drace ! șopti gasconul în sinea lui. Să nu ne dăm pe față taina față de un om atît de pornit."

— Atunci, lămurește-mă, dragă prietene, ce vrei să spui ?

— Ei, Doamne, nimic mai simplu : trăiești pe moșia ta și ți se pare că ești fericit în această aurită mediocritate. Porthos are un venit de cincizeci ori poate șaizeci de mii de livre pe an ; Aramis are întotdeauna cincisprezece ducese care se luptă să cîștige pentru ele inima prelatului, așa cum luptau altădată să cîștige pe cea a mușchetarului : soarta îl răsfață și astăzi ; dar eu ce fac pe lumea asta ? Port zale și centiron de douăzeci de ani, mă țin scai de un grad care nu-mi răsplătește meritele, fără să merg nici înainte, nici înapoi, fără să trăiesc. Într-un cuvînt, sînt ca și mort ! Ei bine, cînd e vorba să mă întorc la viață cît de cît, voi toți îmi spuneți : „Ăsta-i un bădăran, un ticălos nemernic, o secătură, un cărpănos". La naiba ! Sînt de aceeași părere, dar găsiți-mi voi alt stăpîn mai bun sau ajutați-mă să mă căpătuiesc și eu.

Athos rămase pe gînduri cîteva clipe și în acest timp pricepu viclenia lui d'Artagnan, care, după ce mersese prea departe, acum da înapoi, vrînd să-și ascundă jocul. Își dădea seama că propunerile pe care i le făcuse erau reale și că ar fi căpătat lămuriri depline dacă el ar fi vrut să le ia cît de cît în seamă.

„Bun ! își zise el. D'Artagnan e omul lui Mazarin." Din acest moment deveni extrem de prevăzător. La rîndul său, d'Artagnan jucă și el mai strîns ca oricînd.

— Dar, în sfîrșit, te-ai gîndit la ceva ? continuă Athos.

— Fără îndoială. Voiam să vă cer la toți sfatul și părerea cum și ce anume să fac, fiindcă unii fără alții sîntem fără cap și fără picioare.

— Ai dreptate. Mi-ai spus de Porthos : l-ai hotărît cumva să-şi caute norocul ? Doar el şi l-a găsit.

— Şi l-a găsit, fără doar şi poate ; numai că aşa e omul, mereu năzuieşte către altceva.

— Şi ce doreşte Porthos ?

— Să ajungă baron.

— A, adevărat, uitasem — rîse Athos.

„Adevărat ? gîndi d'Artagnan în sinea sa. Dar de unde a aflat-o ? Să fie oare în corespondenţă cu Aramis ? O, de-aş şti asta, aş şti totul !"

Aici convorbirea luă sfîrşit, căci tocmai în clipa aceea intră Raoul. Athos vru să-l mustre cu blîndeţe, dar tînărul era atît de mîhnit, încît contele nu se mai încumetă să o facă şi se grăbi să-l întrebe ce are.

— Nu cumva starea micuţei noastre vecine s-a înrăutăţit ? se interesă d'Artagnan.

— Oh, domnule ! îngăimă Raoul, aproape sugrumat de durere. Căzătura se dovedeşte gravă ; cu toate că nu se vede nimic la picior, doctorul se teme să nu şchiopăteze toată viaţa.

— Ar fi îngrozitor ! zise Athos.

D'Artagnan avea o glumă pe buze, dar, văzînd tulburarea lui Athos faţă de această nenorocire, se stăpîni.

— Oh, domnule — continuă Raoul — mai cu seamă gîndul că eu sînt pricina acestei nenorociri, îmi sfîşie sufletul.

— Cum tu, Raoul ? întrebă Athos.

— Fără îndoială, oare n-a sărit de pe stiva de lemne ca să-mi alerge înainte ?

— Nu-ţi rămîne decît un singur lucru de făcut, dragul meu Raoul, şi anume să-ţi răscumperi greşeala luînd-o de soţie — rosti d'Artagnan.

— Oh, domnule — murmură Raoul — dumneavoastră luaţi în glumă o asemenea nenorocire : asta nu-i frumos !

Şi Raoul, care simţea nevoia să fie singur ca să plîngă în voie, se duse la el în odaie, de unde nu ieşi decît la ceasul prînzului.

Voia bună a celor doi prieteni nu fusese cîtuşi de puţin umbrită de sîcîielile dimineţii ; aşa că mîncară la masă cu mare poftă, uitîndu-se din cînd în cînd la bietul Raoul, care, cu ochii umezi şi cu inima grea, abia se atingea de bucate.

Cînd să isprăvească prînzul, sosiră două scrisori, pe care Athos le citi cu nespusă luare-aminte, fără să se poată stăpîni

a tresări de cîteva ori. D'Artagnan, din capul celălalt al mesei, urmărea totul cu privirea-i pătrunzătoare și jură în sinea lui că recunoaște scrisul mărunt al lui Aramis. Cea de a doua scrisoare era așternută cu un scris de femeie, mare și cam încurcat.

— Ei — se adresă d'Artagnan lui Raoul, văzînd că Athos dorea să rămînă singur, fie ca să răspundă la aceste scrisori, fie ca să cugete asupra lor — — haide să dăm o raită prin sala de arme, asta are să te-ajute să-ți mai uiți amărăciunea.

Tînărul cată din ochi spre Atsos, care răspunse printr-un semn de încuviințare. Trecură amîndoi într-o încăpere scundă, pe ai cărei pereți atîrnau florete, măști, mănuși, pieptare și toate cele trebuincioase pentru scrimă.

— Ei bine ? zise întrebător Athos, un sfert de ceas mai tîrziu, ivindu-se în prag.

— Are de pe acum brațul tău, dragul meu Athos, și dacă ar dobîndi și sîngele rece cu care ești tu dăruit, nu i-aș aduce decît laude...

Tînărul era puțin rușinat. O dată sau de două ori îl atinsese pe d'Artagnan, fie în braț, fie la șold, dar acesta îl nimerise în plin de douăzeci de ori.

În clipa aceea intră pe ușă Charlot, cu o scrisoare foarte urgentă pentru d'Artagnan, sosită printr-un curier. De astă dată fu rîndul lui Athos să-l cerceteze pe furiș. D'Artagnan citi scrisoarea fără să se arate cîtuși de puțin tulburat și apoi, clătinînd ușurel din cap, spuse :

— Uite, iubite prietene, ce înseamnă să slujești în oștire. Și, pe legea mea, ai toată dreptatea să nu te întorci sub arme ; domnul de Tréville s-a îmbolnăvit și compania îmi simte lipsa, așa că s-a zis cu concediul meu.

— Te înapoiezi la Paris ? întrebă Athos cu aprindere.

— Ei, da ! adeveri d'Artagnan. Tu nu te gîndești să vii ?

Athos roși ușor :

— Dacă voi veni, voi fi tare fericit să te văd.

— Ei, Planchet ! strigă d'Artagnan din ușă. În zece minute plecăm : dă ovăz la cai. După aceea se întoarse spre Athos : Mi se pare că-mi lipsește ceva aici și-mi pare foarte rău că trebuie să te părăsesc fără să-l fi văzut pe vrednicul Grimaud.

— Grimaud ! făcu Athos. Adevărat ? Mă și miram că nu întrebi de el. L-am trimis pentru un timp să slujească pe un prieten.

— Oare o să-i înțeleagă semnele ? zise d'Artagnan.

— Nădăjduiesc — răspunse Athos.

Cei doi prieteni se îmbrățișară călduros. D'Artagnan strînse mîna lui Raoul, smulse lui Athos făgăduiala că-l va vizita dacă va veni la Paris, ori îi va scrie în cazul cînd nu va veni, și încălecă. Planchet, veșnic la datorie, se și afla în șa.

— Nu vrei să mergi cu mine ? îl întrebă mușchetarul, rîzînd, pe Raoul. Trec pe la Blois.

Raoul se întoarse spre Athos, care îl reținu cu un semn abia schițat.

— Nu, domnule — răspunse tînărul — rămîn cu domnul conte.

— Atunci, rămîneți amîndoi cu bine, bunii mei prieteni ! spuse d'Artagnan, strîngîndu-le pentru ultima oară mîna. Și Domnul să vă aibă în pază ! Cu vorba asta ne despărțeam întotdeauna pe vremea răposatului cardinal.

Athos îi făcu un semn cu mîna, Raoul o plecăciune și d'Artagnan cu Planchet porniră la drum. Contele îi urmări cu privirea, sprijinindu-și mîna pe umărul tînărului, care crescuse aproape cît și el, dar de îndată ce călărețiii se făcură nevăzuți după zidurile castelului, spuse :

— Raoul, astă-seară plecăm la Paris.

— Cum ? ! murmură tînărul, pălind.

— Te poți duce să saluți din partea mea pe doamna de Saint-Remy și să-ți iei și tu rămas bun. La ora șapte te-aștept aici.

Tînărul se înclină cu o expresie de durere și recunoștință întipărită pe față, apoi se depărtă să pună șaua pe cal.

Cît despre d'Artagnan, abia scăpat de sub ochii gazdei, scosese scrisoarea din buzunar și o citise din nou :

„Întoarce-te numaidecît la Paris.

J. M."

— Scurtă scrisoare ! murmură d'Artagnan. Și dacă n-ar fi avut un *post-scriptum*, poate că n-aș fi priceput nimic, dar, din fericire, are un *post-scriptum*.

Și citi faimosul *post-scriptum*, care îl făcea să dea uitării tonul sec al scrisorii :

„P. S. La Blois treci pe la vistiernicul regelui : spune-i numele și arată-i această scrisoare : vei primi două sute de pistoli".

— Hotărît — glăsui d'Artagnan pentru sine — îmi place proza asta şi cardinalul scrie mai frumos decît aş fi crezut. Haidem, Planchet, să-i facem o vizită domnului vistiernic al regelui şi pe urmă, la drum !

— Spre Paris, domnule ?

— Spre Paris.

Şi amîndoi se avîntară în goana cailor.

XVIII

DOMNUL DE BEAUFORT

Iată ce se petrecuse între timp şi motivele care impuneau întoarcerea lui d'Artagnan la Paris.

Într-o seară, la ceasul cînd toată lumea se retrăsese, pe cînd Mazarin se ducea la regină, aşa cum făcea de obicei, trecînd pe lîngă încăperea corpului de gardă, care avea o uşă ce dădea spre anticamerele sale, auzise larmă de glasuri şi, vrînd să afle ce vorbesc ostaşii, se apropiase cu paşi de lup, după obiceiul său, crăpase uşa şi vîrîse capul înăuntru.

Ostaşii stăteau la taifas.

— Şi eu îţi spun — zicea unul — că dacă Coysel a prezis asta, lucrul e la fel de sigur, ca şi cînd s-ar fi întîmplat. Nu-l cunosc, da' am auzit că nu-i numai astrolog, ci şi vrăjitor.

— La naiba, mă, dacă ţi-e prieten cumva, bagă de seamă să nu-l vîri într-un bocluc.

— Păi cum asta ?

— Fiindcă s-ar putea s-ajungă la judecată.

— Atîta rău ! Azi nu se mai ard vrăjitorii pe rug.

— Nu ? ! Cu toate astea mi se pare că nu-i prea mult de cînd răposatul cardinal l-a pus pe rug pe Urbain Grandier [1]. Ştiu cum a fost mai bine ca oricare altul. Făceam de strajă la rug şi l-a văzut cum se pîrjolea.

[1] Urbain Grandier (1590—1634), preot din Londun acuzat de vrăjitorie de a fi dat în puterea diavolului pe călugăriţele din Londun ; a fost judecat şi apoi ars de viu.

— Urbain Grandier, mă frate, nu era vrăjitor, era un învățat, și asta-i altă căciulă. Urbain Grandier nu prezicea viitorul. El cunoștea trecutul, ceea ce cîteodată e și mai rău.

Mazarin clătină din cap a încuviințare ; dar, vrînd să afle prezicerea despre care era vorba, nu se urni din loc.

— Eu nu spun că Coysel n-ar fi vrăjitor — i-o întoarse celălalt — spun doar că, dacă ar da pe față dinainte o prezicere de-a lui, atunci nu s-ar mai împlini cît lumea.

— De ce ?

— Fără îndoială. Dacă noi doi ne batem în duel și eu îți spun : „Acum îți dau o lovitură în cutare ori în cutare loc", tu ai să te aperi, firește. Ei bine, dacă Coysel spune destul de tare ca să-l audă cardinalul : „În ajunul cutărei zile, cutare întemnițat va scăpa", cardinalul, asta-i la mintea oricui, va lua măsuri ca întemnițatul să nu scape.

— Ei, Doamne ! mormăi un altul, care părea că doarme lungit pe o bancă, dar care în realitate asculta fără să piardă o vorbă. Ei, Doamne, credeți voi că omul poate scăpa de ce-i e sortit ? Dacă sus în cer stă scris că prințul de Beaufort trebuie să scape, atunci prințul de Beaufort are să scape ; toate măsurile de prevedere ale cardinalului n-au să prețuiască nici cît o ceapă degerată.

Mazarin tresări. Era italian, adică superstițios ; înaintă iute pînă în mijlocul ostașilor, care, văzîndu-l, amuțiră.

— Ce spuneți, domnilor ? întrebă el cu aeru-i blajin. Că domnul de Beaufort a evadat, am auzit bine ?

— Oh, nu, monseniore ! glăsui ostașul cel neîncrezător. În clipa de față nici nu-i în stare de așa ceva. Ziceam doar că trebuie să scape.

— Și cine spune asta ?

— Hai, acuma ia-ți povestea de la capăt, Saint-Laurent — se întoarse ostașul spre cel cu care șezuse la taifas.

— Monseniore — zise acesta — pur și simplu le înșiram ce vorbește lumea despre prezicerea unui anume Coysel, care susține că, oricît ar fi de păzit, domnul de Beaufort va scăpa pînă-n ajun de Rusalii.

— Acest Coysel e vreun visător, vreun nebun ? urmă cardinalul, la fel de zîmbitor.

— Nicidecum — răspunse ostașul, îndărătnic în convingerea-i naivă. A prezis multe lucruri care s-au împlinit întocmai, de pildă, că regina va naște un băiat, că domnul de

Coligny va fi răpus în duelul cu ducele de Guise, în sfîrșit, că vicarul va fi numit cardinal. Ei bine, regina a născut un băiat și nu numai atît, dar după doi ani a mai născut unul, iar domnul de Coligny a fost ucis.

— Da — rosti Mazarin — dar vicarul încă nu e cardinal.

— Nu, monseniore — încuviință ostașul — dar o să fie.

Mazarin făcu o strîmbătură, care voia să spună: „Nu poartă încă pălăria roșie de cardinal". Apoi adăugă:

— Prin urmare, după părerea ta, prietene, domnul de Beaufort trebuie să scape.

— Sînt atît de pătruns de adevărul acestor spuse, monseniore — zise ostașul — încît, dacă Eminența Voastră mi-ar oferi în clipa de față locul domnului de Chavigny, adică locul de guvernator la Vincennes, n-aș primi în ruptul capului. A, a doua zi după Rusalii ar fi altceva.

Nimic nu convinge mai mult ca o neclintită convingere i ea are înrîurire chiar și asupra celor neîncrezători; și Mazarin, departe de a fi neîncrezător, am spus că era superstițios. Drept urmare, plecă de acolo tare îngîndurat.

— Cărpănosul! mormăi un ostaș rezemat de perete. Măi Saint-Laurent, ăsta se preface că nu crede în vrăjitorul tău, numai ca să nu-ți dea nimic drept răsplată; da' nici n-o să ajungă bine în cabinet la el, și-o să se grăbească să tragă foloase de pe urma spuselor tale.

Într-adevăr, în loc să-și continue calea spre camera reginei, Mazarin se întoarse în cabinetul lui și, chemîndu-l pe Bernouin, îi porunci ca a doua zi în zori să trimită după ofițerul care îl supraveghea pe domnul de Beaufort și să fie trezit de îndată ce acesta va sosi.

Nu mai încăpea nici o îndoială, ostașul acela din gardă pusese degetul pe rana cea mai dureroasă a cardinalului. De cinci ani încheiați, de cînd domnul de Beaufort se afla în temniță, nu era zi în care Mazarin să nu cugete că dintr-o clipă în alta are să scape de acolo. Era cu neputință să ții închis toată viața pe un nepot al lui Henric al IV-lea, mai ales cînd acest nepot al lui Henric al IV-lea avea abia treizeci de ani. Dar, în orice chip ar fi scăpat din temniță, cîtă ură trebuie să fi strîns el în captivitate împotriva celui căruia i-o datora; care îl azvîrlise în temniță pe cînd era bogat, viteaz, plin de glorie, iubit de femei și temut de cei din jur, răpindu-i cei mai frumoși ani din viață, căci a trăi după gratii

nu înseamnă să trăiești ! În acest timp, Mazarin îndoi paza asupra domnului de Beaufort. Numai că era asemenea avarului din poveste, care nu putea să închidă ochii lîngă comoara lui. Adesea, noaptea tresărea de groază, visînd că domnul de Beaufort a scăpat. Atunci cerea vești despre el și de fiece dată auzea cu durere că întemnițatul juca, bea, cînta, ceea ce era minunat ; dar că, în timp ce juca, bea și cînta, se întrerupea mereu să jure că Mazarin are să-i plătească scump pentru toată această viață de petrecere pe care îl silea să și-o încropească la Vincennes.

Gîndul acesta nu-i dăduse pace ministrului nici în somn, astfel că, la șapte dimineața, cînd Bernouin intră să-l trezească, cea dintîi vorbă a lui fu următoarea :

— Ei, ce e ? Domnul de Beaufort a scăpat cumva de la Vincennes ?

— Nu cred, monseniore — rosti Bernouin, al cărui calm oficial nu se dezmințea niciodată. Oricum, veți avea vești îndată, căci ofițerul La Ramée, după care am trimis de dimineață la Vincennes, se află aici și așteaptă ordinele Eminenței Voastre.

— Deschide și adu-l aici — zise Mazarin — potrivindu-și astfel pernele încît să-l poată primi stînd în pat.

Ofițerul intră. Era un vlăjgan voinic, cu fața bucălată și prietenoasă. Avea un aer liniștit, care îl îngrijoră pe Mazarin.

— Ticălosul ăsta mi se pare un nătărău — murmură el pentru sine.

La Ramée aștepta tăcut, în picioare, lîngă ușă.

— Apropie-te, domnule — zise Mazarin.

Ofițerul se supuse.

— Știi ce se vorbește pe aici ? continuă cardinalul.

— Nu, monseniore.

— Ei bine, se vorbește că domnul Beaufort va scăpa de la Vincennes, dacă n-a și scăpat cumva.

Pe chipul ofițerului se întipări cea mai adîncă uimire. În aceeași clipă își holbă ochii lui mici și căscă o gură cît o șură, ca să guste mai bine gluma pe care Eminența Sa îi făcea cinstea să i-o adreseze, apoi, nemaifiind în stare să rămînă serios față de o asemenea presupunere, izbucni în rîs, și rîdea scuturîndu-se tot, ca de friguri.

Mazarin fu încîntat de această ieșire cam nelalocul ei, totuși își păstră aerul grav. După ce La Ramée se sătură de

rîs și se șterse la ochi, socoti că e timpul să vorbească și să-și ceară iertare pentru veselia lui lipsită de bună-cuviință.

— Să scape, monseniore ? ! zise el. Să scape ? ! Dar Eminența Voastră nu știe unde se află închis domnul de Beaufort ?

— Ba da, domnule, în turnul de la Vincennes, știu.

— Întocmai, monseniore, într-o încăpere cu zidurile groase de șapte picioare și cu gratii în cruce la ferestre, groase cît brațul.

— Domnule — rosti Mazarin — cu răbdare străpungi orice ziduri și, cu un arc de ceasornic, tai orice fel de gratii.

— Asta înseamnă că monseniorul uită că-l păzesc opt oameni, patru la ușă, patru chiar cu el în odaie, și că oamenii aceștia nu-l părăsesc nici o clipă.

— Dar iese din odaie, bate mingea !

— Monseniore, acestea sînt lucruri îngăduite întemnițaților. Totuși, dacă Eminența Voastră dorește, va fi lipsit de ele.

— Nu, nicidecum — zise Mazarin, temîndu-se că, dacă l-ar lipsi de aceste plăceri și dacă ar scăpa vreodată de la Vincennes, prizonierul său ar fi mai pornit împotrivă-i. Vreau să știu doar cine îi ține tovărășie la joc ?

— Ofițerul de gardă, monseniore, ori chiar eu însumi, ori alți întemnițați.

— Dar în timpul jocului nu cumva se apropie de ziduri ?

— Monseniore, oare Eminența Voastră nu cunoaște aceste ziduri ? Zidurile au șaizeci de picioare înălțime și mă îndoiesc ca domnul de Beaufort să fie atît de sătul de viață, încît să vrea să-și rupă gîtul sărind de la o asemenea înălțime.

— Hm ! făcu cardinalul, care începea să se liniștească. Așadar, ce crezi dumneata, dragă domnule La Ramée ?...

— Că dacă domnul de Beaufort nu găsește un mijloc să se preschimbe în pasăre, eu răspund de el.

— Ia aminte, mergi prea departe — îl preveni Mazarin. Domnul de Beaufort a spus ostașilor care l-au dus la Vincennes că s-a gîndit adesea la cazul cînd va fi întemnițat și că, în acest caz, are la îndemînă patruzeci de mijloace de evadare.

— Monseniore — răspunse La Ramée — dacă între aceste patruzeci ar fi fost măcar unul bun, ar fi scăpat de mult.

„Haide-haide, nu-i atît de nătărău cum credeam" — murmură Mazarin.

— De altfel, monseniorul uită că domnul de Chavigny e guvernator la Vincennes — continuă La Ramée — şi că domnul de Chavigny nu se numără printre prietenii domnului de Beaufort.

— Da, dar domnul de Chavigny lipseşte uneori

— Atunci cînd lipseşte, sînt eu acolo.

— Dar cînd lipseşti şi dumneata ?

— Oh, cînd lipsesc eu, las în loc un flăcău care vrea să ajungă ofiţer al maiestăţii sale şi care, vă asigur, îşi face datoria aşa cum trebuie. De trei săptămîni de cînd l-am luat pe lîngă mine, doar pentru un singur lucru l-aş putea mustra, anume că se poartă prea aspru cu întemniţatul.

— Şi cine-i acest cerber ? întrebă Mazarin.

— Un oarecare Grimaud, monseniore.

— Ce făcea înainte să-l ici dumneata la Vincennes ?

— Trăia pe undeva în provincie ; după cîte mi-a spus cel care mi l-a recomandat ; a făcut pe acolo o boacănă din pricina necugetării sale şi cred că n-are de ce să fie supărat ştiindu-se la adăpost sub uniforma regelui.

— Şi cine ţi l-a recomandat ?

— Intendentul ducelui de Grammont.

— Atunci, socoteşti că putem avea încredere în el ?

— Ca în mine însumi, monseniore.

— Nu-i unul căruia îi place să trăncănească ?

— Doamne Isuse ! Multă vreme l-am crezut mut, monseniore, fiindcă vorbeşte doar prin semne. Se pare că fostul stăpîn l-a strunit aşa.

— Ei bine, atunci spune-i, scumpe domnule La Ramée — rosti cardinalul — că dacă se dovedeşte un paznic credincios şi de nădejde, o să închidem ochii asupra poveştii aceleia din provincie, o să-i dăm o uniformă care-l va face respectat, iar în buzunarele acestei uniforme va găsi şi vreo cîţiva pistoli, ca să bea în sănătatea regelui.

Mazarin se arăta foarte darnic în făgăduieli : era tocmai opusul acelui vrednic Grimaud, pe care îl lăuda La Ramée, căci el vorbea puţin şi punea multe la cale.

Cardinalul îi mai puse lui La Ramée o mulţime de întrebări asupra întemniţatului, vrînd să afle cum e hrănit, cum trăieşte şi cum doarme, iar răspunsurile acestuia fură atît de

mulțumitoare, încît era aproape liniștit cînd îi spuse că poate să plece.

Apoi, pentru că era nouă dimineața, se sculă, se parfumă, se îmbrăcă și se duse la regină, ca să-i împărtășească motivele pentru care nu a trecut să o vadă. Regina, care nu se temea cu nimic mai puțin de domnul de Beaufort, cel temut de însuși cardinalul, și care era aproape tot atît de superstițioasă ca și el, îl puse să repete cuvînt cu cuvînt toate făgăduielile făcute de La Ramée și toate laudele privitoare la ajutorul său. Și după ce cardinalul sfîrși, ea murmură :

— Vai, domnule ! De ce nu avem cîte un Grimaud pe lîngă fiecare prinț !

— Răbdare — rosti Mazarin, cu zîmbetu-i de italian. Poate că o să ajungem și la asta într-o zi ; dar pînă atunci...

— Ei bine, pînă atunci ?

— Voi lua măsurile mele de prevedere.

Și scrisese pe loc lui d'Artagnan să se înapoieze în mare grabă.

XIX

CUM ÎȘI PETRECEA VREMEA PRINȚUL DE BEAUFORT ÎN TURNUL DE LA VINCENNES

Întemnițatul care îl speria pînă într-atît pe cardinal și ale cărui mijloace de evadare tulburau liniștea întregii curți nu bănuia cîtuși de puțin toată această spaimă ce cuprinsese Palatul Regal din pricina lui. Se vedea păzit cu atîta strășnicie, încît își dăduse seama de zădărnicia oricărei încercări de evadare ; toată răzbunarea lui se mărginea la cît mai multe blesteme și ocări la adresa lui Mazarin. Se apucase chiar să alcătuiască și unele cuplete, dar se lăsase repede păgubaș. Într-adevăr, domnul de Beaufort, pe lîngă faptul că cerul nu-l înzestrase cu darul versurilor, nu se exprima de obicei nici

în proză decît cu mare caznă. Din pricina aceasta, Blot, un cupletist din acea vreme, zicea despre el :

În luptă fulgeră și tună
De vîră spaima în dușman,
Dar cînd grăiește, nu-i a bună.
Ai și văzut că-i gogoman.

Gaston la vorbă-i meșter mare
De parcă-i pică tot din cer.
De ce Beaufort ăst dar nu-l are ?
De ce Gaston nu-i braț de fier ?

După această deslușire înțelege oricine de ce întemnițatul se mărginea la ocări și la blesteme.

Ducele de Beaufort era nepot al lui Henric al IV-lea și al Gabriellei d'Estrées, tot atît de bun, de viteaz, de mîndru și, mai ales, tot atît de gascon ca și bunicul său, dar mult mai puțin învățat. După ce fusese o bucată de vreme, la moartea regelui Ludovic al XIII-lea, favoritul, omul de încredere, într-un cuvînt primul la curte, într-o bună zi trebuise să cedeze locul lui Mazarin și se văzuse al doilea ; și a doua zi, avînd nesăbuința să se supere de această schimbare și neprevederea să și spună acest lucru, regina poruncise să fie arestat și dus la Vincennes, de către același Guitaut pe care l-am cunoscut la începutul povestirii de față și pe care vom avea prilejul să-l mai întîlnim. Bineînțeles, cine spune regina spune Mazarin. În felul acesta, pe lîngă că scăpaseră de prezența și de pretențiile lui, nu trebuiau nici să mai țină seama de el, oricît îl îndrăgea poporul, și astfel, de cinci ani prințul își ducea viața într-o încăpere foarte puțin regală, în turnul de la Vincennes.

Acest răstimp, care ar fi cumințit pe oricine în felul de a judeca lucrurile, afară doar de domnul de Beaufort, trecuse fără să săvîrșească nici o schimbare în mintea sa. Un altul s-ar fi gîndit, într-adevăr, că, dacă n-ar fi ajuns să-l înfrunte pe cardinal, să disprețuiască prinții și să purceadă singur la drum, fără alți acoliți, ca și acei visători pe chipul cărora citești că-și fac iluzii deșarte — după cum spune cardinalul de Retz — și-ar fi cîștigat, de cinci ani încoace, fie libertatea, fie prieteni care să-l apere. Asemenea păreri nu-și făcuseră

loc pesemne nici de leac în cugetul prințului, căruia lunga-i ședere dinapoia gratiilor îi sporise și mai mult îndărătnicia, și cardinalul primea în fiece zi despre el vești cum nu se poate mai neplăcute pentru Eminența Sa.

După ce dăduse greș cu poezia, domnul de Beaufort se apucase de pictură. Desena cu cărbune mutra cardinalului și, cum talentu-i destul de mediocru în această artă nu-i îngăduia să ajungă la o prea mare asemănare, vrînd să împrăștie orice îndoială asupra chipului zugrăvit, scria dedesubt: *„Ritratto dell' illustrissimo facchino Mazarini"* [1]. Prevenit, domnul de Chavigny făcu o vizită ducelui și-l rugă să găsească un alt fel de a-și petrece timpul, ori cel puțin să deseneze, fără să mai adauge și explicații. A doua zi, pereții erau plini de chipuri și de explicații. Domnul de Beaufort, ca toți întemnițații de altfel, semăna grozav cu copiii, care se încăpățînează să facă numai ce n-au voie.

Domnul de Chavigny fu prevenit și despre această puzderie de chipuri în profil. Domnul de Beaufort, care nu se simțea prea sigur pe sine ca să încerce a desena un chip văzut din față, își transformase odaia într-o adevărată sală de expoziție. De astă dată, guvernatorul nu spuse nimic ; dar într-una din zile, cînd domnul de Beaufort se juca cu mingea, porunci să se șteargă cu buretele toate desenele și să se văruiască pereții.

Domnul de Beaufort mulțumi domnului de Chavigny pentru bunătatea de a-i oferi iarăși putința să deseneze pe „pînze noi" ; de astă dată împărți pereții odăii, sortind fiecare cadru cîte unei împrejurări din viața lui Mazarin.

Cel dintîi trebuia să înfățișeze pe preailustra secătură Mazarin primind o bătaie zdravănă de la cardinalul Bentivoglio, în casa căruia fusese servitor. În cel de al doilea, preailustra secătură Mazarin juca rolul lui Ignațiu de Loyola [2], în tragedia cu același nume. În cel de al treilea, preailustra secătură Mazarin fura locul de prim-ministru domnului de Chavigny, care era încredințat că l-a și dobîndit pentru sine. În sfîrșit, în cel de al patrulea, preailustra secătură Mazarin nu voia să-i dea cearșafuri curate lui Laporte, valetul lui Ludovic al XIV-lea, zicînd că pentru un rege al Franței e destul dacă i se schimbă așternutul o dată la trei luni.

[1] Portretul preailustrei secături Mazarin (în limba italiană în text).
[2] Ignațiu de Loyola (1491—1556), fondator al ordinului iezuiților, autor al unei lucrări intitulată „Exerciții spirituale".

Erau compoziţii vaste, care întreceau în chip neîndoielnic talentul întemniţatului ; din pricina asta se mulţumise doar să tragă cadrul şi să scrie sub fiecare cîteva cuvinte lămuritoare.

Dar cadrele şi inscripţiile sale izbutiră să trezească nemulţumirea domnului de Chavigny, care îl preveni pe domnul de Beaufort că, dacă nu va renunţa la aceste tablouri plănuite, atunci nu-i va lăsa nimic ca să le poată duce la bun sfîrşit. Domnul de Beaufort răspunse că, de vreme ce i se răpea posibilitatea să-şi facă un nume în oştire, el voia să-şi facă unul în pictură şi, cum nu putea să fie un Bayard [1] sau un Trivulce [2], ţinea să devină un Michelangelo sau un Rafael.

Într-una din zile, pe cînd domnul de Beaufort se plimba prin curtea închisorii, i se luă focul din vatră, tăciunii o dată cu focul, cenuşa o dată cu tăciunii, astfel că la întoarcere nu mai găsi nimic care să-i poată sluji drept creion.

Domnul de Beaufort înjură, făcu o gălăgie nemaipomenită, urlă cît îl ţinea gura, zicînd că vor să-l lase să moară de frig şi de umezeală, aşa cum muriseră Puylaurens, mareşalul Ornano [3] şi marele stareţ al Vendômei, la care domnul de Chavigny răspunse că n-avea decît să-şi dea cuvîntul de cinste că va renunţa să mai deseneze ori să făgăduiască măcar că nu va mai face tablouri istorice, şi numaidecît va primi lemne şi tot ce-i trebuie ca să aprindă focul. Domnul de Beaufort nu vroi să-şi dea cuvîntul şi rămase fără căldură tot restul iernii.

Mai mult, în timpul uneia din plimbările sale, se răzuiră inscripţiile de pe pereţi şi odaia deveni iarăşi curată, fără urmă de mîzgălitură.

Atunci, domnul de Beaufort cumpără de la un paznic un cîine numit Pistache ; cum nimic nu se împotrivea ca întemniţaţii să aibă un cîine, domnul de Chavigny încuviinţă ca Pistache să-şi schimbe stăpînul. Domnul de Beaufort rămînea uneori ceasuri întregi închis cu cîinele în odaie. Era lesne de

---

[1] Bayard (Pierre Du Terrail) (1473—1524), căpitan francez, devenit celebru în urma războaielor lui Carol al VIII-lea, Ludovic al XII-lea şi Francisc I. Curajul şi vitejia sa i-au adus porecla de „Cavalerul fără teamă şi fără prihană".

[2] Trivulce (Jean Jacques) (1448—1518), mareşal al Franţei, unul dintre cei mai iscusiţi generali ai lui Ludovic al XII-lea.

[3] Alphonse d'Ornano (1548—1610), mareşal al Franţei, unul dintre cei mai de frunte ofiţeri ai lui Henric al IV-lea.

bănuit că întemnițatul folosea acest timp ca să-l dreseze pe Pistache, dar nimeni nu știa cam ce anume ținea să-l învețe. Într-o bună zi, Pistache se dovedi îndeajuns de bine dresat. Domnul de Beaufort pofti pe domnul de Chavigny și pe ofițerii de la Vincennes la o mare reprezentație în camera sa. Invitații sosiră ; încăperea era luminată de lumînări, atîtea cîte putuse procura domnul de Beaufort. Ciinele urma să arate ce știe.

Întemnițatul, cu o bucată de tencuială desprinsă din zid, trăsese pe jos, în mijlocul odăii, o linie lungă, albă, ca o coardă întinsă. La cea dintîi poruncă a stăpînului, Pistache se așează pe această linie, se ridică pe labele dinapoi și, ținînd între labele dinainte o nuia de scuturat hainele, păși în lungul liniei, cumpănindu-se în fel și chip, aidoma unui dansator pe sîrmă ; apoi, după ce merse de două-trei ori de la un capăt la altul al liniei, înainte și înapoi, aduse nuiaua domnului de Beaufort și luă totul de la început, de astă dată fără nuiaua ce-i slujea de cumpănă.

Aplauzele copleșiră pe inteligentul Pistache. Spectacolul era alcătuit din trei părți : prima parte luînd sfîrșit, se trecu la cea de a doua.

Mai întîi, ciinele trebuia să spună cît e ceasul. Domnul de Chavigny scoase ceasornicul și i-l arătă lui Pistache : era șase și jumătate. Pistache ridică și lăsă laba de șase ori la rînd, iar a șaptea oară rămase cu laba în aer. Cu neputință un răspuns mai lămurit, nici un cadran solar n-ar fi răspuns mai bine : cum știe oricine, cadranul solar are cusurul că nu arată ora decît atîta vreme cît nu se ascunde soarele.

Apoi trebuia să recunoască în fața tuturor pe temnicerul cel mai bun din toate închisorile Franței. Ciinele înconjură de trei ori adunarea și după aceea se culcă în chipul cel mai cuviincios la picioarele domnului de Chavigny. Domnul de Chavigny se străduí să se arate încîntat de această glumă și rîse cam acru. După cîteva clipe își mușcă buzele și încruntă din sprîncene.

În sfîrșit, domnul de Beaufort îi puse lui Pistache o întrebare foarte greu de dezlegat, și anume : cine era cel mai mare tîlhar din lume ? De astă dată, Pistache făcu înconjurul odăii, fără să se oprească însă în fața nimănui și, ducîndu-se la ușă, se apucă să schelălăie și să rîcîie cu ghearele.

— Iată, domnilor — rosti prințul — acest câine vrednic nu găsește aici ceea ce i-am cerut și vrea să caute afară. Dar fiți liniștiți, asta nu o să vă lipsească de răspunsul lui. Pistache, prietene — continuă prințul — vino încoace ! Câinele se supuse și prințul urmă : Cel mai mare tîlhar din lume e oare Le Camus, secretarul regelui, care a venit la Paris cu douăzeci de livre și astăzi are zece milioane ?

Câinele clătină din cap în semn că nu.

— Atunci — zise prințul — e oare ministrul de finanțe d'Emery, care, atunci cînd și-a însurat fiul, pe domnul Thoré, i-a dăruit un venit de trei mii livre pe an și un palat pe lîngă care palatul Tuileries pare un bordei, iar Luvru o cocioabă ?

Câinele dădu din cap a împotrivire.

— Nici el nu este — reluă prințul. Ei, să ne gîndim bine : n-o fi cumva l'illustrissimo facchino Mazarini di Piscina, ia spune ?

Câinele dădu din cap cu disperare de vreo opt-zece ori la rînd, în semn de încuviințare.

— Domnilor, vedeți singuri — zise domnul de Beaufort către cei de față, care de astă dată nu se încumetară nici măcar să zîmbească. L'illustrissimo facchino Mazarini di Piscina e cel mai mare tîlhar din lume; cel puțin așa spune Pistache. Să trecem acum la altceva. Domnilor — glăsui prințul de Beaufort, folosindu-se de tăcerea deplină așternută pentru a începe cea de a treia parte a programului — vă aduceți aminte că ducele de Guise învățase toți câinii din Paris să facă tumbe pentru domnișoara de Pons, pe care o proclamase frumoasa frumoaselor ! Ei bine, domnilor, asta nu înseamnă nimic, fiindcă toți acești câini se supuneau mașinal, habar n-aveau să facă vreo disidență (domnul de Beaufort voia să spună: diferență) între cei ce meritau și cei care nu meritau osteneala lor. Pistache vă va arăta, dumneavoastră ca și domnului guvernator, că e cu mult deasupra semenilor săi. Domnule de Chavigny, fiți bun și dați-mi bastonul dumneavoastră.

Domnul de Chavigny îi întinse domnului de Beaufort bastonul. Acesta îl ținu orizontal, cam la un picior deasupra podelei.

— Pistache, prietene — vorbi el — fă-mi plăcerea și sări pentru doamna de Montbazon.

Toată lumea pufni în rîs: se știa că în clipa arestării, domnul de Beaufort era amantul recunoscut al doamnei de Montbazon.

Pistache, fără să facă nazuri, sări bucuros peste baston.

— Hm! mormăi domnul de Chavigny. Mi se pare că Pistache nu se deosebește cu nimic de semenii săi atunci cînd săreau pentru domnișoara de Pons.

— Răbdare — spuse prințul. Pistache, prietene, sări pentru regină.

Și ridică bastonul cu vreo șase degete mai sus. Cîinele sări îndată, plin de bună-cuviință.

— Pistache, prietene — urmă prințul, ridicînd bastonul cu vreo zece degete mai sus — sări pentru rege.

Cîinele își făcu vînt și, în ciuda înălțimii, trecu cu aceeași ușurință pe deasupra bastonului.

— Și acum, luați aminte — îi preveni domnul de Beaufort, lăsînd bastonul pînă aproape de podea. Pistache, prietene, sări pentru l'illustrissimo facchino Mazarini di Piscina.

Cîinele se întoarse cu coada la baston.

— Ei, ce-i asta? făcu domnul de Beaufort, descriind cu bastonul o jumătate de cerc și purtîndu-l de la coadă la botul cîinelui, astfel ca să-l vadă din nou. Sări odată, domnule Pistache!

Numai că Pistache se întoarse cu coada la baston, ca și întîia oară.

Domnul de Beaufort repetă mișcarea și îndemnul de adineauri, dar Pistache ajunsese la capătul răbdării, căci se aruncă plin de furie asupra bastonului și, smulgîndu-l din mîinile prințului, îl sfărîmă între dinți. Domnul de Beaufort îi luă amîndouă bucățile din gură și le întinse domnului de Chavigny cu cea mai mare seriozitate, cerîndu-i stăruitor iertare și adăugînd că petrecerea din acea seară a luat sfîrșit; dar, dacă are bunăvoință, să-l viziteze din nou peste trei luni, căci Pistache va învăța pînă atunci și alte lucruri.

După trei zile, Pistache fu otrăvit.

Căutară vinovatul, numai că, după cum lesne se poate ghici, vinovatul rămase necunoscut. Domnul de Beaufort se îngriji să fie așezat într-un mormînt, pe piatra căruia stătea scris: „Aici zace Pistache, unul dintre cei mai inteligenți cîini din cîți au fost vreodată".

Nimeni nu putea să spună nimic față de aceste cuvinte de laudă; și domnul de Chavigny nu avu motiv să-l împiedice.

În schimb, prințul începu atunci să strige în gura mare că au încercat pe seama cîinelui otrava de care plănuiau să se slujească împotriva lui și, într-o zi, după masa de seară, se trînti în pat, plîngîndu-se de dureri în pîntece și susținînd că Mazarin a poruncit să fie otrăvit. Această nouă năzbîtie ajunse la urechile cardinalului și-l îngrozi. Turnul de la Vincennes era socotit foarte dăunător sănătății: doamna de Rambouillet spusese că odaia în care s-au sfîrșit Puylaurens, mareșalul Ornano și marele stareț al Vendômei e otravă curată, și vorba ajunsese de pomină. Din pricina asta porunci ca întemnițatul să nu pună nimic în gură pînă nu i se gustă vinul și mîncarea. Și atunci încredințară lui La Ramée sarcina aceasta.

Totuși, domnul de Chavigny nu-i ierta prințului necuviințele pe care nevinovatul Pistache le și ispășise. Domnul de Chavigny era unul dintre oamenii răposatului cardinal, se zicea chiar că e fiul său; așa că se pricepea un pic la tiranie: căută să-i dea prilej de ceartă domnului de Beaufort, îi luă cuțitele de fier și furculițele de argint pe care i le lăsase pînă atunci, dîndu-i în schimb cuțite de argint și furculițe de lemn. Domnul de Beaufort nu întîrzie să se plîngă de asta; domnul de Chavigny îi trimise vorbă că, după cum a aflat, cardinalul spusese doamnei de Vendôme că fiul ei va rămîne pentru toată viața în turnul de la Vincennes, și s-a temut să nu-i treacă prin minte să se omoare la auzul cumplitei vești. Cincisprezece zile mai tîrziu, domnul de Beaufort găsi două șiruri de copăcei cît degetul sădiți pe marginile drumului care ducea la locul unde jucau mingea; întrebă ce era cu ei și i se răspunse că au fost sădiți pentru el, ca să aibă umbră într-o bună zi. În sfîrșit, într-o dimineață, grădinarul veni să-l caute și, cu aerul că ține să-i facă o plăcere, îl vesti că se duce să semene pentru el cîteva brazde de sparanghel. Or, toată lumea știe, sparanghelul semănat astăzi se culege după patru ani, iar pe atunci, cînd grădinăritul era abia la început, poate și cinci ani. Atîta grijă îl scoase din fire pe domnul de Beaufort.

Drept urmare, cugetă că ar fi timpul să recurgă la unul din cele patruzeci de mijloace de evadare ce-i stăteau la în-

demînă, şi încercă întîi pe cel mai simplu, adică să-l cumpere pe La Ramée, dar acesta plătise o mie cinci sute de scuzi pentru slujba sa şi ţinea la ea ca la ochii din cap. De aceea, în loc să primească propunerile întemniţatului, alergă să-l prevină pe domnul de Chavigny; domnul de Chavigny postă numaidecît opt oameni în odaia prinţului, îndoi numărul santinelelor şi întrei numărul posturilor de pază. Din acea clipă, prinţul nu se mai putu mişca decît ca regii, la teatru, pe scenă, cu patru oameni în faţă şi patru în spate, fără să-i mai punem la socoteală pe cei care închideau alaiul.

La început, domnul de Beaufort făcu mare haz de aceste măsuri severe, care îi mai alungau plictiseala. Şi repetă pînă îl duru gura : „Asta îmi place, mă *înveliseşte*". (Domnul de Beaufort voia să spună: mă înveseleşte, dar ştim că se exprima adeseori anapoda.) Apoi adăugă: „De altfel, dacă aş vrea să scap de cinstea pe care mi-o faceţi, mai am încă treizeci şi nouă de mijloace de evadare la îndemînă".

Curînd însă, totul ajunse să-l sîcîie grozav. Din fanfaronadă, se ţinu tare şase luni, dar după aceea, văzînd mereu opt oameni aşezîndu-se atunci cînd se aşeza el şi ridicîndu-se o dată cu el, începu să încrunte din sprîncene şi să ţină socoteala zilelor.

Această nouă persecuţie avu darul să stîrnească o nouă pornire de ură împotriva lui Mazarin. Prinţul înjura de dimineaţa pînă seara, spunînd că are să facă tocană de urechi mazarineşti. Şi-l băgă în sperieţi: cardinalul, care ştia tot ce se petrecea la Vincennes, îşi înfunda fără voie pălăria-i roşie pe cap, de-i ajungea pînă la bărbie.

Într-una din zile, domnul de Beaufort adună ostaşii ce-l păzeau şi, în ciuda eaznei cu care se exprima şi care devenise proverbială, le ţinu următoarea cuvîntare, ce-i drept, dinainte pregătită:

— Domnilor — începu el — veţi îngădui ca un nepot al vrednicului rege Henric al IV-lea să fie supus la ocări şi *silinţe* (el voia să spună: umilinţe). Pe toţi dracii, vorba lui bunicu-meu, eu aproape c-am domnit la Paris! Am vegheat cîndva asupra regelui şi a unchiului său, prinţul. Regina mă răsfăţa pe atunci şi mă numea cel mai de vază om din regat. Domnilor, scoteţi-mă de aici: mă duc la Luvru şi-l strîng de gît pe Mazarin; voi veţi fi garda mea, am să vă fac pe toţi

ofițeri și-am să vă umplu de bani. Pe toți dracii, ce mai stați!

Dar oricît de mișcătoare ar fi fost, cuvîntarea nepotului lui Henric al IV-lea nu înduioșă aceste inimi de piatră. Nimeni nu se clinti din loc, și domnul de Beaufort, văzînd asta, le spuse că sînt cu toții niște ticăloși, făcîndu-și-i astfel dușmani aprigi.

Cîteodată, cînd domnul de Chavigny venea să-l vadă, ceea ce își amintea de două-trei ori pe săptămînă, prințul se folosea de acest prilej ca să-l amenințe.

— Ce-ai face dumneata, domnule — îi spunea el — dacă într-o bună zi ai vedea apărînd o armată de parizieni, înarmați pînă în dinți, care ar veni să mă scape?

— Monseniore — răspunse domnul de Chavigny, înclinîndu-se adînc în fața prințului — sus, pe metereze, am douăzeci de tunuri și, în întărituri, am pulbere pentru treizeci de mii de lovituri. Aș pune tunurile pe ei.

— Da, dar după aceste treizeci de mii de lovituri, ei ar cuceri turnul, și turnul odată cucerit, aș fi silit să-i las să te spînzure, ceea ce, desigur, m-ar mîhni nespus.

Și, la rîndul său, prințul se înclină în fața domnului de Chavigny cu cea mai mare politețe.

— În schimb, monseniore — urmă domnul de Chavigny — cînd cel dintîi neisprăvit dintr-ăștia ar trece pragul temniței ori ar pune piciorul pe întărituri, eu aș fi silit, spre marea mea părere de rău, să vă răpun cu mîna mea, întrucît mi-ați fost dat în special mie în seamă și trebuie să vă predau mort sau viu.

Și făcu o nouă plecăciune alteței sale.

— Da — replică domnul de Beaufort — dar cum e neîndoios că acești oameni de ispravă n-au să vină aici decît abia după ce l-au spînzurat pe domnul Giulio Mazarini, te-ai feri ca de foc să ridici mîna asupra mea și m-ai lăsa în viață, de teamă ca parizienii să nu te lege de cozile a patru cai, lucru mult mai neplăcut decît spînzurătoarea, nici vorbă.

Aceste glume dulci-acrișoare continuau astfel zece minute, un sfert de ceas, douăzeci de minute cel mult, dar de fiece dată sfîrșeau în chipul următor: domnul de Chavigny, întorcîndu-se spre ușă, striga:

— Hei, La Ramée!

Aceasta intra îndată.

— La Ramée — zicea domnul de Chavigny — ți-l dau în seamă în chip deosebit pe domnul de Beaufort: poartă-te față de dînsul cu tot respectul cuvenit rangului și numelui său și, în acest scop, nu-l pierde o clipă din ochi.

Apoi pleca salutîndu-l pe domnul de Beaufort cu o politețe plină de ironie, care îl făcea să turbeze de furie.

La Ramée devenise astfel comeseanul ducelui, un paznic veșnic prezent, umbra lui, dar, trebuie spus, tovărășia lui la Ramée, om de viață, băutor vestit, mare jucător de minge și băiat bun, la urma urmei, căruia domnul de Beaufort nu-i găsea decît un singur cusur, anume că nu se lăsa cumpărat, se dovedi pentru duce mai curînd un prilej de petrecere decît de plictiseală.

Din nefericire, nu tot astfel stăteau lucrurile și pentru jupîn La Ramee, și cu toate că prețuia oarecum cinstea de a fi închis împreună cu un om atît de însemnat, plăcerea de a vieți în preajma nepotului lui Henric al IV-lea nu se asemuia cu aceea pe care ar fi simțit-o ducîndu-se din cînd în cînd să-și vadă familia.

Poți fi un strașnic slujitor al regelui și în același timp un bun soț și părinte. Or, jupîn la Ramée își iubea nespus nevasta și copiii, pe care se mulțumea să-i zărească de pe culmea meterezelor, atunci cînd veneau să se plimbe de cealaltă parte a șanțurilor, anume ca să-i dăruiască această mîngîiere părintească și conjugală; hotărît asta însemna prea puțin pentru el, și La Ramée simțea că voioșia-i obișnuită, pe care o socotise drept cauza sănătății sale, fără să cugete că, dimpotrivă, nu era poate decît urmarea firească a acesteia, n-are să țină piept prea multă vreme unor asemenea condiții de viață. Această convingere nu făcu decît să se întărească în mintea sa, cînd, treptat-treptat, relațiile dintre domnul de Beaufort și domnul Chavigny înăsprindu-se din ce în ce mai mult, cei doi încetară să se mai vadă. La Ramée simți atunci că răspunderea apasă și mai greu pe capul lui, și cum pe bună dreptate, potrivit motivelor arătate, căuta o ușurare, primi foarte bucuros propunerea prietenului său, intendentul mareșalului de Grammont, de a-i da un ajutor; vorbise numaidecît despre asta cu domnul de Chavigny, care spusese că nu are nimic împotrivă, cu condiția ca omul să-i fie pe plac.

Socotim cu totul de prisos să facem cititorului portretul fizic și moral al lui Grimaud: dacă, așa cum nădăjduim, n-a

uitat cu desăvîrşire partea întîia a povestirii de faţă, trebuie să fi păstrat o amintire îndeajuns de limpede despre acest vrednic personaj, a cărui singură schimbare era că avea două zeci de ani mai mult: fapt ce-l făcuse şi mai posomorît, şi mai tăcut, deşi Athos, de cînd se schimbase şi el, îi îngăduia oricînd să vorbească.

Dar în această perioadă de vreme se împlineau doisprezece sau cincisprezece ani de cînd Grimaud tăcea, şi o deprindere veche de doisprezece sau cincisprezece ani devine o a doua natură.

XX

GRIMAUD INTRĂ ÎN SLUJBĂ

Aşadar, Grimaud se înfăţişă, cu mutra lui vrednică de încredere, în turnul de la Vincennes. Domnul de Chavigny se mîndrea cu faptul că ochiul nu-l înşală niciodată, ceea ce putea să te facă să-l crezi într-adevăr fiul cardinalului de Richelieu, care avusese şi el această preţuire o viaţă întreagă. Îl cercetă cu luare-aminte şi ajunse la părerea că sprîncenele împreunate, buzele subţiri, nasul coroiat şi pometii ieşiţi în afară ai lui Grimaud erau indicii pe deplin convingătoare. Nu-i spuse decît douăsprezece cuvinte, iar Grimaud, drept răspuns, rosti doar patru.

— Uite un băiat de ispravă, pe care l-am cîntărit din capul locului — glăsui domnul de Chavigny. Du-te să te vadă şi domnul La Ramée şi spune-i că, în ce mă priveşte, n-am nimic de zis.

Grimaud se răsuci pe călcîie şi plecă să înfrunte cercetarea mult mai amănunţită a lui La Ramée. Asta din pricina că domnul de Chavigny ştia că poate să se bizuie pe La Ramée, iar acesta voia să se poată bizui pe Grimaud.

Grimaud avea tocmai însuşirile capabile să cîştige încrederea unui paznic dornic de un ajutor; şi, după o mie de întrebări, la care el abia deschise gura să răspundă, La Ra-

mée, fascinat de această zgîrcenie la vorbă, îl și primi în slujbă.

— Consemnul? întrebă Grimaud.

— Iată-l: să nu lași niciodată întemnițatul singur, să-i iei orice obiect ascuțit ori tăios, să-l împiedici să facă semne cuiva dinafară și să vorbească prea mult cu paznicii.

— Asta-i tot? întrebă Grimaud.

— Deocamdată — răspunse La Ramée. Orice schimbare, în cazul cînd s-ar ivi, va aduce cu sine un nou consemn.

— Bine — zise Grimaud.

Și intră la domnul de Beaufort.

Acesta tocmai se pregătea să-și pieptene barba pe care și-o lăsase să crească mare, ca și părul, vrînd să-l zădărească pe Mazarin cu mizeria în care trăiește și halul în care a ajuns să arate. Dar întrucît cu vreo cîteva zile mai înainte crezuse că zărește de sus, de la fereastra turnului, în fundul unei trăsuri, pe frumoasa doamnă de Montbazon, a cărei amintire îi era și acum scumpă, nu ținea să arate pentru ea așa cum voia să arate pentru Mazarin; și, în nădejdea că o va revedea, ceruse și căpătase un pieptene de plumb.

Domnul de Beaufort ceruse un pieptene de plumb, deoarece, ca toți bărbații blonzi, avea barba roșcată și, mulțumită pieptenului, o făcea mai închisă la culoare.

În clipa cînd trecu pragul încăperii, Grimaud văzu pieptenul, pe care prințul tocmai îl pusese pe masă, și-l înșfăcă îndată, cu o plecăciune. Prințul se uită uimit la această arătare ciudată. Arătarea vîrî pieptenul în buzunar.

— Hei, ce mai e și asta? izbucni ducele. Și cine-i ticălosul ăsta?

Grimaud nu scoase o vorbă, ci doar făcu o nouă plecăciune.

— Ești mut ? strigă ducele.

Grimaud făcu semn că nu.

— Atunci cine ești? Răspunde, îți poruncesc! pufni ducele.

— Paznic — zise Grimaud.

— Paznic?! țipă ducele. Doar mutra asta fioroasă îmi mai lipsea din colecție! Hei! La Ramée! Să vină cineva!

La Ramée se arătă numai decît; spre ghinionul prințului, ofițerul bizuindu-se pe Grimaud, era pe cale să plece la Paris. Tocmai coborîse în curte și urcă supărat în turn.

— Ce doriți, monseniore? întrebă el.

— Cine-i acest netrebnic, care-mi ia pieptenul și și-l înfundă în buzunar? izbucni domnul de Beaufort.

— Unul dintre paznicii dumneavoastră, monseniore, un flăcău de ispravă, pe care îl veți prețui ca și domnul de Chavigny sau ca și mine, vă asigur.

— De ce mi-a luat pieptenul?

— Într-adevăr — se miră La Ramée — de ce ai luat pieptenul monseniorului?

Grimaud scoase pieptenul din buzunar, își trecu degetul peste dinții mari și, arătîndu-i, se mulțumi să rostească un singur cuvînt:

— Ascuțit.

— Chiar așa — încuviință La Ramée.

— Ce spune debitocul ăsta? întrebă ducele.

— Că orice obiect ascuțit e interzis monseniorului de către rege.

— Aha! se înfurie ducele. Ești nebun, La Ramée? Doar tu singur mi-ai dat pieptenul.

— Și-am săvîrșit o mare greșeală, monseniore, căci în felul acesta am călcat consemnul.

Ducele se uită furios la Grimaud, care îi întinsese pieptenul lui La Ramée.

— Prevăd că netotul ăsta are să mă sîcîie grozav — murmură ducele.

Într-adevăr, în temniță nu există simțăminte călduțe. Totul — oameni și lucruri deopotrivă — îți e sau prieten, sau dușman, îndrăgești sau urăști, cîteodată cu îndreptățire, dar de cele mai multe ori din instinct. Or, acest motiv nespus de simplu, anume că Grimaud plăcuse din prima clipă domnului de Chavigny și lui La Ramée, preschimba ceea ce guvernatorul și ofițerul socoteau drept calități în tot atîtea cusururi în ochii întemnițatului, făcîndu-l nesuferit de la bun început domnului de Beaufort.

Totuși, Grimaud nu ținu să se ia în bețe cu întemnițatul chiar din prima zi: el avea nevoie ca acesta să-l privească nu cu o silă întîmplătoare, ci cu o ură aprigă și neîmpăcată. De aceea se retrase, lăsînd în loc patru ostași care tocmai isprăviseră cu masa, așa că puteau să reia veghea în preajma prințului.

La rîndul său, prințul plănuia o nouă șotie, la care ținea mult: ceruse raci pentru masa de a doua zi și cugetă să-și petreacă vremea întocmind o mică spînzurătoare pentru a spînzura în mijlocul odăii cel mai frumos rac. Culoarea roșie pe care urma să o capete racul fiert ar fi risipit orice îndoială despre tîlcul lucrurilor, și astfel ar fi avut plăcerea să-l spînzure pe cardinal în acest chip, așteptînd să fie spînzurat în realitate, fără ca nimeni să poată spune că a spînzurat altceva decît un rac.

Ziua se scurse cu pregătirile. În temniță se întîmplă să dai în mintea copiilor, și domnul de Beaufort, cu firea lui, era înclinat să ajungă aici mai repede ca oricare altul. Se duse să se plimbe ca de obicei, rupse două sau trei crenguțe, menite să aibă rolul lor în ceea ce punea la cale, și, după o îndelungată căutare, găsi un ciob de sticlă, lucru ce păru să ! bucure peste măsură. După ce se întoarse în odaie, își rupse batista fîșii-fîșii.

Nici unul din aceste amănunte nu scăpă ochiului scrutător al lui Grimaud.

A doua zi dimineața, spînzurătoarea era gata și, spre a o fixa în mijlocul încăperii, domnul de Beaufort se apucă să-i ascută piciorul cu ciobul de sticlă. La Ramée îl urmărea plin de curiozitate, ca un tată care nădăjduiește că va descoperi poate o jucărie nouă pentru copiii săi; cei patru ostași îl priveau cu un aer posac care, atunci ca și acum, e trăsătura principală a fizionomiei ostașului.

Grimaud intră pe ușă tocmai cînd prințul lăsa din mînă ciobul de sticlă, deși nu terminase încă să ascută piciorul spînzurătorii, vrînd să lege funia de cîrpă la celălalt capăt. Aruncă spre Grimaud o uitătură în care tot se mai citea o fărîmă din supărarea din ajun, dar cum era mai dinainte grozav de mulțumit de rezultatul neîndoios al noii sale născociri, nu catadicsi să-l mai bage în seamă. Numai că, după ce meșteri un nod marinăresc la un capăt al funiei de cîrpă și un laț la celălalt capăt, și după ce căță spre castronul cu raci, alegîndu-l din ochi pe cel mai arătos, se întoarse să ia ciobul de sticlă. Ciobul dispăruse.

— Cine mi-a luat ciobul? întrebă prințul, încruntînd sprînceana.

Grimaud făcu semn că el.

— Cum? Tot tu?! Și de ce, mă rog?

— Da — interveni La Ramée — de ce ai luat alteţii sale ciobul de sticlă?

Grimaud, care ţinea ciobul în mînă, îşi trecu degetul peste muchia-i ascuţită şi zise:

— Tăios.

— Adevărat, monseniore — încuviinţă La Ramée. Eh, la naiba! Păi am găsit un flăcău de nepreţuit!

— Domnule Grimaud — glăsui prinţul — în interesul dumitale, te conjur, ai grijă şi ţine-te cît mai departe de mine.

Grimaud făcu o plecăciune şi se retrase în fundul odăii.

— Liniştiţi-vă, liniştiţi-vă, monseniore — interveni La Ramée. Lăsaţi, am să ascut piciorul spînzurătorii cu briceagul meu.

— Dumneata ? rîse prinţul.

— Da, eu. Nu aceasta vă e dorinţa ?

— Fără îndoială.

— Poftim ! zise domnul de Beaufort. Aşa, va fi ceva şi mai şi. Poftim, dragul meu La Ramée.

La Ramée, care nu pricepuse nimic din exclamaţia prinţului, se apucă şi ascuţi piciorul spînzurătorii cu cea mai mare sîrguinţă.

— Acum — spuse prinţul — fă-mi o gaură aici, în pardoseală ; în acest timp eu o să aduc osînditul.

La Ramée se lăsă într-un genunchi şi scobi o gaură în pardosea. Iar prinţul atîrnă degrabă racul în laţ. După aceea înfipse spînzurătoarea în mijlocul încăperii şi se porni să rîdă cu hohote. La Ramée rîse cu poftă şi el, deşi habar nu avea de ce rîde, iar ostaşii îi ţinură isonul. Singur Grimaud nu rîse. Apropiindu-se de La Ramée şi arătînd spre racul ce se legăna în laţ, el îi spuse :

— Cardinal !

— Spînzurat de alteţa sa prinţul de Beaufort ! adăugă prinţul, rîzînd mai încîntat ca oricînd. Şi de jupîn Jacques Chrysostome La Ramée, slujitor al regelui.

La Ramée scoase un strigăt de groază, se repezi şi smulse spînzurătoarea, o făcu pe loc fărîme şi aruncă totul pe fereastră. Era gata să facă la fel şi cu racul, pînă într-atît se pierduse cu firea, dar Grimaud i-l luă din mînă.

— Bun de mîncat — zise el.

Şi puse racul în buzunar.

De astă dată, prințul se bucură atît de mult asistînd la această scenă, încît aproape că îl iertă pe Grimaud pentru rolul pe care îl jucase. Dar mai tîrziu, peste zi, cugetă la intenția paznicului și, găsind că ea ascundea în fond numai răutate, simți o și mai aprigă ură față de el.

Spre disperarea fără de margini a lui La Ramée, povestea cu racul făcu mare vîlvă în temniță, ba chiar și dincolo de zidurile ei. Domnul de Chavigny, care în adîncul inimii sale nu-l suferea de fel pe cardinal, avu grijă să povestească întîmplarea la doi-trei prieteni bine intenționați și aceștia o răspîndiră cît ai bate din palme. Ceea ce dădu temei domnului de Beaufort să se simtă minunat vreo două-trei zile.

În răstimpul acesta, prințul băgase de seamă că printre ostașii de gardă se află unul cu o mutră mai cumsecade, și căută cu atît mai mult să-l cîștige de partea sa, cu cît Grimaud îi era tot mai nesuferit. Într-o dimineață, cînd îl prinse singur și ajunse să-i vorbească între patru ochi, Grimaud se arătă în prag, văzu ce se petrece și apoi, apropiindu-se respectuos, apucă ostașul de braț.

— Ce mai vrei de la mine ? se răsti domnul de Beaufort.

Grimaud îl duse pe ostaș patru pași mai încolo și-i arătă ușa.

— Pleacă ! zise el.

Ostașul se supuse.

— Ei, dar mă scoți din sărite ! izbucni prințul. Am să te învăț eu minte !

Grimaud făcu o adîncă plecăciune.

—Am să-ți rup oasele, iscoadă ! strigă prințul, ieșindu-și cu totul din fire.

Grimaud se înclină și se dădu cîțiva pași înapoi.

— Am să te strîng de gît cu mîinile mele, iscoadă ! urmă prințul.

Grimaud se înclină, trăgîndu-se îndărăt încă vreo cîțiva pași.

— Și asta — zise prințul, cugetînd că e mai bine să nu mai amîne lucrurile — acum, numaidecît.

Și întinse mîinile încleștate spre Grimaud, care se mulțumi să-l împingă pe ostaș afară și să trîntească ușa după el. În aceeași clipă simți mîinile prințului lăsîndu-i-se pe umeri, ca niște clești de fier ; în loc să se apere sau să strige, el se măr-

gini să ducă încetişor degetul la buze şi, cu un fermecător zîmbet pe faţă, rosti doar atît :

— Stt !

Un asemenea gest, un asemenea zîmbet, un asemenea cuvînt erau ceva atît de neobişnuit din partea lui Grimaud, încît alteţa sa se opri dintr-o dată, în culmea uimirii. Grimaud se folosi de această clipă spre a scoate din căptuşeala hainei o fermecătoare scrisoare, cu pecete aristocratică, căreia îndelungata şedere sub căptuşeala hainei nu-i putuse răpi cu totul parfumul, şi i-o întinse prinţului fără o vorbă.

Acesta, din ce în ce mai uimit, îl lăsă pe Grimaud, luă plicul şi, recunoscînd scrisul, strigă :

— De la doamna de Montbazon ?

Grimaud dădu din cap a încuviinţare. Ducele rupse plicul într-o clipită, îşi trecu mîna peste ochi, într-atît era de tulburat, şi citi cele ce urmează :

„Scumpul meu prinţ,

Poţi avea deplină încredere în viteazul ce-ţi va înmîna această scrisoare, căci este valetul unui gentilom devotat nouă, care ne-a garantat pentru el, întrucît l-a slujit cu credinţă douăzeci de ani. S-a învoit să devină ajutorul paznicului dumitale şi să stea închis împreună cu dumneata la Vincennes pentru a-ţi pregăti şi înlesni fuga, pe care noi o punem la cale.

Clipa eliberării se apropie ; ai răbdare şi curaj, gîndeşte-te că, în ciuda timpului şi absenţei dintre noi, toţi prietenii ţi-am păstrat aceleaşi sentimente de odinioară.

A dumitale veşnic iubitoare,
MARIE DE MONTBAZON"

„P.S. Semnez cu numele întreg, căci as da dovadă de prea multă vanitate, închipuindu-mi că, după cinci ani, mi-ai mai cunoaşte iniţialele."

Ducele rămase buimac o clipă. Ceea ce căuta zadarnic de cinci ani încheiaţi, adică un om care să-l slujească, un ajutor, un prieten, îi pica pe neaşteptate din cer în momentul cînd se aştepta mai puţin. Se uită cu uimire la Grimaud, apoi îşi întoarse ochii asupra scrisorii, pe care o citi din nou de la un capăt la altul.

— Oh ! Scumpă Marie ! murmură el, după ce sfîrşi de citit. Va să zică pe ea am zărit-o în fundul trăsurii ! Cum, se

mai gîndește încă la mine, după cinci ani de despărțire? Drace, iată o credință cum nu ți-e dat să găsești decît în *Astreea*[1]! Apoi se întoarse spre Grimaud. Și tu, bravul meu — adăugă prințul — te învoiești să ne ajuți?

Grimaud făcu semn că da.

— Pentru asta ai venit aici?

Grimaud repetă același semn.

— Și eu care voiam să te strîng de gît! exclamă domnul de Beaufort.

Grimaud începu să zîmbească.

— Stai puțin — zise prințul. Și se apucă să scotocească prin buzunare. Mai așteaptă — urmă el, luînd scotoceala de la început căci prima oară fusese zadarnic. Nu trebuie să se spună că un asemenea devotament față de un nepot al lui Henric al IV-lea a rămas nerăsplătit.

Stăruința domnului de Beaufort dovedea cele mai bune intenții din lume. Numai că una din măsurile de prevedere ce se luau la Vincennes era să nu se lase bani asupra întemnițaților. Drept care, văzînd dezamăgirea prințului, Grimaud scoase din buzunar și-i întinse o pungă plină cu aur.

— Iată ce căutați — zise el.

Prințul deschise punga, pe care vru s-o golească în mîinile lui Grimaud, dar acesta clătină din cap.

— Vă mulțumesc, monseniore — șopti el, dîndu-se înapoi — am fost răsplătit.

Domnul de Beaufort trecea din surpriză în surpriză. Atunci îi întinse mîna și Grimaud se apropie și i-o sărută, plin de respect. Purtarea aleasă a lui Athos avusese o vădită înrîurire asupra lui Grimaud.

— Și acum, ce trebuie să fac? întrebă prințul.

— E unsprezece dimineața — rosti Grimaud. La două după-amiază monseniorul să ceară să joace o partidă în curte cu La Ramée și, în timpul jocului, să trimită două-trei mingi peste zid.

— Bine, și după aceea?

— După aceea... Monseniorul se va apropia de zid și va striga la omul care curăță șanțul să-i arunce mingile înapoi.

— Înțeleg — zise prințul.

---

[1] Astreea — roman al scriitorului francez Honoré d'Urfé (1568—1626), în care sînt exprimate, într-o limbă plină de prețiozități, idealurile de politețe și galanterie ale nobilimii din timpul său.

Chipul lui Grimaud păru să oglindească o vie mulțumire: zgîrcenia cu care vorbea de obicei ar fi preschimbat această convorbire într-o adevărată cazană pentru el. Făcu o mișcare, ca și cum ar fi vrut să plece.

— Prin urmare, nu vrei să primești nimic de la mine? întrebă prințul.

— Aș dori ca monseniorul să-mi făgăduiască ceva.

— Ce anume? Vorbește.

— Vedeți, cînd vom scăpa de aici, eu voi fi mereu și peste tot cel mai amenințat; căci dacă monseniorul va fi prins, cel mai mare rău ce-l așteaptă e să fie adus înapoi, dar dacă mă prind pe mine, în cel mai bun caz au să mă spînzure.

— Foarte adevărat — încuviință prințul. Totul trebuie făcut întocmai așa cum ceri, pe cinstea mea de gentilom.

— Deocamdată — zise Grimaud — n-am decît un singur lucru de cerut monseniorului: anume să-mi facă cinstea să mă urască așa cum mă ura și mai înainte.

— Îmi voi da toată osteneala — făgădui prințul.

Cineva ciocăni la ușă. Deținutul puse scrisoarea și punga în buzunar și se aruncă pe pat. Toată lumea știa că în asemenea momente era copleșit de plictiseală. Grimaud se duse să deschidă: era La Ramée, care venea de la cardinal, unde se petrecuse scena pe care am povestit-o. La Ramée se uită cercetător de jur împrejur și, văzînd întemnițatul și paznicul său dînd semne că nutresc aceeași ură unul față de altul, surîse plin de mulțumire. Apoi, întorcîndu-se spre Grimaud, îi spuse:

— Bine, prietene, bine. S-a vorbit despre tine undeva sus și sper să ai cît de curînd noutăți care au să-ți fie pe plac.

Grimaud salută, străduindu-se să pară cît mai prietenos, și plecă, așa cum făcea de obicei atunci cînd intra superiorul său.

— Ei bine, monsenior — zise La Ramée, cu rîsul lui din toată inima — tot mai sînteți supărat pe bietul băiat?

— A, dumneata ești, La Ramée! exclamă domnul de Beaufort. Pe cinstea mea, era și timpul să te-arăți. M-am aruncat pe pat și m-am întors cu fața la perete ca să nu fiu ispitit să-mi țin făgăduiala și să-l strîng de gît pe nemernicul ăsta de Grimaud.

— Mă îndoiesc totuși că ar fi putut să spună ceva neplăcut alteței voastre — rosti La Ramée, făcînd o spirituală aluzie la mutenia ajutorului său.

— Asta-i un mut din Orient, la naiba! Era timpul să te văd, La Ramée, şi chiar doream să te văd cît mai repede.

— Monseniorul e prea bun cu mine — zise La Ramée, măgulit.

— Da — urmă prinţul. Într-adevăr, azi mă simt atît de neîndemînatic, c-o să-ţi facă plăcere.

— Facem o partidă cu mingea? întrebă La Ramée, maşinal.

— Dacă vrei.

— Sînt la ordinele monseniorului.

— Adică, dragul meu La Ramée — vorbi ducele — vrei să spui că eşti un om minunat şi că mi-aş dori să rămîn mereu la Vincennes, ca să am fericirea să-mi petrec viaţa în tovărăşia dumitale.

— Monseniore — zise La Ramée — cred că, dacă depinde de cardinal, are să vi se îndeplinească dorinţa.

— Cum asta? L-ai văzut de curînd?

— A trimis după mine azi-dimineaţă.

— Zău?! Ca să-ţi vorbească de mine?

— De cine altul vreţi să-mi vorbească? Într-adevăr, monseniore, sînteţi groaza cardinalului.

Prinţul surîse cu amărăciune.

— Ah, La Ramée! oftă el. De-ai primi propunerile mele!

— Haide, monseniore, iar începem cu povestea asta. Vă daţi bine seama că nu sînteţi om de înţeles.

— La Ramée, ţi-am mai spus şi îţi repet, te-aş face bogat.

— Cu ce? În clipa cînd veţi ieşi din închisoare, bunurile voastre vor fi confiscate.

— În clipa cînd voi ieşi din închisoare, voi fi stăpînul Parisului.

— Stt! Stt! Ei bine... e oare cu putinţă să aud asemenea lucruri? Frumoasă convorbire pentru un ofiţer al regelui! Bag de seamă, monseniore, că ar trebui să mai caut încă un Grimaud.

— Haide, să nu mai vorbim despre asta. Va să zică ai discutat cu cardinalul despre mine? La Ramée, într-o zi cînd te va chema din nou la el, ar trebui să mă laşi să-ţi îmbrac uniforma; aş pleca în locul tău şi l-aş strînge de gît chiar dacă ar trebui să mă întorc din nou la închisoare; ţi-o spun pe cinstea mea de gentilom.

— Văd, monseniore, că trebuie să-l chem pe Grimaud.

— Am greșit. Și ce ți-a spus acest animal ?

— Nu mă supără cuvîntul, monseniore — mărturisi La Ramée, cu un aer fin. Rimează cu cardinal. Ce mi-a spus ? Mi-a spus să vă supraveghez.

— Și pentru ce să mă supraveghezi ? întrebă prințul, neliniștit.

— Pentru că un astrolog a prezis că veți evada.

— Ah, a prezis asta un astrolog ? rosti domnul de Beaufort, tresărind fără să vrea.

— Oh, Doamne, da. Nătărăii ăștia de vrăjitori nu mai știu ce să născocească, pe cinstea mea, ca să-i scoată din minți pe oamenii cumsecade.

— Și ce i-ai răspuns ilustrissimei Eminențe ?

— Că dacă astrologul cu pricina ar întocmi vreun almanah, n-aș sfătui-o să-l cumpere.

— De ce ?

— Fiindcă, pentru a scăpa de aici, ar trebui să vă prefaceți în cintezoi sau sfredeluș.

— Și din nenorocire, ai dreptate. Haidem să facem o partidă, La Ramée.

— Monseniore, cer iertare alteței voastre, dar trebuie să-mi acordați jumătate de ceas răgaz.

— De ce ?

— Fiindcă monseniorul Mazarin se ține mai mîndru decît dumneavoastră, cu toate că nu-i chiar de viță nobilă, și a uitat să mă poftească la masă.

— Ei bine, nu vrei să poruncesc să-ți aducă să mănînci aici ?

— Nu, monseniore. Trebuie să vă spun că plăcintarul de peste drum de noi, căruia i se zicea jupîn Marteau...

— Ei bine ?

— Ei bine, de opt zile și-a vîndut prăvălia unui cofetar din Paris, pe care se pare că doctorii l-au sfătuit să trăiască în aerul curat de la țară.

— Și ce mă privește asta pe mine ?

— Răbdare, monseniore. Acest afurisit de plăcintar are în fața prăvăliei o tarabă cu tot felul de bunătăți, care te fac să-ți lase gura apă.

— Mîncăciosule !

— Eh, Doamne, monseniore — urmă La Ramée — nu ești mîncăcios dacă îți place să mănînci bine. E în firea omului să

caute lucrul cel mai bun, şi cînd e vorba de plăcintă, şi cînd e vorba de altele. Şi păcătosul ăsta de plăcintar, trebuie să vă spun, monseniore, văzînd că mă opresc în faţa tarabei lui, s-a apropiat de mine cu vorbe dulci: „Domnule La Ramée, să mă ajutaţi să-i capăt de clienţi pe întemniţaţii din turn. Am luat prăvălia asta pentru că fostul stăpîn m-a încredinţat că tot castelul cumpără de la el, şi pe cinstea mea, domnule La Ramée, de opt zile de cînd am venit aici, domnul de Chavigny nu mi-a dat prilejul să vînd măcar o prăjitură". „Eh, i-am spus, pesemne că domnul de Chavigny se teme că n-ai lucruri prea de soi." „Eu să n-am lucruri de soi?! Ei bine, domnule La Ramée, vreau să judecaţi singur, şi asta chiar acum, pe loc." „Nu pot, i-am răspuns, trebuie neapărat să mă întorc la castel." „Fie, zice, duceţi-vă şi vă vedeţi de treburi, dacă sînteţi grăbit, dar într-o jumătate de ceas vă întoarceţi?" „Într-o jumătate de ceas?" „Da. Aţi stat la masă?" „Nu, pe cinstea mea." „Ei bine, vă aşteaptă o plăcintă şi o sticlă de vin de Burgundia din cel vechi"... Şi înţelegeţi monseniore, cum sînt flămînd, aş vrea, cu îngăduinţa alteţei voastre...

Şi La Ramée se înclină.

— Du-te, dobitocule — zise prinţul. Dar ia aminte, numai jumătate de ceas.

— Monseniore, pot să-i făgăduiesc urmaşului lui jupîn Marteau că veţi tîrgui de la el?

— Da, numai să nu pună ciuperci în plăcintă; ştii doar — adăugă prinţul — că ciupercile din pădurea Vincennes sînt aducătoare de moarte în familia mea.

La Ramée ieşi fără să ia în seamă aluzia prinţului şi, după cinci minute, ofiţerul de gardă trecu pragul încăperii, sub pretext că îi face prinţului cinstea să-i ţină tovărăşie, dar în realitate pentru a îndeplini ordinele cardinalului, care, precum am mai spus, ceruse ca întemniţatul să nu fie scăpat din ochi.

Numai că, în aceste cinci minute cît rămăsese singur, domnul de Beaufort avusese răgaz să citească din nou scrisoarea doamnei de Montbazon, care dovedea că prietenii săi nu l-au uitat şi că sînt pe cale să-l scape din temniţă. În ce fel nu ştia încă, dar îşi făgăduia să învingă mutenia lui Grimaud şi să-l facă să vorbească; avea cu atît mai mare încredere în el, cu cît acum îşi dădea seama de toată purtarea lui şi pricepea că toate neplăcerile pe care i le pricinuise nu urmăreau decît

să scoată din capul paznicilor orice bănuială că el ar putea să cadă la înțelegere cu întemnițatul.

Acest șiretlic îl făcu să aibă o înaltă părere despre istețimea lui Grimaud și hotărî să se încreadă pe de-a-ntregul în el.

XXI

CE CONȚINEA PLĂCINTA URMAȘULUI LUI JUPÎN MARTEAU

După o jumătate de ceas, La Ramée se întoarse vesel și plin de vioiciune, ca un om care a mîncat bine și, mai ales, a băut bine. Plăcinta fusese gustoasă și vinul minunat.

Vremea era frumoasă și îngăduia partida plănuită. Jocul cu mingea la Vincennes cerea să arunci mingea cu nădejde, din care pricină se juca afară, în aer liber ; nimic mai ușor pentru prinț decît să urmeze povața lui Grimaud, adică să trimită mingea în șanțul ce înconjura închisoarea.

Totuși, cîtă vreme nu băturâ orele două, ducele nu se arătă prea stîngaci, căci acesta era momentul hotărît. Cu toate astea pierdu partidele ceea ce-l îndreptăți să se înfurie și, așa cum se întîmplă de obicei în asemenea împrejurări, să facă greșeli una după alta. Așa că, de îndată ce bătu de două, mingile începură să zboare în șanț, spre marea bucurie a lui La Ramée, care cîștiga cîte cincisprezece puncte de fiece dată cînd prințul arunca mingea afară.

Treaba asta se repetă de atîtea ori, încît, după puțină vreme, rămaseră fără mingi. Atunci La Ramée propuse să trimită pe cineva să le caute în șanț, dar prințul, pe bună dreptate, găsi că asta ar fi pierdere de timp și, apropiindu-se de zid, care aici avea cel puțin cincizeci de picioare înălțime, așa cum spusese ofițerul, zări un om care trudea pe un petic de grădină, cum erau atîtea pe acolo, rostuite de țărani de cealaltă parte a șanțului.

— Hei, prietene ! strigă prințul.

Omul ridică pe dată capul, şi domnul de Beaufort fu cît pe ce să scoată un ţipăt de uimire. Omul acesta, ţăranul acesta, grădinarul acesta era Rochefort, pe care prinţul îl credea la Bastilia.

— Ei, ce e ? întrebă el.

— Ai bunătatea şi aruncă-ne mingile — spuse prinţul.

Grădinarul dădu din cap şi se apucă să azvîrle mingile, pe care La Ramée împreună cu cîţiva ostaşi se şi grăbiră să le adune. O minge căzu chiar la picioarele ducelui şi, cum era vădit că omul i-o aruncase lui anume, o vîrî iute în buzunar.

Apoi făcu spre grădinar un semn de mulţumire şi se întoarse la joc.

Hotărît lucru însă, prinţul avea ghinion în ziua aceea, căci mingile o apucau razna : în loc să nu iasă din spaţiul îngăduit pentru joc, două sau trei zburară îndărăt, în şanţ ; şi cum grădinarul nu mai era acolo ca să le azvîrle sus, rămaseră bune pierdute. Curînd, prinţul spuse că i s-a urît de atîta neîndemînare şi că nu mai are poftă să joace.

La Ramée era încîntat că a învins în chip atît de zdrobitor pe un prinţ de sînge regesc. Prinţul se întoarse la el în odaie şi se culcă, aşa cum îşi petrecea aproape toată ziua de cînd i se luaseră cărţile.

La Ramée veni să-i ia hainele, pe motiv că sînt pline de praf şi că vrea să le scuture, dar în realitate ca să fie sigur că prinţul nu se mai duce nicăieri. Tare prevăzător om şi La Ramée ! Din fericire, prinţul avusese timp să ascundă mingea sub pernă. De îndată ce uşa se închise, rupse învelişul mingii cu dinţii, fiindcă nu i se lăsase nici un obiect tăios şi la masă se slujea de nişte cuţite de argint cu lama moale şi care nu tăiau nici de frică.

În minge găsi următoarea scrisoare :

„Monseniore, prietenii dumneavoastră veghează şi clipa eliberării se apropie : cereţi poimîine să mîncaţi o plăcintă făcută de noul plăcintar care ţine prăvălia în locul celui dinainte şi care nu e altul decît Noirmont, bucătarul dumneavoastră ; nu tăiaţi plăcinta decît atunci cînd veţi fi singur şi sper să rămîneţi mulţumit de ceea ce veţi găsi înăuntru.

Slujitorul veşnic credincios alteţei voastre, la Bastilia şi pretutindeni,

CONTE DE ROCHEFORT"

„P.S. Alteța voastră poate avea încredere în orice privință în Grimaud ; e un flăcău foarte isteț și ne e devotat cu trup și suflet".

Domnul de Beaufort, care de cînd se lăsase de pictură avea iarăși foc în odaie, arse scrisoarea, așa cum făcuse cu multă părere de rău și cu aceea a doamnei de Montbazon, și se pregătea să ardă și mingea, dar se gîndi că ar putea să-i fie de folos pentru a-i trimite un răspuns lui Rochefort.

Se oprise la timp, căci tocmai atunci intră La Ramée.

— Monseniorul are nevoie de ceva ? întrebă el.

— Mi-era frig — răspunse prințul — și-am mai ațițat focul. Știe toată lumea, dragul meu, cît sînt de friguroase încăperile din turnul Vincennes. Aici ai putea să păstrezi gheață ori să aduni silitră de pe pereți. Cele în care s-au sfîrșit Puylaurens, mareșalul d'Ornano și marele staret, unchiul meu, erau, vorba doamnei de Rambouillet, otravă curată.

Și prințul se trînti iar în pat, vîrînd mingea sub pernă. La Ramée zîmbi din vîrful buzelor. La urma urmelor, era un om cumsecade, care ajunsese să nutrească o mare afecțiune pentru ilustrul întemnițat aflat în seama sa și ar fi fost zdrobit să i se întîmple vreo nenorocire. Or, nenorocirile ce se abătuseră pe rînd asupra celor trei bărbați pomeniți de către duce nu puteau fi în nici un chip tăgăduite.

— Monseniore — zise el — n-ar trebui să vă lăsați pradă unor astfel de gînduri. Gîndurile astea omoară, nu silitra !

— Eh, dragul meu — replică prințul — ești încîntător. De-aș putea să mă duc și eu să mănînc plăcintă și să beau o sticlă cu vin de Burgundia la urmașul lui jupîn Marteau, mi-ar rîde și mie inima.

— Într-adevăr, monseniore — întări La Ramée. Are niște plăcintă grozavă și un vin fără de pereche.

— Oricum — urmă ducele — nu-i așa de greu ca pivnița și bucătăria lui să treacă înaintea celor ale domnului de Chavigny.

— Ei bine, monseniore — propuse La Ramée, căzînd în capcană — ce vă împiedică să încercați ? De altfel, i-am făgăduit că veți cumpăra de la el.

— Ai dreptate — spuse domnul de Beaufort. Dacă trebuie să rămîn pe vecie aici, așa cum preasfinția sa Mazarin a avut bunătatea să-mi dea de înțeles, atunci trebuie să-mi creez o distracție pentru zilele bătrîneții, să mă fac un mîncăcios.

— Monseniore — rosti La Ramée — ascultați-mi sfatul: nu așteptați bătrînețea pentru asta.

„Bine — își zise în sinea sa ducele de Beaufort — orice om, ca să-și piardă inima și sufletul, trebuie să fi primit în dar de la Cel-de-Sus unul din cele șapte păcate de căpetenie, dacă nu chiar două; al lui jupîn La Ramée se pare că e lăcomia. Fie, să ne folosim de asta." Și adăugă cu glas tare:

— Ei bine, dragul meu La Ramée, poimîine e sărbătoare?

— Da, monseniore, sînt Rusaliile.

— Vrei să-mi dai o lecție poimîine?

— Ce fel de lecție?

— De lăcomie.

— Bucuros, monseniore.

— Dar o lecție între patru ochi. Trimitem ostașii să mănînce la popota domnului de Chavigny și facem aici o masă, asupra căreia te las să hotărăști în totul.

— Hm! mormăi La Ramée.

Propunerea era ispititoare, dar La Ramée, orice ar fi gîndit de rău cardinalul văzîndu-l acum, era un motan bătrîn, care știa toate capcanele în care putea să-l atragă un întemnițat. „Domnul de Beaufort — cugeta el — are la îndemînă patruzeci de mijloace de evadare. Oare masa asta nu ascunde vreo capcană?"

Rămase pe gînduri o clipă, dar rezultatul chibzuielilor sale fu că avea să poruncească singur bucatele și vinul — prin urmare, nici un praf nu va fi presărat în bucate și nici o licoare turnată în vin. Nici pomeneală să-i dea prin minte prințului să-l îmbete, și el pufni în rîs numai cît se gîndi la asta. Apoi îi veni o idee care împăcă totul.

Ducele urmărise cu destulă neliniște monologul lăuntric al lui La Ramée, în măsura în care putuse să i-l citească pe față; în cele din urmă, chipul paznicului se lumină.

— Ei bine — întrebă domnul de Beaufort — primești?

— Da, monseniore, cu o condiție.

— Care?

— Grimaud să ne servească la masă.

Nimic nu putea să pricinuiască o mai mare mulțumire prințului. Totuși avu tăria să ia un aer din cale afară de posomorît.

— La dracu cu Grimaud ăsta al tău! exclamă el. O să-mi strice tot cheful.

— Am să-i poruncesc să stea toată vremea în spatele alteţei voastre şi, cum nu scoate o vorbă, alteţa voastră n-are să-l vadă, nici n-are să-l audă şi, cu un pic de bunăvoinţă, ar putea să-şi închipuie că se află la o sută de leghe.

— Dragul meu — spuse ducele — văd cum nu se poate mai limpede, ştii ce ? Că nu ai încredere în mine.

— Monseniore, poimîine sînt Rusaliile.

— Ei, şi ! Ce am eu cu Rusaliile ? Te temi cumva să nu coboare sfîntul duh, în chip de limbă de foc, şi să-mi deschidă uşile temniţei ?

— Nu, monseniore, dar v-am povestit ce-a prezis afurisitul acela de vrăjitor.

— Şi ce-a prezis ?

— Că n-are să treacă ziua de Rusalii, fără ca alteţa voastră să nu scape de la Vincennes.

— Prin urmare, crezi în vrăjitori ? Nătărăule !

— Mie — zise La Ramée — nici atîtica nu-mi pasă ! şi îşi trosni degetele. Dar monseniorului Giulio îi pasă ! Ca italian, e superstiţios.

Ducele ridică din umeri.

— Ei bine, fie ! se învoi el, cu o bunătate desăvîrşit jucată. Îl accept pe Grimaud, fiindcă altfel îmi dau seama că n-am mai isprăvi niciodată ; dar nu mai vreau pe nimeni afară de Grimaud. Tu ai să te îngrijeşti de toate. Poruncşti pentru masă orice pofteşti ; singurul lucru pe care îl doresc eu este o plăcintă ca aceea de care mi-ai vorbit. Plăcinta asta o comanzi anume pentru mine, ca urmaşul lui moş Marteau să se întreacă pe sine ; totodată făgăduieşte-i că voi cumpăra de la el nu numai pe timpul cît voi sta în temniţă, dar mai cu seamă din clipa cînd voi scăpa de aici.

— Credeţi deci că veţi scăpa ? întrebă La Ramée.

— De, ar trebui ! izbucni prinţul drept răspuns. Chiar dacă asta n-o să se întîmple decît la moartea lui Mazarin ; tot sînt mai tînăr cu cincisprezece ani decît el. Adevărat — adăugă apoi, surîzînd — la Vincennes viaţa se trece mai iute.

— Monseniore ! rosti La Ramée. Monseniore !

— Sau mori mai devreme — îşi întregi vorba domnul de Beaufort — ceea ce e totuna.

— Monseniore — zise La Ramée — mă duc să mă îngrijesc de pregătirea bucatelor pentru masă.

— Şi crezi că ai să scoţi ceva dintr-un elev ca mine ?

— Nădăjduiesc, monseniore — răspunse La Ramée.

— Dacă am să-ți las timp — murmură prințul.

— Ce spune monseniorul ?

— Monseniorul spune să nu cruți punga cardinalului, care a avut bunătatea să ia în seama sa grija de a vedea de hrana noastră.

La Ramée se opri în ușă.

— Pe cine dorește monseniorul să-l trimit încoace ?

— Pe oricine, afară de Grimaud.

— Atunci, pe ofițerul de gardă ?

— Cu jocul de șah.

— Bine.

Și La Ramée plecă. După cinci minute intră ofițerul de gardă și prințul de Beaufort părea adîncit cu desăvîrșire în sublimele combinații ale unui șah-mat.

De neînchipuit cîte gînduri, cîtă tulburare aduce un semn, un cuvînt, o nădejde în asemenea împrejurări. Prințul se afla de cinci ani închegiați în temniță, și o privire aruncată îndărăt făcea să i se pară acești cinci ani, deși se scurseseră cu încetineală de melc, mai puțin lungi decît cele două zile, decît cele patruzeci și opt de ore care îl mai despărțeau de clipa stabilită pentru evadare. Apoi, mai era ceva care îl frămînta cumplit : anume, felul în care se va petrece această evadare. I se dăduseră nădejdi de izbîndă, dar i se ascunseseră amănuntele, nu știa ce avea să conțină acea misterioasă plăcintă. Care anume prieteni îl așteptau ? Așadar, după cinci ani de temniță mai avea încă prieteni ? În acest caz era un prinț tare norocos.

El uita că, în afară de prieteni, o femeie își amintise de el, ceea ce era cu mult mai rar ; adevărat, poate că nu-i rămăsese credincioasă în totul, dar nu-l dăduse uitării, ceea ce însemna mult.

Erau atîtea motive care dădeau temei frămîntărilor prințului, că din pricina asta se petrecu și la șah ceea ce se petrecuse la jocul cu mingea : domnul de Beaufort făcu boacăne peste boacăne, și ofițerul îl învinse la rîndul său acum, seara, așa cum La Ramée îl învinsese de dimineață.

Aceste repetate înfrîngeri se dovediră însă de folos : mulțumită lor, prințul se pomeni că s-a făcut opt seara, ceea ce însemna trei ceasuri cîștigate. Venea noaptea și, o dată cu ea, somnul. Astfel, prințul mai scăpa de gînduri : dar somnul e o

divinitate plină de toane, și tocmai atunci cînd îl chemi, să lasă așteptat. Domnul de Beaufort se perpeli pînă la miezul nopții în așternut, ca sfîntul Laurent pe grătar, și într-un tîrziu adormi.

Se deșteptă de cum se crăpă de ziuă. Avusese niște vise fantastice: se făcea că i-au crescut aripi și în chipul cel mai firesc a vrut să zboare; la început, aripile l-au susținut de minune, dar cînd a ajuns la oarecare înălțime, acest ciudat sprijin l-a părăsit dintr-o dată, aripile s-au frînt într-un abis fără de fund: se trezise cu fruntea brobonită de sudoare, zdrobit, ca și cum într-adevăr s-ar fi prăbușit din înaltul văzduhului.

Apoi îl fură somnul, ca să se rătăcească din nou într-un vălmășag de visuri, unele mai prăpăstioase decît altele. Abia închise ochii și cugetul său, năzuind spre o singură țintă — evadarea — se avîntă din nou spre această evadare. Acum i se năzări altceva: descoperise un tunel prin care putea să iasă de la Vincennes și pornise prin acest tunel. Grimaud mergea înaintea lui cu o făclie în mînă; treptat-treptat trecerea se îngusta, totuși prințul își continua calea; în cele din urmă, tunelul deveni atît de strîmt, încît fugarul încercă zadarnic să înainteze: zidurile se apropiau și-l strîngeau între ele, el făcea niște sforțări nemaipomenite să meargă înainte, dar lucrul se dovedea cu neputință, și totuși îl vedea în depărtare pe Grimaud, mergînd cu făclia în mînă; voia să-l strige, ca să-l ajute să scape din strînsoarea ce-l sugruma, însă nu era în stare să scoată o vorbă. Atunci, în celălalt capăt al tunelului, acela de unde venise, auzi pașii urmăritorilor, și pașii se apropiau fără încetare, era descoperit și nu-i mai rămînea nici o nădejde să fugă. Zidurile păreau înțelese cu dușmanii lui și-l strîngeau tot mai aprig, cu cît mai aprig voia el să fugă; în cele din urmă auzi vocea lui La Ramée, apoi îl și zări. La Ramée întinse mîna, îi puse această mînă pe umăr și începu să rîdă în hohote; fu prins și dus în încăperea scundă și boltită unde pieriseră mareșalul Ornano, Puylaurens și unchiul său; cele trei morminte erau acolo, vălurind pămîntul de pe jos, și o a patra groapă gata săpată nu aștepta decît un cadavru.

Așa că, atunci cînd se trezi, prințul făcu cel puțin atîtea sforțări să rămînă treaz cîte făcuse ca să adoarmă; și cînd La Ramée intră pe ușă, îl găsi atît de palid și de istovit, încît îl întrebă dacă nu cumva e bolnav.

— Într-adevăr — glăsui unul dintre ostașii care dormise în odaie și care nu putuse să închidă ochii, chinuit de o durere de dinți căpătată din pricina umezelii. Monseniorul a avut o noapte zbuciumată și de două-trei ori a strigat în somn după ajutor.

— Ce aveți, monseniore ? întrebă La Ramée.

— Ah, tu ești, nătărăule ! zise prințul. Tu, care mi-ai împuiat capul ieri cu gogomăniile tale despre fuga din închisoare, încît am visat că am evadat de aici și evadînd, mi-am frînt gîtul.

La Ramée rîse din toată inima.

— Vedeți, monseniore — rosti el — ăsta e un semn ceresc. Nădăjduiesc că monseniorul nu va săvîrși niciodată asemenea nesăbuințe decît în vis.

— Și ai dreptate, dragul meu La Ramée — încuviință prințul, ștergîndu-și sudoarea care încă îi mai șiroia pe frunte, deși se deșteptase de atîta vreme. Nu vreau să mă mai gîndesc decît la mîncare și la băutură.

— Stt ! făcu La Ramée.

Și, sub un pretext oarecare, trimise ostașii afară, unul după altul.

— Ei bine ? întrebă prințul, atunci cînd rămaseră singuri.

— Ei bine, am poruncit totul pentru masă ! spuse La Ramée.

— Oho ! exclamă prințul. Și ce bucate o să avem ? Ia să vedem, domnule majordom.

— Monseniorul a făgăduit să aibă încredere în mine.

— Dar plăcintă vom avea ?

— Se înțelege ! Una cît roata carului.

— Făcută de urmașul lui meș Marteau ?

— Întocmai.

— Și i-ai spus că e pentru mine ?

— I-am spus.

— Și el ce-a zis ?

— Că-și va da toată osteneala ca să mulțumească pe alteța voastră.

— Strașnic ! exclamă prințul, frecîndu-și mîinile.

— Tii, monseniore ! se miră La Ramée. Ce mîncăcios v-ați făcut ! În cinci ani nu v-am văzut niciodată atît de fericit ca-n clipa asta.

Prințul își dădu seama că și-a cam pierdut stăpînirea de sine : dar tocmai atunci, ca și cum ar fi ascultat la ușă și-ar fi înțeles că gîndurile lui La Ramée trebuie neîntîrziat abătute în altă parte, Grimaud se arătă în prag și îi făcu semn ofițerului că are să-i spună ceva. La Ramée se apropie de Grimaud, care îi vorbi în șoaptă. În acest timp, prințul își veni în fire.

— I-am spus acestui om că nu are voie să intre aici fără încuviințarea mea — rosti el.

— Monseniore — interveni La Ramée — trebuie să-l iertați, eu l-am chemat.

— Și de ce l-ai chemat, de vreme ce știi că nu pot să-l sufăr ?

— Monseniorul să-și amintească de înțelegerea noastră — spuse La Ramée. Grimaud urmează să ne servească masa aceea grozavă. Monseniorul a uitat de praznicul nostru ?

— Nicidecum. Am uitat doar de Grimaud.

— Monseniorul știe că fără el nu se poate.

— Bine, fă așa cum vrei.

— Vino încoace, băiatule — începu La Ramée — și ascultă ce vreau să-ți spun. Grimaud se apropie cu o mutră din cale afară de posomorîtă. La Ramée continuă : Monseniorul îmi face cinstea să mă invite să luăm mîine seară masa împreună, numai eu cu dînsul. Grimaud făcu un semn, care voia să spună că nu pricepe în ce măsură îl privește asta pe el. Ba da, ba da — îl încredință La Ramée. Dimpotrivă, te privește, fiindcă ai să ai cinstea să ne servești chiar tu, fără să mai socotesc că dacă, cu toată pofta de mîncare și cu toată setea noastră, va rămîne ceva prin talere ori pe fundul sticlelor, asta ți se cuvine ție. Grimaud se înclină în semn de mulțumire. Și acum, monseniore — încheie La Ramée — cer iertare alteței voastre : se pare că domnul de Chavigny va lipsi pentru vreo cîteva zile și m-a prevenit că, înainte de plecare, vrea să-mi dea unele ordine.

Prințul încercă să schimbe o privire cu Grimaud, dar el parcă nici nu-l vedea.

— Du-te — zise prințul către La Ramée — și întoarce-te cît mai curînd cu putință.

— Monseniorul vrea oare să-și ia revanșa la partida de ieri ?

Grimaud dădu foarte ușor din cap, de sus în jos.

— Da — zise prințul. Dar ia aminte, dragul meu La Ramée, zilele trec, nu seamănă una cu alta, așa că azi sînt hotărît să te bat măr.

La Ramée ieși : Grimaud îl urmări cu privirea, fără să se clintească din loc și, cînd văzu că ușa s-a închis, scoase la iveală din buzunar un creion și o bucată de hîrtie.

— Scrieți, monseniore — spuse el.

— Ce trebuie să scriu ?

Grimaud ridică un deget și îi dictă :

— „Totul e pregătit pentru mîine seară, fiți la post între ceasurile șapte și nouă, aduceți doi cai gata înșeuați, noi vom coborî prin prima fereastră a galeriei."

— Mai departe ? zise ducele.

— Mai departe, monseniore ? făcu Grimaud cu mirare. Semnați.

— Și asta-i tot ?

— Ce vreți mai mult, monseniore ? întrebă Grimaud, căruia nu-i plăcea de fel poliloghia.

Prințul semnă biletul.

— Acum spuneți-mi, monseniore — urmă Grimaud — ați pierdut cumva mingea ?

— Care minge ?

— Cea cu scrisoarea.

— Nu, m-am gîndit că s-ar putea să ne fie de folos. Iat-o.

Și prințul scoase mingea de sub pernă și i-o întinse. Grimaud zîmbi cu cel mai plăcut zîmbet de care era el în stare.

— Ei bine ? întrebă prințul.

— Ei bine, monseniore — răspunse Grimaud — eu ascund biletul în minge, o cos la loc și dumneavoastră, în timpul jocului, trimiteți-o în șanț.

— Și dacă se pierde ?

— Fiți liniștit, monseniore, stă cineva acolo ca să o vadă și să o ia.

— Un grădinar ? întrebă ducele.

Grimaud făcu un semn de încuviințare.

— Același grădinar de ieri ?

Grimaud repetă semnul.

— Așadar, contele de Rochefort ?

Grimaud repetă semnul pentru a treia oară.

— Haide — glăsui prințul — dă-mi cel puțin cîteva amănunte despre fuga noastră.

— N-am dezlegare s-o fac înainte de a sosi clipa să pornim.

— Cine sînt cei care mă vor aştepta de cealaltă parte a şanţului ?

— Nu ştiu nimic, monseniore.

— Spune-mi măcar ce are să conţină acea faimoasă plăcintă, dacă nu vrei să-mi ieş din minţi.

— Monseniore — vorbi Grimaud — în plăcintă vor fi două pumnale, o scară de frînghie şi o pară-căluş [1].

— Bun, înţeleg.

— Monseniorul îşi dă seama că avem la îndemînă tot ce ne trebuie.

— Noi vom lua pumnalele şi scara — zise domnul de Beaufort.

— Iar pe La Ramée îl silim să mănînce para — răspunse Grimaud.

— Dragul meu Grimaud — rosti prinţul — eşti cam zgîrcit la vorbă, dar ce-i al tău e al tău, cînd vorbeşti ţi-e gura aurită.

XXII

O AVENTURĂ A MARIEI MICHON

Cam în aceeaşi perioadă de vreme în care prinţul de Beaufort şi Grimaud urzeau aceste planuri de evadare, doi călăreţi, urmaţi la cîţiva paşi de un slujitor, intrau în Paris pe o stradă a suburbiei Saint-Marcel. Aceşti doi călăreţi erau contele de La Fère şi vicontele de Bragelonne.

Tînărul venea pentru prima oară la Paris, şi Athos nu se dovedea prea îngăduitor faţă de capitală, vechea sa prietenă, arătîndu-i tocmai această parte a oraşului. Hotărît lucru, ul-

[1] Para-căluş era un căluş perfecţionat ; avea forma unei pere, era vîrîtă în gură şi, cu ajutorul unui resort se putea dilata, astfel încît să depărteze fălcile pînă la refuz. (n. a.)

timul sătuc din provincia Touraine era mai plăcut la vedere decît înfățișarea dinspre Blois a Parisului. Și, spre rușinea acestui oraș atît de lăudat, trebuie spus că nu-l mișcă decît prea puțin pe tînărul călător.

Athos își păstra aerul său senin și nepăsător de totdeauna.

Ajunși la Saint-Médard, Athos, care slujea de călăuză în acest nesfîrșit labirint tovarășului său de drum, apucă pe strada Postes, apoi pe Estrapade, apoi pe Fossés-Saint-Michel și apoi pe strada Vaugirard. Ieșind în strada Férou, drumeții porniră în lungul ei. Cam pe la jumătatea străzii, Athos ridică ochii surîzînd și arătă tînărului o casă cu înfățișare liniștită.

— Uite, Raoul — zise el — în casa asta am petrecut șapte din cei mai dulci și mai cruzi ani ai vieții mele.

Tînărul surîse și el și salută casa. Iubirea lui Raoul față de ocrotitorul său se manifesta în orice împrejurare. În ce-l privește pe Athos, am mai spus, afară doar de vechile-i amintiri ostășești, Raoul era nu numai tot ce îndrăgea el pe lume, ci și singura țintă a simțămintelor sale, așa că înțelegem cît de duios și de adînc putea să iubească de astă dată inima lui Athos.

Cei doi călători se opriră în strada Vieux-Colombier, la hanul *La Vulpea Verde*. Athos cunoștea hanul de multă vreme, venise aici cu prietenii de sute de ori, dar în douăzeci de ani se petrecuseră mari schimbări, începînd cu schimbarea stăpînilor.

Drumeții încredințară caii slugilor și, cum erau cai de soi, cerură să fie îngrijiți cu cea mai mare băgare de seamă, să nu li se dea decît paie și ovăz și să li se spele pieptul și picioarele cu vin călduț. Făcuseră douăzeci de leghe peste zi. Apoi, după ce se îngrijiră mai întîi de cai, cum se cuvine să facă niște adevărați cavaleri, cerură două odăi pentru ei.

— Du-te și pune-ți în rînduială hainele, Raoul — zise Athos. Vreau să te prezint cuiva.

— Astăzi, domnule? întrebă tînărul.

— Într-o jumătate de ceas.

Tînărul salută.

Poate că, mai puțin deprins cu oboseala decît Athos, care părea de fier, i-ar fi plăcut să se scalde în Sena, despre care auzise vorbindu-se atîta, ținînd cu tot dinadinsul să se încredințeze că nu se asemuiește nici pe departe cu Loire, și apoi să se culce; dar contele de La Fère îi ceruse un anume lucru și nu-i rămînea decît să se supună.

— Să nu uit, Raoul — zise Athos — caută să arăți cît mai chipeș.

— Nădăjduiesc, domnule, că nu e vorba de însurătoare — surîse tînărul. Știți făgăduiala ce mă leagă de Louise.

Athos surîse și el.

— Nu, fii liniștit, cu toate că tocmai unei femei vreau să te prezint.

— Unei femei ? întrebă Raoul.

— Da, și chiar doresc să o îndrăgești.

Tînărul se uită la conte cu neliniște, dar zîmbetul lui Athos îi alungă pe dată orice temere.

— Cîți ani are ? întrebă vicontele de Bragelonne.

— Dragul meu Raoul — rosti Athos — învață o dată pentru totdeauna că ăsta-i un lucru care nu se întreabă niciodată. Cînd poți să citești vîrsta unei femei pe chipul ei, nu are rost să mai întrebi ; iar cînd nu poți, este indiscret.

— E frumoasă ?

— Acum șaisprezece ani era socotită nu numai cea mai frumoasă, dar și cea mai grațioasă femeie din Franța.

Acest răspuns îl liniști pe deplin pe viconte. Athos nu putea să plănuiască nimic între el și o femeie socotită drept cea mai frumoasă și cea mai grațioasă femeie din Franța, cu un an mai înainte ca el să fi venit pe lume.

Se retrase deci în odaia sa și, cu acea cochetărie care prinde atît de bine pe cei tineri, căuta să împlinească cerințele lui Athos, adică să arate cît mai chipeș cu putință. Lucru lesne, căci natura fusese darnică cu el. Cînd se întoarse, Athos îl întîmpină cu acel zîmbet părintesc cu care îl întîmpina odinioară pe d'Artagnan, dar care era plin de o și mai adîncă iubire pentru Raoul.

Athos îi cercetă cu privirea picioarele, mîinile și părul — aceste trei semne ale obîrșiei alese. Părul negru era pieptănat cu cărare la mijloc, cum se purta pe acea vreme, și cădea în inele pe umeri, încadrîndu-i fața smeadă ; mănușile de căprioară, cenușii ca și pălăria, desenau o mînă fină și elegantă, în timp ce cizmele, de aceeași culoare ca mănușile și pălăria, strîngeau un picior care părea al unui copil de zece ani.

— Haidem ! murmură Athos. Și dacă nu va fi mîndră de el, înseamnă că e din cale afară de pretențioasă.

Era trei după-amiază, adică tocmai vremea potrivită pentru vizite. Cei doi călători porniră pe strada Grenelle, apucară

apoi pe strada Rosiers, ieşiră în strada Saint-Dominique şi se opriră în faţa unui castel măreţ, aflat peste drum de Iacobini, cu blazonul familiei Luynes deasupra intrării.

— Am ajuns — zise Athos.

Intră cu pas hotărît şi îndrăzneţ, ceea ce dovedi elveţianului de pază că cel care intră are dreptul să se poarte astfel. Urcă treptele peronului şi, adresîndu-se unui lacheu într-o livrea scumpă, întrebă dacă doamna ducesă de Chevreuse poate fi văzută şi dacă poate să primească pe contele de La Fère. După o clipă, lacheul se întoarse şi spuse că, deşi doamna ducesă de Chevreuse nu avea cinstea să cunoască pe domnul conte de La Fère, îl ruga să poftească.

Athos porni în urma lacheului, care îl făcu să străbată un lung şir de încăperi şi, în sfîrşit, se opri în faţa unei uşi închise. Erau într-un salon. Athos făcu semn vicontelui de Bragelonne să rămînă pe loc. Lacheul deschise uşa şi îl anunţă pe domnul conte de La Fère.

Doamna de Chevreuse, de care am vorbit atît de des în povestirea celor *Trei Muşchetari*, fără să fi găsit însă prilejul să o aducem în scenă, trecea încă drept o femeie foarte frumoasă. Într-adevăr, cu toate că la data aceea avea patruzeci şi patru sau patruzeci şi cinci de ani, abia părea de treizeci şi opt ori treizeci şi nouă : îşi păstrase minunatul păr bălai, ochii mari, vii şi inteligenţi, pe care intriga îi deschisese şi dragostea îi închisese de atîtea ori, mijlocul de nimfă, încît, dacă o vedeai din spate, părea şi acum fetişcana care sărea cu Anna de Austria şanţul de la Tuileries, lipsind astfel, în 1683, coroana Franţei de un moştenitor.

În rest, era aceeaşi făptură zvăpăiată, care pusese iubirilor ei o pecete originală, încît acestea deveniseră aproape reprezentative pentru familia sa.

Se afla într-un mic alcov, a cărui fereastră dădea spre grădină. Alcovul, după moda statornicită de doamna de Rambouillet cînd îşi clădise palatul, era tapetat cu un fel de damasc albastru, cu flori trandafirii şi frunze de aur. Era o mare cochetărie pentru o femeie de vîrsta doamnei de Chevreuse să primească într-un asemenea alcov, şi mai cu seamă aşa cum se afla ea în acea clipă, adică întinsă pe o canapea şi cu capul rezemat de tapet. Ţinea în mînă o carte întredeschisă, sprijinindu-şi braţul de o pernă. La vestirea lacheului se ridică puţin şi, curioasă, întinse capul înainte.

Athos se arătă în prag. Purta veşminte de catifea violetă, cu ceaprazuri la fel ; gaitanele de argint luceau, nici o broderie de aur nu-i împodobea mantia şi o simplă pană viorie stătea prinsă la pălăria-i neagră. În picioare avea cizme din piele neagră, iar de cingătoarea-i strălucitoare atîrna acea spadă cu mînerul superb, pe care Porthos o admirase odinioară de atîtea ori în strada Férou şi pe care Athos nu se îndurase să i-o împrumute nici măcar o singură dată. Gulerul răsfrînt al cămăşii era dintr-o superbă dantelă ; alta la fel cădea peste carîmbii cizmelor.

Cel care se anunţase astfel, sub un nume cu desăvîrşire necunoscut doamnei de Chevreuse, părea de viţă atît de nobilă, încît ea se ridică pe jumătate şi, cu un gest plin de graţie, îl pofti să ia loc lîngă dînsa. Athos se înclină şi se supuse. Lacheul tocmai voia să iasă, dar Athos îi făcu semn să rămînă.

— Doamnă — spuse el către ducesă. Am cutezat să mă înfăţişez la palatul vostru, fără a vă fi cunoscut ; şi am izbutit, căci aţi avut bunăvoinţa să mă primiţi. Cutez acum să vă rog a-mi acorda o întrevedere de jumătate de ceas.

— Dorinţa vă e îndeplinită, domnule — răspunse doamna de Chevreuse, cu cel mai încîntător surîs.

— Numai că asta nu e totul, doamnă ! O, sînt un mare ambiţios, ştiu, dar întrevederea ce vă cer e o întrevedere între patru ochi, şi aş avea cea mai vie dorinţă să nu fiu tulburat.

— Nu sînt acasă pentru nimeni — rosti ducesa de Chevreuse către lacheu. Poţi pleca.

Lacheul ieşi.

Urmă un răstimp de tăcere în care aceşti doi oameni, care îşi dăduseră seama din prima clipă că sînt egali, se cercetară cu privirea fără pic de stinghereală, nici dintr-o parte, nici din cealaltă.

Ducesa de Chevreuse rupse cea dintîi tăcerea.

— Ei bine, domnule — surîse ea — nu vedeţi că aştept cu nerăbdare ?

— Iar eu, doamnă, vă privesc cu admiraţie — răspunse Athos.

— Domnule — spuse doamna de Chevreuse — trebuie să mă iertaţi, dar aş vrea să ştiu cu cine vorbesc. Sînteţi un om de la curte, fără nici o îndoială, şi totuşi nu v-am văzut niciodată la curte. Aţi ieşit cumva de la Bastilia ?

— Nu, doamnă — răspunse Athos cu un zîmbet — dar poate că sînt pe cale să ajung acolo.

— Ah, în acest caz spuneți-mi repede cine sînteți și plecați — glumi ducesa cu acel aer hazliu care o prindea atît de bine. Și așa, sînt destul de compromisă.

— Cine sînt, doamnă ? Vi s-a spus numele meu, contele de La Fère. Numele acesta nu l-ați auzit niciodată. Odinioară purtam un alt nume, pe care l-ați auzit poate, dar pe care l-ați uitat, cu siguranță.

— Spuneți-l totuși, domnule.

— Odinioară — rosti contele de La Fère — mă numeam Athos.

Doamna de Chevreuse deschise ochii mari, plini de uimire. Era vădit, cum bănuise și contele, că acest nume nu i se șterse cu totul din minte, deși era pierdut printre vechi amintiri.

— Athos ? ! repetă ea. Stați puțin...

Și își cuprinse fruntea în palme, ca pentru a sili miile de gînduri ce i se perindau prin minte să se oprească o clipă pe loc spre a vedea lămurit în șuvoiul lor strălucitor și pestriț.

— Vreți să vă ajut, doamnă ? zise Athos, zîmbind.

— Desigur — încuviință ducesa, care și obosise căutînd. Cu plăcere.

— Acest Athos era prieten cu trei tineri mușchetari, anume d'Artagnan, Porthos și...

Athos tăcu.

— Și Aramis ! spuse cu însuflețire ducesa.

— Și Aramis, întocmai — continuă Athos. Așadar, n-ați dat uitării cu totul acest nume ?

— Nu — răspunse ea. Bietul Aramis ! Era un fermecător gentilom, elegant, discret și scria versuri minunate. Cred că a sfîrșit rău — adăugă ea.

— Cît se poate de rău : s-a făcut abate.

— Ah, ce nenorocire ! exclamă doamna de Chevreuse, jucîndu-se nepăsătoare cu evantaiul. Vă mulțumesc, domnule.

— Pentru ce, doamnă ?

— Mi-ați reînviat în suflet una dintre cele mai plăcute amintiri din tinerețe.

— Mi-ați îngădui, atunci, să vă mai amintesc ceva ? întrebă Athos.

— Ceva în legătură cu asta ?

— Da și nu.

— Fie — încuviință doamna de Chevreuse — continuați. Din partea unui om ca dumneavoastră sînt gata să primesc orice.

Athos se înclină.

— Aramis — urmă el — era prieten cu o tînără croitoreasă din Tours.

— O tînără croitoreasă din Tours ? murmură doamna de Chevreuse.

— Da, o verișoară de-a lui, numită Marie Michon.

— Ah, o cunosc ! exclamă doamna de Chevreuse. Verișoara căreia i-a scris pe cînd se găsea la asediul orașului La Rochelle, ca să o prevină de complotul ce se urzea împotriva bietului Buckingham.

— Întocmai — întări Athos. Vreți să-mi îngăduiți a vă vorbi de ea ?

Doamna de Chevreuse se uită la Athos :

— Da, numai să nu o vorbești de rău.

— Aș fi un ingrat — zise Athos — și în ochii mei nerecunoștința nu apare ca un cusur sau ca o crimă, ci ca un viciu, ceea ce e mult mai rău.

— Dumneavoastră, ingrat față de Marie Michon, domnule ? se miră doamna de Chevreuse, încercînd să citească în ochii lui Athos. Dar cum s-ar putea una ca asta ? Dumneavoastră n-ați cunoscut-o niciodată personal.

— Ei, doamnă, cine știe ! făcu Athos. Există o zicală în popor, cum că munte cu munte se întîlnește, darămite om cu om, și zicalele poporului sînt uneori neînchipuit de adevărate.

— Oh, continuați, domnule, continuați ! îl îndemnă cu însuflețire doamna de Chevreuse. Nici nu știți cît de plăcută e pentru mine această convorbire.

— Mă încurajați — mărturisi Athos. Așadar, să-mi urmez povestea. Această verișoară a lui Aramis, această Marie Michon, această tînără croitoreasă, în sfîrșit, în ciuda faptului că nu era de o obîrșie înaltă, avea cele mai strașnice relații cu lumea mare ; vorbea despre cele mai nobile doamne de la curte numindu-le prietenele ei, și însăși regina, atît de mîndră cum e, prin îndoita-i origine austriacă și spaniolă, nu pregeta să-i spună sora ei.

— Vai ! suspină doamna de Chevreuse, cu o umbră de zîmbet și o ușoară încruntare a sprîncenelor, așa cum numai ea știa să se încrunte. Lucrurile s-au schimbat mult de atunci.

— Și regina avea dreptate — continuă Athos — fiindcă ființa aceasta îi era nespus de devotată, devotată pînă la a-i sluji drept intermediară cu fratele său, regele Spaniei.

— Ceea ce i se pune astăzi în seamă ca o mare crimă — rosti ducesa.

— Încît cardinalul — reluă Athos — adevăratul, celălalt cardinal, hotărî într-o bună dimineață să o aresteze pe biata Marie Michon și să o ducă sub pază la castelul Loches. Din fericire, lucrurile nu se putură face atît de tainic, încît să nu prindă nimeni de veste ; împrejurarea era apoi prevăzută : dacă pe Marie Michon o amenința vreo primejdie, regina trebuia să-i trimită o carte de rugăciuni legată în catifea verde.

— Întocmai, domnule ! Știți totul.

— Și într-o dimineață se pomeni cu cartea cea verde, adusă de prințul de Marcillac. Nu avea timp de pierdut. Pe Marie Michon și o fată de ajutor a ei, anume Ketty, le prindea de minune straiul bărbătesc. Prințul găsi pentru ea un costum de cavaler, iar pentru Ketty unul de lacheu, le făcu rost de doi cai strașnici și cele două fugare plecară în grabă din Tours, îndreptîndu-se spre Spania ; tremurau la cel mai mic zgomot, apucau numai pe drumuri lăturalnice, fiindcă pe cele mari nu îndrăzneau să se arate și cereau găzduire doar cînd nu întîlneau în cale vreun han.

— Într-adevăr, chiar așa a fost ! strigă doamna de Chevreuse, bătînd din palme uimită. Pe drept cuvînt ar fi ciudat dacă...

Și tăcu.

— Dacă aș merge pe urmele celor două fugare pînă la capătul călătoriei lor ? întrebă Athos. Nu, doamnă, nu vă voi răpi timpul cu asta ; le vom însoți doar pînă într-un sătuc din provincia Limousin, aflat între Tulle și Angoulême, un sătuc numit Roche-l'Abeille.

Doamna de Chevreuse scoase un strigăt de surpriză și se uită la Athos cu o uimire care îl făcu să zîmbească pe mușchetarul de odinioară.

— Așteptați, doamnă — urmă Athos — fiindcă ceea ce mi-a rămas să vă spun e și mai ciudat decît ceea ce v-am spus pînă acum.

— Domnule — murmură doamna de Chevreuse — vă socotesc un vrăjitor și mă aștept la orice ; dar, într-adevăr... ce-are a face, vă ascult.

— De astă dată, ziua fusese lungă și obositoare; se lăsase frig; era 11 octombrie; satul nu avea han și nici castel, casele țăranilor erau sărăcăcioase și murdare, iar Marie Michon era o persoană foarte aleasă; ca și regina, sora ei, era deprinsă a nu fi nevoită să strîmbe din nas de cum mirosea în jur și cu rufărie fină; hotărî deci să ceară găzduire preotului.

Athos făcu o pauză.

— Oh, continuați! zise ducesa. V-am prevenit doar că mă aștept la orice.

— Cele două călătoare bătură la poartă; era tîrziu; preotul, care se culcase, le strigă să intre și ele intrară, căci poarta nu era zăvorîtă. Prin sate, lumea e tare încrezătoare. O lampă ardea în odaia unde se afla preotul. Marie Michon, care avea înfățișarea celui mai chipeș cavaler de pe lume, crăpă ușa, vîrî capul înăuntru și ceru găzduire. „Bucuros, tinere cavaler, zise preotul, dacă te mulțumești cu ce-a mai rămas de la masă și cu jumătate din odaia mea." Cele două călătoare se sfătuiră o clipă: preotul le auzi pufnind în rîs și apoi stăpînul, ori mai degrabă stăpîna, spuse: „Mulțumesc, părinte, primesc". „Atunci, luați de mîncați și căutați să faceți cît mai puțin zgomot, răspunse preotul. Am alergat și eu toată ziua și nu m-aș supăra de loc dacă aș dormi în noaptea asta."

Doamna de Chevreuse trecea în mod vădit de la mirare la uimire, și după ce o copleși uimirea, rămase înmărmurită; chipul ei, cu ochii ațintiți asupra lui Athos, căpătase un aer cu neputință de zugrăvit în cuvinte; se vedea că ar fi vrut să spună ceva și totuși tăcea, de teamă să nu piardă o vorbă din povestirea oaspetelui.

— Și apoi? întrebă ea.

— Apoi? făcu Athos. Ah, tocmai aici vine partea cea mai grea.

— Spuneți, spuneți odată! Sînt gata să ascult orice. Și de altfel, asta nici nu mă privește pe mine, doar e vorba de domnișoara Marie Michon.

— Ah, adevărat! recunoscu Athos. Ei bine, așadar, Marie Michon mîncă împreună cu însoțitoarea ei și, după ce sfîrși cu masa, potrivit îngăduinței primite, intră în odaia unde se odihnea gazda, în vreme ce Ketty se culcă într-un fotoliu în prima încăpere, adică în cea unde mîncaseră.

— Într-adevăr, domnule — întări doamna de Chevreuse. Dacă nu sînteţi cumva însuşi diavolul, nu pricep cum de cunoaşteţi toate aceste amănunte.

— Încîntătoare această Marie Michon ! continuă Athos. Una dintre acele fiinţe zvăpăiate, cărora le trec prin minte cele mai ciudate gînduri, una dintre acele fiinţe născute ca să ne ducă pe toţi în ispită. Şi, gîndindu-se că are drept gazdă un preot, cocheta din ea îşi zise că ar fi o plăcută amintire pentru zilele bătrîneţii, în mijlocul atîtor alte amintiri plăcute pe care le avea, să ducă în ispită şi o faţă bisericească.

— Conte — mărturisi ducesa — mă înspăimîntaţi, pe cuvînt de cinste !

— Vai ! reluă Athos. Bietul preot nu era sfîntul Ambrozie şi apoi, repet, Marie Michon era o făptură fermecătoare.

— Domnule ! exclamă ducesa, prinzîndu-l pe Athos de mîini. Spuneţi-mi numaidecît cum de cunoaşteţi toate aceste amănunte, ori dacă nu, chem un călugăr de la mînăstirea Vieux-Augustins, să vă scape din puterea necuratului.

Athos începu să rîdă.

— Nimic mai uşor, doamnă. Un cavaler, el însuşi aflat într-o misiune importantă, venise cu un ceas mai devreme decît dumneavoastră să ceară găzduire preotului, şi asta tocmai în clipa cînd preotul, chemat la căpătîiul unui muribund, era nevoit să plece pentru toată noaptea, nu numai de acasă, dar şi din sat. Atunci, slujitorul bisericii, plin de încredere în oaspetele său, care de altfel era gentilom, îi lăsă în grijă casa, bucatele pregătite pentru masă şi odaia sa. Aşadar, la oaspetele bunului preot, şi nu la preot a venit Marie Michon să ceară găzduire.

— Şi acest cavaler, acest oaspete, acest gentilom sosit acolo înaintea ei... ?

— Eram eu, contele de La Fère — rosti Athos, ridicîndu-se şi înclinîndu-se respectuos în faţa ducesei de Chevreuse.

Ducesa rămase înmărmurită pentru o clipă şi apoi, deodată, izbucni în rîs.

— Ah, Doamne ! exclamă ea. E tare amuzant ! Şi zvăpăiata de Marie Michon a nimerit mai bine decît s-ar fi aşteptat. Luaţi loc, scumpe conte, şi continuaţi-vă povestirea.

— Acum îmi rămîne să mă învinuiesc, doamnă. V-am spus, eu însumi călătoream într-o misiune grabnică : în zorii zilei am ieşit fără zgomot din odaie şi am lăsat-o dormind pe ferme-

cătoarea mea tovarășă. Într-un fotoliu din prima încăpere dormea însoțitoarea, cu capul dat pe spate și întru totul vrednică de stăpîna ei ; chipul ei frumos îmi atrase luare-aminte ; m-am apropiat și am recunoscut-o pe micuța Ketty, căreia prietenul nostru Aramis se îngrijise să-i găsească această slujbă. Și astfel mi-am dat seama că acea frumoasă călătorie era...

— Marie Michon ! zise iute doamna de Chevreuse.

— Marie Michon — continuă Athos. Am ieșit din casă și m-am dus la grajd, unde mi-am găsit calul și lacheul gata de drum. Apoi am plecat.

— Și n-ați mai trecut niciodată prin acest sat ? întrebă cu însuflețire doamna de Chevreuse.

— Un an mai tîrziu, doamnă.

— Ei bine ?

— Ei bine, voiam să-l revăd pe acel bun preot. L-am găsit foarte preocupat de o întîmplare din care nu pricepea nimic. Cu opt zile mai înainte primise un leagăn cu un drăgălaș băiețel de trei luni, dimpreună cu o pungă de aur și un bilet cu aceste trei cuvinte : „11 octombrie 1633".

— Era data acestei ciudate aventuri — spuse ducesa.

— Da, numai că el nu înțelegea nimic, decît că a petrecut acea noapte la căpătîiul unui muribund, fiindcă Marie Michon plecase și ea mai înainte ca preotul să se fi întors acasă.

— Știți, domnule, în 1643, atunci cînd s-a înapoiat în Franța, Marie Michon a cerut numaidecît vești despre acest copil, căci, fiind fugară, nu-i putea purta de grijă. În schimb, odată înapoiată la Paris, voia ca acest copil să crească în preajma ei.

— Și ce i-a spus preotul ? întrebă Athos la rîndul său.

— Că un senior pe care nu-l cunoștea a avut bunătatea să se-ngrijească de copil și de viitorul lui și că l-a luat cu el.

— E adevărat.

— Ah, acum înțeleg ! Acest senior erați dumneavoastră, tatăl lui !

— Stt ! Nu vorbiți atît de tare, doamnă. E aici.

— Aici ? ! strigă doamna de Chevreuse, ridicîndu-se într-o clipită. Aici, fiul meu, fiul Mariei Michon e aici ! Vreau să-l văd numaidecît.

— Țineți seama, doamnă, că nu-și cunoaște nici tatăl, nici mama — o preveni Athos.

— Aţi păstrat secretul şi mi l-aţi adus astfel, gîndind că mă veţi face fericită. Oh, mulţumesc, mulţumesc, domnule! izbucni doamna de Chevreuse, luîndu-i mîna şi încercînd să o ducă la buze. Mulţumesc! Sînteţi o inimă nobilă!

— Vi l-am adus — rosti Athos, retrăgîndu-şi încetişor mîna — ca la rîndul vostru să faceţi şi dumneavoastră ceva pentru el, doamnă. Pînă în clipa de faţă am vegheat asupra educaţiei lui şi cred că am făcut din el un gentilom desăvîrşit. Dar împrejurările mă silesc acum să încep iarăşi viaţa rătăcitoare şi primejdioasă de om devotat unei cauze. De mîine chiar, mă arunc într-o poveste plină de neprevăzut, în care aş putea fi ucis; atunci n-aţi mai rămîne decît dumneavoastră ca să-l îndrumaţi în lumea unde e chemat să-şi afle locul.

— Oh, fiţi liniştit! exclamă ducesa. Din nenorocire, acum nu mă bucur de prea multă trecere, dar pentru el voi face tot ce-mi stă în putinţă. Cît despre avere şi titlu...

— Nici o grijă în această privinţă, doamnă; i-am trecut în stăpînire moşia Bragelonne, pe care am moştenit-o şi care îi dă titlul de viconte, şi o rentă de zece mii de livre.

— Credeţi-mă, domnule — spuse ducesa — sînteţi un adevărat gentilom! Dar abia aştept să-l văd pe tînărul nostru viconte. Unde e?

— Aici, în salon. Îl chem îndată, dacă vreţi.

Athos dădu să se îndrepte spre uşă. Doamna de Chevreuse îl opri.

— E frumos? întrebă ea.

Athos zîmbi:

— Seamănă cu mama sa.

În aceeaşi clipă deschise uşa şi făcu un semn tînărului, care se şi ivi în prag. Doamna de Chevreuse nu-şi putu stăpîni un strigăt de fericire văzînd un cavaler atît de chipeş, care întrecea toate speranţele plăsmuite de orgoliul ei.

— Apropie-te, viconte — spuse Athos. Doamna ducesă de Chevreuse îţi îngăduie să-i săruţi mîna.

Tînărul se apropie cu fermecătoru-i surîs, cu capul descoperit, puse un genunchi la pămînt şi sărută mîna doamnei de Chevreuse.

— Domnule conte — zise el, întorcîndu-se spre Athos — nu cumva pentru a-mi cruţa timiditatea mi-aţi spus că doamna este ducesa de Chevreuse, şi nu regina însăşi?

— Nu, viconte — interveni doamna de Chevreuse, luîndu-i mîna la rîndu-i, ca să-l facă să se aşeze alături de ea şi privindu-l cu ochii strălucitori de bucurie. Nu, din nefericire nu sînt regina, căci dacă aş fi, aş face numaidecît pentru dumneata tot ceea ce meriţi ; dar, să vedem, şi aşa cum sînt — adăugă ea, abia stăpînindu-se să nu-i sărute fruntea neprihănită — să vedem, ce carieră ai dori să îmbrăţişezi ?

Athos, în picioare, se uita la amîndoi cu o expresie de negrăită mulţumire întipărită pe faţă.

— Doamnă — zise tînărul cu vocea sa dulce şi răsunătoare totodată. Doar o singură carieră mi se pare vrednică de un gentilom, şi anume aceea a armelor. Domnul conte m-a crescut, cred, cu gîndul de a face din mine un ostaş şi m-a lăsat să nădăjduiesc că mă va prezenta cuiva la Paris, care ar binevoi să mă recomande poate chiar Prinţului.

— Da, înţeleg, prinde bine unui tînăr ostaş ca dumneata să slujească sub ordinele unui general ca el ; dar să vedem, stai puţin... personal, sînt în raporturi destul de proaste cu el, din cauza certurilor dintre doamna de Montbazon, mama mea vitregă, şi doamna de Longueville ; în schimb, cu ajutorul prinţului de Marcillac... Eh, într-adevăr ! Iată, am găsit, conte ! Prinţul de Marcillac e un vechi prieten al meu ; îl va recomanda pe tînărul nostru prieten doamnei de Longueville, care îi va da o scrisoare pentru fratele ei, Prinţul : acesta o iubeşte prea mult ca să nu-i îndeplinească pe loc orice dorinţă.

— Minunat ! zise contele. Numai că aş putea îndrăzni să vă rog a vă îngriji de toate acestea cît mai grabnic ? Am motive ca vicontele să nu rămînă decît pînă mîine seară la Paris.

— Vreţi să se ştie că dumneavoastră vă interesaţi de el, domnule conte ?

— Poate că nimic nu l-ar ajuta mai mult în viitor decît dacă s-ar spune că nici nu m-a cunoscut vreodată.

— Oh, domnule ! izbucni tînărul.

— Tu ştii, Bragelonne — rosti contele — că eu nu iau nici o hotărîre fără un motiv temeinic.

— Da, domnule — răspunse tînărul. Ştiu bine că sînteţi întruchiparea înţelepciunii şi am să vă ascult, ca de obicei.

— Ei bine, conte, acum lăsaţi-l în seama mea — spuse ducesa. Vreau să trimit după prinţul de Marcillac, care din fericire se află în clipa de faţă la Paris şi căruia nu-i voi da pace pînă ce totul nu va fi dus la bun sfîrşit.

— Prea bine, doamnă ducesă, şi mii de mulţumiri. Am şi eu astăzi cîteva drumuri de făcut şi, la întoarcere, adică pe la şase seara, îl voi aştepta pe viconte la han.

— Ce faceţi astă-seară ?

— Ne vom duce la abatele Scarron, pentru care am o scrisoare şi unde trebuie să întîlnesc un prieten.

— Bine — zise ducesa de Chevreuse. Voi trece şi eu pe acolo pentru o clipă, aşa că să nu plecaţi pînă atunci.

Athos se înclină şi se pregăti de plecare.

— Eh, domnule conte — zise ducesa, rîzînd. Oare vechii prieteni se despart cu un aer atît de grav ?

— Ah ! murmură Athos, sărutîndu-i mîna. De-aş fi ştiut mai devreme că Marie Michon era o fiinţă atît de fermecătoare !...

Şi se retrase oftînd.

XXIII

ABATELE SCARRON

Pe strada Tournelles se afla o casă pe care o cunoşteau toţi purtătorii de litiere şi toţi lacheii din Paris, şi totuşi casa cu pricina nu era nici a unui mare senior, nici a unui bancher. Acolo nu se dădeau ospeţe, nu se jucau cărţi ori alte jocuri şi nu se dansa.

În ciuda acestui lucru, ea era locul de întîlnire al lumii bune şi întreg Parisul venea aici.

Era casa micului Scarron [1].

Se rîdea atîta la acest spiritual abate, se spuneau atîtea noutăţi, aceste noutăţi era atît de iute comentate, ciopîrţite şi transformate fie în poveşti, fie în epigrame, încît oricine ţinea să petreacă un ceas în tovărăşia micului Scarron, să-l asculte şi să împărtăşească apoi şi altora spusele sale. Mulţi ardeau de

[1] Este vorba de Paul Scarron, scriitor realist francez (1610—1660), autorul „Romanului Comic".

dorința să-și facă auzit acolo cuvîntul ; și cînd cuvîntul lor era plin de duh, ei înșiși erau binevenîți.

Micul abate Scarron, care, la drept vorbind, nu era abate decît din pricină că avea în seamă o mînăstire, și nicidecum pentru că făcea parte din cinul fețelor bisericești, fusese pe vremuri unul dintre cei mai năstrușnici stăpîni de venituri parohiale din orașul Mans, unde locuia. Or, într-o zi de carnaval, vrînd să înveselească din cale afară darnicul oraș al cărui suflet era, a poruncit valetului său să-l ungă cu miere din cap pînă-n picioare și apoi, spintecînd o saltea de fulgi, s-a tăvălit prin ea pînă a devenit cea mai caraghioasă zburătoare din cîte s-au văzut vreodată ; înveșmîntat în chipul acesta ciudat, s-a apucat să facă vizite pe la prieteni ; la început lumea se ținea după el uimită, după aceea s-a pornit pe huiduieli, hamalii au început cu ocările, copiii au pus mîna pe pietre, încît, pînă la urmă, s-a văzut nevoit să o ia la sănătoasa, ca să scape nevătămat. Mulțimea însă gonea după el : fugărit, hărțuit, urmărit cu înverșunare din toate părțile, Scarron n-a găsit altă cale de scăpare decît să se arunce în rîu. Înota ca un pește, dar apa era rece ca gheața. Fiind și nădușit, frigul l-a pătruns pînă la os și, ieșind pe celălalt mal, a rămas țeapăn acolo.

S-a căutat prin toate mijloacele cunoscute să fie tămăduit spre a-i reda folosința mîinilor și picioarelor, dar atîta a pătimit de pe urma asta, încît s-a lipsit de toți doctorii, zicînd că vrea mai degrabă să rămînă beteag ; după aceea s-a întors la Paris, unde faima lui de om de spirit era gata statornicită. Aici a poruncit să i se facă un jilț, născocit de el ; și, într-o zi, ducîndu-se să o vadă pe regină în acest jilț, Anna de Austria a rămas fermecată de vorba-i plină de duh și l-a întrebat dacă n-ar dori cumva un titlu.

— Da, maiestate, există unul pe care țin grozav să-l am — a răspuns Scarron.

— Care anume ? a întrebat Anna de Austria.

— Acela de bolnav al maiestății voastre — a rostit abatele.

Și Scarron a dobîndit titlul de *bolnav al reginei*, cu o pensie anuală de o mie cinci sute de livre. Din acea clipă, lipsit de orice griji în ce privește viitorul, Scarron a dus o viață plină de voioșie, deschizîndu-și larg băierile pungii. Numai că, într-una din zile, un trimis al cardinalului i-a dat de înțeles că nu face bine să aibă casa deschisă pentru vicar.

— De ce ? a întrebat Scarron. Oare nu-i un om de viță nobilă ?

— Ba da, de bună seamă !

— Cumsecade ?

— Fără îndoială.

— Spiritual ?

— Din nenorocire are prea mult spirit.

— Ei bine — a răspuns Scarron — atunci pentru ce vreți să renunț a mai vedea un asemenea om ?

— Fiindcă vorbește de rău.

— Adevărat ? Și pe cine ?

— Pe cardinal.

— Cum ? ! a replicat Scarron. Ușa mea e și azi deschisă domnului Gilles Despréaux, care mă vorbește de rău pe mine, și dumneavoastră vreți să închid ușa vicarului, pentru că vorbește de rău pe un altul ? Imposibil !

Convorbirea se oprise aici și Scarron, din spirit de contradicție, primi și mai des vizita domnului de Gondy.

Or, în dimineața acelei zile, care era și ziua de plată a pensiei cuvenite pe trei luni, Scarron își trimisese ca de obicei lacheul cu o chitanță la casa de pensii, ca să ia banii, dar acolo i s-a răspuns că :

— Statul nu mai are bani pentru abatele Scarron.

Cînd lacheul îi aduse această veste, Scarron se afla cu ducele de Longueville, care îi oferea o pensie îndoită față de aceea pe care Mazarin i-o tăiase ; dar vicleanul bolnav se feri să primească. Și făcu în așa fel, încît la patru după-amiază întreg orașul știa de refuzul cardinalului. Era într-o joi, tocmai ziua cînd primea abatele : veniră oaspeți cu duiumul și tot orașul vui de proteste împotriva cardinalului.

Athos întîlni în strada Saint-Honoré doi gentilomi pe care nu-i cunoștea, urmați de un lacheu și călărind în aceeași direcție ca și el. Unul dintre ei îl salută scoțîndu-și pălăria și-i spuse :

— Știți, domnule, netrebnicul de Mazarin i-a tăiat pensia bietului Scarron !

— Asta-i prea din cale afară — zise Athos, salutîndu-i la rîndul său pe cei doi cavaleri.

— Se vede că sînteți un om cinstit — vorbi același nobil de adineauri — iar Mazarin o adevărată năpastă.

— Vai domnule — exclamă Athos — mie îmi spuneți !

Şi se despărţiră salutîndu-se cu cea mai aleasă politeţe.

— E bine că mergem acolo tocmai astă-seară — zise Athos către viconte. Vom putea să spunem un cuvînt bun bietului om.

— Dar cine e domnul Scarron, care a pus în mişcare întreg Parisul ? întrebă Raoul. Vreun ministru căzut în dizgraţie ?

— Oh, nu, viconte — răspunse Athos. Doar un gentilom oarecare, însă un spirit dintre cele mai alese, căzut pesemne în dizgraţia cardinalului din pricina unor catrene îndreptate împotrivă-i.

— Oare gentilomii fac versuri ? întrebă naiv Raoul. Eu socoteam că asta înjoseşte.

— Întocmai, dragul meu viconte — rîse Athos — dacă versurile sînt proaste ; dar dacă sînt frumoase, asta sporeşte preţuirea celor din jur. Aşa, bunăoară, domnul de Rotrou. Totuşi — urmă Athos, cu aerul că rosteşte un sfat salvator — cred că mai bine s-ar lăsa păgubaşi.

— Atunci, domnul Scarron e poet ? întrebă Raoul.

— Da, viconte, iată-te prevenit. Deci ia aminte cum te porţi în casa lui. Nu vorbi decît prin gesturi, ori mai degrabă ascultă.

— Bine, domnule — făgădui Raoul.

— Ai să mă vezi discutînd multă vreme cu un gentilom, unul dintre prietenii mei : este abatele d'Herblay, de care m-ai auzit adesea vorbind.

— Mi-aduc aminte, domnule.

— Din cînd în cînd să te apropii de noi, ca şi cum ai vrea să ne spui ceva, dar să nu spui nimic şi nici să asculţi. Jocul ăsta ne va ajuta să nu fim tulburaţi de nimeni.

— Prea bine, domnule, vă voi îndeplini dorinţa întru totul.

Athos făcu două vizite în oraş. După aceea, pe la şapte seara se îndreptă spre strada Tournelles. Strada era plină de slujitori trimişi după treburi, de cai şi valeţi ce-şi însoţeau stăpînii. Athos îşi croi drum şi intră în casă urmat de tînărul Raoul. Prima persoană pe care o zări fu Aramis, instalat lîngă un fotoliu pe rotile, foarte încăpător, cu un baldachin tapisat, sub care, acoperit cu o cuvertură de brocard, se agita un om cu chipul destul de tineresc, destul de voios, dar în unele clipe acoperit de o paloare bolnăvicioasă, deşi în ochii lui dăinuia neîncetat o expresie vie, plină de spirit ori de bunăvoinţă. Era abatele Scarron, veşnic cu zîmbetul pe buze, zeflemisitor, curtenitor, dar suferind şi scărpinîndu-se cu o mică vergea.

În jurul acestui soi de cort mișcător se înghesuiau o mulțime de gentilomi și de doamne. Încăperea era foarte îngrijită și mobilată cum se cuvine. Perdele mari, țesute cu flori cîndva viu colorate, dar azi nițel cam șterse, cădeau peste ferestrele largi ; pereții erau tapetați simplu, dar cu gust. Doi lachei foarte respectuoși și bine instruiți își îndeplineau cu distincție îndatoririle lor.

Zărindu-l pe Athos, Aramis îi ieși în întîmpinare, îl luă de mînă și îl prezentă lui Scarron, care își mărturisi deopotrivă încîntarea și respectul față de noul oaspete și făcu un compliment foarte spiritual vicontelui. Raoul rămase descumpănit, căci nu era pregătit să răspundă unor cuvinte atît de alese. Totuși salută cu multă grație. Athos fu salutat încă de doi-trei seniori, cărora îl prezentă Aramis ; după aceea vîlva stîrnită de sosirea lui se potoli treptat-treptat și conversația deveni generală.

La vreo patru-cinci minute, în care timp Raoul cerceta cu privirea întreaga adunare, ușa se deschise și lacheul anunță pe domnișoara Paulet.

Athos atinse cu mîna umărul vicontelui.

— Uită-te la această femeie, Raoul — zise el — fiindcă e un personaj istoric. La ea se ducea regele Henric al IV-lea cînd a fost asasinat.

Raoul tresări. De cîteva zile parcă în fiece clipă se ridica o cortină pentru el, dezvăluindu-i ceva eroic ; această femeie care intra, tînără și frumoasă încă, îl cunoscuse pe Henric al IV-lea, stătuse de vorbă cu el.

Oaspeții se îngrămădiră în jurul noii venite, căci și astăzi o înconjura admirația celor din jur. Era o femeie înaltă, cu mijlocul zvelt și mlădiu, cu părul bogat, ca de aur, așa cum îi plăcea lui Rafael și cum Tizian a zugrăvit toate Magdalenele sale. Această culoare roșcat-arămie, sau poate superioritatea pe care o dobîndise asupra celorlalte femei, făcuse să fie poreclită Leoaica.

Frumoasele noastre doamne de astăzi, care aspiră la acest pompos titlu, ar trebui să știe că el nu vine din Anglia, așa cum poate credeau, ci de la domnișoara Paulet, fermecătoarea și spirituala lor compatriotă.

Domnișoara Paulet păși drept spre Scarron, în mijlocul murmurului stîrnit de apariția ei.

— Ei bine, scumpe abate ! zise ea, cu vocea-i liniştită. Iată-te deci sărac, nu ? Am aflat noutatea azi după-amiază, la doamna de Rambouillet ; domnul de Grasse ne-a spus-o.

— Da, în schimb, acum statul a devenit bogat — rosti Scarron. Trebuie să ştii să te sacrifici pentru ţara ta.

— Cardinalul îşi va cumpăra mai multe pomade şi parfumuri pe an cu aceste o mie cinci sute de livre — rîse un partizan al Frondei, în care Athos recunoscu pe gentilomul întîlnit pe strada Saint-Honoré.

— Dar muza ce va spune ? interveni Aramis, cu vocea lui mieroasă. Muza care are nevoie de mediocritatea aurită ? Căci, oricum :

Si Virgilio puer aut tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri.

— Bun ! zise Scarron, întinzînd mîna domnişoarei Paulet. Dacă nu mai am hidra, cel puţin mi-a rămas leoaica.

Tot ce spunea Scarron părea cu totul deosebit astă-seară. E privilegiul pe care ţi-l dă asuprirea. Domnul Ménage sări în sus de bucurie.

Domnişoara Paulet se îndreptă spre locul ei obişnuit, dar înainte să se aşeze, îşi roti, măreaţă, privirea-i de regină asupra adunării, şi ochii i se opriră asupra lui Raoul.

Athos surîse.

— Ai fost remarcat de domnişoara Paulet, viconte : du-te să o saluţi. Arată-te ceea ce eşti, un adevărat provincial ; dar nu te sfătuiesc să-i vorbeşti de Henric al IV-lea.

Vicontele se apropie de Leoaică cu chipul împurpurat şi se pierdu îndată în mijlocul seniorilor care o înconjurau.

În încăpere se formaseră două grupuri distincte : unul în jurul domnului Ménage, celălalt în jurul domnişoarei Paulet ; Scarron trecea de la unul la altul, conducîndu-şi fotoliul lui pe rotile prin mijlocul oaspeţilor cu iscusinţa cu care un cîrmaci încercat şi-ar îndruma barca pe o mare presărată la tot pasul de stînci.

— Noi cînd stăm de vorbă ? zise Athos către Aramis.

— Îndată — răspunse acesta. Nu e încă prea multă lume şi-am fi remarcaţi.

În clipa aceea uşa se deschise şi lacheul îl anunţă pe vicar. Toată lumea se întoarse, căci numele vicarului începea să se acopere de faimă. Athos făcu la fel. Nu-l cunoştea pe abatele

de Gondy decît din auzite. Văzu intrînd un om scund, negricios, nu prea bine făcut, miop şi tare stîngaci în mişcări, afară doar de mînuirea pistolului şi a spadei — încă de la primii paşi se lovi de o măsuţă, cît pe ce să o răstoarne — şi totuşi, cu o expresie impunătoare şi mîndră întipărită pe faţă.

Scarron se întoarse şi el şi îi ieşi în întîmpinare în fotoliul său, în vreme ce domnişoara Paulet îi făcu un semn cu mîna de pe locul unde şedea.

— Ei bine ! glăsui vicarul, zărindu-l pe Scarron, ceea ce se petrecu abia cînd gazda ajunse lîngă el. Ai căzut în dizgraţie, abate ?

Era o frază solemnă, rostită a suta oară în timpul serii, şi Scarron, care găsise de o sută de ori la rînd o vorbă de duh drept răspuns, era cît pe ce să rămînă de căruţă. Dar o sforţare disperată îl scoase din încurcătură.

— Domnul cardinal Mazarin a binevoit să se gîndească la mine — zise el.

— Uluitor ! strigă Ménage.

— Dar cum vei face ca să ne poţi primi şi de acum înainte? continuă vicarul. Dacă eşti strîmtorat, voi fi nevoit să te numesc canonic la Notre-Dame.

— O, nu — se împotrivi Scarron — v-aş compromite prea mult.

— Atunci, ai cumva venituri pe care noi nu le cunoaştem ?

— Voi împrumuta bani de la regină.

— Dar maiestatea sa nu are lăscaie — interveni Aramis. Nu trăieşte oare sub regimul comunităţii de bunuri ?

Vicarul se întoarse, zîmbi spre Aramis şi-l salută cu un gest prietenesc din vîrful degetelor.

— Iartă-mă, scumpe abate — spuse el. Eşti în întîrziere şi trebuie să-ţi fac un dar.

— Ce anume, întrebă Aramis.

— O panglică de pălărie.

Toţi se întoarseră spre vicar, care scoase la iveală din buzunar o panglică de mătase ciudată.

— Ah ! exclamă Scarron. Păi asta e o praştie [1].

— Întocmai ! încuviinţă vicarul. În toate se vădeşte gustul Frondei. Domnişoară Paulet, am pentru dumneata un evantai după moda Frondei. Te voi trimite la negustorul de unde-mi

[1] Semn al Frondei.

cumpăr mănuşi, d'Herblay : face mănuşi cum poartă partizanii Frondei ; iar pe dumneata, Scarron, la brutarul meu, unde vei avea credit nelimitat : coace o pîine minunată, de Frondă.

Aramis luă panglica şi şi-o puse la pălărie. În clipa aceea uşa se deschise şi lacheul strigă răsunător :

— Doamna ducesă de Chevreuse !

La auzul acestui nume, toată lumea se ridică. Scarron îşi îndreptă în grabă fotoliul spre uşă. Raoul se împurpură la faţă. Athos făcu un semn lui Aramis, care se tupilă lîngă o fereastră. În mijlocul saluturilor respectuoase care o întîmpinară, ducesa căuta în chip vădit ceva ori pe cineva. În cele din urmă îl zări pe Raoul şi ochii îi scînteiară ; îl zări pe Athos şi deveni visătoare ; îl zări pe Aramis în nişa ferestrei şi îşi ascunse după evantai o uşoară tresărire de surpriză.

— A ! făcu ea, ca şi cum ar fi vrut să-şi alunge gîndurile ce o năpădeau fără voie. Cum se mai simte bietul Voiture [1] ? Nu cumva ştii, Scarron ?

— Cum ? Domnul Voiture e bolnav ? întrebă seniorul care îi vorbise lui Athos în strada Saint-Honoré. Ce are ?

— S-a aşezat la masa de joc, uitînd să-şi trimită lacheul după cămăşi de schimb — îi informă vicarul. Aşa că a răcit şi se aude că acum ar fi pe moarte.

— Şi unde anume s-a îmbolnăvit ?

— Ei, Doamne, la mine. Închipuiţi-vă că sărmanul Voiture făcuse jurămînt să nu mai joace niciodată. După trei zile n-a putut să mai ţină piept ispitei şi a luat drumul arhiepiscopiei, ca să-l dezleg de jurămînt. Din nenorocire, în clipa aceea aveam nişte treburi foarte importante cu consilierul Broussel, în odaia cea mai ferită din casa mea, cînd Voiture îl vede pe marchizul de Luynes la o masă, aşteptînd un partener de joc. Marchizul îl strigă şi-l pofteşte să ia loc. Voiture îi răspunse că nu poate să joace, întrucît eu nu l-am dezlegat de jurămînt. Luynes făgăduieşte în numele meu să ia păcatul asupră-i, Voiture se aşează la masă, pierde patru sute de scuzi, răceşte întorcîndu-se acasă şi se urcă în pat ca să nu se mai dea jos.

— Oare starea scumpului Voiture să fie chiar atît de rea ? întrebă Aramis, pe jumătate ascuns după perdea.

— Vai ! răspunse domnul Ménage. Se simte foarte rău. Şi acest mare om se poate să ne părăsească *deseret orbem.*

[1] Vincent Voiture (1597—1648), scriitor francez, obişnuit al palatului de Rambouillet, autor al unor spirituale poezii şi scrisori.

— Ei, asta-i ! făcu acru domnişoara Paulet. El să moară ! Nici pomeneală ! E înconjurat de femei ca un sultan. Doamna Saintot a alergat într-un suflet să-i ducă o supă întăritoare. Doamna La Renaudot se îngrijeşte de cearşafuri şi nu există nimeni, pînă şi prietena noastră doamna de Rambouillet, care să nu-i trimită ceaiuri.

— Dumitale nu ţi-e drag ! zise Scarron, rîzînd.

— O, cîtă nedreptate, scumpul meu bolnav ! Îl urăsc atît de puţin, încît aş pune cu plăcere să se facă slujbe pentru odihna sufletului său.

— Nu degeaba ţi se spune Leoaica, draga mea — interveni doamna Chevreuse de pe locul unde şedea. Ştii să muşti.

— Mi se pare că ponegriţi peste măsură un mare poet, doamnă — îndrăzni Raoul să intervină în discuţie.

— Un mare poet, el ?... Haide, se vede bine că vii din provincie, viconte, şi că n-ai avut niciodată prilejul să-l întîlneşti. El, mare poet ! Eh, înalt abia de cinci picioare !

— Bravo ! Bravo ! exclamă un bărbat deşirat, uscăţiv şi oacheş, cu mustaţa falnică şi cu o spadă uriaşă la şold. Bravo, frumoasă Paulet ! E timpul ca micul Voiture să fie pus, în sfîrşit, la locul său. Declar răspicat că socot a mă pricepe în poezie şi că întotdeauna versurile lui mi s-au părut detestabile.

— Cine e acest căpitan, domnule ? îl întrebă Raoul pe Athos.

— Domnul de Scudéry.

— Autorul *Cleliei* şi al *Marelui Cirus ?*

— Pe care le-a scris împreună cu sora sa, care stă de vorbă în clipa asta cu acea drăgălaşă făptură, acolo, în apropiere de domnul Scarron.

Raoul se întoarse şi văzu într-adevăr doi oaspeţi abia sosiţi : o copilă fermecătoare, cu chipul nespus de gingaş şi de trist, încadrat de un minunat păr negru, cu nişte ochi catifelaţi, aidoma frumoaselor pansele violete, sub care scînteiază un potir de aur ; cealaltă era o femeie ce părea că o are în grijă — un chip rece, uscat şi gălbejit, ca de adevărată guvernantă ori călugăriţă.

Raoul îşi făgădui să nu plece fără să vorbească frumoasei copile cu ochii catifelaţi : printr-un ciudat joc al gîndurilor, deşi nu era nici o asemănare la mijloc, ea îi amintea de biata Louise, pe care o lăsase bolnavă la castelul La Vallière şi pe care o dăduse uitării pentru o clipă în mijlocul societăţii de aici.

În acest timp, Aramis se apropiase de vicar, care îi şoptise surîzător ceva la ureche. Aramis, cu toată stăpînirea de sine, nu-şi putu reţine o uşoară tresărire.

— Rîzi — îi spuse domnul de Gondy. Sîntem priviţi.

Şi îl părăsi pentru a se duce să stea de vorbă cu doamna de Chevreuse, în jurul căreia se strînsese o mulţime de lume.

Aramis se sili să rîdă spre a înşela atenţia celor cîţiva curioşi şi, văzînd că Athos s-a oprit la rîndul său în nişa ferestrei unde stătuse el mai înainte, aruncă vreo cîteva cuvinte în dreapta şi în stînga, iar pe urmă se îndreptă neobservat într-acolo. De îndată ce se aflară împreună, începură o convorbire însoţită de bogate gesturi.

Raoul se apropie de ei, aşa cum îl sfătuise Athos.

— E un rondel al domnului Voiture, pe care mi l-a recitat abatele şi căruia nu-i găsesc pereche — spuse Athos, răsunător.

Raoul rămase cîteva clipe în preajma lor, apoi se pierdu în grupul doamnei de Chevreuse, de care se apropiaseră domnişoara Paulet dintr-o parte şi domnişoara de Scudéry din cealaltă.

— Ei bine — zise vicarul — eu mi-aş îngădui să nu împărtăşesc în totul părerea domnului de Scudéry ; dimpotrivă, găsesc că domnul Voiture e un poet, un simplu poet. Ideile politice îi lipsesc cu desăvîrşire.

— Aşadar ? întrebă Athos.

— Mîine — murmură Aramis în grabă.

— La ce oră ?

— La şase.

— Unde ?

— La Saint-Maudé.

— Cine ţi-a spus ?

— Contele de Rochefort.

Cineva se apropia de locul unde se aflau.

— Şi cugetările filozofice ? Iată ce-i lipsea bietului Voiture. În ce mă priveşte, mă alătur părerii vicarului : un simplu poet.

— Da, desigur, e un poet de valoare — glăsui Ménage — dar posteritatea, deşi plină de admiraţie, îi va reproşa un lucru, anume că prea a încărcat versul cu licenţe. A ucis poezia fără să ştie.

— Ucis, acesta-i cuvîntul — întări Scudéry.

— Dar scrisorile lui, ce capodopere ! zise doamna de Chevreuse.

— Oh, în această privință e neasemuit — i se alătură domnișoara de Scudéry.

— Adevărat — observă domnișoara Paulet — dar numai atîta vreme cît glumește, fiindcă, dacă devine grav, calcă-n strâchini. Cînd nu spune lucrurile pe șleau, să recunoașteți că le spune ca vai de lume.

— Totuși veți conveni că, în ceea ce privește gluma, nu-și află pereche.

— Da, desigur — încuviință Scudéry, răsucindu-și mustața. Găsesc numai hazul cam silit, iar glumele prea familiare. De pildă, *Scrisoarea crapului către știucă.*

— Fără să mai punem la socoteală că cele mai reușite își au inspirația la castelul Rambouillet. De pildă, *Zelida și Alcidalca.*

— Cît despre mine — rosti Aramis, apropiindu-se de grupul strîns aici și salutînd respectuos pe doamna de Chevreuse, care îi răspunse printr-un zîmbet plin de grație — cît despre mine, eu îl învinuiesc și de faptul că și-a luat o prea mare libertate față de cei mari. A fost adeseori necuviincios față de prințesă, de mareșalul d'Albert, de domnul de Schomberg și chiar față de regină.

— Cum, față de regină ? întrebă Scudéry, făcînd un pas înainte, ca și cînd ar fi vrut să tragă spada. La naiba, n-am știut asta ! Și în ce chip s-a arătat necuviincios față de maiestatea sa ?

— Nu cunoașteți poezia lui : *Gîndeam ?*

— Nu — zise doamna de Chevreuse.

— Nu — zise domnișoara de Scudéry.

— Nu — zise domnișoara Paulet.

— Într-adevăr, cred că regina a spus-o la foarte puțini. Eu însă o cunosc dintr-o sursă sigură.

— Și o știi ?

— Sper să mi-o amintesc.

— S-auzim ! S-auzim ! strigară toți într-un glas.

— Iată în ce împrejurare s-a ivit poezia — urmă Aramis. Domnul Voiture era în trăsura reginei, care se plimba singură cu el prin pădurea Fontainebleau ; la o vreme, luă un aer îngîndurat pentru ca regina să-l întrebe la ce se gîndește, ceea ce se și întîmplă : „La ce te gîndești, domnule Voiture ?" întrebă maiestatea sa. Voiture surîse, se prefăcu adîncit în sine cîteva clipe, încît să lase impresia că improvizează, și răspunse:

Gîndeam și eu că soarta vrea
După atîta nedreptate,
Să încunune fruntea ta
Cu cinste, faimă, nestemate,
Oare vei fi mai fericită,
Precum erai odinioară,
N-aș vrea să spun îndrăgostită!
Păcatul rimei mă doboară.

Scudéry, Ménage și domnișoara Paulet ridicară din umeri.

— Așteptați, așteptați — zise Aramis. Poezia are trei strofe.

— Oh, spune mai curînd trei cuplete! preciză domnișoara de Scudéry. E cel mult un cîntec, zău așa!

Gîndeam apoi că bietul Amor
Ce armele mereu ți-a dăruit,
Gonit departe-i de la curte,
Fără de arcul lui vrăjit.
Eu, cugetînd în preajma ta,
La ce să mă aștept, Marie,
Cînd tu te-arăți atît de rea
Cu inimile devotate ție?

— Oh, cît despre această ultimă înțepătură — interveni doamna de Chevreuse — nu știu dacă are ceva comun cu regulile poetice, dar trebuie să-l iertăm în numele adevărului, și doamna de Hautefort cu doamna de Sennecy i-ar da dreptate, fără să mai vorbesc de domnul de Beaufort.

— Haide-haide — bombăni Scarron. Asta nu mă mai privește cîtuși de puțin: de azi-dimineață nu mai sînt bolnavul reginei.

— Și ultimul cuplet? întrebă domnișoara de Scudéry. Ultimul cuplet? S-auzim!

— Iată-l — spuse Aramis. Acesta are avantajul de a folosi nume proprii, încît e cu neputință să te înșeli:

Și mă gîndeam — doar noi, poeții,
Gîndim adesea mai ciudat —
Ce-ai face, în ăst prag al vieții
De l-ai zări cu-adevărat,
Din depărtări aici sosit,

Pe Buckingham, chipeşul duce,
Şi cine ar fi nepoftit,
El, sau părintele Vincent [1] *?*

La această ultimă strofă, un strigăt se stîrni faţă de necuviinţa lui Voiture.

— Din nenorocire — murmură copila cu ochii catifelaţi — eu găsesc minunate aceste versuri.

Era şi părerea lui Raoul, care se apropie de Scarron şi spuse roşind :

— Domnule Scarron, faceţi-mi cinstea, vă rog, şi spuneţi-mi cine este tînăra doamnă care are o părere deosebită faţă de toată această aleasă adunare ?

— Ah, tînărul meu viconte — făcu Scarron — precum văd, arzi de dorinţa să-i propui o alianţă ofensivă şi defensivă, nu ?

Raoul se împurpură din nou :

— Mărturisesc — zise el — că versurile mi se par foarte frumoase.

— Şi într-adevăr sînt — încuviinţă Scarron. Da, tăcere ! Între poeţi nu se spun asemenea lucruri.

— Eu însă nu am cinstea să fiu poet — zise Raoul — şi vă rugam...

— Aşa e : vrei să ştii cine e acea tînără doamnă ? E frumoasa Indiană.

— Vă cer iertare, domnule — rosti Raoul, cu tot sîngele în obraji — dar nu ştiu mai mult decît înainte. Vai, sînt un provincial !

— Ceea ce înseamnă că nu pricepi mare lucru din păsăreasca ciripită pe aici de toată lumea. Cu atît mai bine, tinere, cu atît mai bine ! Nici nu te strădui să o pricepi, e pierdere de timp ; şi cînd vei ajunge să pricepi graiul acesta, să sperăm că o să fie dat uitării.

— Atunci mă veţi ierta, domnule — glăsui Raoul — şi veţi avea bunăvoinţa să-mi spuneţi cine-i persoana pe care o numiţi frumoasa Indiană ?

— Da, desigur : una dintre cele mai fermecătoare fiinţe de pe lume, domnişoara Françoise d'Aubigné.

---

[1] Părintele Vincent era duhovnicul reginei. (n. a.).

— Face parte cumva din familia vestitului Agrippa [1], prietenul regelui Henric al IV-lea ?

— E nepoata lui. Tocmai a sosit din Martinica, iată de ce-i spun frumoasa Indiană.

Raoul făcu ochii mari : privirea lui se întîlni cu aceea a tinerei fete, care zîmbi.

Se vorbea mai departe despre Voiture.

— Domnule — spuse domnişoara d'Aubigné, adresîndu-se la rîndul ei lui Scarron, dornică să se alăture discuţiei acestuia cu tînărul viconte — dumneavoastră nu-i admiraţi pe prietenii bietului Voiture ? Ascultaţi cum îl mai scarmănă, lăudîndu-l ! Unul îi contestă bunul simţ, altul poezia, altul originalitatea, altul umorul, altul independenţa, altul... Eh, Doamne, dar ce vor să mai lase acestui om de neasemuit, cum l-a numit domnişoara de Scudéry ?

Scarron începu să rîdă, Raoul de asemenea. Frumoasa Indiană, mirată de efectul cuvintelor sale, lăsă ochii în pămînt şi îşi reluă aerul naiv de mai înainte.

— Iată o fiinţă plină de spirit — zise Raoul.

Athos, rămas în firida ferestrei, urmărea tot ce se petrece în jur cu un zîmbet dispreţuitor pe buze.

— Chemaţi-l încoace pe contele de La Fère — îl rugă doamna de Chevreuse pe vicar. Vreau să-i vorbesc.

— Iar eu — răspunse vicarul — vreau să se creadă că nu stau de vorbă cu el. Mi-e drag şi-l admir, căci îi cunosc isprăvile de odinioară, cel puţin pe unele dintre ele, totuşi socot că nu-i bine să-l salut decît începînd de poimîine dimineaţă.

— Şi de ce abia de poimîine dimineaţă ? întrebă doamna de Chevreuse.

— Veţi şti asta mîine seară — răspunse vicarul, rîzînd.

— Scumpul meu Gondy, vorbeşti ca în Apocalips, zău aşa — i-o întoarse ducesa. Domnule d'Herblay — adăugă ea, întorcîndu-se spre Aramis — eşti bun să-mi faci încă un serviciu astă-seară ?

— Cum adică, ducesă ? murmură Aramis. Astă-seară, mîine, oricînd, nu trebuie decît să porunciţi.

---

[1] Agrippa d'Aubigné (1552—1620), calvinist înfocat, poet realist, satiric de mare valoare, autorul poemului „Les Tragiques" (Tragicele), tovarăş de arme şi prieten al regelui Henric al IV-lea.

— Ei bine, du-te și-l caută pe contele de La Fère. Vreau să-i vorbesc.

Aramis se apropie de Athos și se întoarse împreună cu el.

— Domnule conte — rosti ducesa, întinzînd o scrisoare lui Athos — iată ceea ce ți-am făgăduit. Protejatul nostru va fi primit cum se cuvine.

— Doamnă — spuse Athos e o mare fericire pentru el să vă rămînă îndatorat.

— În privința asta, n-ai nici un motiv să-l invidiezi ; eu îți rămîn îndatorat pentru că mi-ai dat prilejul să-l cunosc — răspunse șăgalnica femeie, cu un surîs care aminti lui Aramis și Athos de Marie Michon.

Zicînd acestea se ridică și ceru trăsura. Domnișoara Paulet plecase, domnișoara de Scudéry tocmai pleca.

— Viconte — se adresă Athos lui Raoul — însoțește pe doamna ducesă de Chevreuse, roag-o să aibă bunătatea să-ți dea mîna cînd coboară treptele, și după aceea mulțumește-i.

Frumoasa Indiană se apropie de Scarron să-și ia rămas bun.

— Pleci atît de repede ? întrebă el.

— Printre cele din urmă, după cum vedeți. Dacă aveți cumva vești despre domnul Voiture, și mai cu seamă vești bune, fiți amabil și înștiințați-mă mîine și pe mine.

— Oh ! murmură Scarron. Acum poate să moară.

— Cum asta ? întrebă fata cu ochii catifelați.

— Fără îndoială, panegiricul lui e gata făcut.

Și se despărțiră rîzînd, tînăra fată întorcînd ochii cu interes spre sărmanul paralitic, sărmanul paralitic urmărind-o cu o privire iubitoare.

Treptat-treptat grupurile se răriră. Scarron nu părea să fi văzut că unii dintre oaspeții săi șușotiseră misterios, că vreo cîțiva primiseră scrisori și că întreaga seară părea să aibă un scop tainic, străin de literatură, deși se făcuse atîta vîlvă în jurul ei.

Cît despre Raoul, el o însoți într-adevăr pe ducesă pînă la trăsură și ea, urcînd, îi dădu mîna să i-o sărute ; apoi, într-una din acele porniri nestăpînite care o făceau atît de încîntătoare și mai ales atît de primejdioasă, îi cuprinse deodată capul în mîini și îl sărută pe frunte, zicînd :

— Viconte, urările și sărutul meu să-ți poarte noroc !

După aceea porunci vizitiului să meargă la castelul Luynes. Trăsura porni ; doamna de Chevreuse făcu tînărului un

ultim semn de bun rămas și Raoul urcă scara cu totul descumpănit. Athos pricepu ce se întîmplase și zîmbi.

— Vino, viconte — zise el. E timpul să mergem. Mîine vei pleca sub arme, în oștirea Prințului: caută deci și dormi bine în această ultimă noapte pe care o petreci în oraș.

— Așadar, voi fi ostaș? întrebă tînărul. Oh, domnule, vă mulțumesc din toată inima!

— Cu bine, conte! zise abatele d'Herblay. Mă întorc la mine la mînăstire.

— Cu bine, abate! zise vicarul. Mîine țin predică și am douăzeci de lucruri de citit astă-seară.

— Cu bine, domnilor! zise contele. Sînt frînt de oboseală și mă duc să mă culc, să dorm douăzeci și patru de ceasuri în șir.

Cei trei se salutară, după ce mai schimbară între dînșii o ultimă privire. Scarron îi urmărea cu coada ochiului prin fereastra salonului.

— Nici unul nu va face ce-a spus — murmură el, cu zîmbetu-i de maimuță. Lasă-i să-și urmeze calea, bravii gentilomi! Cine știe dacă nu se străduiesc să-mi redea pensia!... Ei pot să miște brațele, ceea ce înseamnă mult, pe cînd eu... Vai! Mie nu mi-a rămas decît limba, dar voi căuta să dovedesc că și asta înseamnă ceva. Ei, Champenois! A bătut de unsprezece. Vino și-mi împinge căruciorul pînă la pat... Într-adevăr, domnișoara d'Aubigné este o ființă fermecătoare!

Zicînd acestea, sărmanul paralitic dispăru în odaia de culcare, ușa se închise în urma lui și luminile prinseră să se stingă una după alta în salonul din strada Tournelles.

XXIV

SAINT-DENIS

Mijea de ziuă cînd Athos se dădu jos din pat și se îmbrăcă; după paloarea mai accentuată decît de obicei și după urmele lăsate de insomnie pe chipul lui, vedeai lesne că n-a închis

ochii toată noaptea. Împotriva firii atît de hotărîte și neșovăielnice a omului acestuia, în dimineața aceea simțeai în toată făptura lui o oarecare încetineală și șovăială.

Asta din pricină că se îngrijea să-l pregătească de plecare pe Raoul și căuta să cîștige timp. Mai întîi lustrui singur o spadă pe care o scoase dintr-o teacă de piele parfumată, cercetînd la început dacă mînerul e solid și dacă pana tăișului și mînerul sînt prinse trainic una de alta.

După aceea aruncă o pungă plină cu ludovici pe fundul unui cufăr pe care tînărul urma să-l ia cu sine, îl strigă pe Olivain, lacheul ce-i însoțise de la Blois, și-i porunci să rînduiască lucrurile în cufăr sub ochii lui, veghind să nu lipsească nimic din cele de trebuință unui tînăr ce pleca la oștire.

În cele din urmă, după aproape un ceas petrecut cu aceste îndeletniciri, deschise ușa ce dădea în odaia vicontelui și intră încetișor.

Soarele, care se și ridicase pe cer, năvălea în încăpere prin fereastra largă, căci Raoul, întorcîndu-se tîrziu în ajun, uitase să tragă perdelele. Dormea încă, cu capul gingaș rezemat de braț. Pletele negre acopereau pe jumătate fruntea senină și umezită de o bură de sudoare, ce luneca în perle pe obrajii lui de copil obosit.

Athos se apropie și se aplecă asupră-i plin de duioșie și tristețe, uitîndu-se îndelung la tînărul cu surîsul pe buze și cu pleoapele întredeschise, ale cărui vise nu se poate să nu fi fost dulci și somnul lin, într-atît de învăluitoare era veghea mută, plină de grijă și de iubire a îngerului său păzitor. Treptat-treptat, Athos se lăsă furat de reverie în fața acestei tinereți atît de strălucitoare și neprihănite. Îi înviară în minte anii de altădată cu suavele lor aduceri aminte, care sînt mai curînd adieri înmiresmate decît gînduri. Între acest trecut și prezent era o prăpastie. Dar închipuirea zboară ca un înger și ca fulgerul ; ea străbate mările unde am trăit naufragii, întunecimile în care ne-am pierdut iluziile, prăpastia unde ne-am îngropat fericirea. Și Athos cugetă că prima parte a vieții sale a fost zdrobită de o femeie ; se gîndi cu groază ce înrîurire putea să aibă dragostea asupra unei firi atît de simțitoare și deopotrivă de viguroase. Amintindu-și cîte pătimise, presimți tot ce putea să pătimească Raoul, și unda de tandră și adîncă

milă care îi năpădi inima se adună în privirea-i umedă aţintită asupra tînărului.

În clipa aceea, Raoul se trezi dintr-un somn tihnit şi senin, fără visuri chinuitoare, cum au îndeobşte fiinţele gingaşe ca păsările cerului. Privirile li se întîlniră şi Raoul înţelese fără îndoială tot ce se petrecea în inima acestui om, care îl aştepta să se trezească, aşa cum iubitul aşteaptă să i se trezească iubita, căci i se citi la rîndul său în ochi o nesfîrşită dragoste.

— Eraţi aici, domnule ? zise el, plin de respect.

— Da, Raoul, aici — răspunse contele.

— Şi nu m-aţi trezit ?

— Voiam să te las să mai dormi puţin, dragul meu. Trebuie să te fi obosit mult ziua de ieri, ai stat pînă noaptea tîrziu.

— Oh, domnule, ce bun sînteţi ! murmură Raoul.

Athos surîse.

— Cum te simţi ? îl întrebă el.

— Minunat, domnule, voios şi pe deplin odihnit.

— Asta înseamnă că eşti încă în creştere — urmă Athos, cu acea grijă părintească şi înduioşătoare a omului mai în vîrstă faţă de un tînăr. La anii tăi simţi îndoit orice oboseală.

— Oh, domnule, vă cer iertare — zise Raoul, ruşinat de atîta bunăvoinţă. Într-o clipă sînt gata îmbrăcat.

Athos îl strigă pe Olivain şi, într-adevăr, după vreo zece minute, cu acea punctualitate pe care el, deprins cu viaţa de ostaş, i-o transmisese tînărului, Raoul fu gata.

— Acum — glăsui vicontele către Olivain — îngrijeşte-te de cufărul meu.

— Cufărul te-aşteaptă, Raoul — zise Athos. Totul a fost rînduit sub ochii mei şi nimic n-o să-ţi lipsească. Dacă poruncile mele au fost urmate întocmai, cufărul trebuie să fie urcat pe cal, ca şi bagajul lacheului.

— Totul s-a adus la îndeplinire precum a poruncit domnul conte, şi caii aşteaptă — zise Olivain.

— Şi eu care dormeam în timp ce dumneavoastră, domnule, aţi avut bunătatea să vă îngrijiţi de toate ! strigă Raoul. Într-adevăr, mă copleşiţi cu atîta bunătate.

— Prin urmare, mă iubeşti un pic, cel puţin aşa sper — vorbi Athos, aproape înduioşat.

— Oh, domnule! izbucni Raoul, care era gata să se-năbuşe, într-atît se stăpînea să nu-şi arate tulburarea printr-o pornire drăgăstoasă. Dumnezeu mi-e martor că vă iubesc şi că vă venerez.

— Vezi dacă n-ai uitat ceva — zise Athos, aruncîndu-şi ochii în jur, ca şi cum ar fi căutat un anumit lucru, dar asta numai ca să-şi ascundă şi el tulburarea.

— N-am uitat nimic, domnule — zise Raoul.

În clipa aceea, lacheul se apropie cu oarecare şovăială şi îi spuse în şoaptă:

— Domnul viconte nu are spadă, fiindcă domnul conte mi-a poruncit să-i iau spada pe care a descins-o aseară.

— Bine — murmură Athos — asta rămîne în grija mea.

Raoul păru că nu bagă de seamă aceste cuvinte. Coborî din odaie, uitîndu-se necontenit la conte, ca să vadă dacă a sosit momentul să-şi ia rămas bun; dar Athos nu dădea nici un semn. Cînd ajunse în capul treptelor de la intrare, Raoul văzu trei cai.

— Oh, domnule! strigă el, fericit. Aşadar, mă însoţiţi?

— Vreau să te petrec o bucată de drum — zise Athos.

Ochii lui Raoul străluceau de bucurie şi el se aruncă sprinten în şa. Athos încălecă fără grabă pe cal, după ce şoptise ceva lacheului, care, în loc să-i urmeze îndată, se întoarse în casă. Raoul, încîntat să se afle în tovărăşia contelui, nu băgă de seamă nimic, ori avu aerul că nu bagă de seamă.

Cei doi gentilomi apucară pe Pont-Neuf, apoi ţinură cheiul, sau mai degrabă calea numită pe atunci malul Pépin, şi porniră de-a lungul zidurilor lui Grand-Châtelet. Cînd ieşiră în strada Saint-Denis, îi ajunse din urmă şi lacheul.

Mergeau în tăcere. Raoul simţea lămurit ceasul despărţirii tot mai aproape; contele dăduse în ajun felurite porunci privind treburile sale de peste zi. De altfel, ochii săi, ca şi puţinele cuvinte care îi scăpau din cînd în cînd de pe buze, mărturiseau o şi mai mare iubire. În răstimpuri nu se putea stăpîni să nu dea glas cîte unui gînd ori unui sfat, şi spusa lui vădea o grijă neţărmurită.

După ce trecură de poarta Saint-Denis, cînd cei doi cavaleri ajunseră pe culmea dealului Récollets, Athos cercetă cu privirea calul vicontelui.

— Ia aminte, Raoul — rosti el — ţi-am spus adesea şi n-ar trebui să uiţi asta, fiind un mare cusur pentru un căla-

reț. Iată, calul tău a și obosit ; e plin de spume în vreme ce al meu pare abia scos din grajd. Îi chinui gura cu zăbala, strîngînd frîul și, bagă de seamă, din pricina asta n-ai să-l mai poți struni cu destulă iuțeală. Salvarea unui cavaler depinde cîteodată de repeziciunea cu care calul îi dă ascultare. Gîndește-te că peste opt zile nu vei mai face exerciții de călărie într-un manej, ci te vei afla pe cîmpul de luptă. Și numaidecît, ca să nu dea prea multă însemnătate acestor lucruri și să-l mîhnească, adăugă : Uite, Raoul, ce minunată cîmpie pentru vînătoarea de potîrnichi !

Tînărul se folosi de sfatul contelui, admirînd totodată prevenitoarea-i delicatețe.

— Am remarcat ieri și altceva — spunea Athos. Anume că prea încordezi brațul cînd ții pistolul în mînă. Încordarea asta face să tragi alături de țintă. Astfel, din douăsprezece focuri, ai dat greș de trei ori.

— Iar dumneavoastră ați nimerit de douăsprezece ori la rînd — zîmbi Raoul.

— Fiindcă țineam brațul îndoit și mă rezemam în cot. Înțelegi ce vreau să-ți spun, Raoul ?

— Da, domnule. Am tras după aceea singur la țintă, urmîndu-vă povața, și n-am mai dat greș.

— Ascultă — continuă Athos — e ca și cînd, încrucișînd spada, te-ai năpustit îndată asupra adversarului. E un cusur al tinereții, știu, dar mișcarea corpului în clipa cînd te avînți la atac abate întotdeauna direcția spadei ; și dacă ai avea potrivnic un om cu sîngele rece, acesta te-ar opri de la primul pas, parînd printr-un simplu gest ori chiar printr-o lovitură directă.

— Da, domnule, așa cum dumneavoastră ați făcut de atîtea ori, dar nu oricine are îndemînarea și curajul dumneavoastră.

— Eh, cam pișcă vîntul ăsta ! făcu Athos. O amintire de-a iernii ! A, să nu uit, spune-mi, dacă vei intra în foc, și vei intra, căci te vei înfățișa unui tînăr general care îndrăgește grozav mirosul de pulbere, să ții minte că dacă e să lupți de unul singur cu cineva, așa cum se întîmplă adesea mai cu seamă nouă, celor ce luptăm pe cal, să ții minte : tu să nu tragi niciodată cel dintîi. Cine trage întîi nimerește rareori adversarul, întrucît trage cu teama că va rămîne dezarmat în fața

unui dușman înarmat ; în plus, cînd îl vezi pe adversar că trage, smucește frîul și ridică-ți calul în două picioare : mie asta mi-a salvat viața în două sau în trei rînduri.

— Am să vă urmez sfatul, fie numai din recunoștință.

— Ei ! spuse Athos. Nu-s niscaiva braconieri cei pe care i-au prins colo jos ?... Da, într-adevăr... Și încă ceva de mare însemnătate, Raoul : dacă ești rănit în luptă, dacă te prăbușești de pe cal și ți-a mai rămas un dram de putere, caută să te abați din calea urmată de regimentul tău : altfel, pot să se întoarcă și să te strivească sub copitele cailor. Oricum, de-ai să cazi rănit, scrie-mi numaidecît ori pune pe cineva să-mi scrie : noi, știți, ne pricepem la răni — adăugă Athos, zîmbind.

— Mulțumesc, domnule — răspunse tînărul, adînc mișcat.

— Ah, iată-ne la Saint-Denis — murmură Athos.

Într-adevăr, tocmai ajungeau la poarta orașului, unde stăteau de pază două santinele. Unul dintre ostași rosti către celălalt :

— Uite încă un tînăr gentilom care se pare că pleacă la oaste.

Athos se întoarse în șa : tot ce-l privea pe Raoul, fie și indirect, căpăta interes numaidecît în ochii lui.

— După ce vezi asta ? întrebă contele.

— Așa, după înfățișare, monseniore — răspunse santinela. De altminteri, și vîrsta l-arată. E-al doilea pe ziua de azi.

— A mai trecut pe-aici în dimineața asta un tînăr ca mine ? întrebă Raoul.

— Da, pe cinstea mea, unul tare chipeș și mîndru. Asta mi-a arătat că trebuie să fie de neam mare.

— Atunci voi avea un tovarăș de drum, domnule — zise Raoul, urmîndu-și calea. Dar, vai, asta nu mă va face să-l uit pe cel de care mă despart.

— Nu cred să-l ajungi, Raoul, fiindcă aș vrea să-ți vorbesc aici și asta te va face să zăbovești destul ca gentilomul acela să ți-o ia cu mult înainte.

— Cum doriți, domnule.

Vorbind astfel, străbătură străzile pline de lume, din pricina sărbătorii din acea zi, și ajunseră în fața unei vechi biserici, unde și începuse slujba de dimineață.

— Să descălecăm, Raoul — zise Athos. Tu, Olivain, ai grijă de cai și dă-mi spada.

Athos luă spada pe care i-o întinse lacheul și cei doi gentilomi intrară în biserică. Athos îi dădu lui Raoul apă sfințită. În unele inimi de părinte trăiește o fărîmă din acea dragoste plină de grijă pe care un iubit o nutrește pentru iubita lui. Tînărul îi atinse mîna, aplecă fruntea și se închină. Athos spuse un cuvînt unuia dintre îngrijitorii bisericii, care se înclină și porni în direcția unde se aflau criptele.

— Vino, Raul — spuse Athos. Să mergem după omul acesta.

Îngrijitorul deschise ușa de fier ce ducea la criptele regilor și rămase în capul scării, în timp ce Athos și Raoul coborau. Undeva, jos, lumina slab un felinar de argint, care ardea pe ultima treaptă a scării, și chiar sub licărirea lui, sub un bogat acoperămînt de catifea violetă presărată cu flori de aur, odihnea un catafalc susținut de stîlpi de stejar.

Tînărul, pregătit pentru această împrejurare de tristețea ce-i stăpînea inima, ca și de măreția bisericii abia străbătute, coborîse scara cu un pas rar și solemn, și acum stătea în picioare și cu capul descoperit dinaintea rămășițelor pămîntești ale ultimului rege, care nu avea să-și întîlnească strămoșii decît atunci cînd urmașul său avea să soseacă alături de el, și care părea că sălășluiește acolo pentru a spune trufiei omenești, cîteodată atît de pornită să se preamărească singură cînd se află pe tron : „Țărînă omenească, te aștept !"

Domni o clipă de tăcere.

Pe urmă, Athos ridică mîna și, arătînd cu degetul spre sicriu, spuse :

— Aici zace un om slab și lipsit de măreție, care totuși a avut o domnie plină de uriașe evenimente ; asta din pricină că deasupra acestui rege veghea spiritul unui alt om, așa cum felinarul de colo veghează deasupra sicriului și luminează. Omul acesta era adevăratul rege, Raoul : celălalt nu era decît o umbră, pe care el o însufleța. Și totuși strălucirea monarhiei e atît de puternică la noi, încît omul acesta n-a avut nici măcar cinstea unui mormînt la picioarele celui pentru gloria căruia și-a irosit viața, căci omul acesta, Raoul, ține minte, dacă l-a coborît pe rege, a înălțat regalitatea. Două lucruri stau închise la Luvru : regele, care moare, și regalitatea, care nu moare. Această domnie a apus, Raoul ; acest ministru atît de aprig, atît de temut, atît de urît de către stăpînul său a

coborît în mormînt, trăgînd după sine şi pe rege, pe care nu voia să-l lase să trăiască singur, de teamă să nu-i distrugă opera, fără îndoială ; căci un rege nu zideşte decît atunci cînd Dumnezeu i se află în preajmă, ori spiritul lui Dumnezeu. Şi totuşi pe vremea aceea toată lumea a privit moartea cardinalului ca pe o mîntuire, şi chiar eu însumi, orbit pînă într-atît cum sînt îndeobşte contemporanii, m-am amestecat făţiş de cîteva ori în planurile acestui mare om, care ţinea Franţa în mîinile sale şi care, după cum le deschidea ori le închidea, o înăbuşea sau o lăsa să respire la bunul său plac. Dacă nu m-a strivit, pe mine şi pe prietenii mei, în năprasnica-i mînie, asta a fost fără îndoială ca să-ţi pot spune astăzi : Raoul, caută a deosebi întotdeauna pe rege de regalitate ; regele nu-i decît un om, regalitatea e spiritul lui Dumnezeu ; cînd te vei afla în cumpăna îndoielii şi nu vei şti pe cine să slujeşti, înlătură aparenţa materială pentru principiul nevăzut, căci principiul nevăzut e totul. Singur Dumnezeu a vrut să facă acest principiu palpabil, întrupîndu-l într-un om. Raoul, îţi întrezăresc viitorul ca printr-o ceaţă. Nădăjduiesc că va fi mai bun decît al nostru. Spre deosebire de noi, care am avut un ministru fără rege, tu vei avea un rege fără ministru. Aşadar, vei putea să slujeşti, să iubeşti şi să respecţi pe rege. Chiar dacă acest rege e un tiran, căci întotdeauna atotputernicia are ameţelile ei care o împing la tiranie, slujeşte, iubeşte şi respectă regalitatea, adică lucrul acela nevăzut, adică spiritul lui Dumnezeu pe pămînt, adică acea scînteiere cerească care face ţărîna atît de măreaţă şi atît de sfîntă, încît noi, ceilalţi, nobili de viţă, însemnăm la fel de puţin înaintea acestui corp întins pe ultima treaptă a scării pe cît de puţin înseamnă acest trup însuşi înaintea tronului lui Dumnezeu.

— Voi iubi cu dăruire pe Dumnezeu, domnule — zise Raoul — voi respecta regalitatea ; îl voi sluji pe rege şi voi căuta, dacă e să mor, să mor pentru rege, pentru regalitate sau pentru Dumnezeu. Oare v-am înţeles bine ?

Athos zîmbi.

— Eşti o fire nobilă — rosti el. Iată spada ta !

Raoul puse un genunchi în pămînt.

— Ea a fost purtată de tatăl meu, un gentilom cinstit. Am purtat-o şi eu, la rîndul meu, şi m-am arătat vrednic de

ea ori de cîte ori îi strîngeam mînerul în mînă şi teaca ei îmi juca la şold. Dacă braţul ţi-e încă slab că să poţi stăpîni această spadă, cu atît mai bine, Raoul, vei avea vreme să înveţi că nu trebuie să o tragi din teacă decît atunci cînd e neapărat nevoie.

— Domnule — spuse Raoul, primind spada din mîinile contelui — vă datorez totul, dar această spadă e cel mai preţios dar pe care mi l-aţi făcut. Am să o port plin de recunoştinţă, vă jur.

Şi sărută cu evlavie mînerul spadei.

— Bun ! făcu Athos. Ridică-te, viconte, şi să ne îmbrăţişăm.

Raoul se ridică şi se aruncă cu nestăvilită iubire în braţele contelui.

— Cu bine ! murmură contele, care simţea că i se sfîşie inima. Cu bine şi gîndeşte-te la mine !

— Oh, întotdeauna, întotdeauna ! strigă tînărul. Vă jur, domnule, că dacă mi se va întîmpla vreo nenorocire, numele vostru va fi cel din urmă nume pe care-l voi rosti, iar amintirea voastră ultimul meu gînd.

Athos urcă iute scara, dornic să-şi ascundă tulburarea, dădu un ban de aur îngrijitorului mormintelor, se plecă dinaintea altarului şi se îndreptă cu paşi mari spre tinda bisericii, în faţa căreia Olivain aştepta cu caii.

— Olivain — zise el, arătînd spre cureaua de care atîrna spada lui Raoul — strînge puţin cataramna, spada atîrnă prea jos. Aşa ! Acum îl vei însoţi pe viconte pînă vă întîlniţi cu Grimaud ; cînd apare el, te întorci. Auzi, Raoul ? Grimaud mă slujeşte de mulţi ani, e un om plin de curaj şi de prevedere. El, Grimaud, te va însoţi.

— Da, domnule — spuse Raoul.

— Haide, sus, pe cai, să vă văd plecînd.

Raoul se supuse.

— Cu bine, Raoul ! rosti contele. Cu bine, copilul meu scump !

— Cu bine, domnule ! zise Raoul. Cu bine, iubitul meu ocrotitor !

Athos făcu un semn cu mîna, căci nu mai era în stare să vorbească, în vreme ce Raoul se depărtă, cu capul descoperit. Rămase nemişcat acolo, urmărindu-i cu privirea pînă dispă-

rură la o cotitură a străzii. Atunci contele aruncă frîul calului în mîinile unui țăran, urcă din nou și fără grabă treptele, intră în biserică, se duse de îngenunche în cel mai întunecat ungher și începu să se roage.

XXV

UNUL DINTRE CELE PATRUZECI DE MIJLOACE DE EVADARE ALE DOMNULUI DE BEAUFORT

În acest timp, ceasurile se scurgeau pentru întemnițat așa cum se scurgeau și pentru cei care îi pregăteau fuga: numai că se scurgeau prea încet. Spre deosebire de alți oameni, care iau cu însuflețire o hotărîre primejdioasă și își pierd avîntul pe măsură ce se apropie clipa aducerii ei la îndeplinire, domnul de Beaufort, al cărui năprasnic curaj devenise faimos și care cinci ani în șir fusese ținut în lanțurile inactivității, domnul de Beaufort părea să zorească timpul și chema din tot sufletul clipa acțiunii. În evadarea sa, lăsînd deoparte planurile pe care și le făurea pentru viitor, planuri încă foarte vagi și foarte nesigure, era, trebuie să recunoaștem, un început de răzbunare care făcea să-i crească inima. Mai întîi, fuga lui era o proastă afacere pentru domnul de Chavigny, pe care îl dușmănea din pricina micilor mizerii cu care îl tot sîcîise; apoi, o și mai proastă afacere pentru Mazarin, pe care îl ura aprig, avînd mari capete de acuzare împotrivă-i. Vedem, dar, păstrată o deplină cumpănire între simțămintele nutrite de către domnul de Beaufort față de guvernatorul închisorii și față de ministru, față de slugă și față de stăpîn.

În plus, domnul de Beaufort, care cunoștea ca nimeni altul interiorul Palatului Regal și care avea știință de legătura dintre regină și cardinal, își închipuia, de acolo din temniță, furtuna ce avea să se stîrnească în clipa cînd zvonul acesta va da buzna din cabinetul ministrului în odaia Annei de Austria: domnul de Beaufort a scăpat! Cugetînd la toate acestea în sinea sa, domnul de Beaufort zîmbea plin de încîn-

tare şi se şi vedea scăpat, trăgînd în piept cu nesaţ aerul cîmpiilor şi al pădurilor, strîngînd un cal voinic între genunchi şi strigînd din răsputeri : „Sînt liber !"

E adevărat că, dezmeticindu-se, se vedea între aceiaşi patru pereţi, îl vedea la zece paşi pe La Ramée tot învîrtindu-şi degetele mari şi, în încăperea de la intrare, ostaşii de strajă hlizindu-se ori trăgînd la măsea. Singurul lucru ce-l făcea să uite de această nesuferită privelişte, într-atît de mare e nestatornicia firii omeneşti, era chipul posomorît al lui Grimaud, chip pe care la început îl urîse şi care între timp ajunsese să întruchipeze toate nădejdile sale. Grimaud i se părea un Antinous[1].

De prisos să spunem că totul nu era decît jocul închipuirii sale înfrigurate. Grimaud se dovedea mereu acelaşi. Drept care se bucura şi acum de întreaga încredere a lui La Ramée, care ajunsese să se bizuie pe Grimaud mai mult decît pe sine însuşi ; căci, am mai spus, La Ramée păstra în adîncul inimii sale un dram de slăbiciune pentru domnul de Beaufort.

Astfel că, acest cumsecade La Ramée socotea drept o sărbătoare masa pe care avea să o ia singur cu prinţul. La Ramée nu avea decît un singur cusur : era mîncăcios ; găsise plăcinta straşnică şi vinul minunat. Or, urmaşul lui jupîn Marteau îi făgăduise de astă dată o plăcintă umplută cu carne de fazan, şi nu de găină, şi vin de Chambertin în locul vinului de Mâcon. Şi totul avea un şi mai mare preţ pentru el datorită prezenţei acestui prinţ, atît de bun, în fond, care născocea nişte lucruri atît de hazlii împotriva domnului de Chavigny şi nişte glume nemaipomenite pe socoteala lui Mazarin ; totul făcea pentru La Ramée din faimoasa zi de Rusalii una dintre cele patru mari sărbători de peste an. La Ramée, aştepta, prin urmare, ora şase seara deopotrivă de nerăbdător ca şi prinţul.

Încă de dimineaţă se îngrijise de toate amănuntele mesei şi, cum nu avea încredere în altcineva, trecuse chiar el pe la urmaşul lui jupîn Marteau. Acesta se întrecuse pe sine : îi arătă o coşcogeamitea plăcintă, împodobită cu blazonul domnului de Beaufort ; plăcinta nu era umplută încă, dar lîngă meşter aşteptau un fazan şi două potîrnichi, împănate în aşa

[1] Tînăr bitinian, sclav al împăratului Adrian (138—117 î.e.n.), de o frumuseţe sculpturală desăvîrşită.

chip de parcă erau niște perniță cu ace de gămălie. Posticiosului de La Ramée îi lăsase gura apă și se întorsese în odaia ducelui, frecîndu-și mîinile. Culmea fericirii era că, așa cum am mai spus, bizuindu-se pe La Ramée, domnul de Chavigny plecase el însuși undeva chiar în dimineața aceea, așa că La Ramée era acum subguvernatorul închisorii. Cît despre Grimaud, acesta părea mai posomorît ca oricînd.

De dimineață, domnul de Beaufort jucase o partidă de mingi cu La Ramée ; un semn al lui Grimaud îl preveni să ia aminte la tot ce se petrecea în jur.

Grimaud, mergînd înainte, îi arăta drumul pe care aveau să-l urmeze în acea seară. Jocul se desfășura în locul numit curtea cea mică a închisorii. Era un loc destul de pustiu, unde nu se puneau străji decît atunci cînd prințul venea acolo să joace ; dar pînă și atunci, ținînd seamă de înălțimea zidurilor, o asemenea prevedere părea cu totul de prisos. Erau trei uși de deschis pînă să ieși în curte și fiecare avea altă cheie.

Ajungînd acolo, Grimaud se duse mașinal de se așeză în deschizătura unui meterez, cu picioarele spînzurate în afara zidului. Era limpede că acolo se va agăța scara de frînghie. Lucrul acesta, lesne de înțeles pentru domnul de Beaufort, vom recunoaște că rămînea de neînțeles pentru La Ramée.

Partida începu. De astă dată, domnul de Beaufort juca strașnic, de-ai fi zis că așază mingile cu mîna. Și-l bătu măr pe La Ramée.

Patru dintre străjile domnului de Beaufort veniseră cu el și acum aduceau mingile : jocul odată sfîrșit, domnul de Beaufort, făcînd mare haz de stîngăcia lui La Ramée, dărui ostașilor doi ludovici, să bea în sănătatea sa împreună cu ceilalți patru tovarăși ai lor. Ostașii cerură încuviințarea lui La Ramée, care le-o dădu, însă numai pentru mai tîrziu, seara. Pînă atunci La Ramée avea treburi importante ; și cum trebuia să facă și vreo cîteva drumuri, dorea ca întemnițatul să nu fie scăpat din ochi.

Domnul de Beaufort s-ar fi îngrijit el însuși de toate, numai că, mai mult ca sigur, n-ar fi izbutit să rînduiască lucrurile în folosul său așa ca vrednicul La Ramée.

În cele din urmă bătu de șase ; cu toate că se așezau la masă abia la șapte, bucatele erau gata servite. Pe un bufet aștepta plăcinta uriașă împodobită cu blazonul ducelui, coaptă

tocmai atît cît trebuie, pe cît se putea judeca după coaja rumenită ca aurul. Restul bucatelor nu erau nici ele mai prejos.

Toată lumea aştepta nerăbdătoare : străjile să se ducă la băutură, La Ramée să se aşeze la masă şi domnul de Beaufort să evadeze. Singur Grimaud era nepăsător. S-ar fi zis că Athos îl pregătise anume în vederea acestei mari împrejurări. În unele clipe, privindu-l, prinţul de Beaufort se întreba dacă nu cumva visează, dacă acest chip ca tăiat în marmură se află într-adevăr în slujba sa şi dacă se va însufleţi la momentul potrivit.

La Ramée dădu liber ostaşilor de strajă, sfătuindu-i să bea în sănătatea prinţului ; după ce aceştia plecară, încuie uşile, puse cheile în buzunar şi arătă spre masă căutînd spre prinţ cu un aer ce voia să spună :

— Cînd va dori monseniorul.

Prinţul se uită la Grimaud, iar Grimaud se uită la pendulă : acele arătau abia şase şi un sfert şi evadarea era stabilită pentru ora şapte ; prin urmare, mai aveau de aşteptat încă trei sferturi de ceas.

Pentru a mai cîştiga un sfert de ceas, prinţul spuse că are de citit ceva care îl interesa şi ceru răgaz să isprăvească capitolul început. La Ramée se apropie şi i se uită peste umăr, să vadă ce carte avea o asemenea înrîurire asupra prinţului, încît să-l împiedice să se aşeze la masă atunci cînd bucatele erau servite.

Erau *Comentariile lui Cezar,* carte pe care i-o adusese el însuşi, împotriva consemnului dat de către domnul de Chavigny, cu trei zile mai înainte. La Ramée îşi făgădui atunci să nu mai încalce regulamentul închisorii. În aşteptare, destupă sticlele cu vin, apoi se apropie să adulmece plăcinta.

La şase şi jumătate prinţul se ridică, rostind cu un aer grav :

— Hotărît, Cezar era cel mai mare om al antichităţii.

— Credeţi, monsenior ? făcu La Ramée.

— Da.

— Ei bine — zise La Ramée — mie îmi place mai mult Hanibal.

— Şi de ce, mă rog, jupîn La Ramée ? întrebă ducele.

— Pentru că n-a lăsat *Comentarii* — răspunse La Ramée, cu zîmbetu-i larg.

Domnul de Beaufort pricepu unde bate şi se aşeză la masă, făcîndu-i semn să ia loc în faţa lui. Ofiţerul nu aşteptă să fie poftit a doua oară.

Nu există mutră mai grăitoare decît aceea a unui adevărat mîncăcios, atunci cînd se aşază la o masă cu bucate de soi; drept care, farfuria cu ciorbă primită din mîinile lui Grimaud aduse pe chipul lui La Ramée o desăvîrşită încîntare.

Prinţul îl privi cu un surîs.

— La naiba, La Ramée! strigă el. Află că, dacă mi s-ar spune că există în clipa asta în Franţa un om mai fericit ca tine, n-aş crede!

— Şi-aţi avea dreptate, monseniore, pe legea mea! încuviinţă La Ramée. Eu, unul, mărturisesc că atunci cînd mi-e foame, nu cunosc priveliştc mai plăcută decît aceea a unui praznic de soi. Şi dacă adăugaţi — urmă el — că cel ce face onorurile acestui praznic e nepotul lui Henric cel Mare, veţi înţelege, monseniore, că o asemenea cinste îndoieşte plăcerea bucatelor.

Prinţul se înclină la rîndu-i şi un zîmbet abia zărit se ivi pe chipul lui Grimaud, care stătea în spatele lui La Ramée.

— Dragul meu La Ramée — glăsui prinţul — într-adevăr, aici numai dumneata singur poţi face un compliment.

— Nu, monseniore — zise La Ramée din tot sufletul. Spun ceea ce gîndesc, credeţi-mă, nu-i nici urmă de compliment în cuvintele mele.

— Atunci, ai un adevărat ataşament pentru mine? întrebă prinţul.

— Adică — îşi întregi vorba La Ramée — aş fi neconsolat dacă alteţa voastră ar pleca de la Vincennes.

— Ciudat chip de a-ţi dovedi aflicţiunea (prinţul voia să spună: afecţiunea).

— Dar, monseniore — zise La Ramée — ce-aţi face în afara acestor ziduri? Vreo nebunie care v-ar pune rău cu curtea şi, în urma căreia, aţi ajunge la Bastilia în loc să fiţi la Vincennes. Domnul de Chavigny nu-i un om plăcut, de acord — continuă La Ramée, sorbind cu desfătare un pahar cu vin de Madera. Dar domnul de Tremblay e şi mai rău.

— Adevărat! încuviinţă prinţul, înveselit de întorsătura pe care o lua convorbirea şi uitîndu-se din cînd în cînd la pendula ale cărei ace se mişcau cu o încetineală ucigătoare.

— La ce v-ați putea aștepta de la fratele unui capucin, crescut la școala cardinalului Richelieu ! Ah, monseniore, credeți-mă, e o mare fericire că regina, care întotdeauna v-a dorit binele, după cîte am auzit cel puțin, s-a gîndit să vă trimită aici, unde puteți face o plimbare, juca o partidă de mingi, unde aveți masă bună și aer curat.

— Zău, La Ramée — zise prințul — ascultînd ce spui, se pare că-s un ingrat că m-am gîndit o clipă să ies de-aici, nu ?

— Oh, monseniore, ar fi culmea ingratitudinii ! urmă La Ramée. Numai că alteța voastră nu s-a gîndit niciodată serios la asta.

— Ba da — se împotrivi prințul — și trebuie să-ți mărturisesc că, deși e poate o nebunie, din cînd în cînd tot mă mai bate gîndul acesta.

— Și tot printr-unul dintre cele patruzeci de mijloace de evadare ale dumneavoastră, monseniore ?

— Eh, desigur — făcu prințul.

— Monseniore — zise La Ramée — de vreme ce sîntem la mărturisiri, dezvăluiți-mi și mie unul dintre aceste patruzeci de mijloace născocite de alteța voastră.

— Bucuros — se învoi domnul de Beaufort. Grimaud, dă-mi plăcinta.

— Ascult — spuse La Ramée, răsturnîndu-se pe speteaza scaunului, ridicînd paharul și închizînd un ochi ca să se uite la soarele ce-și răsfrîngea razele în vinul rubiniu.

Prințul aruncă o privire asupra pendulei. Mai erau zece minute și bătea de șapte. Grimaud puse plăcinta pe masă în fața prințului, care luă cuțitul de argint pentru a-i desface capacul ; dar La Ramée, care se temea să nu strice cumva o asemenea frumusețe de plăcintă, întinse domnului de Beaufort cuțitul său, a cărui lamă era de oțel.

— Mulțumesc, La Ramée — zise prințul, luînd cuțitul.

— Ei bine, monseniore — întrebă ofițerul — care-i acel faimos mijloc de evadare ?

— Oare trebuie să ți-l spun pe acela pe care mă bizuiam mai mult și pe care mă hotărîsem să-l folosesc cel dintîi ?

— Da, pe acela — rosti La Ramée.

— Ei bine ! făcu prințul, rupînd o fărîmă de coajă cu o mînă, iar cu cealaltă în care ținea cuțitul descriind un cerc pe deasupra plăcintei. În primul rînd nădăjduiam să am drept paznic un băiat cumsecade ca dumneata, domnule La Ramée.

— Bun ! zise La Ramée. Îl aveți, monseniore. Mai departe.

— Și mă felicit pentru asta.

La Ramée se înclină.

— Îmi spuneam — continuă prințul — că, dacă am lîngă mine un băiat cumsecade ca La Ramée, voi încerca să-i recomand printr-un prieten al meu, pe care el să nu-l cunoască, un om credincios mie, cu care să mă înțeleg spre a-mi pregăti fuga.

— Haide-haide ! mormăi La Ramée. Planul nu-i rău.

— Nu-i așa ? reluă prințul. De pildă, servitorul unui gentilom de ispravă, el însuși dușman al lui Mazarin, cum trebuie să fie orice gentilom.

— Tăcere, monseniore — se rugă La Ramée — să nu vorbim de politică.

— După ce voi avea pe acest om lîngă mine — urmă prințul — oricît de puțin îndemînatic ar fi și oricît de puțin s-ar pricepe să cîștige încrederea paznicului meu, acesta se va bizui pe el și atunci aș primi vești dinafară.

— Oh, da ! tărăgănă La Ramée. Cum adică, vești dinafară ?

— Ei, nimic mai lesne — spuse domnul de Beaufort. Făcînd o partidă de mingi, bunăoară.

— O partidă de mingi ? întrebă La Ramée, ciulind urechile și ascultînd cu cea mai mare atenție povestirea ducelui.

— Întocmai. Uite, eu trimit o minge în șanț, un om e acolo și o ia. Mingea conține o scrisoare ; în loc să-mi arunce înapoi aceeași minge, așa cum îi strig de pe culmea zidurilor, el îmi aruncă alta. Această minge conține și ea o scrisoare. Astfel se cheamă că am stat de vorbă, fără ca nimeni să bănuiască ceva.

— Drace ! mormăi La Ramée, scărpinîndu-se după ureche. Bine faceți că-mi spuneți treaba asta, monseniore ; de acum înainte am să-i am sub ochi pe cei care adună mingile.

Prințul zîmbi.

— Oricum — continuă La Ramée — toată povestea asta nu-i, la urma urmei, decît un mijloc de corespondență.

— Mie mi se pare destul de mult.

— Asta nu-i de ajuns.

— Iartă-mă. De pildă, spun prietenilor mei: „Aşteptaţi-mă în cutare zi, la cutare ceas de partea cealaltă a şanţului, cu doi cai gata de drum".

— Ei bine, şi-apoi? întrebă La Ramée, cu oarecare nelinişte. Doar caii ăştia n-au aripi, ca să urce sus pe ziduri şi să vină aici să vă caute.

— Eh, Doamne! exclamă prinţul, cu nepăsare. Nu-i vorba să aibă caii aripi, ca să urce sus pe ziduri, ci să am eu un mijloc să cobor.

— Care?

— O scară de frînghie.

— Numai că — i-o întoarse La Ramée, încercînd să rîdă — o scară de frînghie n-o poţi trimite, ca o scrisoare, într-o minge.

— Nu, o poţi trimite în alteeva.

— În alteeva? În alteeva, Şi în ce anume?

— Într-o plăcintă, de pildă.

— Într-o plăcintă? îngăimă La Ramée.

— Da. Presupune un lucru — reluă prinţul. Presupune, bunăoară, că bucătarul meu, Noirmont, ar fi cumpărat prăvălia lui jupîn Marteau...

— Ei bine? bîigui La Ramée, tremurînd de-a binelea.

— Ei bine, La Ramée, care-i un mîncăcios, vede plăcintele noului negustor, le găseşte mult mai arătoase decît ale celui dinainte şi vine să mă îmbie să gust şi eu din ele. Eu mă învoiesc, cu condiţia ca La Ramée să mănînce plăcinta împreună cu mine. Pentru a se simţi mai în largul său, La Ramée dă liber străjilor, păstrînd doar pe Grimaud, ca să ne servească la masă. Grimaud e omul trimis mie de un prieten, slujitorul cu care mă sfătuiesc, gata oricînd să mă urmeze. Clipa fugii mele a fost hotărîtă pentru ora şapte. El bine, la şapte fără cîteva minute...

— La şapte fără cîteva minute?... repetă La Ramée, a cărui frunte se brobonise toată de sudoare.

— La şapte fără cîteva minute — continuă prinţul, trecînd de la vorbă la fapte — desprind crusta plăcintei. Găsesc în ea două pumnale, o scară de frînghie şi un căluş. Pun un pumnal în pieptul lui La Ramée şi-i spun: „Prietene, sînt dezolat, dar dacă faci vreo mişcare ori scoţi vreun strigăt, eşti mort!"

Precum am spus, rostind aceste cuvinte din urmă, prințul trecuse de la vorbă la fapte. Se afla în picioare lîngă La Ramée, și îi apăsa vîrful unui pumnal în piept, într-un chip care nu îngăduia acestuia să-i mai pună la îndoială hotărîrea.

În acest timp, Grimaud, mereu la fel de tăcut, scotea la iveală din plăcintă cel de al doilea pumnal, scara de frînghie și para-căluș. La Ramée urmărea cu privirea fiecare lucru în parte, cuprins de o groază crescîndă.

— Oh, monseniore ! gemu el, uitîndu-se la domnul de Beaufort, cu un aer uluit care ar fi stîrnit rîsul acestuia într-o altă împrejurare. Doar n-o să aveți inima să mă ucideți !

— Nu, dacă nu te împotrivești fugii mele !

— Bine, monseniore, dar dacă vă las să fugiți, sînt pierdut.

— Am să-ți înapoiez banii pe care i-ai plătit ca să dobîndești slujba asta.

— Și sînteți hotărît să părăsiți închisoarea ?

— La naiba ! Desigur !

— Și orice v-aș spune, nu va putea să vă schimbe hotărîrea ?

— Astă-seară vreau să fiu liber.

— Și dacă mă apăr, dacă strig, dacă cer ajutor ?

— Te ucid, pe cinstea mea de gentilom.

În clipa aceea răsună bătaia pendulei.

— Șapte ! rosti Grimaud, care pînă atunci nici nu deschisese gura.

— Șapte ! repetă domnul de Beaufort. Vezi, am întîrziat.

La Ramée făcu o mișcare ca pentru a fi cu conștiința împăcată. Prințul încruntă din sprîncene și ofițerul simți vîrful pumnalului, care, după ce străbătuse haina și cămașa, stătea gata să-i străpungă pieptul.

— Fie, monseniore — îngăimă el — ajunge ! Nu mai fac o mișcare.

— Să ne grăbim — zise prințul.

— Monseniore, o ultimă rugăminte.

— Care ? Vorbește mai repede.

— Legați-mă cobză, monseniore.

— Și pentru ce asta ?

— Ca să nu se creadă că v-am fost complice.

— Mîinile ! spuse Grimaud.

— Nu în față, la spate, la spate !

— Cu ce să le leg ? întrebă domnul de Beaufort.

— Cu centura dumneavoastră, monseniore — îl povăţui La Ramée.

Prinţul îşi desfăcu centura şi i-o întinse lui Grimaud, care legă mîinile ofiţerului în aşa fel, încît şi el rămase mulţumit.

— Picioarele ! spuse Grimaud.

La Ramée întinse picioarele, iar Grimaud rupse un ştergar fîşii, legîndu-i ţeapăn picioarele.

— Acum spada — se tîngui La Ramée. Legaţi-mi bine mînerul spadei.

Prinţul îşi smulse un şnur de la pantaloni şi-i îndeplini dorinţa.

— Acum — scînci bietul La Ramée — vreau căluşul. Altfel, au să mă învinuiască toţi că n-am strigat. Vîriţi-l cît mai adînc, monseniore, cît mai adînc.

Grimaud tocmai se pregătea să-i facă pe voie, cînd ofiţerul dădu semn printr-o mişcare că vrea să spună ceva.

— Vorbeşte — zise prinţul.

— Acum, monseniore — rosti La Ramée — dacă se abate vreo nenorocire asupra mea din pricina dumneavoastră, nu uitaţi că am nevastă şi patru copii.

— Fii liniştit ! Pune-i căluşul, Grimaud !

Cît ai clipi, La Rameé zăcea cu căluşul în gură, întins la pămînt ; răsturnară şi cîteva scaune, în semn că s-a dat o luptă. Grimaud scotoci prin buzunarele ofiţerului şi-i luă toate cheile, deschise uşa odăii unde se aflau, cînd se văzu afară răsuci cheia de două ori în broască, apoi apucară amîndoi pe coridorul ce ducea în curtea cea mică. Cele trei uşi din cale fură deschise şi încuiate rînd pe rînd, cu o repeziciune care făcea cinste îndemînării lui Grimaud. În cele din urmă trecură de locul unde jucau de obicei mingea. Era cu desăvîrşire pustiu. Nu se vedea nici o santinelă şi nimeni pe la ferestre.

Prinţul se duse într-un suflet spre metereze şi zări de cealaltă parte a şanţului trei călăreţi purtînd de frîu încă doi cai. Schimbă un semn cu ei şi se încredinţă că pentru el se aflau acolo.

În acest timp, Grimaud lega coarda pe care aveau să coboare. Nu era o scară de frînghie, ci un ghem de mătase, cu un baston ce trebuia petrecut printre picioare şi al cărui fir se depăna singur de greutatea celui ce venea călare pe baston.

— Haide ! spuse prinţul.

— Eu întîi, monseniore ? întrebă Grimaud ?

— Fără îndoială — răspunse domnul de Beaufort. Pe mine, dacă mă prind, nu mă așteaptă decît închisoarea. Dar pe tine te spînzură.

— Asta așa e — încuviință Grimaud.

Și, așezîndu-se îndată călare pe baston, începu primejdioasa coborîre ; ducele îl urmări din ochi cu o groază nestăpînită. Grimaud mai avea de coborît cam un sfert din înălțimea zidului, cînd coarda se rupse pe neașteptate și Grimaud se rostogoli ca un pietroi în șanț.

Prințului îi scăpă un strigăt, dar Grimaud nu scoase nici cel mai mic geamăt ; și totuși trebuie că se rănise rău, fiindcă rămăsese întins pe locul unde căzuse. Unul dintre oamenii care așteptau se lăsă iute să lunece în șanț, petrecu o frînghie pe după brațele lui Grimaud, iar ceilalți doi, rămași sus, începură să-l tragă spre ei.

— Coborîți, monseniore ! glăsui omul aflat în șanț. Nu-s decît vreo cincisprezece picioare pînă la pămînt și iarba e destul de moale.

Prințul nu mai stătu pe gînduri. Pentru el totul era mai greu, fiindcă nu se mai putea sprijini în baston ; trebuia să coboare în mîini și asta de la cincizeci de picioare înălțime. Dar, așa cum am spus, prințul era îndemînatic, puternic și nu-și pierdea niciodată cumpătul ; în mai puțin de cinci minute ajunsese la capătul corzii de mătase : pînă la pămînt, întocmai cum spusese gentilomul acela, nu erau mai mult de cincisprezece picioare. Dădu drumul corzii din mînă și căzu în picioare, fără să-și facă vreun rău.

Se cățără numaidecît pe povîrnișul șanțului, pe marginea căruia îl găsi pe Rochefort. Pe ceilalți doi gentilomi nu-i cunoștea. Grimaud, fără cunoștință, era legat în spinarea unui cal.

— Domnilor — rosti prințul — vă voi mulțumi mai tîrziu. Acum nu avem o clipă de pierdut. Așadar, la drum, la drum ! Cine mă iubește, să mă urmeze !

Și aruncîndu-se în șa, porni înainte în goana mare, trăgînd lacom aerul în piept și strigînd cu chipul luminat de o bucurie cu neputință de înfățișat în cuvinte :

— Liber !... Liber !... Liber !...

XXVI

D'ARTAGNAN SOSEȘTE LA TIMP

D'Artagnan primi la Blois banii pe care Mazarin, în dorința de a-l revedea lîngă el, se hotărîse să-i dea pentru viitoarele sale servicii.

De la Blois la Paris erau patru zile de drum pentru un călăreț obișnuit. D'Artagnan sosi a treia zi, către ceasurile patru după-amiază, la poarta Saint-Denis. Odinioară nu i-ar fi trebuit decît două zile. Am văzut că Athos, care plecase cu trei ore în urma lui, ajunsese aici cu douăzeci și patru de ceasuri mai devreme.

Planchet pierduse deprinderea să gonească pe cal zi și noapte, și d'Artagnan găsi cu cale să-l mustre pentru moliciunea lui.

— Eh, domnule, patruzeci de leghe în trei zile nu-i puțin pentru un negustor de dulciuri !

— Oare ai devenit într-adevăr negustor, Planchet ? Și socotești cumva că acum, cînd ne-am regăsit, ai să lîncezești mai departe în dugheana ta ?

— Hei ! urmă Planchet. Numai dumneavoastră sînteți făcut pentru o viață ca asta, fără de tihnă. Uite, bunăoară, domnul Athos ! Cine-ar spune că-i vajnicul căutător de aventuri pe care l-am cunoscut noi odinioară ? Acum trăiește la moșia lui, ca un adevărat gentilom la țară. Zău, domnule, nu-i nimic mai vrednic de rîvnit pe lumea asta decît o viață liniștită.

— Prefăcutule ! i-o reteză d'Artagnan. Se vede cît de colo că te apropii de Paris, unde știi că te așteaptă un lat și o spînzurătoare.

Și tocmai cînd ajunseră aici cu sporovăiala lor, cei doi călători sosiră la barieră. Planchet își trase pălăria pe ochi, gîndind că are să treacă pe străzi unde era binecunoscut, în vreme ce d'Artagnan își răsuci mustața, amintindu-și de Porthos, care trebuia să-l aștepte în strada Tiquetonne. Cugetă de asemenea în sinea lui în ce chip să-l facă să dea uitării moșia de la Bracieux și bucatele homerice de la Pierrefonds.

Dînd colțul străzii Montmartre, îl zări pe Porthos la o fereastră a hanului *La Căpriță*, îmbrăcat într-o minunată tu-

nică albastră, brodată toată cu argint ; căsca să-şi rupă fălcile, încît trecătorii se uitau cu un fel de admiraţie respectuoasă la acest gentilom atît de chipeş şi de bogat, pe care bogăţia şi măreţia păreau că-l plictisesc de moarte. De altminteri, abia dăduseră ei colţul străzii, că Porthos îi şi recunoscu.

— Ei, d'Artagnan ! strigă el. Slavă Domnului că te văd ! Chiar tu eşti !

— Ei, bun găsit, scumpe prietene ! răspunse d'Artagnan.

Un pîlc de gură-cască se strînse numaidecît în jurul cailor pe care slujitorii de la han îi şi ţineau de căpăstru, ca şi în jurul călăreţilor, care vorbeau, cu capul răsturnat pe spate. Dar sprînceana încruntată a lui d'Artagnan, ca şi două-trei gesturi ameninţătoare ale lui Planchet, înţelese iute de cei din jur, risipiră ca prin farmec îmbulzeala care sporea văzînd cu ochii, mai ales că nimeni nu ştia ce caută acolo.

Porthos coborîse şi se şi ivise în uşa hanului.

— Ah, scumpe prietene — vorbi el — grozav de rău mai stau caii mei aici, la han.

— Zău ?! se miră d'Artagnan. Sînt tare mîhnit pentru aceste nobile animale.

— Şi eu la fel. Nu prea mă simţeam în apele mele — mărturisi Porthos. Şi dacă nu era hangiţa — adăugă el, legănîndu-se pe picioare cu aerul-i mulţumit de sine — o femeie destul de plăcută şi care ştie de glumă, apoi atunci îmi căutam culcuş în altă parte.

Frumoasa Magdalena, care în acest timp se apropiase şi ea, auzind cuvintele lui Porthos, se dădu un pas înapoi şi se îngălbeni la faţă ca o moartă, încredinţată că se va repeta scena petrecută cu elveţianul ; dar, spre marea ei uimire, d'Artagnan nici nu clipi şi, în loc să se supere, spuse rîzînd spre Porthos :

— Da, înţeleg, scumpe prietene, aerul străzii Tiquetonne nu se poate asemui cu cel din valea Pierrefonds ; dar fii liniştit, mă îngrijesc eu să respiri un aer mai curat.

— Şi pe cînd asta ?

— Cît de curînd, nădăjduiesc, pe cinstea mea !

— Ah, cu atît mai bine !

La strigătul plin de bucurie al lui Porthos se auzi un geamăt înăbuşit, care pornea din colţul unei uşi. D'Artagnan, care tocmai descălecase, văzu proiectîndu-se pe perete pînte-

cul uriaș al lui Mousqueton, a cărui gură îndurerată slobozea văicăreli nedesluşite.

— Şi tu la fel, bietul meu domn Mouston, nu prea eşti în apele tale în hanul ăsta păcătos, nu-i aşa ? vorbi d'Artagnan, cu aerul zeflemisitor, care aducea tot atît de bine a compătimire şi a bătaie de joc.

— Bucatele de aici i se par ca vai de lume — îl dădu Porthos în vileag.

— Bine — zise d'Artagnan — dacă-i aşa, de ce n-o face el pe bucătarul, ca la Chantilly ?

— Vai, domnule, aici nu-i ca acolo, nu sînt heleşteiele prinţului, ca să prinzi crapii aceia frumoşi, nici pădurile alteţei sale, ca să înhaţi cele mai straşnice potîrnichi. Cît despre pivniţă, am cercetat-o amănunţit, şi zău, nu-i mare scofală de ea.

— Domnule Mouston — spuse d'Artagnan — te-aş plînge din toată inima, crede-mă, dacă n-aş avea altceva mai grabnic de făcut în clipa asta. Şi, luîndu-l deoparte pe Porthos, continuă : Dragul meu du Vallon, te văd bine îmbrăcat şi se nimereşte de minune, fiindcă mergem la cardinal.

— Ei, aş ! Zău ?! se holbă Porthos, uimit, la el.

— Întocmai, prietene.

— Mă prezinţi cardinalului ?

— Asta te sperie ?

— Nu, dar mă emoţionează.

— Oh, fii liniştit ! Nu ai de-a face cu celălalt cardinal şi ăsta n-o să te striveaască cu măreţia lui.

— Totuna e, înţelegi d'Artagnan, curtea !...

— Eh, prietene, nu mai există aşa ceva.

— Regina !...

— Era să spun : nu mai există regină. Regina ? N-ai grijă, n-o să dăm ochii cu ea.

— Şi zici că mergem numaidecît la Palatul Regal ?

— Numaidecît. Ca să nu zăbovim, aş împrumuta unul din caii tăi.

— Poftеşte : poţi să-i ici pe tuspatru.

— O, n-am nevoie decît de unul.

— Luăm şi valeţii cu noi ?

— Da, ia-l pe Mousqueton, n-o să prindă rău. Cît despre Planchet, are el motivele lui să nu calce pe la curte.

— De ce ?

— Hm, nu se are bine cu Eminența Sa.

— Mouston — zise Porthos — pune șaua pe Vulcan și pe Bayard.

— Eu, domnule, să-l iau pe Rustaud ?

— Nu, ia un cal falnic, pe Phebus ori pe Superbul, mergem într-o vizită de ceremonie.

— Oh ! răsuflă ușurat Mousqueton. Va să zică nu-i vorba decît de o vizită.

— Ei, Doamne, o vizită, Mouston, nimic altceva. Numai că, pentru orice împrejurare, pune pistoalele în coburi ; pe ale mele le găsești gata încărcate la șaua mea.

Mouston scoase un suspin : nu prea înțelegea aceste vizite de ceremonie la care te duci înarmat pînă-n dinți.

— Într-adevăr — zise Porthos, uitîndu-se binevoitor cum se depărta vechiul său slujitor — tu ai dreptate, d'Artagnan : Mouston va fi de ajuns, e tare arătos.

D'Artagnan zîmbi.

— Tu nu-ți schimbi hainele ? întrebă Porthos.

— Nu, rămîn așa.

— Dar ești plin de praf și de sudoare, cizmele ți-s pline de noroi.

— Neorînduiala ținutei mele va dovedi graba cu care m-am înfățișat la ordinele cardinalului.

În clipa aceea, Mouston se întoarse cu cei trei cai gata de drum. D'Artagnan sări în șa, ca și cum s-ar fi odihnit opt zile în șir.

— Ei — strigă el lui Planchet — adu-mi spada cea lungă.

— Eu am spada mea anume pentru curte — spuse Porthos, arătînd o spadă scurtă de paradă, cu mînerul aurit.

— Ia-ți spada cea mare, prietene.

— De ce ?

— Nu știu, dar ascultă-mă, zău.

— Spada cea mare, Mouston ! ceru Porthos.

— Păi asta-i adevărată pregătire de război, domnule — zise valetul. Plecăm cumva la luptă ? Atunci spuneți-mi, o să iau măsurile de prevedere cuvenite.

— Pentru unii ca noi, tu știi, Mouston, că măsurile de prevedere sînt întotdeauna binevenite — vorbi d'Artagnan. Ori nu prea ai ținere de minte, ori ai uitat că nu stă în obiceiul nostru să ne petrecem nopțile pe la baluri sau cîntînd serenade.

— Vai, așa e! recunoscu Mouston, înarmîndu-se pînă în dinți. Uitasem.

Porniră într-un trap destul de iute și ajunseră la Palatul Cardinal pe la orele șapte și un sfert. Străzile erau pline de lume, ca în ziua de Rusalii, și mulțimea se uita cu mirare la cei doi călăreți, dintre care unul gătit, ca scos din cutie, iar celălalt atît de colbuit, de-ai fi zis că vine drept de pe cîmpul de luptă.

Mousqueton atrăgea și el privirile forfotei de gură-cască și, cum povestea lui Don Quijote își cîștigase atunci marea faimă, unii ziceau că e Sancho, care, după ce și-a pierdut stăpînul, a găsit doi în loc.

Pășind în anticameră, d'Artagnan se văzu între cunoscuți: mușchetarii din compania lui tocmai făceau de gardă. Tnimise după ușier și-i arătă scrisoarea cardinalului, care îi cerea să se întoarcă fără întîrziere. Ușierul se înclină și intră îndată la Eminența Sa. D'Artagnan se întoarse spre Porthos, care, după cum i se păru, era stăpînit de un tremur ușor. Zîmbi și, aplecîndu-se spre el, îi șopti la ureche:

— Curaj, viteazul meu prieten! Nu te pierde cu firea. Crede-mă, ochii vulturului s-au închis, n-avem de-a face decît cu un uliu oarecare. Ține-te drept, ca atunci, la fortăreața Saint-Gervais, și nu-l saluta prea adînc pe italianul ăsta, fiindcă o să-și facă o proastă părere despre tine.

— Bine, bine — mormăi Porthos.

Ușierul reapăru.

— Intrați, domnilor — spuse el. Eminența Sa vă așteaptă.

Într-adevăr, Mazarin se afla la masa de lucru, preocupat să taie cît mai multe nume cu putință de pe o listă de pensii și lefuri. Îi văzu cu coada ochiului pe d'Artagnan și pe Porthos trecînd pragul încăperii și, deși privirea i se aprinsese de bucurie la vestirea ușierului, acum nu părea cîtuși de puțin tulburat.

— Ah, dumneata ești, domnule locotenent? zise el. Te-ai grăbit, și asta mă mulțumește. Fii binevenit!

— Vă mulțumesc, monseniore. Iată-mă la ordinele Eminenței Voastre, ca și domnul du Vallon, unul dintre vechii mei prieteni, care își ascundea obîrșia nobilă sub numele de Porthos.

Porthos îl salută pe cardinal.

— Un cavaler falnic — zise Mazarin.

Porthos întoarse capul la dreapta, apoi la stînga, îndreptîndu-şi umerii plin de demnitate.

— Cea mai bună spadă a regatului, monseniore — rosti d'Artagnan. Mulţi ştiu asta, dar n-o spun, căci nu mai pot să o spună.

Porthos înclină uşor din cap spre d'Artagnan.

Lui Mazarin îi plăceau soldaţii chipeşi, la fel cum aveau să-i placă mai tîrziu lui Frederic al Prusiei. Începu să admire mîinile pline de neastîmpăr, umerii largi şi ochii străpungători ai lui Porthos. I se părea că are în faţa lui, în carne şi oase, salvarea ministerului său şi a regatului. Dar asta îi aminti că vechiul grup al muşchetarilor era alcătuit din patru oameni.

— Şi ceilalţi doi prieteni ? întrebă Mazarin.

Porthos deschise gura, crezînd că e clipa să spună şi el, ceva. D'Artagnan îi făcu însă semn cu ochiul.

— Ceilalţi prieteni ai noştri n-au putut să ne întovărăşească deocamdată, ne vom întîlni ceva mai tîrziu.

Mazarin tuşi uşor.

— Şi domnul, mai liber decît dînşii, ar fi bucuros să se întoarcă în oştire ? se interesă Mazarin.

— Da, monseniore, şi asta numai din devotament, fiindcă domnul de Bracieux e bogat.

— Bogat ?! zise Mazarin, căruia acest cuvînt avea privilegiul să-i insufle întotdeauna un mare respect.

— Cincizeci de mii livre venit pe an — rosti Porthos. Erau cele dintîi cuvinte pe care le spunea.

— Numai din devotament — continuă Mazarin, cu surîsul lui fin. Va să zică numai şi numai din devotament ?

— Monseniorul oare nu se încrede prea mult în acest cuvînt ? întrebă d'Artagnan.

— Dar dumneata, domnule gascon ? replică Mazarin, sprijinindu-şi coatele de birou şi bărbia în palme.

— Eu — zise d'Artagnan — eu cred în devotament ca într-un nume de botez, bunăoară, care trebuie în chip firesc să fie urmat de numele unei moşii. Natura te poate face mai mult ori mai puţin devotat, desigur, dar la capătul unui devotament se cuvine întotdeauna să existe o răsplată.

— Prietenul dumitale, de pildă, ce-ar dori să dobîndească la capătul devotamentului său ?

— Ei bine, monseniore, prietenul meu stăpînește trei minunate moșii : moșia Vallon la Corbeil ; moșia Bracieux în Soissonnais și moșia Pierrefonds în Valois ; ori monseniorul ar dori ca una dintre aceste trei moșii să dobîndească titlul de baron pentru stăpînul ei.

— Numai atît ?! se miră Mazarin, cu ochii scînteind de bucurie cînd auzi că poate să răsplătească devotamentul lui Porthos fără să-și desfacă baierile pungii. Numai atît ? Lucrurile s-ar putea aranja.

— Voi fi baron ! exclamă Porthos, făcînd un pas înainte.

— Ți-am spus doar — interveni d'Artagnan, apucîndu-l de mînă — și monseniorul ți-o repetă la rîndul său.

— Și dumneata, domnule d'Artagnan, ce ai dori ?

— Monseniore — rosti d'Artagnan — la anul, în septembrie, se vor împlini douăzeci de ani de cînd cardinalul Richelieu m-a făcut locotenent.

— Da, și ai dori să obții de la cardinalul Mazarin gradul de căpitan.

D'Artagnan se înclină.

— Ei bine, nimic din toate acestea nu e cu neputință. O să vedem, domnilor, o să vedem. Acum, domnule du Vallon, spune-mi unde ai vrea să slujești : în oraș ? Undeva la țară ?

Porthos deschise gura să răspundă.

— Monseniore — zise d'Artagnan — domnul du Vallon e la fel ca mine : îi place să ducă la bun sfîrșit misiuni cu totul ieșite din comun, adică din acelea socotite nebunești și cu neputință de înfăptuit.

O atare lăudăroșenie tipic gasconă nu-i displăcu lui Mazarin, care deveni visător.

— Totuși, vă mărturisesc, domnilor, v-am chemat spre a vă încredința o slujbă sedentară. Am oarecari neliniști. Ei, dar ce-i asta ? zise Mazarin.

Într-adevăr, în anticameră se auzi mare zarvă și aproape în aceeași clipă ușa se deschise și un om plin de praf năvăli în cabinet, strigînd :

— Domnul cardinal, unde este domnul cardinal ?

Mazarin se temu că va fi asasinat și se trase înapoi, împingîndu-și jilțul pe rotile. D'Artagnan și Porthos, dintr-o mișcare, se așezară între noul venit și cardinal.

— Ei, domnule — spuse Mazarin — ce e de dai buzna așa ?

— Monseniore — glăsui ofițerul căruia i se adresă această mustrare — aș dori să vă vorbesc neîntîrziat și între patru ochi. Sînt de Poins, ofițer de gardă, în post la închisoarea Vincennes.

Ofițerul era atît de palid și atît de buimăcit, încît Mazarin, încredințat că i se aduce o știre de mare însemnătate, făcu semn lui d'Artagnan și lui Porthos să-l lase să se apropie.

D'Artagnan și Porthos se retraseră într-un colț al cabinetului.

— Spune, domnule, spune repede ! îl zori Mazarin. Ce e ?

— Monseniore — zise trimisul — domnul de Beaufort a evadat de la Vincennes.

Mazarin scoase un strigăt și deveni la rîndu-i mai palid decît cel care îi aducea această veste ; căzu pe spătarul jilțului, aproape fără cunoștință.

— Evadat ! îngînă el. Domnul de Beaufort a evadat ?

— Monseniore, l-am văzut fugind de sus, de pe terasă.

— Și n-ai tras asupra lui ?

— Ieșise din bătaia glonțului.

— Dar domnul de Chavigny ce făcea ?

— Lipsea de la Vincennes.

— Dar La Ramée ?

— A fost găsit legat cobză în camera întemnițatului, cu un căluș în gură și cu un pumnal lîngă el.

— Dar ajutorul lui ?

— Era complicele ducelui și a fugit împreună cu el.

Mazarin nu-și putu stăpîni un geamăt.

— Monseniore — vorbi d'Artagnan, făcînd un pas înainte.

— Ce e ? îngînă Mazarin.

— Mi se pare că Eminența Voastră pierde un timp prețios.

— Cum asta ?

— Dacă Eminența Voastră ar porunci să se pornească în urmărirea fugarului, s-ar putea să mai fie prins. Franța e mare și cea mai apropiată frontieră se află la șaizeci de leghe de aici.

— Și cine să pornească în urmărirea lui ? strigă Mazarin.

— Eu, la naiba !

— Și l-ai aresta ?

— De ce nu ?

— L-ai aresta pe domnul de Beaufort, înarmat şi gata de luptă ?

— Dacă monseniorul mi-ar porunci să-l arestez pe diavol, l-aş înşfăca de coarne şi l-aş aduce aici.

— Eu la fel — întări Porthos.

— Dumneata la fel ?! făcu Mazarin, uitîndu-se cu mirare la aceşti doi oameni. Dar domnul de Beaufort nu se va da prins fără o luptă înverşunată.

— Ei bine ! exclamă d'Artagnan, ai cărui ochi se aprinseră. La luptă ! E cam multişor de cînd nu ne-am mai bătut, nu-i aşa, Porthos ?

— La luptă ! strigă Porthos.

— Şi credeţi că o să-l prindeţi ?

— Da, dacă avem cai mai buni decît ai lui.

— Atunci, luaţi pe cine găsiţi aici dintre ostaşii de gardă şi porniţi.

— Dumneavoastră daţi această poruncă, monseniore ?

— Ba şi semnez — rosti Mazarin, luînd o hîrtie şi aşternînd cîteva rînduri pe ea.

— Adăugaţi acolo, monseniore, că vom putea lua orice cai vom întîlni în cale.

— Da, da — încuviinţă Mazarin. Ordinul regelui ! Luaţi hîrtia asta şi porniţi !

— Prea bine, monseniore.

— Domnule du Vallon — continuă Mazarin — baronia dumitale goneşte pe calul domnului de Beaufort : nu-i vorba decît să-l ajungi din urmă. Cît despre dumneata, scumpe domnule d'Artagnan, nu-ţi făgăduiesc nimic, dar dacă mi-l aduci aici, viu sau mort, poţi să-mi ceri orice doreşti.

— Pe cai, Porthos ! spuse d'Artagnon, apucîndu-şi prietenul de braţ.

— Iată-mă ! rosti Porthos, cu minunatul său sînge rece. Şi se năpusti în goană pe scara cea mare, luînd cu ei ostaşii ce le ieşeau în cale, cu strigătul : „Pe cai ! Pe cai !"

Vreo zece oameni se adunară lîngă ei. D'Artagnan şi Porthos săriră în şa, unul pe Vulcan, celălalt pe Bayard ; Mousqueton se aruncă pe Phébus.

— După mine ! strigă d'Artagnan.

— La drum ! strigă Porthos.

Şi înfipseră pintenii în pîntecele nobililor fugari, care porniră ca o vijelie pe strada Saint-Honoré.

— Ei bine, domnule baron, ţi-am făgăduit să-ţi dau putinţa să te mişti nitel şi uite că mă ţin de cuvînt!

— Întocmai, căpitane! răspunse Porthos.

Întoarseră capul. Mousqueton, mai năduşit decît calul, îi urma la distanţa cuvenită. După el veneau în galop cei zece ostaşi.

Cetăţenii îi priveau uimiţi din pragul caselor, în vreme ce cîinii, speriaţi, îi petreceau cu lătrături. În dreptul cimitirului Sfîntul Ioan, d'Artagnan trînti un trecător la pămînt; dar era ceva mult prea neînsemnat ca să oprească în loc nişte oameni atît de grăbiţi: grupul călăreţilor îşi urmă calea ca şi cum caii ar fi avut aripi.

Vai! Nu există lucruri neînsemnate pe lume şi vom vedea că întîmplarea asta era cît pe ce să piardă monarhia!

XXVII

DRUMUL CEL MARE

Goniră astfel în lungul mahalalei Saint-Antoine şi al drumului spre Vincennes şi îndată se aflară repede în afara oraşului, prin pădure, apoi aproape de sat. Caii, care parcă se însufleţeau cu fiece clipă, începură să scoată foc pe nări. D'Artagnan, cu pintenii înfipţi în coastele fugarului, călărea cu vreo cîţiva paşi înaintea lui Porthos. Mousqueton îi urma îndeaproape. Ostaşii se ţineau după ei, potrivit cu iuţeala cailor.

De pe culmea unei coline, d'Artagnan zări un pîlc de oameni strînşi de cealaltă parte a şanţului, în locul unde turnul privea spre Saint-Maur. Pricepu numaidecît că pe-acolo a fugit întemniţatul şi că numai acolo ar putea să capete lămuriri. În cinci minute era sosit la ţintă. Ostaşii ce-l însoţeau îl ajunseră din urmă rînd pe rînd.

Toţi cei strînşi acolo se arătau tare preocupaţi; se uitau la funia ce atîrna încă de creasta zidului şi era ruptă cam la douăzeci de picioare de pămînt. Măsurau din ochi înălţimea

și schimbau între ei fel de fel de păreri. Pe culmea zidului era un du-te-vino de santinele speriate.

Un grup de ostași, comandat de un sergent, alunga oamenii din locul unde domnul de Beaufort încălecase.

D'Artagnan se duse drept la sergent.

— Domnule ofițer — spuse sergentul — nu e voie să stea nimeni aici.

— Consemnul acesta nu-i pentru mine — răspunse d'Artagnan. Fugarii sînt urmăriți ?

— Da, domnule ofițer. Din nenorocire, au cai foarte iuți.

— Patru sînt sănătoși, pe al cincilea l-au luat rănit.

— Și cîți sînt cu toții ?

— Patru ! zise d'Artagnan, uitîndu-se la Porthos. Auzi, baroane ? Nu-s decît patru !

Un zîmbet vesel luminâ chipul lui Porthos.

— Cît timp au înainte ?

— Două ceasuri și un sfert, domnule ofițer.

— Două ceasuri și un sfert, asta-i floare la ureche. Dear avem cai de nădejde, nu-i așa, Porthos ?

Porthos suspină, gîndindu-se ce-i aștepta pe bieții lui cai.

— Prea bine — glăsui d'Artagnan. Acum spune-mi, încotro au apucat ?

— Cît despre asta, domnule ofițer, nu-i voie să suflăm un cuvînt.

D'Artagnan scoase o hîrtie din buzunar.

— Ordinul regelui — zise el.

— Dacă-i așa, vorbiți cu guvernatorul.

— Și unde-i guvernatorul ?

— La țară.

Mînia se așternu pe chipul lui d'Artagnan. Fruntea i se încruntă și tîmplele i se împurpurară.

— Ah, ticălosule ! se răsti el la sergent. Mi se pare că-ți bați joc de mine. Așteaptă !

Desfăcu grabnic hîrtia și o puse cu o mînă sub ochii sergentului, în vreme ce cu cealaltă scoase un pistol din coburi și-i ridică într-o clipită cocoșul.

— Ordinul regelui, ți-am spus. Citește și răspunde, dacă nu, îți zbor creierii. Încotro au apucat ?

Sergentul văzu că nu era de glumit cu d'Artagnan.

— Au apucat spre Vendômois — răspunse el.

— Și pe ce poartă au ieșit ?

— Pe poarta Saint-Maur.

— Dacă mă minți, ticălosule — tună d'Artagnan — mîine o să fii spînzurat.

— Iar tu, dacă-i ajungi din urmă, n-o să te mai întorci să mă spînzuri — murmură sergentul.

D'Artagnan ridică din umeri, făcu un semn escortei și porni.

— Pe aici, domnilor, pe aici ! strigă el, îndreptîndu-se spre poarta cu pricina.

Dar acum, cînd domnul de Beaufort scăpase, paznicul găsise de cuviință să ferece poarta cu două zăvoare. Trebuiră să-l silească să o deschidă, așa cum îl siliseră și pe sergent să deschidă gura, și cu asta mai pierdură zece minute.

Ultima piedică înlăturată din cale, ceata călăreților se năpusti înainte cu aceeași iuțeală. Din păcate nu toți caii țineau pasul. Cîțiva nu mai putură să reziste mult la această cursă năprasnică și, după un ceas, trei dintre ei se opriră în loc, iar unul se prăbuși la pămînt.

D'Artagnan, care nu se uita înapoi, habar nu avea de nimic. Porthos, cu aerul său liniștit, îi dădu de știre ce se petrece.

— Barem noi doi să ajungem — răspunse d'Artagnan — și e destul, fiindcă ei nu-s decît patru.

— Adevărat — recunoscu Porthos.

Și înfipse pintenii în coastele fugarului. După două ceasuri, caii străbătuseră fără oprire douăsprezece leghe. Picioarele începeau să le tremure, spuma împroșca îmbrăcămintea călăreților, iar sudoarea le trecea prin haine.

— Să ne odihnim o clipă, să lăsăm aceste biete animale să-și tragă sufletul — zise Porthos.

— Dimpotrivă, să le omorîm, să le omorîm numai să-i ajungem — izbucni d'Artagnan. Văd urme proaspete, nu-i decît un sfert de ceas de cînd au trecut pe aici.

Într-adevăr, amîndouă marginile drumului erau scormonite de copite. Urmele se vedeau deslușit în lumina asfințitului. Porniră mai departe, dar, după vreo două leghe, calul lui Mousqueton se prăvăli la pămînt.

— Bun ! făcu Porthos, Phébus s-a dus pe copcă !

— Cardinalul o să ți-l plătească cu o mie de pistoli.

— Oh ! exclamă Porthos. Nici nu m-am gîndit la asta.

— Atunci înainte, galop !

— Da, numai să mai fim în stare.

Într-adevăr, nici calul lui d'Artagnan nu vru să meargă mai departe, își pierduse răsuflarea ; ultima lovitură de pinteni îl făcu să se prăbușească, în loc să-l urnească la drum.

— Ah, drace ! zise Porthos. S-a zis și cu Vulcan !

— La naiba ! exclamă d'Artagnan, apucîndu-se cu mîinile de păr. Trebuie deci să ne oprim ! Dă-mi calul tău, Porthos. Ei, dar ce dracu faci ?

— Afurisită treabă — mormăi Porthos. Cad, ori mai degrabă Bayard cade sub mine.

D'Artagnan vru să-l ridice, în vreme ce Porthos se descurca așa cum putea din scări, dar deodată văzu sîngele podidind calul pe nări.

— Și-al treilea ! îngînă el. Acum totul s-a sfîrșit !

În clipa aceea se auzi un nechezat.

— Tăcere ! spuse d'Artagnan.

— Ce e ?

— Aud un cal.

— O fi vreunul din oamenii noștri care ne ajunge din urmă.

— Nu — zise d'Artagnan. S-aude undeva înainte.

— Asta-i altceva — conveni Porthos.

Și ascultă la rîndul său, întinzînd urechea în direcția arătată de d'Artagnan.

— Domnule — vorbi Mousqueton, care, după ce-și părăsise calul în drum, tocmai își ajungea stăpînul, venind pe jos. Domnule, Phébus n-a putut să reziste și...

— Tăcere ! porunci Porthos.

Într-adevăr, în clipa aceea un al doilea nechezat se lăsă purtat de adierea nopții.

— E înainte, la vreo cinci sute de pași de noi — zise d'Artagnan.

— Întocmai, domnule — întări Mousqueton. La cinci sute de pași de aici știu o cabană vînătorească.

— Mousqueton, ia-ți pistoalele.

— Le am în mînă, domnule.

— Porthos, ia-ți și tu pistoalele din coburi.

— Sînt la mine.

— Bun ! făcu d'Artagnan, luîndu-și-le pe ale sale. Acum pricepi, Porthos ?

— Nu prea.

— Noi sîntem acum în serviciul regelui.

— Ei, şi ?

— Şi pentru a-l sluji pe rege vom lua caii ăştia.

— Aha ! se dumiri Porthos.

— Nici o vorbă şi la treabă !

Tustrei înaintară în noapte, muţi ca nişte umbre. La o cotitură a drumului zăriră licărind o lumină în desimea copacilor.

— Uite casa — şopti d'Artagnan. Ia-te după mine, Porthos, şi fă ce fac eu.

Se furişară înainte, pitulîndu-se pe după trunchiurile copacilor şi ajunseră la vreo douăzeci de paşi de casă, fără să fi fost văzuţi. De aici, mulţumită unui felinar agăţat sub un şopron, văzură patru cai falnici. Un argat îi ţesăla ; alături, şeile şi căpestrele cu frîiele.

D'Artagnan se apropie cu repeziciune, făcînd semn celor doi tovarăşi ai săi să rămînă nitel mai în urmă.

— Vreau să cumpăr caii ăştia — zise el argatului.

Omul se întoarse nedumerit, fără să spună nimic.

— N-ai auzit, ticălosule ? se răsti d'Artagnan.

— Ba da — răspunse argatul.

— Atunci de ce taci ?

— Caii nu-s de vînzare, de asta.

— Dacă-i aşa, îi iau singur — spuse d'Artagnan.

Şi puse mîna pe calul aflat lîngă el. Tovarăşii săi apărură într-o clipă şi făcură la fel.

— Hei, domnilor ! strigă argatul. Caii au gonit şase leghe şi abia adineauri am scos şeile de pe ei, nu-i nici o juma' de ceas.

— Jumătate de ceas de odihnă ajunge — rosti d'Artagnan. Au să alerge de minune.

Argatul strigă după ajutor. Un soi de intendent se ivi din casă chiar în clipa cînd d'Artagnan şi tovarăşii săi puneau şeile pe cai. Intendentul dădu să se răstească.

— Dragă prietene — spuse d'Artagnan — dacă scoţi un cuvînt, îţi zbor creierii.

Şi-i arătă ţeava pistolului, pe care şi-l puse îndată sub braţ, văzîndu-şi mai departe de treabă.

— Păi, domnule — bîigui intendentul — ăştia-s caii domnului de Montbazon, dumneavoastră ştiţi asta ?

— Cu atît mai bine — răspunse d'Artagnan — trebuie să fie cai de soi.

— Domnule — amenință intendentul, retrăgîndu-se pas cu pas și încercînd să se strecoare în casă — vă previn că o să-mi chem oamenii.

— Și eu o să-i chem pe ai mei — i-o reteză d'Artagnan. Sînt locotenent în garda de mușchetari a regelui și am zece ostași care vin după mine. Ascultă, i-auzi cum galopează încoace ? Atunci o să vedem noi.

Nu se auzea nimic, dar intendentul, de frică, nici nu se gîndea să asculte.

— Ești gata, Porthos ? întrebă d'Artagnan.

— Gata.

— Și tu, Mouston ?

— Da.

— Atunci sus, în șa, plecăm !

Tustrei se aruncară pe cai.

— Hei, veniți încoace ! răcni intendentul. Veniți încoace, cu armele !

— La drum ! porunci d'Artagnan. Aștia au să tragă după noi.

Și tustrei o porniră ca vîntul.

— Săriți ! urlă intendentul în vreme ce argatul alergă într-un suflet spre clădirea învecinată.

— Băgați de seamă să nu vă omorîți caii ! strigă d'Artagnan, cu un hohot de rîs.

— Foc ! țipă intendentul drept răspuns.

O lumină ca de fulger zvîcni în lungul drumului și în aceeași clipă călăreții auziră gloanțele șuierînd și pierzîndu-se în aer.

— Trag ca niște lachei ! pufni Porthos. Pe vremea lui Richelieu se trăgea mai bine. Ți-aduci aminte de drumul de la Crêvecoeur, Mousqueton ?

— Ah, domnule, și-acum mă mai supără șoldul drept.

— Ești sigur că sîntem pe drumul cel bun, d'Artagnan ? întrebă Porthos.

— Pe naiba ! N-ai auzit ?

— Ce ?

— Că aștia-s caii domnului de Montbazon ?

— Ei, și ?

— Ei, și, domnul de Montbazon e soțul doamnei de Montbazon.

— Și ?

— Și doamna de Montbazon e amanta domnului de Beaufort.

— Aha, pricep ! se dumiri Porthos. Ea s-a îngrijit de cai de schimb.

— Întocmai.

— Iar noi gonim pe urmele prințului cu caii pe care abia i-a părăsit.

— Dragul meu Porthos, într-adevăr, ești o minte pătrunzătoare — zise d'Artagnan, jumătate în glumă, jumătate în serios.

— Eh ! făcu Porthos. Uite că așa-s eu.

Goniră astfel cam vreun ceas. Caii erau albi de spumă și sîngele le șiroia pe pîntece.

— Hait ! Ce văd colo jos ? glăsui d'Artagnan.

— Ești cineva dacă mai poți să vezi ceva pe o noapte ca asta — mormăi Porthos.

— Niște scîntei.

— Le-am văzut și eu — întări Mousqueton.

— Aha ! Oare i-am prins din urmă ?

— Bun ! Un cal mort ! vesti d'Artagnan, întorcîndu-și fugarul pe drum, după un mic ocol. Se pare că și ai lor au ajuns la capătul puterilor.

— Parcă s-aude tropotul unei cete de călăreți — zise Porthos, aplecat pe coama calului.

— Cu neputință.

— Sînt mulți.

— Atunci e altceva.

— Încă un cal ! le dădu Porthos de știre.

— Mort ?

— Nu, pe moarte.

— Înșeuat, ori nu ?

— Înșeuat.

— Uite-i, ei sînt.

— Curaj ! L-avem în mînă.

— Dar dacă sînt mulți — chibzui Mousqueton — se cheamă că nu noi i-avem în mînă pe ei, ci ei pe noi.

— Aș, de unde ! i-o întoarse d'Artagnan. Ne cred mai puternici, fiindcă-i urmărim. Au să se-nfricoșeze și-au să se risipească.

— Asta-i sigur — întări Porthos.

— Uite, vezi ? strigă d'Artagnan.

— Da, iar niște scîntei ; de data asta le-am văzut și eu — spuse Porthos.

— Înainte, înainte ! îi îmboldi d'Artagnan cu vocea lui răsunătoare. În cinci minute o să ne distrăm.

Se avîntară din nou în goană. Caii, furioși de durere și de îndemnul pintenilor, zburau pe drumul întunecat, în mijlocul căruia începea să se desluşească o masă compactă și mai neagră decît restul orizontului.

XXVIII

ÎNTÎLNIREA

Goniră astfel încă vreo zece minute. Deodată, două puncte negre se desprinseră din întuneric, ieșindu-le înainte, crescînd cu fiece clipă, și pe măsură ce creșteau, căpătau înfățișarea a doi călăreți.

— Oho ! exclamă d'Artagnan. Uite-i că vin spre noi.

— Cu atît mai rău pentru cei care vin — zise Porthos.

— Care ești acolo ? se răsti o voce tăioasă.

Cei trei călăreți avîntați în goană nu se opriră și nici nu răspunseră ; se auzi doar zgomotul spadelor smucite din teacă și țăcănitul pistoalelor pe care cele două umbre le încărcau.

— Ia frîul în dinți — zise d'Artagnan.

Porthos înțelese și duse mîna stîngă la coburi, scoțînd pistolul o dată cu d'Artagnan și încărcîndu-l în grabă și el.

— Care ești acolo ? strigă vocea pentru a doua oară. Încă un pas și sînteți morți.

— Aida-de ! pufni Porthos, aproape sufocat de praf și mestecînd frîul în gură, așa cum calul mestecă zăbala. Aida-de! Am mai văzut noi altele și mai și !

La aceste cuvinte, cele două umbre le ațînură calea și licărirea stelelor făcu să sclipească țevile aplecate ale pistoalelor.

— Înapoi ! izbucni d'Artagnan. Altfel sînteți morți.

Două focuri de pistol răspunseră la această amenințare, dar cei doi se năpustiseră cu atîta repeziciune înainte, încît într-o clipă erau peste dușmanii lor. Răsună un al treilea foc, tras de foarte aproape de către d'Artagnan, și potrivnicul său se prăvăli la pămînt. Cît despre Porthos, el își izbi adversarul atît de năprasnic, încît, deși acesta abătu lovitura, se rostogoli de pe cal la vreo zece pași.

— Dă-i gata tu, Mousqueton, dă-i gata tu ! strigă Porthos.

Și porni mai departe, alături de prietenul său, care își reîncepuse urmărirea.

— Ei bine ? întrebă Porthos.

— I-am sfărîmat țeasta — spuse d'Artagnan. Dar tu ?

— Eu doar l-am răsturnat de pe cal. Ia ascultă...

Se auzi o împușcătură : era Mousqueton, care, din fugă, îndeplinea porunca stăpînului.

— Dă-i înainte ! se bucură d'Artagnan. Merge bine treaba, am cîștigat prima partidă.

— Aha — îl vesti Porthos — uite și alții care vor să se prindă în horă.

Într-adevăr, alți doi călăreți se desprinseseră din grup și înaintau cu repeziciune, să le ațină din nou calea. De astă dată, d'Artagnan nu mai așteptă să i se spună ceva.

— La o parte ! strigă el cel dintîi. La o parte !

— Ce vreți ? întrebă o voce.

— Îl vrem pe domnul de Beaufort ! izbucniră într-un glas Porthos și d'Artagnan.

Un hohot de rîs se auzi drept răspuns, dar îndată sfîrși într-un geamăt : d'Artagnan îl străpunsese cu spada pe nesăbuitul căruia îi ardea de rîs. În același timp răsunară două împușcături ca una singură : erau Porthos și potrivnicul său, care trăgeau unul asupra celuilalt.

D'Artagnan întoarse capul și-l văzu pe Porthos lîngă el.

— Bravo, Porthos ! zise el. L-ai doborît, mi se pare.

— Cred că n-am atins decît calul — răspunse Porthos.

— Ce vrei, dragul meu ! Nu nimerești întotdeauna ținta și nu trebuie să-ți faci inimă rea dacă se întîmplă să mai dai greș. Hei, la naiba, ce are calul meu ?

— Cade — rosti Porthos, oprindu-se în loc.

Într-adevăr, calul lui d'Artagnan se poticni și căzu în genunchi, apoi scoase un horcăit și se întinse la pămînt. Primise în piept glonțul celui dintîi dușman care se năpustise asupra lui d'Artagnan. Mușchetarul începu să blesteme de se cutremura cerul.

— Domnul vrea un cal ? întrebă Mousqueton.

— Pe toți dracii ! Auzi, dacă vreau ! se înfurie d'Artagnan.

— Iată-l ! spuse Mousqueton.

— Cum naiba se face că duci doi cai după tine ? se minună d'Artagnan, sărind pe unul dintre ei.

— Stăpînii lor sînt morți. Mi-am zis că s-ar putea să ne prindă bine și i-am luat cu mine.

În vremea asta, Porthos își încărcase din nou pistolul.

— Păzea ! strigă d'Artagnan. Uite alți doi.

— Păi ce, asta o să țină așa pînă mîine dimineață ? bombăni Porthos.

Într-adevăr, alți doi călăreți se apropiau cu repeziciune.

— Hei, domnule — vesti Mousqueton — cel pe care l-ați doborît la pămînt se ridică.

— De ce nu i-ai venit de hac ca și primului ?

— N-aveam mîinile libere, domnule, țineam caii de frîu.

Bufni o împușcătură. Mousqueton scoase un strigăt de durere.

— Oh, domnule ! se văicări el. Taman în șoldul celălalt m-a nimerit... Taman în celălalt... Asta-i perechea glonțului primit pe drumul de la Amiens !

Porthos se întoarse ca un leu, năpustindu-se asupra călărețului rămas pe jos și care tocmai dădea să tragă spada ; însă nici nu apucă să o mai scoată din teacă, că Porthos îl pocni în cap atît de cumplit cu mînerul spadei, încît el se prăbuși ca un bou sub măciuca măcelarului.

Mousqueton, gemînd, se lăsă să alunece la pămînt, fiindcă rana nu-i mai îngăduia să se țină în șa.

De îndată ce zări călăreții apropiindu-se, d'Artagnan se oprise în loc și își încărcase pistolul. Afară de asta, la oblîncul noului său cal atîrna o flintă.

— Iată-mă ! spuse Porthos. Ce facem, aşteptăm sau atacăm noi ?

— Atacăm ! hotărî d'Artagnan.

— Atacăm ! îi întări Porthos hotărîrea.

Şi înfipseră pintenii în coastele cailor. Călăreţii erau doar la vreo douăzeci de paşi de ei.

— În numele regelui, faceţi loc să trecem ! strigă d'Artagnan.

— Regele n-are nici un amestec aici ! ripostă o voce sumbră şi răsunătoare, care părea că iese dintr-un nor, căci călăreţul venea învăluit într-un vîrtej de praf.

— Bine, vedem noi dacă numele regelui nu deschide orice cale ! i-o reteză d'Artagnan.

— O să vedem ! zise aceeaşi voce.

Două focuri de pistol răsunară aproape în aceeaşi clipă, unul tras de d'Artagnan, celălalt de potrivnicul lui Porthos. Glonţul lui d'Artagnan zbură pălăria duşmanului său ; glonţul tras de potrivnicul lui Porthos străpunse gîtul calului, care se prăbuşi ţeapăn sub el, cu un geamăt adînc.

— Vă întreb pentru ultima oară, încotro ? zise aceeaşi voce.

— La dracu ! se răsti d'Artagnan.

— Bun ! N-aveţi grijă, o să ajungeţi.

D'Artagnan văzu îndreptîndu-se spre el ţeava unei muschete ; nu mai avea răgazul să ducă mîna la coburi şi, amintindu-şi de un sfat pe care i-l dăduse cîndva Athos, îşi ridică iute calul în două picioare. Glonţul nimeri drept în pîntecele animalului. D'Artagnan simţi cum se prăbuşeşte sub el şi, cu sprinteneala-i nemaipomenită, se aruncă într-o parte din şa.

— Aida-de ! făcu batjocoritor acea voce răsunătoare. Asta-i măcel de cai şi nu o luptă bărbătească. Trage spada, domnule, trage spada !

Şi călăreţul sări îndată din şa.

— Vrei să lupţi cu spada ? Fie ! zise d'Artagnan. Asta-mi convine de minune.

Din două sărituri, d'Artagnan ajunse lîngă potrivnicul său, a cărui spadă zăngăni încrucişîndu-se cu a sa. Cu îndemînarea-i obişnuită, d'Artagnan angajă spada în garda-i favorită, cu pumnul ferit înăuntru.

În acest timp, Porthos, cu un pistol în fiecare mînă, stătea îngenuncheat în spatele calului său, care se zbătea în spasmele morţii.

Lupta începu. D'Artagnan îşi atacă potrivnicul cu înversunare din prima clipă, aşa cum avea obiceiul ; numai că de astă dată întîlnise o spadă şi un braţ care îl cam puseră pe gînduri. Silit de două ori să schimbe garda şi să lupte cu garda în afară, se trase un pas înapoi ; potrivnicul său nu se clinti din loc ; după o clipă, d'Artagnan se avîntă înainte, luptînd iarăşi cu garda preferată. Două-trei lovituri schimbate dintr-o parte şi din cealaltă rămaseră fără nici un rezultat. Spadele scoteau scîntei.

În cele din urmă, d'Artagnan cugetă că era timpul să se folosească de lovitura-i favorită ; mînui spada cu o rară iscusinţă, atacînd cu iuţeala fulgerului şi cu o forţă pe care o credea de neînvins. Numai că lovitura fu parată.

— Pe toţi dracii ! exclamă el cu accentu-i gascon.

Auzindu-l, potrivnicul său sări înapoi şi, întinzînd înainte capul descoperit, se sili să deslueşască prin întuneric chipul lui d'Artagnan. Iar acesta, temîndu-se de un vicleşug, stătea gata să se apere.

— Ia seama ! strigă Porthos în clipa aceea adversarului său. Am două pistoale încărcate.

— Un temei în plus ca să tragi cel dintîi ! răspunse acesta.

Porthos trase : o fulgerare lumină cîmpul de luptă. La această lumină ceilalţi doi luptători dădură fiecare cîte un strigăt.

— Athos ! zise d'Artagnan.

— D'Artagnan ! zise Athos.

Athos ridică spada, d'Artagnan o coborî pe a sa.

— Aramis — strigă Athos — nu trage !

— Ah ! Tu eşti, Aramis ? făcu Porthos.

Şi aruncă pistolul din mînă. Aramis puse pistolul în coburi şi vîrî spada în teacă.

— Fiul meu ! glăsui Athos, întinzîndu-i mîna lui d'Artagnan.

Aşa îi zicea el odinioară în clipele de duioşie.

— Athos — rosti d'Artagnan, frîngîndu-şi mîinile — aşadar, tu îl aperi ? Şi cu care am jurat să-l aduc mort sau viu ! Ah, sînt dezonorat !

— Ucide-mă, dacă prin moartea mea îți salvezi onoarea — spuse Athos, descoperindu-și pieptul.

— Oh, vai mie ! Vai mie ! se tînguí d'Artagnan. Nu exista decît un om pe lume care putea să mă oprească, și soarta mi-a scos în cale tocmai pe omul acesta ! Oh, ce voi spune cardinalului ?

— Îi vei spune, domnule — răspunse o voce care domina întreg cîmpul de luptă — că a trimis împotrivă-mi singurii doi bărbați capabili să înfrunte patru, să lupte corp la corp, de la egal la egal, împotriva contelui de La Fère și a cavalerului d'Herblay, și să nu se bea bătuți decît în fața a cincizeci de oameni.

— Prințul ! rostiră într-un glas Athos și Aramis, grăbindu-se să facă loc domnului de Beaufort în timp ce d'Artagnan și Porthos, la rîndul lor, se traseră un pas înapoi.

— Cincizeci de cavaleri ! murmurară d'Artagnan și Porthos.

— Priviți în jur, domnilor, dacă aveți cumva vreo îndoială — zise domnul de Beaufort.

D'Artagnan și Porthos se uitară în jurul lor : într-adevăr, un mare număr de călăreți îi înconjura.

— Auzind zgomotul luptei — continuă domnul de Beaufort — am crezut că sînteți douăzeci și am venit încoace cu toți cei ce mă însoțeau, sătul să tot fug și dornic să trag și eu spada. Dar nu erați decît doi.

— Întocmai, monseniore — adeveri Athos. Dar, așa cum singur ați spus, doi care fac cît douăzeci.

— Haide, domnilor, spadele dumneavoastră ! rosti prințul.

— Spadele noastre ?! se dezmetici d'Artagnan, ridicînd capul. Spadele noastre ?! Niciodată !

— Niciodată ! i se alătură și Porthos.

Cîțiva dintre oamenii domnului de Beaufort făcură o mișcare spre ei.

— O clipă, monseniore — interveni Athos. Vreau să vă spun două cuvinte. Și se apropie de prinț, care se aplecă din scări spre el și căruia îi șopti ceva.

— Cum dorești, conte — răspunse prințul. Îți sînt prea îndatorat ca să-ți refuz prima rugăminte. Depărtați-vă, domnilor ! porunci el oamenilor săi. Domnule d'Artagnan și domnule du Vallon, sînteți liberi !

Porunca fu îndeplinită pe dată, iar d'Artagnan şi Porthos se pomeniră în mijlocul unui cerc imens.

— Acum, d'Herblay — zise Athos — descalecă şi vino încoace.

Aramis sări din şa şi se apropie de Porthos în timp ce Athos se apropie de d'Artagnan. Tuspatru se văzură laolaltă.

— Prieteni — vorbi Athos — oare vă pare rău şi acum că nu ne-aţi vărsat sîngele ?

— Nu — spuse d'Artagnan. Îmi pare rău să văd că sîntem unii împotriva celorlalţi, noi care am fost întotdeauna atît de uniţi, îmi pare rău că ne aflăm în tabere potrivnice. Ah, nimic n-o să ne mai izbutească !

— Oh, Doamne, totul s-a sfîrşit ! suspină Porthos.

— Ei bine, atunci treceţi de partea noastră — zise Aramis.

— Tăcere, d'Herblay ! interveni Athos. Nu se fac asemenea propuneri unor astfel de oameni. Dacă s-au alăturat taberei lui Mazarin, înseamnă că aşa i-a îndemnat conştiinţa, după cum pe noi ne-a îndemnat să ne alăturăm domnului de Beaufort.

— Deocamdată, iată-ne duşmani ! oftă Porthos. La dracu, cine-ar fi crezut una ca asta ?!

D'Artagnan suspină adînc, fără să scoată o vorbă. Athos se uită lung la amîndoi şi le luă mîinile într-ale sale.

— E dureros, domnilor — rosti el — şi inima mea sîngerează, ca şi cum mi-aţi fi străpus-o cu spada. Da, sîntem despărţiţi, iată marele, iată tristul adevăr, dar încă nu ne-am declarat război şi poate că vom găsi o cale de înţelegere. O ultimă întîlnire între noi e imperios necesară.

— Cît despre mine, eu o cer — spuse Aramis.

— Eu o primesc — rosti d'Artagnan cu mîndrie.

Porthos înclină din cap în semn de încuviinţare.

— Atunci, să hotărîm un loc de întîlnire — continuă Athos. Un loc la îndemîna tuturor. Şi la această ultimă întîlnire a noastră să limpezim pe deplin poziţia unora şi a celorlalţi, precum şi purtarea pe care trebuie să o avem unii faţă de alţii.

— Bine ! rostiră ceilalţi trei.

— Prin urmare, sînteţi de părerea mea ? întrebă Athos.

— În totul.

— Ei, şi locul întîlnirii ?

— Piaţa Regală vă convine ? întrebă d'Artagnan.

— La Paris ?

— Da.

Athos și Aramis schimbară o privire între ei ; Aramis dădu a încuviințare din cap.

— Piața Regală, fie ! zise Athos.

— Și cînd anume ?

— Mîine seară, dacă nu aveți nimic împotrivă.

— Vă reîntoarceți pînă atunci ?

— Da.

— La ce oră ?

— La zece seara vă convine ?

— De minune.

— De aici — zise Athos — va ieși pacea sau războiul, dar onoarea noastră, prieteni, va fi salvată.

— Vai ! murmură d'Artagnan. În ce ne privește pe noi, onoarea noastră de soldați e pierdută.

— D'Artagnan — rosti Athos cu gravitate — îți jur, mă doare că te gîndești la asta în vreme ce eu nu mă gîndesc decît la un singur lucru, anume că noi doi am încrucișat spadele unul împotriva celuilalt. Da — clătină el, îndurerat, din cap — da, tu ai dreptate, mare nenorocire s-a abătut asupra noastră. Haidem, Aramis !

— Haidem și noi, Porthos ! oftă d'Artagnan. Să ne întoarcem acoperiți de rușine în fața cardinalului !

— Și mai ales să-i spuneți — se auzi o voce — că nu sînt prea bătrîn pentru a fi un om de acțiune.

D'Artagnan recunoscu vocea lui Rochefort.

— Vă pot fi de folos cu ceva, domnilor ? întrebă domnul de Beaufort.

— Să dați mărturie că am făcut tot ce ne-a stat în puteri, monseniore.

— Fiți liniștiți în această privință. Cu bine, domnilor, curînd ne vom revedea, sper, lîngă Paris, ori poate chiar la Paris, și atunci vă veți putea lua revanșa.

Zicînd acestea, domnul de Beaufort le făcu semn cu mîna în chip de salut, dădu pinteni calului și porni în goană, urmat de întreaga-i escortă, care pieri în noapte dimpreună cu tropotitul cailor.

D'Artagnan și Porthos rămaseră singuri în mijlocul drumului. Ceva mai încolo de ei, un om ținea doi cai de frîu. Crezură că era Mousqueton și se apropiară.

— Ce văd? strigă d'Artagnan. Tu eşti, Grimaud?

— Grimaud! exclamă Porthos.

Acesta le făcu un semn că nu se înşală.

— Ai cui sînt caii? întrebă d' Artagnan.

— Cine ni i-a dat? întrebă şi Porthos.

— Domnul conte de la Fère.

— Athos, Athos — murmură d'Artagnan — tu te gîndeşti la toate şi eşti un adevărat gentilom.

— Straşnic! se bucură Porthos. Mi-era teamă că voi fi nevoit să fac drumul pe jos.

Şi se aruncă pe cal. D'Artagnan se şi afla în şa.

— Ei, Grimaud, tu unde te duci? întrebă d'Artagnan. Îţi părăseşti stăpînul?

— Da — spuse Grimaud. Mă duc să-l întîlnesc pe vicontele de Bragelonne, care se află sub arme, în Flandra.

Merseră un timp în tăcere spre Paris, cînd deodată auziră nişte gemete venind parcă din şanţul de pe marginea drumului.

— Ce-i asta? întrebă d'Artagnan.

— E Mousqueton! zise Porthos.

— Da, domnule, chiar eu sînt — scînci un glas, şi un fel de umbră se ridică pe marginea drumului.

Porthos alergă spre Mousqueton, pe care îl îndrăgea mult.

— Eşti rănit rău, dragul meu Mouston?

— Mouston! repetă Grimaud, holbînd ochii.

— Nu, domnule, nu cred: dar am o rană care mă supără.

— Poţi să încaleci?

— Oh, domnule, se poate să spuneţi una ca asta?

— De mers, poţi să mergi?

— Am să-ncerc, pînă la prima casă.

— Ce-i de făcut? mormăi d'Artagnan. Noi trebuie totuşi să ajungem la Paris.

— Am eu grijă de Mousqueton — zise Grimaud.

— Îţi mulţumesc, bunul meu Grimaud.

Grimaud sări la pămînt şi-l sprijini pe vechiul său prieten, care îl primi cu lacrimi în ochi, deşi nu te prea dumireai dacă lacrimile acestea mărturisesc bucuria revederii sau durerea rănii din şold.

Cît despre d'Artagnan şi Porthos, ei îşi continuară în tăcere drumul spre Paris. După vreo trei ceasuri fură ajunşi din urmă de un soi de curier, colbuit din cap pînă în picioare:

era un om de-al prințului de Beaufort, care ducea cardinalului o scrisoare, unde, așa cum promisese, se afla mărturia celor săvîrșite de Porthos și d'Artagnan.

Mazarin petrecu o noapte cumplită cînd primi această scrisoare prin care prințul îi dădea de știre că se află în libertate și că va porni împotriva lui un război nimicitor. Cardinalul citi scrisoarea de două-trei ori, apoi o îndoi și o puse în buzunar.

— Ceea ce mă consolează — zise el — de vreme ce domnul de Beaufort i-a scăpat lui d'Artagnan, e că, cel puțin, urmărindu-l, mușchetarul l-a zdrobit cu calul pe Broussel. Hotărît, gasconul se dovedește un om prețios și mă slujește chiar și atunci cînd e neîndemînatic.

Cardinalul se gîndea la omul pe care d'Artagnan îl trîntise la pămînt în dreptul cimitirului Sfîntul Ioan, la Paris, și care nu era altul decît consilierul Broussel.

XXIX

PATRU VECHI PRIETENI SE PREGĂTESC SĂ SE ÎNTÎLNEASCĂ

— Ei! făcu Porthos, stînd în curtea hanului *La Căprița* și adresîndu-se lui d'Artagnon, care se întorcea cu o mutră lungă și plouată de la Palatul Cardinal. Te-au primit rău, bravul meu d'Artagnan?

— Da, pe legea mea! Hotărît, scîrboasă javră mai e omul ăsta! Dar ce mănînci acolo, Porthos?

— Uită-te și tu: moi un pesmet într-un pahar cu vin spaniol. Fă la fel ca mine.

— Ai dreptate. Gimblou, un pahar!

Băiatul care răspundea de acest nume frumos aduse un pahar și d'Artagnan se așeză alături de prietenul său.

— Ia zi, cum a fost?

— La naiba, înțelegi, nu era chip s-o scalzi. Am intrat și el s-a uitat chiorîș la mine. Eu am ridicat din umeri și

i-am spus: „Ei bine, monseniore, nu noi am fost cei mai tari". „Da, știu asta, povestește-mi totul amănunțit". „Pricepi, Porthos, nu puteam să-i povestesc amănuntele fără să pomenesc de prietenii noștri, și a le da în vileag numele, însemna pierzania lor".

— Pe toți dracii!

— „Monseniore, zic, ei erau cincizeci și noi eram doi." „Da, zice, dar asta n-a împiedicat un schimb de focuri, după cîte am auzit." „Fapt e că s-au irosit vreo cîteva încărcături de pulbere și dintr-o parte, și din cealaltă." „Și spadele au văzut lumina zilei?" a adăugat el. „Adică, întunericul nopții, monseniore", i-am răspuns. „Aha! a continuat cardinalul. Dar eu te credeam gascon, dragul meu!" „Nu sînt gascon decît atunci cînd izbutesc, monseniore." Răspunsul i-a plăcut, căci a început să rîdă. „Asta, zice, o să mă învețe să dau cai din cei mai buni gărzilor mele, fiindcă dacă n-ar fi rămas în urmă și dacă ar fi lăcut fiecare cît dumneata și prietenul dumitale, atunci ți-ai fi ținut cuvîntul și mi l-ai fi adus aici, mort sau viu."

— Hm, dracu' nu mi se pare chiar atît de negru — mormăi Porthos.

— Ei, Doamne, nu, dragul meu, totul e felul cum îți vorbește cineva. E de necrezut cît vin înghit biscuiții ăștia! se întrerupse d'Artagnan. Adevărați bureți! Gimblou, mai adu o sticlă.

Sticla fu adusă în mare grabă, ceea ce dovedește prețuirea de care se bucura d'Artagnan la han.

— Tocmai dădeam să plec, cînd m-a chemat din nou. „Ați pierdut trei cai?" m-a întrebat. „Întocmai, monseniore." „Cît valorau?"

— Tii — zise Porthos — păi asta-i destul de frumos din partea lui.

— „O mie de pistoli", i-am răspuns.

— O mie de pistoli! exclamă Porthos. Oho, e nițel cam mult, și dacă se pricepea la cai, ar fi trebuit să se tocmească.

— Pe legea mea că era cît pe ce să o facă, ticălosul, fiindcă a avut o tresărire grozavă și s-a uitat țintă la mine. M-am uitat și eu la el, atunci a înțeles, a scotocit într-un scrin și a scos la iveală bilete ale băncii din Lyon.

— O mie de pistoli?

— O mie de pistoli în cap, cărpănosul, nici o lăscaie mai mult !

— Şi ai banii la tine ?

— Uite-i.

— Bună treabă, zău ! zise Porthos. Găsesc că s-a purtat cum se cuvine.

— Cum se cuvine ? ! Faţă de nişte oameni care nu numai că şi-au pus pielea în joc, dar i-au adus şi un mare serviciu ?

— Un mare serviciu, care anume ? întrebă Porthos.

— La naiba ! Se pare că i-am strivit un consilier din Parlament.

— Cum, omuleţul ăla negricios pe care l-ai călcat în dreptul cimitirului Sfîntul Ioan ?

— Întocmai, dragul meu. Află că-l stînjenea. Din nenorocire, nu l-am strivit de tot şi se pare că se va înzdrăveni şi-o să-l stînjenească şi de acum înainte.

— Ia te uită ! Şi eu, care mi-am abătut calul într-o parte, ca să nu dea peste el ! Rămîne pentru altă dată.

— Ar fi trebuit să mă răsplătească pentru povestea asta cu consilierul, ţopîrlanul !

— Păi de — făcu Porthos — dacă n-a dat ortul...

— Eh, domnul de Richelieu ar fi spus : „Cinci sute de scuzi pentru consilier !“ În sfîrşit, să nu mai vorbim. Cît făceau caii tăi, Porthos ?

— Oh, prietene, dacă bietul Mousqueton ar fi aici, ţi-ar spune preţul pînă la ultimul bănuţ.

— N-are a face. Spune tu ; cam cît ?

— Vulcan şi Bayard m-au costat fiecare aproape două sute de pistoli şi, adăugînd încă o sută cincizeci pentru Phébus, cred socoteala încheiată.

— Se cheamă că mai rămîn patru sute cincizeci de pistoli — spuse d'Artagnan, destul de mulţumit.

— Da — rosti Porthos — însă mai sînt harnaşamentele.

— Aşa e, la naiba ! La cît le socoteşti ?

— Să zicem o sută de pistoli toate trei...

— Fie, o sută de pistoli — conveni d'Artagnan. Mai rămîn trei sute cincizeci de pistoli.

Porthos înclină capul în semn de încuviinţare.

— Să dăm hangiţei cincizeci de pistoli pentru găzduire — zise d'Artagnan — şi să împărţim restul de trei sute.

— Să-i împărţim — spuse Porthos.

— Proastă afacere ! mormăi d'Artagnan, strîngîndu-şi teancul de bani.

— Eh ! mormăi Porthos. N-ai încotro. Dar ia spune...

— Ce ?

— De mine n-a pomenit de loc ?

— A, ba da ! exclamă d'Artagnan, care se temea să nu-şi descurajeze prietenul, mărturisindu-i că Mazarin nici n-a amintit despre el. Ba da, a spus...

— Ce-a spus ? se repezi Porthos.

— Ai răbdare, vreau să-mi aduc aminte chiar cuvintele lui. A spus aşa : „Cît despre prietenul dumitale, dă-i de ştire că poate să doarmă liniştit".

— Bun ! se bucură Porthos. E limpede ca lumina zilei că tot se mai gîndeşte să mă facă baron.

În clipa aceea orologiul bisericii din vecinătate bătu de nouă ori. D'Artagnan tresări.

— Ah, da ! zise Porthos. A bătut de nouă şi la zece, n-ai uitat, avem întîlnire în Piaţa Regală.

— Uite ce, Porthos, isprăveşte ! izbucni d'Artagnan, cu un gest de nerăbdare. Nu-mi mai aduce aminte ; de ieri încoace tocmai de-asta sînt atît de posac. Nu merg la întîlnire.

— Şi pentru ce ? întrebă Porthos.

— Pentru că-mi face rău să-i revăd pe aceşti doi oameni din pricina cărora am dat greş în acţiunea noastră.

— Totuşi — stărui Porthos — nici unul, nici celălalt nu se poate spune c-au ieşit învingători. Eu mai aveam un pistol încărcat în mînă şi voi doi stăteaţi faţă-n faţă, cu spadele trase.

— Întocmai — adeveri d'Artagnan. Dar dacă întîlnirea asta ascunde ceva ?

— O, cum poţi să crezi una ca asta, d'Artagnan ?! îl mustră Porthos.

Era adevărat. D'Artagnan nu-l credea în stare pe Athos de vreun vicleşug, dar căuta un pretext să nu se ducă la întîlnire.

— Trebuie să mergem, hotărî mîndrul senior de Bracieux. Au să ne socotească nişte fricoşi. Ei, prietene ! După ce-ai înfruntat cincizeci de duşmani pe drumul cel mare, vom putea înfrunta şi doi prieteni în Piaţa Regală.

— Da, da — murmură d'Artagnan. Ştiu asta. Numai că ei au trecut în tabăra prinţilor fără să ne prevină. Athos şi Aramis au jucat cu mine un joc care mă neliniştește. Abia ieri am

descoperit adevărul. La ce ne-ar folosi să mergem la întîlnire și să aflăm azi altceva ?

— Oare te temi cu adevărat ? spuse Porthos.

— De Aramis, da, mă tem, și asta de cînd e abate. Nici nu poți să-ți închipui, dragul meu, cît s-a schimbat. În ochii lui sîntem o piedică pe drumul ce trebuie să-l ducă la o episcopie și nu l-ar supăra, poate, să ne înlăture.

— O, din partea lui Aramis e altceva — zise Porthos. Nu m-ar mira.

— La rîndul său, domnul de Beaufort ar putea să încerce să pună mîna pe noi.

— Nu cred ! De vreme ce ne-a avut în mînă și a lăsat să-i scăpăm ! De altfel, să fim prevăzători, ne înarmăm și-l luăm și pe Planchet cu flinta lui.

— Planchet e partizan de-al Frondei — îl încunoștiință d'Artagnan.

— La toți dracii cu războaiele civile ! zise Porthos. Nu te mai poți bizui nici pe prieteni, nici pe cei care te slujesc. A, dacă bietul Mousqueton ar fi aici ! Iată un om care nu mă va părăsi niciodată.

— Da, atîta vreme cît vei fi bogat. Eh, dragul meu, nu războaiele civile ne dezbină ; asta-i din pricină că azi nu mai avem douăzeci de ani, din pricină că pornirile cinstite ale tinereții au dispărut, ca să lase locul șoaptei intereselor și răbufnirilor ambiției, sfaturilor egoiste. Da, ai dreptate, să mergem la întîlnire, Porthos, dar să ne înarmăm. Dacă n-am merge, ei ar spune că ne-a fost frică. Hei, Planchet ! strigă d'Artagnan.

Planchet se ivi numaidecît.

— Poruncește să se pună șaua pe cai și ia-ți flinta !

— Domnule, spuneți-mi mai întîi împotriva cui pornim !

— Împotriva nimănui, rosti d'Artagnan. E o simplă măsură de prevedere pentru cazul că vom fi atacați.

— Știți, domnule, că au vrut să-l omoare pe preabunul consilier Broussel, părintele poporului ?

— Zău ? făcu d'Artagnan.

— Da, numai că a fost răzbunat cum se cuvine, căci poporul l-a purtat acasă pe brațe. De ieri, casa lui e plină de lume. Vicarul, domnul de Longueville și prințul de Conti au trecut să-l vadă. Doamna de Chevreuse și doamna de Vendôme și-au mărturisit dorința să-l viziteze, și cînd o să vrea acum...

— Ei bine, cînd o să vrea.
Planchet începu să fredoneze :

Vîntul Frondei azi în zori
Se stîrni ca din senin
Şi mi-l umple de fiori
Pe cumătrul Mazarin.
Vîntul Frondei azi în zori
Se stîrni ca din senin...

— Nu mă mai miră că Mazarin ar fi fost tare bucuros să-l fi omorît de-a binelea pe consilier — şopti d'Artagnan către Porthos.

— Aşa că înţelegeţi, domnule — urmă Planchet. Dacă mi-aţi cere să-mi iau flinta pentru vreo treabă asemănătoare aceleia pusă la cale împotriva domnului Broussel...

— Nu, fii pe pace. Dar cine ţi-a spus toate amănuntele astea ?

— O, dintr-o sursă sigură, domnule. Friquet mi le-a spus.

— Friquet ? făcu d'Artagnan. Am mai auzit numele ăsta.

— E feciorul slujnicei domnului Broussel. Un băiat de nădejde care, la o adică, la o răzmeriţă, n-ar sta de pomană, crede-ţi-mă.

— Nu-i cumva copil de cor la Notre-Dame ? întrebă d'Artagnan.

— Da, chiar aşa. Bazin îl are sub ocrotirea lui.

— Aha, ştiu ! exclamă d'Artagnan. Şi băiat de prăvălie într-o cîrciumă de pe strada Calandre ?

— Întocmai.

— Ce tot întrebi atîta de mucosul ăsta ? bombăni Porthos.

— Hei ! spuse d'Artagnan. Mi-a dat odată nişte lămuriri preţioase şi ar putea să facă la fel şi altă dată.

— Tie, care erai cît pe ce să-i omori stăpînul ?

— Şi cine o să-i spună asta ?

— Ai dreptate.

Tocmai în clipa aceea, Athos şi Aramis intrau în Paris, prin mahalaua Saint-Antoine. Se odihniseră pe drum şi se grăbeau ca să nu lipsească de la întîlnire. Îi urma doar Bazin. Grimaud, după cum ne amintim, rămăsese să-l îngrijească pe Mousqueton şi trebuia să plece apoi după tînărul viconte de Bragelonne, aflat în drum spre armata din Flandra.

— Acum — zise Athos — trebuie să ne abatem pe la vreun han, să ne schimbăm hainele, să ne lăsăm pistoalele și spadele, iar Bazin să le lase și el pe-ale lui.

— Oh ! Nici pomeneală de așa ceva, dragă conte. În privința asta dă-mi voie nu numai să nu-ți împărtășesc părerea, ci să mă străduiesc să o împărtășești tu pe a mea.

— De ce ?

— Fiindcă mergem la o întîlnire de război.

— Ce vrei să spui, Aramis ?

— Că piața Regală e urmarea celor petrecute pe drumul spre Vendômois, și nimic altceva.

— Cum așa ? Prietenii noștri...

— Au devenit cei mai primejdioși dușmani ai noștri, Athos. Să ne păzim, crede-mă, și mai cu seamă păzește-te tu.

— O, dragul meu d'Herblay !

— Cine îți spune că d'Artagnan n-a aruncat vina înfrîngerii lui asupra noastră și că nu l-a prevenit pe cardinal ? Cine îți spune că Mazarin n-o să se folosească de această întîlnire ca să pună mîna pe noi ?

— Haide, Aramis, crezi că d'Artagnan, că Porthos ar da vreo mînă de ajutor la săvîrșirea unei asemenea infamii ?

— Între prieteni, dragul meu Athos, ai dreptate, ar fi o infamie ; dar între dușmani ar fi doar un vicleșug.

Athos își încrucișă brațele și-și lăsă capul în piept.

— Ce vrei, Athos ! glăsui Aramis. Așa-s făcuți oamenii și nu au pururi douăzeci de ani. Noi am rănit de moarte, îți dai seama, acel amor-propriu care conduce orbește acțiunile lui d'Artagnan. A fost înfrînt. N-ai auzit cum se căina acolo, în mijlocul drumului ? Cît despre Porthos, poate că baronia lui depindea de reușita acestei acțiuni. Și ne-a întîlnit pe noi în cale, încît nici de astă dată nu va deveni baron. Cine îți spune că această faimoasă baronie nu depinde de întrevederea de astă-seară ? Să ne luăm măsurile de prevedere, Athos !

— Dar dacă ei vin fără arme ? Ce rușine pentru noi, Aramis !

— Oh ! Fii liniștit, dragul meu, te asigur că nu va fi așa. De altfel, noi avem o scuză, venim de pe drum și sîntem niște răzvrătiți.

— Noi, o scuză ?! Oare trebuie să prevedem cazul cînd am avea nevoie de o scuză față de d'Artagnan, față de Porthos ?! Oh, Aramis, Aramis — urmă Athos, clătinînd cu amărăciune

din cap. Pe sufletul meu, mă faci cel mai nenorocit dintre oameni. Dezamăgești o inimă care nu era pe deplin moartă pentru prietenie ! Uite, Aramis, îți jur, aș fi mai bucuros să mi se smulgă inima din piept. Vino cum vrei la întîlnire, Aramis. Cît despre mine, eu voi merge dezarmat.

— Nu, fiindcă eu n-am să te las. Nu numai pe un om, nu numai pe Athos, nu numai pe însuși contele de La Fère îl trădezi prin această slăbiciune, ci un întreg grup, căruia îi aparții și care se bizuie pe tine.

— Fie așa cum spui — rosti Athos cu tristețe.

Și își continuară drumul.

Abia ieșiră, prin strada Pas-de-la-Mule, la grilajul pieței pustii, că zăriră sub o boltă, în capul străzii Sainte-Catherine, trei călăreți. Erau d'Artagnan și Porthos, înfășurați în mantii, sub care ghiceai de îndată spadele. În urma lor venea Planchet, cu flinta la spinare.

Dînd cu ochii de d'Artagnan și Porthos, Athos și Aramis descălecară. Ceilalți le urmară pilda. D'Artagnan băgă de seamă că cei trei cai, în loc să fie ținuți de către Bazin, erau legați la inelele bolților. Atunci porunci lui Planchet să facă la fel ca Bazin. Înaintară unii în întîmpinarea altora, doi cîte doi, urmați de valeți, și se salutară cu politețe.

— Unde v-ar conveni să stăm de vorbă, domnilor ? glăsui Athos, care văzu mai mulți trecători oprindu-se în loc și urmărindu-i cu privirea, ca și cum s-ar fi așteptat la unul din acele faimoase dueluri încă vii în memoria parizienilor și, mai ales a celor ce locuiau în Piața Regală.

— Grilajul e închis — spuse Aramis — dar dacă domnilor le place răcoarea de sub copaci și o singurătate de netulburat, aș lua cheia de la palatul Rohan și ne vom simți de minune.

D'Artagnan scormoni cu privirea bezna ce învăluia piața, în timp ce Porthos vîrî capul printre două zăbrele ale grilajului, scrutînd și el noaptea.

— Dacă preferați un alt loc, domnilor — zise Athos cu vocea-i convingătoare și plină de noblețe — atunci alegeți-l chiar dumneavoastră.

— Dacă domnul d'Herblay ar putea căpăta cheia de la poarta de fier, cred că aici, în piață, ar fi locul cel mai potrivit.

Aramis se depărtă îndată, prevenindu-l pe Athos să nu stea atît de aproape de d'Artagnan şi Porthos ; dar cel căruia i se adresa acest sfat se mulţumi să zîmbească dispreţuitor şi făcu un pas către vechii săi prieteni, care nu se clintiră din loc.

Aramis bătu într-adevăr la uşa palatului Rohan şi se întoarse îndată însoţit de un om, care tot spunea :

— Îmi juraţi, domnule ?

— Ţine — zise Aramis, punîndu-i un ludovic în palmă.

— Ah, nu vreţi să juraţi ! spunea portarul, clătinînd din cap.

— Eh, poţi să înjuri dacă nu ai de ce ? i-o întoarse Aramis. Te încredinţez doar că, în clipa de faţă, domnii aceştia sînt prietenii noştri.

— Da, desigur — încuviinţară cu răceală Athos, d'Artagnan şi Porthos.

D'Artagnan auzise convorbirea şi înţelesese totul.

— Ai văzut ? se întoarse el către Porthos.

— Ce să văd ?

— N-a vrut să jure ?

— Să jure, ce anume ?

— Omul îi cerea lui Aramis să jure că nu intrăm în Piaţa Regală ca să ne batem.

— Şi Aramis n-a vrut să jure ?

— Nu.

— Atunci să fim cu băgare de seamă.

Athos nu-i slăbea din ochi. Aramis deschise poarta grilajului şi se dădu la o parte ca d'Artagnan şi Porthos să poată trece. În clipa cînd intră pe poartă, d'Artagnan îşi agăţă mînerul spadei în poarta de fier şi fu nevoit să-şi desfacă mantia. Desfăcîndu-şi mantia, dădu la iveală pistoalele strălucitoare, pe care tocmai se răsfrînse o rază de lună.

— Vezi — spuse Aramis, punînd mîna pe umărul lui Athos şi arătîndu-i cu cealaltă întreg arsenalul pe care d'Artagnan îl purta la cingătoare.

— Vai, da, văd — mărturisi Athos, cu un oftat adînc.

Şi intră al treilea pe poartă. Aramis intră cel din urmă şi închise poarta după el. Cei doi valeţi rămaseră să aştepte afară, păstrînd o oarecare depărtare între ei, ca şi cum s-ar fi temut unul de altul.

XXX

PIAȚA REGALĂ

Merseră în tăcere pînă în mijlocul pieței ; dar cum în clipa aceea luna tocmai ieșea dintr-un nor, se gîndiră că într-un asemenea loc descoperit vor fi lesne văzuți și atunci se opriră sub tei, unde întunericul era mai des.

Din loc în loc se înșiruiau bănci ; cei patru se opriră lîngă una dintre ele. Athos făcu un semn, la care d'Artagnan, Porthos și Aramis rămaseră în picioare, dinaintea lor.

Se scurse un răstimp de tăcere; în care fiecare simțea din plin greutatea de a începe vorba.

— Domnilor — rosti Athos — o dovadă de trăinicie a vechii noastre prietenii e prezența noastră la această întîlnire. Nimeni nu lipsește și deci nimeni nu va avea să-și facă vreo mustrare.

— Ascultă, domnule conte — zise d'Artagnan. În locul acestor cuvinte măgulitoare, pe care poate nu le merităm nici unii, nici alții, mai bine să vorbim cu inima deschisă ca niște adevărați bărbați ce sîntem.

— Nici eu nu vreau altceva — răspunse Athos. Sînt sincer. Vorbiți cu toată sinceritatea : aveți cumva să-mi aduceți vreo învinuire, mie sau abatelui d'Herblay ?

— Da — zise d'Artagnan. Atunci cînd am avut cinstea să te văd la castelul Bragelonne, ți-am înfățișat unele propuneri pe care le-ai înțeles ; în loc să-mi răspunzi ca unui prieten, m-ai dus de nas ca pe un copil, și această prietenie pe care o lauzi nu s-a destrămat ieri, cînd ni s-au încrucișat spadele, ci atunci, la castel, prin prefăcătoria de care ai dat dovadă față de mine.

— D'Artagnan ! zise Athos, cu o blîndă mustrare în glas.

— Mi-ai cerut să fiu sincer — îi aminti d'Artagnan — și iată, sînt sincer ! M-ai întrebat ce gîndesc și eu îți spun. Și acum despre dumneata, abatele d'Herblay. M-am purtat la fel cu tine și tu m-ai înșelat în același chip.

— Într-adevăr, domnule, ești un om ciudat — zise Aramis. Ai venit la mine cu anumite propuneri, dar oare mi le-ai făcut ? Nu, doar m-ai iscodit, atîta tot. Ei bine, eu ce ți-am spus ?

Că Mazarin e un bădăran și că eu nu l-aș sluji pe Mazarin. Atîta tot. Ți-am spus oare că nu voi sluji pe un altul? Dimpotrivă, ți-am dat de înțeles, mi se pare, că sînt de partea prinților. Ba, dacă nu mă înșel, am rîs cu poftă gîndindu-mă că s-ar putea foarte bine întîmpla să primești de la cardinal misiunea să mă arestezi. Erai omul care apăra vreo cauză? Da, fără îndoială. Ei bine, pentru ce să nu fim și noi, la rîndul nostru, oamenii unei tabere? Aveai secretul tău, așa cum și noi îl avem pe al nostru; nu ni le-am împărtășit, cu atît mai bine: asta dovedește că știm să păstrăm un secret.

— Nu-ți reproșez nimic, domnule — spuse d'Artagnan. Dar contele de la Fère a pomenit aici despre prietenie, de aceea am îndrăznit să amintesc și eu despre purtarea dumitale.

— Și ce crezi despre ea? întrebă Aramis, vorbindu-i de sus.

Sîngele năvălii în obrajii lui d'Artagnan, care se ridică de pe bancă și răspunse:

— Cred că e purtarea unui învățăcel al iezuiților.

Văzînd că d'Artagnan se ridică, Porthos făcuse la fel. Cei patru oameni se aflau deci în picioare, amenințători, unii în fața celorlalți.

La răspunsul lui d'Artagnan, Aramis făcu o mișcare, ca pentru a duce mîna la spadă. Athos îl opri.

— D'Artagnan — spuse el — ai venit astă-seară aici furios de cele petrecute ieri. Te credeam un suflet destul de mare, d'Artagnan, astfel ca o prietenie de douăzeci de ani să nu sufere de pe urma unei înfrîngeri de un sfert de ceas a amorului-propriu. Haide, spune-mi, socotești că ai ceva să-mi reproșezi? Dacă ți-am greșit cu ceva, sînt gata să-mi recunosc greșeala.

Glasul adînc și învăluitor al lui Athos avea și acum asupra lui d'Artagnan aceeași înrîurire ca odinioară, în vreme ce vocea lui Aramis, care devenea acră și țipătoare la mînie, îl scotea din sărite.

— Cred, domnule conte, că trebuia să-mi faci o mărturisire la castelul Bragelonne și că domnul — continuă el, arătînd spre Aramis — trebuia să-mi facă altă mărturisire, la mînăstire la el. Atunci nu m-aș fi aruncat pentru nimic în lume într-o aventură în care urma să-mi stați în cale. Totuși, dacă am fost discret, nu înseamnă cîtuși de puțin că sînt prost. Dacă aș fi vrut să cuget mai adînc la deosebirea dintre aceia pe care domnul d'Herblay îi primește la dînsul pe o scară de frînghie, și

aceïa pe care îi primește pe o scară de lemn, desigur că l-aș fi silit să-mi vorbească.

— De ce te-amesteci în lucruri care nu te privesc ? strigă Aramis, palid de mînie și cu spaimă în inimă la gîndul că, spionat de către d'Artagnan a fost văzut cu doamna de Longueville.

— Mă amestec în lucrurile care mă privesc, știu să mă prefac că nu văd ceea ce nu mă privește, dar îi urăsc pe ipocriți, și în rîndul acestora îi așez pe mușchetarii care fac pe călugării și pe călugării care fac pe mușchetarii. Iată un om care e de aceeași părere cu mine — adăugă el, întorcîndu-se spre Porthos.

Porthos, care pînă atunci încă nu deschisese gura, răspunse doar printr-un cuvînt și printr-o mișcare. El spuse „da" și trase spada din teacă. Aramis sări înapoi și trase și el spada. D'Artagnan se aplecă înainte, gata să atace ori să se apere. În clipa aceea, Athos întinse mîna cu acel gest de poruncă supremă, pe care numai el știa să-l facă, trase încet spada cu teacă cu tot de la cingătoare, izbi spada și teacă de genunchi, frîngîndu-le, și aruncă cele două bucăți în dreapta lui. Apoi se întoarse spre Aramis și-i spuse :

— Aramis, frînge-ți spada.

Acesta șovăi.

— Trebuie ! rosti Athos și, cu o voce mai joasă și mai blîndă, adăugă : Eu ți-o cer.

Aramis, a cărui paloare spori, robit de acest gest, învins de acest glas, frînse în mîini lama mlădie a spadei, apoi încrucișă brațele la piept și așteptă fremătînd de furie.

Cele petrecute îi făcură să dea înapoi pe d'Artagnan și pe Porthos. D'Artagnan nu mai trase spada, Porthos o vîrî în teacă pe a sa.

— Niciodată — rosti Athos, ridicînd încet mîna dreaptă spre cer — niciodată, jur în fața lui Dumnezeu, care ne vede și ne aude în liniștea solemnă a acestei nopți, niciodată spada mea nu se va încrucișa cu a voastră, niciodată ochii mei nu vor avea pentru voi vreo fulgerare de mînie și niciodată inima mea nu va găzdui vreo zvîcnire de ură. Am trăit laolaltă, am urît și am iubit împreună ; ne-am vărsat și ne-am înfrățit sîngele și, poate, aș adăuga, există între noi o legătură mai puternică decît a prieteniei, un pact al nelegiuirii, poate ; căci toți patru am osîndit, am judecat și am dat mor-

ţii o fiinţă omenească pe care poate că nu aveam dreptul să o rupem din această lume, deşi mai curînd părea că aparţine iadului. D'Artagnan, te-am iubit întotdeauna ca pe copilul meu. Porthos, noi doi am dormit zece ani unul alături de altul ; Aramis e fratele vostru, aşa cum e şi al meu, fiindcă Aramis v-a iubit aşa cum eu vă iubesc încă, aşa cum vă voi iubi întotdeauna. Ce înseamnă cardinalul Mazarin pentru noi, care am înfrînt voinţa şi inima unui om ca Richelieu ? Ce înseamnă cutare sau cutare prinţ pentru noi, care am dat statornicie coroanei de pe fruntea unei regine ? D'Artagnan, îţi cer iertare că am încrucişat ieri spada cu tine ; Aramis face la fel faţă de Porthos. Şi acum, urîţi-mă dacă sînteţi în stare, dar eu vă jur că, în pofida urii voastre, n-am să am decît preţuire şi prietenie pentru voi. Acum repetă cuvintele mele, Aramis, şi după aceea, dacă ei o vor şi o vrei şi tu, să ne părăsim pentru totdeauna vechii noştri prieteni.

Se lăsă o tăcere solemnă, pe care o curmă Aramis.

— Jur — zise el, cu fruntea senină şi cu privirea cinstită, dar cu o urmă de tulburare în glas — jur că nu-i urăsc pe cei care mi-au fost prieteni ; îmi pare rău că am încrucişat spadele, Porthos. Jur, în sfîrşit, nu numai că nu voi mai îndrepta spada vreodată spre pieptul tău, ci, de asemenea, că în tainiţa cea mai ascunsă a cugetului meu nu va rămîne în viitor nici măcar umbra vreunui simţămînt duşmănos faţă de tine. Haidem, Athos !

Athos dădu să plece.

— Oh, nu, nu, nu plecaţi ! izbucni d'Artagnan, tîrît de una din acele nestăvilite porniri care trădau sîngele lui clocotitor şi firea lui de om dintr-o bucată. Nu plecaţi ! Am şi eu un jurămînt de făcut : jur că-mi voi da ultima picătură de sînge, ultima fîşie de carne, ca să păstrez preţuirea unui om ca tine, Athos, prietenia unui om ca tine, Aramis !

Şi se aruncă în braţele lui Athos.

— Fiul meu ! murmură Athos, strîngîndu-l cu putere la piept.

— Cît despre mine — glăsui Porthos — eu nu jur nimic, dar simt că mă înăbuş, la naiba ! Dacă ar trebui vreodată să lupt împotriva voastră, cred că m-aş lăsa străpuns de spadă, fiindcă n-am iubit niciodată pe nimeni pe lume, afară de voi.

Şi cinstitul Porthos izbucni în hohote de plîns şi se aruncă în braţele lui Aramis.

— Prieteni — cuvîntă Athos — iată ce nădăjduiam, iată ce așteptam de la două inimi ca ale voastre. Da, am spus-o și o repet, destinele noastre sînt legate pentru totdeauna, deși urmăm căi deosebite. Eu îți respect părerea, d'Artagnan, îți respect convingerile, Porthos, dar, deși luptăm pentru cauze diferite, să rămînem prieteni. Miniștrii, prinții, regii vor trece ca un puhoi de apă, războiul civil ca o flacără, dar noi, noi oare vom rămîne prieteni ? Presimt că da.

— Da — spuse d'Artagnan — să fim pururi mușchetari și să păstrăm drept unicul nostru drapel acel faimos ștergar din fortul Saint-Gervais, pe care marele cardinal a pus să se brodeze trei flori de crin.

— Da — întări Aramis — din tabăra cardinalului sau a Frondei, ce însemnătate are ?! Să fim iarăși unii pentru alții martori de nădejde în dueluri, prieteni credincioși la greu, tovarăși voioși de petrecere.

— Și de fiece dată cînd ne vom întîlni în învălmășeala luptei — spuse Athos — la acest singur cuvînt : „Piața Regală !", să trecem spada în mîna stîngă și să ne întindem dreapta, chiar și în mijlocul celui mai cumplit măcel.

— Vorbești minunat ! zise Porthos.

— Ești cel mai mare dintre oameni ! rosti d'Artagnan. Ești cu mult deasupra noastră.

Pe chipul lui Athos înflori un zîmbet de negrăită bucurie.

— Așadar, ne-am înțeles — zise el. Haide să ne dăm mîna, domnilor ! Credeți în Dumnezeu ?

— Păi se poate ! făcu d'Artagnan.

— Vom fi creștini în această împrejurare, ca să rămînem credincioși jurămîntului nostru — interveni Aramis.

— Ah, sînt gata să jur pe orice — spuse Porthos — chiar și pe Mahomed ! Să mă ia naiba dacă am fost vreodată atît de fericit ca azi !

Și bunul Porthos își ștergea ochii încă umezi.

— Are vreunul dintre voi o cruce ? întrebă Aramis.

Porthos și d'Artagnan se priviră clătinînd din cap, ca niște oameni luați pe nepregătite. Aramis zîmbi și scoase la iveală de la piept o cruce bătută din diamante, aninată de gît cu un șnur de perle.

— Iată una ! zise el.

— Ei bine ! reluă Athos. Să jurăm pe această cruce care, din orice ar fi făcută, este totuși o cruce, să jurăm că vom

rămîne uniți totdeauna, orice s-ar întîmpla. Și fie ca jurămîntul acesta să ne lege nu numai pe noi, ci și pe urmașii noștri. Vă alăturați acestui jurămînt?

— Da! rostiră toți într-un glas.

— Ah, trădătorule! murmură abia auzit d'Artagnan, aplecîndu-se la urechea lui Aramis. Ne-ai pus să jurăm pe crucifixul unei partizane a Frondei.

XXXI

BACUL DE PE OISE

Nădăjduim că cititorul n-a dat cu totul uitării pe tînărul călător lăsat de noi pe drumul Flandrei.

Raoul, pierzîndu-și din vedere ocrotitorul, pe care îl lăsase urmărindu-l cu privirea în fața bisericii regale, dăduse pinteni calului, mai întîi pentru a scăpa de gîndurile dureroase ce-i năvăleau în minte, și apoi pentru a ascunde lui Olivain tulburarea ce-i răvășea chipul.

Un ceas de fugă risipi însă repede pîcla ce umbrise închipuirea atît de bogată a tînărului. Bucuria necunoscută de a fi liber, bucurie plină de farmec chiar pentru acei care n-au încercat niciodată suferința vreunei constrîngeri, aurea pentru Raoul cerul și pămîntul, și cu deosebire acea zare depărtată și albastră a vieții, pe care noi o numim viitor.

Totuși își dădu seama, după mai multe încercări de a lega vorba cu Olivain, că zilele lungi petrecute în acest fel vor fi foarte triste, și cuvintele conelui, atît de blînde, de convingătoare și de interesante îi înviară în minte, privind orașele prin care treceau și despre care nimeni nu mai putea să-i dea acele prețioase lămuriri ce le-ar fi căpătat de la Athos, cea mai învățată și mai plăcută dintre toate călăuzele.

Un alt gînd îl mai întrista pe Raoul: pe cînd ajungeau la Louvres văzuse pitulat în spatele unei perdele de plopi un mic castel care îi amintea atît de bine castelul La Vallière, încît se oprise aproape zece minute să-l privească și, oftînd,

pornise din nou la drum, fără măcar să-i răspundă lui Olivain, care îl întrebase respectuos de ce a zăbovit acolo. Înfățișarea lucrurilor înconjurătoare e un tainic fir călăuzitor, care pătrunde pînă în ascunzișurile memoriei, trezind adesea aducerile aminte ; odată desprins, firul acesta ne călăuzește ca și firul Ariadnei prin labirintul de gînduri în care rătăcim, luîndu-se după acea umbră a trecutului pe care o numim amintire. Vederea micului castel îl aruncase pe Raoul cu cincizeci de leghe mai către apus și-l făcuse să-și depene viața din clipa cînd se despărțise de micuța Louise și pînă în clipa cînd o văzuse pentru prima oară ; și fiecare pîlc de stejari, fiecare giruetă zărită pe coama vreunui acoperiș de țiglă îi reaminteau că, în loc să se întoarcă spre prietenii din copilărie, se îndepărta cu fiece clipă tot mai mult de ei și că poate îi părăsise pentru totdeauna.

Cu inima strînsă, cu capul greu, porunci lui Olivain să ducă îndată caii la un mic han care se și vedea pe drum, cam la o jumătate de bătaie de muschetă. Cît despre el, descălecă, se opri la umbra unui frumos pîlc de castani în floare, în jurul cărora zumzăia un norod de albine, și-i spuse lui Olivain să ceară hangiului să-i aducă hîrtie și cerneală, la masa ce părea așezată acolo anume pentru scris.

Olivain se supuse și porni mai departe, în vreme ce Raoul se așeză, cu coatele sprijinite de masă, plimbîndu-și visător privirea asupra minunatei priveliști din jur, presărată cu lanuri verzi și cu pîlcuri de arbori, și scuturîndu-și părul din vreme în vreme de florile ce ningeau din văzduh.

Stătea de vreo zece minute acolo și de vreo cinci se afla cufundat în visuri cînd, deodată, întîlni în raza privirilor lui distrate o figură dolofană care, cu un șorț prins dinainte, cu un șervet pe braț și cu o bonetă albă pe cap, se apropia aducînd hîrtie, cerneală și pană.

— Ah ! exclamă apariția. Se vede că toți gentilomii gîndesc la fel, fiindcă nu-i nici un sfert de ceas de cînd un tînăr cavaler, aidoma echipat ca și dumneavoastră, cu o înfățișare tot atît de aleasă și cam de aceeași vîrstă, a poposit aici, sub pomii ăștia, a cerut să se aducă încoace masa și scaunul, apoi a luat cina împreună cu un domn bătrîn, ce părea preceptorul său, mîncînd o plăcintă din care n-a mai rămas nici o fărîmiță și golind pînă la ultima picătură o sticlă cu vin vechi de Mâ-

con ; dar din fericire mai avem şi vin, şi plăcintă, aşa că dacă domnul porunceşte...

— Nu, prietene, îţi mulţumesc — zîmbi Raoul. Deocamdată n-am nevoie decît de ce ţi-am cerut. Numai c-aş fi tare mulţumit dacă cerneala ar fi neagră şi pana bună. Dacă-i aşa, plătesc pana cît o sticlă de vin, iar cerneala cît o plăcintă.

— Ei, domnule — zise hangiul, atunci am să dau slujitorului dumneavoastră plăcinta şi vinul. Aveţi, dară, pana şi cerneala fără plată.

— Fă cum crezi — zise Raoul, începînd să înveţe cum să se poarte cu această tagmă de oameni, care pe vremea cînd mai existau tîlhari de drumul mare se întovărăşeau cu ei, iar de cînd pieriseră ştiuseră să-i înlocuiască cu folos.

Hangiul, liniştit în ce priveşte cîştigul său, puse pe masă hîrtia, cerneala şi pana. Din întîmplare, pana era bunicică şi Raoul se apucă de scris. Hangiul rămăsese nemişcat în faţa lui şi admira fără să vrea chipul fermecător al drumeţului, plin de seriozitate şi de blîndeţe în acelaşi timp. Frumuseţea a fost şi va fi totdeauna venerată.

— Nu seamănă cu oaspetele de adineauri — mărturisi hangiul lui Olivain, care venise să întrebe dacă Raoul nu mai are nevoie de ceva. Tînărul dumitale stăpîn nu prea are poftă de mîncare.

— Pînă acum trei zile parcă tot mai mînca, dar, ce vrei, de alaltăieri nu mai pune nimic în gură.

Olivain şi hangiul se îndreptară către han. Ca toţi valeţii mulţumiţi de starea lor, Olivain îi povesti tot ce socoti că se poate spune pe seama tînărului gentilom.

În acest timp, Raoul scria :

„Domnule,

După patru ceasuri de drum mă opresc pentru a vă scrie, fiindcă vă simt lipsa în fiece clipă şi mereu sînt gata să întorc capul, cum făceam spre a vă răspunde atunci cînd îmi vorbeaţi. Am fost atît de buimăcit de plecarea dumneavoastră şi atît de mîhnit de despărţire, încît nu v-am arătat decît în prea mică măsură dragostea şi recunoştinţa ce vă port. Veţi binevoi să mă iertaţi, domnule, fiindcă aveţi inima nespus de generoasă şi aţi înţeles tot ce se petrecea într-a mea. Scrieţi-mi, vă rog, deoarece sfaturile dumneavoastră fac parte din viaţa mea, şi apoi, în-

drăznesc să spun, sînt neliniştit, am avut impresia că vă pregătiţi să întreprindeţi ceva primejdios, lucru asupra căruia nu mi-am îngăduit să vă întreb, de vreme ce dumneavoastră nu mi-aţi spus nimic. După cum vedeţi, am mare nevoie de ştiri din partea dumneavoastră. De cînd numai sînteţi lîngă mine, mă tem mereu să nu săvîrşesc o greşeală. Mi-eraţi de mare, mare ajutor, domnul meu, şi azi, jur, mă simt foarte singur.

Veţi avea oare bunătatea, dacă primiţi ştiri din Blois, să-mi scrieţi cîteva cuvinte despre mica mea prietenă, domnişoara de La Valière, a cărei sănătate, la plecarea noastră, era un motiv de îngrijorare? Înţelegeţi, domnule şi scumpul meu ocrotitor, cît de preţioase şi necesare îmi sînt amintirile din timpul petrecut lîngă dumneavoastră. Sper că uneori vă veţi mai aminti de mine şi, dacă în unele clipe îmi simţiţi lipsa, dacă încercaţi o cît de mică părere de rău că nu mă aflu lîngă dumneavoastră, voi fi plin de fericire la gîndul că aţi simţit dragostea şi devotamentul meu şi că am ştiut a vă face să le înţelegeţi în timpul cît am avut bucuria să trăiesc alături de dumneavoastră".

Isprăvind scrisoarea, Raoul se simţi mai liniştit. Se uită dacă Olivain şi hangiul nu-l pîndeau cumva şi sărută foaia de hîrtie — mută şi gingaşă mîngîiere, pe care inima lui Athos era în măsură să o ghicească, deschizînd scrisoarea.

În această vreme, Olivain golise sticla şi mîncase plăcinta; caii se odihniseră de asemenea. Raoul chemă hangiul, aruncă un scud de aur pe masă, încălecă, iar la Senlis duse scrisoarea la poştă.

Odihna de care se bucuraseră îngăduia călătorilor şi cailor să-şi continue drumul fără oprire. La Verberie, Raoul dădu poruncă lui Olivain să întrebe cine e tînărul gentilom care a trecut pe la han înaintea lor; fusese văzut cu trei sferturi de ceas mai înainte, însă avea un cal bun, aşa cum spusese hangiul, astfel că mergea iute.

— Să încercăm să-l ajungem din urmă pe acest gentilom — spuse Raoul lui Olivain. Se duce la oştire ca şi noi şi ne va fi un plăcut tovarăş de drum, cu siguranţă.

Pe la patru după-amiază, Raoul intră în Compiègne. Mîncă cu poftă şi din nou căută să afle amănunte despre tînărul gentilom aflat pe drum înaintea lui; acesta se oprise, ca şi el, la hanul *La Clopotul şi Clondirul,* hanul cel mai de soi din Com-

pièvne, apoi pornise mai departe, spunînd că vrea să doarmă peste noapte la Noyon.

— Haide să dormim şi noi la Noyon — zise Raoul.

— Domnule — glăsui cu respect Olivain — îngăduiţi-mi să vă amintesc c-am ostenit caii destul în dimineaţa asta. Socot că ar fi bine să poposim aici şi să plecăm abia mîine în zori. Optsprezece leghe, cît am călcat noi, sînt destul pe ziua de azi.

— Domnul conte de La Fère doreşte să mă grăbesc — răspunse Raoul — şi să mă înfăţişez Prinţului în dimineaţa celei de a patra zile ; să zorim deci pînă la Noyon, drumul e asemănător cu cel făcut de la Blois la Paris. Vom ajunge pe la opt seara. Caii se vor putea odihni toată noaptea, iar dimineaţa la cinci pornim din nou.

Olivain nu îndrăzni să se împotrivească, dar începu să bombăne.

— Haide-haide — spunea el printre dinţi — iroseşte-ţi tot focul din prima zi. Mîine, în loc de douăzeci de leghe, ai să faci numai zece, poimîine numai cinci şi peste trei zile ai să-mi zaci la pat. Şi atunci e musai să te odihneşti. Tinerii ăştia sînt nişte fanfaroni în lege.

Se vede cît de colo că Olivain nu era crescut la şcoala celor ca Planchet şi Grimaud.

Într-adevăr, Raoul se simţea obosit. Dorea însă să-şi pună la încercare forţele şi, crescut potrivit vederilor lui Athos şi încredinţat că l-a auzit de o mie de ori vorbind despre drumuri de douăzeci şi cinci de leghe, nu voia să rămînă mai prejos de cel care îi era o pildă în toate. D'Artagnan, omul acesta de fier, clădit numai din nervi şi muşchi, îi stîrnise o nemărginită admiraţie.

Gonea, zorindu-şi tot mai mult calul, în ciuda bombănelilor lui Olivain, pe o potecă încîntătoare care ducea la un pod plutitor, scurtînd drumul cu o leghe, după cît i se spusese, cînd, deodată, ajuns pe culmea unui deal, văzu în faţă rîul. Un mic grup de călăreţi stătea pe mal, gata să se îmbarce. Raoul nu se îndoi nici o clipă că era tînărul gentilom cu însoţitorii săi. Scoase un strigăt, dar se afla încă prea departe pentru a fi auzit. Atunci, cu toată oboseala calului, porni în galop, dar o ridicătură de pămînt îi ascunse curînd grupul şi cînd ajunse pe o nouă înălţime, bacul plutea pe apă către celălalt mal.

Văzînd că n-a putut ajunge la vreme spre a trece rîul împreună cu ceilalţi călători, se opri să-l aştepte pe Olivain. În acea clipă răsună un strigăt ce părea că vine de pe rîu. Raoul se întoarse înspre partea dincotro venea, strigătul şi puse mîna streaşină la ochi, căci soarele în asfinţit îl orbea.

— Olivain ! strigă el. Ce se întîmplă acolo ?

Răsună un al doilea strigăt, şi mai pătrunzător decît cel dintîi.

— Eh, domnule — făcu Olivain — s-a rupt odgonul şi bacul e dus de apă. Doamne, ce văd ? Colo se zbate ceva !

— Fără îndoială ! adeveri Raoul, aţintindu-şi privirile într-un punct anume de pe rîul neasemuit de frumos în bătaia soarelui. Un cal, un cavaler !

— Sînt gata să se ducă la fund ! strigă la rîndul său Olivain.

Chiar aşa era şi Raoul îşi dădu îndată seama că e martor la o nenorocire şi că un om e pe cale să se înece. Slobozi frîul, înfigînd adînc pintenii în coastele calului. Mînat de durere şi simţind moale zăbala, calul sări peste un fel de gard ce înconjura pontonul şi se aruncă în rîu, împrăştiind în jur, pînă departe, valuri de spumă.

— Doamne Dumnezeule, ce faceţi, domnule ?! strigă Olivain.

Raoul se îndreptă spre nefericitul aflat în primejdie. Împrejurarea nu era ceva nou pentru el. Crescut pe malurile Loirei, fusese, ca să spunem aşa, legănat de valurile ei, trecuse apa de o sută de ori călare şi de o mie de ori înot. Gîndindu-se la timpul cînd va face din viconte un soldat, Athos îl oţelise în asemenea încercări.

— Dumnezeule ! se tîngui Olivain cu deznădejde. Ce-ar zice domnul conte dacă v-ar vedea ?

— Domnul conte ar fi făcut la fel ca mine — răspunse Raoul, îndemnîndu-şi calul din răsputeri.

— Şi eu ? Eu ce fac ? se văicărea Olivain, palid şi disperat, zbuciumîndu-se pe mal. Eu cum trec dincolo ?

— Aruncă-te în apă, fricosule ! îl îndemnă Raoul, tăind valurile. Apoi strigă spre călătorul care se zbătea la vreo douăzeci de paşi de el : Curaj, curaj, domnule, îţi vin în ajutor !

Olivain înaintă spre mal, se dădu înapoi, ridică descumpănit calul în două picioare, îl sili să se învîrtă în loc și, în cele din urmă, săgetat pînă în adîncul inimii de rușine, se aruncă și el în apă, așa cum făcuse Raoul, dar văicărindu-se într-una : „Mor, sîntem pierduți !"

În acest timp, bacul cobora cu repeziciune pe firul apei, în strigătele celor pe care îi ducea la vale.

Un om cu părul cărunt se aruncase în apă de pe bac și înota bărbățește către cel care se înneca. Numai că nu avea spor, deoarece înainta împotriva curentului.

Raoul își urma calea și se apropia văzînd cu ochii. Dar și calul și călărețul, pe care el nu-i scăpa din vedere, se scufundau din ce în ce mai mult. Calul mai avea doar botul deasupra apei, iar călărețul, care scăpase frîul luptînd cu valurile, întindea brațele cu capul răsturnat pe spate. Încă o clipă și l-ar fi înghițit rîul.

— Curaj ! strigă Raoul. Curaj !

— Prea tîrziu ! îngînă tînărul. Prea tîrziu !

Apa îi trecu peste cap și nu mai putu să scoată nici un cuvînt. Azvîrlindu-se de pe calul căruia îi dădu drumul să înoate singur, din trei-patru mișcări de brațe, Raoul ajunse lîngă tînărul gentilom. Apucă îndată calul de căpăstru și-i săltă capul deasupra apei ; calul răsuflă mai în voie și, ca și cum ar fi priceput că i se venea în ajutor, își îndoi sforțările. În același timp, Raoul prinse una din mîinile tînărului și o puse pe coama calului, de care degetele acestuia se încleștară cu deznădejdea omului gata să se înece.

Încredințat că tînărul cavaler se va ține de coamă, Raoul se îngriji numai de cal, pe care îl îndrepta spre malul opus, ajutîndu-i să taie apa și îndemnîndu-l cu strigăte. Deodată calul se poticni de o ridicătură de pe fund și dădu de nisip.

— E salvat ! izbucni omul cu părul cărunt, atingînd și el fundul apei.

— Salvat ! îngînă în neștire gentilomul, slăbind încleștarea mîinii înfipte în coama calului și lăsîndu-se să alunece din șa, în brațele lui Raoul.

Erau numai la zece pași de mal. Raoul ieși din apă, purtîndu-l pe brațe pe tînărul gentilom fără cunoștință, și îl culcă în iarbă, desfăcîndu-i șiretul de la guler și agrafele tunicii. După o clipă se afla lîngă ei și omul cu părul cărunt.

Olivain, făcînd cruci peste cruci, izbutise în cele din urmă să iasă și el la mal, în vreme ce călătorii de pe bac se îndreptau spre aceeași țintă cum puteau mai bine, cu ajutorul unei prăjini găsite din întîmplare pe punte.

Încet-încet, mulțumită îngrijirilor lui Raoul și ale omului ce-l însoțea pe tînărul cavaler, obrajii de muribund ai acestuia se împurpurară. Deschise niște ochi rătăciți, care se ațintiră curînd asupra salvatorului său.

— Ah, domnule ! strigă el. Pe dumneavoastră vă căutam : fără dumneavoastră aș fi fost mort, de trei ori mort.

— Unii mai și învie, după cum vedeți — spuse Raoul. Ne-am ales doar cu o baie.

— Ah, domnule, nemăsurată recunoștință ! izbucni omul cu părul cărunt.

— Iată-te și pe dumneata, bunul meu d'Arminges ! Ai tras o spaimă zdravănă din pricina mea, nu-i așa ? Vina e a dumitale însă : ai fost preceptorul meu, de ce nu m-ai învățat să înot mai bine ?

— Vai, domnule conte — spuse bătrînul — dacă vi s-ar fi întîmplat o nenorocire, n-aș mai fi îndrăznit să dau ochii cu domnul mareșal.

— Cum s-au petrecut lucrurile ? întrebă Raoul.

— Ah, domnul meu, cum nu se poate mai simplu — răspunse cel căruia i se dăduse titlul de conte. Trecusem aproape o treime din rîu, cînd odgonul bacului s-a rupt. Din pricina strigătelor și a zăpăcelii lumrașilor, calul meu s-a speriat și-a sărit în apă cu mine cu tot. Nu știu să înot și n-am avut curaj să mă arunc în rîu. În loc să ajut calul, eu îi paralizam mișcările și era gata-gata să mă duc frumușel la fund, cînd ați apărut dumneavoastră, tocmai la timp ca să mă scoateți la mal. De aceea, dacă doriți, domnul meu, de acum încolo vom fi legați pe viață și pe moarte.

— Domnule — zise Raoul, înclinîndu-se — sînt pe de-a-ntregul servitorul dumneavoastră, credeți-mă.

— Sînt contele de Guiche — urmă cavalerul. Tatăl meu e mareșalul de Grammont. Și acum, cînd ați aflat cine sînt, îmi veți face oare cinstea să-mi spune-ți și dumneavoastră cine sînteți ?

— Sînt vicontele de Bragelonne — rosti Raoul, împurpurîndu-se la față din pricină că nu putea spune cine e tatăl său, așa cum făcuse contele de Guiche.

— Viconte, chipul, curajul, bunătatea dumneavoastră mă atrag. Vă datorez adînca mea recunoștință. Să ne îmbrățișăm. Aș dori să devenim prieteni.

— Domnule — zise Raoul, îmbrățișînd la rîndul său pe conte. Țin la dumneavoastră de pe acum din toată inima. Socotiți-mă, vă rog, un prieten devotat.

— Și acum, încotro, viconte? întrebă contele de Guiche.

— În ostirea Prințului, conte.

— Și eu la fel! strigă tînărul, peste măsură de bucuros. Ah, cu atît mai bine: vom trage împreună primul foc de pistol.

— Bine faceți, iubiți-vă! zise preceptorul. Sînteți tineri amîndoi, aceeași stea vă luminează calea și trebuia negreșit să vă întîlniți.

Cei doi tineri zîmbeau cu acea încredere proprie tinereții.

— Acum — spuse preceptorul — trebuie să vă schimbați hainele. Valeții, cărora le-am dat poruncile necesare de îndată ce-au coborît de pe pod, trebuie să fi ajuns la han. Hainele și vinul o să vă încălzească. Haideți!

Tinerii nu aveau de ce să se împotrivească, ba chiar găsiră propunerea minunată. Încălecară iute, privindu-se și admirîndu-se unul pe altul; erau într-adevăr doi chipeși cavaleri, înalți și zvelți, cu trăsături distinse, cu fruntea largă, cu privirea blîndă și mîndră, cu zîmbetul deschis și plin de finețe. De Guiche putea să aibă optsprezece ani, dar nu era mai înalt ca Raoul, care abia împlinise cincisprezece.

Într-o pornire spontană își întinseră mîinile și, dînd pinteni cailor, străbătură alături drumul de la rîu pînă la han, unul socotind frumoasă și zîmbitoare această viață pe care era cît pe ce să o piardă, celălalt mulțumind Domnului că a trăit destul pentru a săvîrși o faptă pe placul ocrotitorului său.

Cît despre Olivain, el era singurul pe care nu-l prea mulțumea isprava cea vrednică de laudă a stăpînului său. Își tot răsucea mînecile și pulpanele hainei, gîndindu-se că un popas la Compiègne l-ar fi scutit nu numai de întîmplarea din care abia scăpase, dar și de aprinderile de plămîni și durerile de oase, care, fără doar și poate, nu aveau să-l cruțe.

XXXII

CIOCNIRI

Popasul la Noyon fu scurt. Toţi dormiră adînc. Raoul ceruse să fie deşteptat, dacă ar fi sosit Grimaud, dar Grimaud nu sosi.

Caii gustară şi ei din plin, fără îndoială, cele opt ceasuri de odihnă, pe aşternutul bogat de paie. Contele de Guiche făcu ochi pe la cinci dimineaţa, trezit de către Raoul, care veni să-l salute. Îmbucară ceva în grabă şi, după un ceas, străbătuseră două leghe de drum.

Convorbirea cu tînărul conte era nespus de interesantă pentru Raoul. De aceea el asculta tot timpul, iar tînărul conte povestea mereu. Crescut la Paris, unde Raoul nu fusese decît o singură dată, şi la curte, pe care Raoul n-o văzuse niciodată, năzbîtiile sale de paj, cele două dueluri pe care le şi avusese, în ciuda opreliştilor şi, mai ales, în ciuda preceptorului său, toate acestea trezeau în Raoul cea mai vie curiozitate. El nu fusese decît în casa domnului Scarron şi-i spuse lui de Guiche pe cine a văzut acolo. De Guiche cunoştea toată lumea : pe doamna de Neuillan, pe domnişoara d'Aubigné, pe domnişoara de Scudéry, pe domnişoara Paulet, pe doamna de Chevreuse. Glumi plin de spirit pe socoteala tuturor, în timp ce Raoul tremura de teamă să nu spună ceva şi pe seama doamnei de Chevreuse, pentru care nutrea o reală şi adîncă simpatie ; dar, fie din instinct, fie din iubire faţă de ducesa de Chevreuse, contele avu numai cuvinte de laudă pentru ea. Prietenia lui Raoul pentru el spori şi mai mult la auzul acestor elogii.

Veni apoi rîndul întîmplărilor galante şi al povestirilor de dragoste. Vicontele de Bragelonne avea mai mult de ascultat decît de spus şi în această privinţă. Prin urmare, stătu să asculte şi, după ce auzi vreo trei-patru aventuri destul de gingaşe, i se păru că tînărul conte ascundea, ca şi el, o taină în adîncul inimii.

Aşa cum am spus, de Guiche fusese crescut la curte şi cunoştea toate intrigile de acolo. Era aceeaşi curte despre care Raoul îl auzise vorbind de atîtea ori pe contele de la Fère ; numai că se schimbase mult din vremea cînd o cunoscuse

Athos. Întreaga povestire a contelui de Guiche era ceva cu totul nou pentru tovarășul său de drum. Tînărul conte, pus pe cleveteală și pe glume, nu cruță pe nimeni. Vorbi despre vechea iubire a doamnei de Longueville pentru Coligny și despre duelul acestuia din Piața Regală, duel fatal pentru el și pe care doamna de Longueville l-a urmărit din spatele unor jaluzele ; despre noua ei iubire cu prințul de Marcillac, care era cumplit de gelos, după cît se spunea, încît ar fi fost gata să omoare pe oricine, chiar și pe abatele d'Herblay, duhovnicul doamnei de Longueville ; despre dragostea prințului de Galles cu Mademoiselle [1], numită mai tîrziu la Grande Mademoiselle și devenită celebră prin căsătoria ei secretă cu Lauzun [2]. Regina însăși nu fu nici ea cruțată, iar cardinalul Mazarin își primi și el porția lui.

Ziua se scurse pe nesimțite, de-ai fi zis că a trecut doar un ceas. Preceptorul contelui, om voios și de lume, savant pînă în vîrful unghiilor, cum zicea elevul lui, îi aminti adesea lui Raoul de adînca erudiție și de spirituala ironie mușcătoare ale lui Athos ; dar în ce privește farmecul, delicatețea și noblețea înfățișării, nimeni nu putea sta alături de contele de la Fère.

Caii, mai cruțați decît în ajun, se opriră către orele patru după-amiază la Arras. Se apropiau de cîmpul de luptă și hotărîră să poposească în oraș pînă a doua zi, întrucît cete de spanioli se foloseau uneori de întunericul nopții spre a face incursiuni pînă în împrejurimile Arras-ului.

Oștirea franceză ținea frontul de la Pont-à-Marc pînă la Valenciennes, întorcîndu-se spre Douai. Se zvonea că Prințul se afla la Béthune.

Oștirea dușmană se întindea de la Cassel la Courtray, și cum săvîrșise tot felul de jafuri și silnicii, bieții oameni de pe lîngă granită își părăseau casele izolate și se refugiau în orașe întărite, care le făgăduiau un adăpost. Arras era înțesat de fugari.

Se vorbea despre o bătălie apropiată, care trebuia să fie hotărîtoare, Prințul mărginindu-se pînă atunci la mișcări ne-

[1] Anne Marie Louise, ducesă de Montpensier, fiica lui Gaston d'Orléans, fratele lui Ludovic al XIII-lea, partizană a Frondei.

[2] Lauzun (Antonin Nompar de Caumont, duce de) (1632—1723), mareșal al Franței, care a jucat un rol însemnat la curtea lui Ludovic al XIV-lea și care întruchipează tipul de curtean abil și ambițios.

însemnate, în așteptarea întăririlor, în sfîrșit sosite. Tinerii se bucurau că au ajuns la momentul potrivit.

Mîncară împreună și se culcară în aceeași odaie. Erau amîndoi la vîrsta cînd prieteniile se leagă repede. Li se părea că se cunosc de cînd lumea și că le-ar fi cu neputință să se mai despartă vreodată. Toată seara nu se vorbi decît de război ; valeții curățiră armele, iar tinerii își încărcară pistoalele ca să le aibă gata pregătite pentru cazul vreunei ciocniri cu dușmanul ; și a doua zi se treziră cuprinși de deznădejde, fiindcă amîndoi visaseră că au sosit prea tîrziu pentru a mai lua parte la bătălie.

De dimineață se răspîndi zvonul că prințul de Condé părăsise Béthune ca să se retragă la Carvin, lăsînd totuși o garnizoană în primul oraș. Cum însă această știre nu spunea nimic lămurit, tinerii hotărîră să-și continue calea către Béthune, chiar dacă ar fi trebuit în drum să apuce la dreapta și să se îndrepte spre Carvin.

Preceptorul contelui de Guiche, care cunoștea ținutul ca în palmă, propuse să urmeze un drum lăturalnic, aflat între drumul către Lens și cel către Béthune. La Ablain aveau să vadă care este situația. Lăsară la han pentru Grimaud toate lămuririle necesare. Porniră la drum pe la șapte dimineața. De Guiche, tînăr și înflăcărat, îi spunea lui Raoul :

— Iată-ne trei stăpîni și trei valeți. Valeții noștri sînt bine înarmați și al dumitale mi se pare destul de dîrz.

— Nu l-am văzut niciodată la treabă — răspunse Raoul, dar e breton și asta-i o chezășie.

— Da, da — continuă de Guiche. Și sînt încredințat că se va descurca destul de bine la nevoie. Cît despre mine, am doi oameni pe care te poți bizui : amîndoi au luptat în război alături de tatăl meu. Așadar, sîntem cu totul șase luptători. Dacă întîlnim vreun grup de dușmani, egal în număr cu al nostru, și chiar mai mare, o să-i atacăm, nu-i așa, Raoul ?

— Se înțelege — răspunse vicontele.

— Ei, tinerilor, ei ! se amestecă preceptorul în vorbă. O luați cam repede, pentru numele lui Dumnezeu ! Cum rămîne cu poruncile pe care le-am primit, domnule conte ? Uitați că mi s-a spus să vă duc teafăr și nevătămat la Prinț ? Odată ajunși la oștire, n-aveți decît să vă lăsați omorîți, dacă vă e pe plac, dar pînă atunci vă previn că, în calitatea mea de general de armată, ordon retragerea și că fac stînga-mprejur la primul panaș pe care-l văd.

De Guiche şi Raoul se priviră cu coada ochiului, surîzînd. Ţinutul devenea din ce în ce mai bogat în vegetaţie şi din timp în timp întîlneau cete de ţărani care apucaseră pe drumurile bejeniei, mînîndu-şi din urmă vitele şi ducînd în căruţă ori purtînd în braţe lucrurile lor mai de preţ.

Ajunseră la Ablain în linişte şi în bună pace. Acolo aflară că Prinţul părăsise într-adevăr Béthune şi se găsea între Cambrin şi Venthie. Atunci apucară pe un drum lăturalnic, după ce lăsară lui Grimaud toate lămuririle şi, într-o jumătate de ceas, micul grup ieşi la malul unui rîuleţ care se varsă în Lys.

Ţinutul era încîntător, tăiat de văi verzi ca smaraldul. Din cînd în cînd, drumul trecea printr-o pădurice. Temîndu-se de capcane, preceptorul punea de fiece dată să meargă în frunte pe cei doi valeţi, care alcătuiau astfel avangarda. El şi cei doi tineri înfăţişau grosul armatei, iar Olivain, cu muscheta pe genunchi şi cu ochiul la pîndă, acoperea spatele armatei. De la o vreme se ivi în zare o pădure destul de deasă. Cînd ajunseră cam la două sute de paşi, domnul d'Arminges trecu la obişnuitele-i măsuri de prevedere şi trimise înainte pe cei doi valeţi ai contelui.

Valeţii abia dispăruseră printre copaci ; tinerii şi preceptorul îi urmau la vreo sută de paşi, rîzînd şi vorbind între ei. Olivain se ţinea la aceeaşi depărtare în spate, cînd, deodată, răsunară cinci sau şase împuşcături. Preceptorul le strigă tinerilor să stea pe loc, iar ei îi dădură ascultare, strunindu-şi caii. În aceeaşi clipă se iviră în goană cei doi valeţi. Nerăbdători să afle pricina acelor împuşcături, amîndoi tinerii se îndreptară spre valeţi. Preceptorul veni după ei.

— Aţi fost opriţi ? întrebară ei cu vioiciune.

— Nu — răspunseră valeţii — ba se prea poate că nici n-am fost văzuţi. Focurile s-au tras la vreo sută de paşi în faţa noastră, în desişul pădurii. Ne-am întors să ştim ce-avem de făcut.

— Părerea mea — spuse domnul d'Arminges — şi, la nevoie, porunca mea, e să ne retragem. Pădurea poate ascunde o capcană.

— N-aţi văzut nimic ? întrebă contele pe valeţi.

— Mie — mărturisi unul dintre ei, mi s-a părut că zăresc nişte cavaleri îmbrăcaţi în galben care se strecurau prin albia rîului.

— Asta-i — spuse preceptorul — am nimerit peste o ceată de spanioli. Înapoi, domnii mei, înapoi !

Cei doi tineri se priviră cu coada ochiului, sfătuindu-se ce să facă, și chiar în acea clipă răsună un foc de pistol, urmat de cîteva strigăte care cereau ajutor. Tinerii se încredințară printr-o ultimă privire că nici unul dintre ei nu se gîndea să dea înapoi și, cum preceptorul și întorsese calul, amîndoi țîșniră înainte, Raoul strigînd : „După mine, Olivain !", iar contele de Guiche ținîndu-i și el isonul : „După mine, Urbain și Blanchet !"

Pînă să se dezmeticească preceptorul, ei se și afundaseră în pădure. Odată avîntați în goană, tinerii își scoaseră și pistoalele. După cinci minute se aflau în locul de unde părea că se auzise zgomotul. Strunirăpe dată caii, înaintînd cu luare-aminte.

— Sst ! făcu de Guiche. Niște călăreți !

— Întocmai, trei călare și trei pe jos.

— Ce fac ? Vezi ?

— Da, se pare că jefuiesc un om rănit sau mort.

— Asta-i un omor mîrșav — zise de Guiche.

— Totuși sînt soldați — îi aminti Bragelonne.

— Da, dar ațin drumurile, adică sînt tîlhari de drumul mare.

— Să atacăm, hotărî Raoul.

— Să atacăm ! încuviință de Guiche.

— Domnilor ! strigă bietul preceptor. Domnilor, în numele cerului...

Tinerii însă nu-i dădură ascultare. Porniseră înainte, întrecîndu-se unul pe altul, iar strigătele preceptorului nu avură altă urmare decît să dea de știre spaniolilor. Cei trei aflați pe cai se năpustiră îndată asupra lor, în care timp ceilalți trei isprăveau cu jaful, căci tinerii, apropiindu-se, văzură doi călători trîntiți la pămînt, și nu unul singur.

Ajuns la zece pași de dușman, contele de Guiche trase primul, însă nu-și nimeri ținta ; spaniolul care venea spre Raoul trase la rîndul său și Raoul simți în brațul stîng o durere ca o șfichiuire de bici. Cînd fu la patru pași, apăsă și el pe trăgaci și spaniolul, lovit în piept, întinse brațele în lături și căzu pe spate, atîrnînd în șa, iar calul o luă la goană, purtîndu-l tîrîș. În clipa aceea, Raoul văzu ca printr-un văl țeava

unei flinte îndreptată spre el. Își aminti deodată de sfatul lui Athos : cu o mișcare iute ca fulgerul își săltă calul în două picioare și împușcătura porni. Calul sări în lături, își pierdu echilibrul și căzu, prinzîndu-i piciorul sub el. Spaniolul apucă flinta de țeavă și își făcu vînt, vrînd să-i sfărîme țeasta cu patul armei. Din nenorocire, în poziția în care se găsea, Raoul nu putea nici să tragă spada din teacă, nici să scoată pistolul din coburi ; văzu patul armei rotindu-i-se pe deasupra capului și, fără să vrea, dădu să închidă ochii, cînd dintr-un salt, de Guiche se aruncă asupra spaniolului și îi puse pistolul în piept.

— Predă-te sau ești mort ! spuse el.

Flinta scăpă din mîna soldatului, care se predă pe loc. De Guiche chemă pe unul dintre valeții săi, îi încredință prinsul, cu porunca să-i zboare creierii dacă face vreo mișcare să scape, apoi sări de pe cal și se apropie de Raoul.

— Pe cinstea mea, domnul meu — rîse Raoul, deși paloarea lui trăda o emoție firească la o primă ciocnire — repede îți mai plătești datoriile ! N-ai vrut să-mi rămîi obligat multă vreme. Fără dumneata — adăugă el — repetînd cuvintele contelui, eram mort, de trei ori mort.

— Potrivnicul meu, luînd-o la fugă, m-a lăsat să-ți vin în ajutor. Te văd însîngerat, nu cumva ești rănit grav ?

— Cred că trebuie să am vreo zgîrietură la braț — spuse Raoul. Ajută-mi să ies de sub cal și socotesc că nimic nu ne va împiedica să mergem mai departe.

Domnul d'Arminges și Olivain descălecară și ei și ridicară calul care se zbătea în agonie. Raoul izbuti să-și scoată piciorul din scară și să și-l tragă de sub cal. Apoi într-o clipită fu în picioare.

— N-ai nimic la picior ? întrebă de Guiche.

— Slavă cerului, nimic, pe legea mea ! se bucură Raoul. Dar ce e cu bieții oameni pe care ticăloșii aceia voiau să-i omoare ?

— Am sosit prea tîrziu. I-au omorît, cred, și au luat-o la fugă cu prada. Valeții mei stau lîngă cadavre.

— Hai să vedem dacă sînt morți într-adevăr, ori dacă le mai putem veni în ajutor — zise Raoul. Olivain, am moștenit doi cai, dar eu l-am pierdut pe-al meu : ia-l tu pe cel mai bun și dă-mi-l mie pe-al tău.

Și se apropiară de locul unde zăceau victimele.

XXXIII

CĂLUGĂRUL

Doi oameni zăceau la pămînt : unul nemișcat, cu fața în jos, străpuns de trei gloanțe și scăldat în sînge... acela era mort. Celălalt, sprijinit de un arbore de către cei doi valeți, stătea cu ochii spre cer și cu mîinile împreunate și se ruga fierbinte... un glonț îi zdrobise șoldul.

Tinerii se îndreptară mai întîi către cel mort și se priviră cu mirare.

— E un preot — spuse Bragelonne. Iată, e tuns după cum cere cinul. Ah, blestematii, se-ating de slujitorii Domnului !

— Veniți încoace, domnule — zise Urbain, bătrîn oștean care luase parte la toate campaniile sub comanda cardinalului-duce. Veniți încoace... cu celălalt nu mai e nimic de făcut, dar cestălalt mai poate fi salvat.

Rănitul zîmbi cu tristețe.

— Salvat, nu ! îngînă el. Mai degrabă ajutat să mor, asta da !

— Sînteți preot ? întrebă Raoul.

— Nu, domnule.

— Nenorocitul dumitale tovarăș mi s-a părut un slujitor al bisericii — continuă Raoul.

— E preotul din Béthune, domnule. Ducea odoarele și tezaurul sfîntului lăcaș să le pună la adăpost, căci Prințul a părăsit ieri orașul nostru, iar mîine ar putea să-l ocupe spaniolii. Și cum se știa că dușmanul cutreieră în cete ținutul și că e primejdios să umbli pe drum, nimeni n-a vrut să-l însoțească, așa că l-am însoțit eu.

— Și ticăloșii v-au atacat, ticăloșii au tras asupra unui preot.

— Vă mulțumesc din suflet și Dumnezeu să vă răsplătească ! E un han la o jumătate de leghe de aici ținînd-o înainte pe drumul ăsta, și cam la o leghe de han dați de satul Greney. Căutați-l pe părintele paroh ; dacă nu-i acasă, duceți-vă la mînăstirea augustinilor, în capul tîrgușorului, pe dreapta, și aduceți de acolo un călugăr. Preot ori călugăr, n-are a face, numai să aibă de la sfînta noastră biserică puterea de a dezlega de păcate *in articulo mortis*.

— Domnule d'Arminges — zise de Guiche — rămîi lîngă acest nefericit şi veghează să fie transportat cu cea mai mare grijă. Faceţi o targă din crengi şi puneţi deasupra toate mantiile noastre, doi dintre valeţi să ducă targa, iar al treilea să se ţină aproape, gata să ia locul celui care va obosi. Vicontele şi cu mine plecăm după un preot.

— Duceţi-vă, domnule conte — spuse preceptorul. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, aveţi grijă!

— Fii liniştit! De altfel, se cheamă că am scăpat pe ziua de azi. Cunoşti dictonul: *Non bis in idem*[1].

— Curaj, domnul meu! se adresă Raoul rănitului. Plecăm să-ţi îndeplinim dorinţa.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, domnilor! rosti muribundul, cu o pornire de recunoştinţă care nu se poate înfăţişa în cuvinte.

Şi cei doi tineri porniră în goana cailor în direcţia arătată. În acest timp, preceptorul ducelui de Guiche supraveghea întocmirea tărgii.

După zece minute de drum zăriră hanul. Raoul, fără să descalece, chemă hangiul, îl vesti că va fi adus un rănit şi îl rugă să pregătească tot ce putea sluji la îngrijirea acestuia, adică un pat, legături, scamă pentru răni, rugîndu-l totodată, în cazul că ştie vreun doctor, chirurg sau felcer, să trimită să-l cheme, căci el va răsplăti pe cel ce se va osteni cu drumul. Hangiul, văzînd veşmintele bogate ale acestor tineri seniori, făgădui tot ce-i cereau, iar călăreţii noştri, după ce se încredinţară că au şi început pregătirile pentru primirea rănitului, porniră mai departe, gonind de zor spre Greney.

După mai bine de o leghe se şi zăreau casele din capul satului, ale căror acoperişuri roşietice de ţiglă se desprindeau pe fondul verde al copacilor; deodată dădură cu ochii de un biet călugăr care venea către ei, călare pe un catîr, şi pe care, după pălăria-i cu borul mare şi anteriul de lînă cenuşie, îl socotiră drept un frate augustin. De astă dată se părea că întîmplarea le vine în ajutor. Se apropiară de călugăr. Era un om de douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani, căruia însă viaţa plină de renunţări a mînăstirii îi dăduse un aer bătrînicios. Avea chipul palid, dar nu acea paloare mată care înfrumuseţează, ci galben-verzui ca fierea; părul scurt, abia ieşind de

[1] Nu de două ori la fel (în limba latină în text).

sub cercul pe care pălăria i-l desena în jurul frunții, era de un blond spălăcit, iar ochii de un albastru-deschis păreau lipsiți de expresie.

— Domnule — întrebă Raoul cu politețea-i obișnuită — ești cleric ?

— De ce mă întrebi ? rosti străinul cu o nepăsare aproape jignitoare.

— Ca să știm — interveni contele de Guiche, vorbindu-i de sus.

Străinul lovi catîrul cu călcîiele și își văzu de drum. De Guiche, dintr-un salt, se află în fața lui, ațintindu-i calea.

— Răspunde, domnule — stărui el. Te-am întrebat cuviincios și orice întrebare merită un răspuns.

— Cred că am dreptul să spun cine sînt sau nu unor oarecare, fiindcă li se năzare să mă iscodească cu întrebările.

De Guiche abia își stăpîni furia și pornirea de a muia oasele călugărului.

— Mai întîi — spuse el cu o mare sforțare — nu sîntem niște oarecare, prietenul meu, aci de față, este vicontele de Bragelonne, iar eu sînt contele de Guiche. Și-apoi, întrebarea noastră nu e o toană, căci aici în apropiere se află un om, rănit de moarte, care cere ajutorul bisericii. Dacă ești preot, îți cer în numele omeniei să mă urmezi spre a-i veni în ajutor ; dacă nu, atunci e altceva. Și te previn totodată, în numele politeții, pe care, după cît se pare, ți-e cu desăvîrșire străină, că voi pedepsi obrăznicia dumitale.

Chipul palid al călugărului deveni alb ca varul și el zîmbi într-un fel atît de ciudat, încît Raoul, care nu-l scăpase din ochi, simți surîsul acesta jignitor ca o împunsătură în inimă.

— Trebuie să fie vreun spion spaniol sau flamand — murmură el, ducînd mîna la pistoale.

O privire amenințătoare, asemenea fulgerului, îi răspunse lui Raoul.

— Ei bine — spuse de Guiche — ai de gînd să vorbești ?

— Sînt preot, domnilor — spuse tînărul.

Și nepăsarea-i obișnuită i se așternu iarăși pe față.

— Atunci, părinte — glăsui Raoul, lăsînd pistoalele în coburi și străduindu-se să fie cît mai respectuos, deși respectul nu-i pornea din inimă — atunci, ca preot, veți avea prilejul, cum v-a spus și prietenul meu, să vă îndepliniți menirea : un biet rănit ne ajunge din urmă și trebuie să se

oprească la hanul din apropiere. El cere ajutorul unui slujitor al Domnului. Oamenii noştri îl însoţesc.

— Mă duc — spuse călugărul.

Şi îşi îmboldi catîrul cu călcîiele.

— Dacă nu te duci, domnule — interveni de Guiche — crede-ne că pentru caii noştri e floare la ureche să-ţi prindă catîrul din urmă şi că o să punem mîna pe dumneata oriunde vei fi. Şi-atunci, îţi jur, n-o să pierdem vremea cu judecata i un pom şi un capăt de frînghie se găseşte oriunde.

Ochii călugărului scînteiară din nou, dar numai atît.

— Mă duc — repetă el şi porni la drum.

— Să-l urmărim — propuse de Guiche — aşa e mai sigur.

— Voiam să spun acelaşi lucru — mărturisi Bragelonne.

Cei doi tineri îşi îmboldiră caii, potrivindu-şi mersul după acela al călugărului, pe care îl urmau cam la o bătaie de puşcă. După cinci minute, călugărul întoarse capul, vrînd să se încredinţeze dacă e urmărit sau nu.

— Vezi, am făcut bine — spuse Raoul.

— Îngrozitoare mutră are călugărul ăsta ! murmură contele de Guiche.

— Îngrozitoare, într-adevăr — întări Raoul — şi n-o poţi uita cu una cu două. Părul acela galben, ochii stinşi, buzele subţiri care parcă dispar la cea mai mică vorbă pe care o rosteşte...

— Da, da — zise de Guiche, care fusese mai puţin izbit de toate aceste amănunte, întrucît Raoul avusese răgaz să-l cerceteze în timp ce el vorbea. Da, o mutră ciudată. Dar, ce vrei, călugării aceştia se supun unor deprinderi îngrozitoare : postul îi face să pălească, loviturile de bici îi fac ipocriţi şi, tot plîngînd după cele lumeşti pierdute pentru totdeauna şi de care noi ne bucurăm, ochii li se sting în orbite.

— În sfîrşit, bietul om va avea un duhovnic — rosti Raoul. Dar, pe Dumnezeul meu, cel care se pocăieşte pare să fie mai curat la cuget decît duhovnicul său. În ce mă priveşte, mărturisesc, sînt obişnuit să văd cu totul altfel de preoţi.

— Eh ! exclamă de Guiche. Ăsta, pricepi, trebuie să fie unul dintre acei călugări rătăcitori care cerşesc la drumul mare pînă în ziua cînd le cade din cer vreo pleaşcă ; cei mai mulţi sînt străini : scoţieni, irlandezi, danezi. Am întîlnit şi eu cîteva mutre dintr-astea.

— La fel de sluţi ?

— Nu, dar au ceva respingător.

— Ce nenorocire pe sărmanul rănit să moară în brațele unui asemenea popă!

— Aș! zise de Guiche. Iertarea vine nu de la cel ce o dă, ci de la Dumnezeu. Îți mărturisesc totuși că mai degrabă aș muri ca un păcătos, decît să am la căpătîi un astfel de duhovnic. Ești de aceeași părere, viconte, nu-i așa? Te-am văzut cum tot mîngîiai mînerul pistolului, ca și cum ai fi vrut să-i sfărîmi capul.

— Da, conte, e ciudat, și te va surprinde: înfățișarea acestui om m-a umplut de o groază nelămurită. Ți-a ieșit vreodată un șarpe în cale?

— Niciodată — zise de Guiche.

— Ei bine, mie mi s-a întîmplat asta în pădurile noastre din Blaisois și mi-aduc aminte că la vederea primului șarpe care mă privea cu ochii lui stinși, strîns colac, legănîndu-și capul și mișcîndu-și limba încoace și încolo, am rămas nemișcat, palid și fascinat, pînă în clipa cînd contele de La Fère...

— Tatăl dumitale? întrebă de Guiche.

— Nu, tutorele meu — răspunse Raoul, roșind.

— Prea bine.

— Pînă în clipa cînd — își reluă Raoul povestirea — contele de La Fère mi-a spus: „Haide Bragelonne, trage spada!" Abia atunci m-am năpustit asupra reptilei. Am tăiat-o în două tocmai cînd se ridicase în coadă, șuierînd, gata să se năpustească asupră-mi. Ei bine, îți jur că am avut aceeași senzație la vederea acestui om în clipa cînd a spus: *De ce mă întrebi?* și cînd s-a uitat la mine.

— Oare-ți faci vină că nu l-ai retezat în două, ca pe șarpele de care mi-ai povestit?

— Pe legea mea, aproape că da! mărturisi Raoul.

În acea clipă zăriră micul han și, de cealaltă parte, cortegiul rănitului, care se apropia călăuzit de către domnul d'Arminges. Doi oameni purtau muribundul, iar al treilea ducea caii de frîu.

Tinerii își struniră fugarii.

— Iată rănitul! zise de Guiche, trecînd pe lîngă fratele augustin. Fii bun și grăbește-te puțin, cucernice călugăr.

Cît despre Raoul, el o luă pe cealaltă parte a drumului și trecu mai departe, întorcînd capul cu dezgust.

În acest fel, tinerii mergeau înaintea duhovnicului, în loc să vină din urmă. Zoreau amîndoi întru întîmpinarea rănitului, ca să-i ducă vestea cea bună. Omul se ridică anevoie, uitîndu-se în direcția arătată, îl văzu pe călugăr, care între timp se apropiase, îndemnîndu-și cu rîvnă catîrul, apoi căzu din nou pe brancardă, cu chipul luminat de bucurie.

— Acum — spuseră tinerii — am făcut pentru dumneata tot ce ne-a stat în putință, dar, cum ne grăbim să ajungem oștirea Prințului, pornim la drum fără să mai zăbovim. Ne veți ierta, domnule, nu-i așa? Se zvonește că trebuie să aibă loc o bătălie și n-am vrea să ajungem a doua zi.

— Duceți-vă, tineri seniori — glăsui rănitul — și fiți binecuvîntați pentru mila voastră. Într-adevăr, așa cum cu dreptate ziceți, ați făcut pentru mine tot ce se putea face. Tot ce pot e să vă spun încă o dată: Dumnezeu să vă aibă în pază, pe voi și pe cei care vă sînt dragi!

— Domnule — se adresă de Guiche preceptorului — noi pornim înainte, dumneata ne vei ajunge din urmă, pe drumul spre Cambrin.

Hangiul aștepta în prag. Pregătise totul — pat, legături, scamă pentru răni — și trimisese un rîndaș după un doctor, la Lens, orașul cel mai apropiat.

— Prea bine — zise hangiul. Voi face totul precum doriți. Dar, domnule — se adresă el lui Bragelonne — nu stați să vă legați rana?

— O, un leac de rană — spuse vicontele. Am timp să mă îngrijesc de ea la popasul viitor. Te rog numai să ai bunătatea, dacă vezi trecînd pe aici un călăreț și dacă acest călăreț întreabă despre un tînăr pe un cal roib, însoțit de un valet, să-i spui că m-ai văzut într-adevăr, dar că mi-am continuat drumul fără să mă opresc la han, că nădăjduiesc să iau masa de seară la Mazingarbe și să dorm la Cambrin. Acest călăreț e slujitorul meu.

— N-ar fi mai bine, pentru mai multă siguranță, ca el să-mi spună numele și eu să i-l spun pe al dumneavoastră? întrebă hangiul.

— Mai multă prevedere n-are cum să strice — încuviință Raoul. Sînt vicontele de Bragelonne; slujitorul meu se numește Grimaud.

În clipa aceea rănitul se apropia dintr-o parte, iar călugărul din cealaltă; cei doi tineri se traseră înapoi, ca să facă

loc târgii ; călugărul descălecă de pe catîr și porunci ca animalul să fie dus la grajd, fără a i se scoate șaua.

— Cucernice călugăr — rosti de Guiche — spovedește pe acest om de ispravă și nu te îngriji de bani nici pentru dumneata, nici pentru catîr, fiindcă totul e plătit.

— Vă mulțumesc, domnule — spuse călugărul, cu acel surîs oare-i dădea fiori lui Bragelonne.

— Să mergem, conte — murmură Raoul, ferindu-se parcă instinctiv să se afle în preajma călugărului. Nu mă simt bine aici.

— Vă mulțumesc încă o dată, chipeși seniori — îngăimă rănitul. Să nu mă uitați în rugăciunile voastre.

— Fii liniștit ! zise de Guiche, dînd pinteni calului ca să-l ajungă din urmă pe Bragelonne, care se și depărtase cu vreo douăzeci de pași.

În acea clipă, targa purtată de cei doi valeți intra pe ușa hanului. Hangiul și nevastă-sa, care veniseră acolo într-un suflet, stăteau în capul scării. Bietul rănit părea chinuit de dureri cumplite, și totuși, singura lui grijă era să știe dacă slujitorul bisericii îl urmează.

La vederea acelui om palid și însîngerat, femeia strînse cu putere brațul bărbatului ei.

— Ce e ? întrebă acesta. Nu cumva ți-e rău ?

— Nu, dar uită-te — șopti hangița arătînd spre rănit.

— La naiba ! mormăi el. Mi se pare că e pe ducă.

— Nu asta vreau să spun — continuă femeia, tremurînd ca varga. Ia zi, nu-l recunoști ?

— Pe omul ăsta ? Stai puțin...

— Ah, văd că-l recunoști — i-o luă femeia înainte. Ai pălit și tu.

— Adevărat ! strigă hangiul. Nenorocirea se abate peste casa noastră : e fostul călău din Béthune.

— Fostul călău din Béthune ! murmură tînărul călugăr, dînd să se oprească în loc și lăsînd să i se vadă pe față sila pe care i-o insufla omul pe cale să-l spovedească.

Domnul d'Arminges, care stătea lîngă ușă, băgă de seamă această clipă de șovăială.

— Cucernice călugăr — vorbi el — chiar dacă este sau a fost călău, acest nefericit e un om și el. Îndeplinește-i ultima dorință și fapta dumitale va fi cu atît mai vrednică de laudă.

Călugărul nu scoase un cuvînt și își continuă în tăcere calea spre o încăpere de jos, unde cei doi valeți duseseră muribundul, așezîndu-l pe pat. De cum văzură pe slujitorul bisericii la căpătîiul rănitului, valeții ieșiră ca să-i lase singuri, închizînd ușa după ei. D'Arminges și Olivain îi așteptau : încălecară la iuțeală și tuspatru porniră zoriți pe drumul în capătul căruia abia se făcuseră nevăzuți Raoul și tovarășul său. În clipa cînd preceptorul și oamenii ce-l însoțeau dădură și ei cotul drumului, un nou călător se opri în ușa hanului.

— Ce dorește domnul ? întrebă hangiul, palid și tremurînd încă de ceea ce descoperise adineauri.

Drumețul făcu un semn ca un om care bea și, descălecînd, arătă spre cal, cu semnul celui care treacă.

„La dracu ! își zise hangiul. Asta pare mut."

— Și unde dorești să bei ? întrebă el.

— Aici — spuse drumețul, arătînd o masă.

— M-am înșelat — mormăi hangiul. Nu-i mut de-a binelea.

Se înclină și se duse după o sticlă cu vin și după niște pesmeți, pe care îi puse în fața tăcutului oaspe.

— Domnul mai dorește ceva ? întrebă el.

— Da — răspunse drumețul.

— Și ce mai dorește domnul ?

— Să știu dacă ai văzut trecînd pe aici un tînăr gentilom de cincisprezece ani, pe un cal roib și însoțit de un valet.

— Vicontele de Bragelonne ? spuse hangiul.

— Întocmai.

— Atunci dumneata ești domnul Grimaud, nu ?

Drumețul făcu semn că da.

— Ei bine — glăsui hangiul — nu-i nici un sfert de ceas de cînd tînărul dumitale stăpîn era aici. Diseară va mînca la Mazingarbe, iar la noapte va dormi la Cambrin.

— Cît e de-aici pînă la Mazingarbe ?

— Două leghe și jumătate.

— Mulțumesc.

Grimaud, sigur că își va ajunge stăpînul din urmă pînă la asfințit, păru ceva mai liniștit, își șterse fruntea și își turnă un pahar cu vin, pe care îl bău în tăcere. Tocmai puse paharul pe masă și se pregătea să și-l umple pentru a doua

oară, cînd un răcnet înspăimîntător se auzi din odaia unde se aflau călugărul și muribundul.

Grimaud sări în picioare.

— Ce e ? bolborosi el. De unde vine țipătul ăsta ?

— Din camera rănitului — răspunse hangiul.

— Care rănit ? întrebă Grimaud.

— Fostul călău din Béthune. Era cît pe ce să fie ucis de niște spanioli, a fost adus aici și-n clipa de față se spovedește unui călugăr augustin : pesemne că are dureri cumplite.

— Fostul călău din Béthune ? murmură Grimaud, căutînd să-și adune amintirile. Un om de cincizeci-șaizeci de ani, înalt, voinic, oacheș, cu părul și cu barba negre ?

— Întocmai, numai că barba i-a încărunțit, iar părul i-a albit de tot. Îl cunoști ? întrebă hangiul.

— L-am văzut o dată — rosti Grimaud și fruntea i se întunecă la această amintire.

Nevasta hangiului se apropie într-un suflet, tremurînd toată.

— Ai auzit ? făcu ea spre bărbatu-său.

— Da — răspunse hangiul, privind neliniștit spre ușă.

În clipa aceea se auzi un alt răcnet, nu atît de puternic ca primul, urmat de un geamăt adînc și prelung. Tustrei se priviră înfiorați.

— Trebuie să vedem ce se petrece — spuse Grimaud.

— Pare strigătul unui om înjunghiat — murmură hangiul.

— Oh, Isuse ! scînci femeia, închinîndu-se.

Știm că Grimaud era zgîrcit la vorbă, dar nu și la faptă. Se repezi la ușă și o zgîlții zdravăn ; ușa era însă zăvorîtă pe dinăuntru.

— Deschide ! strigă hangiul. Deschide ! Preacucernice, deschide îndată !

Nimeni nu răspunse.

— Deschide sau sfărîm ușa ! amenință Grimaud.

Aceeași tăcere.

Grimaud își aruncă ochii în jur și văzu un clește uitat din întîmplare într-un colț ; se repezi, luă cleștele și, mai înainte ca hangiul să-l poată opri, izbi ușa de perete. Încăperea era un lac de sînge, care picura din saltea. Rănitul horcăia, iar călugărul dispăruse.

— Călugărul ! strigă hangiul. Unde-i călugărul ?

Grimaud se năpusti spre o fereastră deschisă, care dădea în curte.

— Pe aici trebuie să fi fugit! spuse el.

— Crezi? făcu hangiul, înspăimîntat. Ei, băiete, ia vezi, catîrul călugărului mai e în grajd?

— Nici urmă de catîr! răspunse cel întrebat.

Grimaud încruntă din sprîncene în timp ce hangiul, cu mîinile împreunate, se uita bănuitor în jur. Cît despre nevastă-sa, ea nici nu mai îndrăznise să intre în odaie și stătea îngrozită la ușă. Grimaud se apropie de rănit, cercetîndu-i cu privirea trăsăturile aspre și puternic desenate, care îi trezeau în minte o amintire cumplită. Apoi, după o vreme de mută și posomorîtă contemplare, vorbi:

— Nu-i nici o îndoială, chiar el e.

— Mai trăiește? întrebă hangiul.

Grimaud, fără să răspundă, îi desfăcu haina la piept, ca să asculte dacă îi mai bate inima. Hangiul se apropie și el. Deodată se traseră amîndoi îndărăt, hangiul cu un strigăt de spaimă, Grimaud alb ca varul la față: un pumnal stătea înfipt pînă-n prăsele în inima călăului.

— Aleargă după ajutor! spuse Grimaud. Eu rămîn aici.

Hangiul ieși buimăcit. Cît despre nevastă-sa, ea se făcuse nevăzută la strigătul lui bărbatu-său.

XXXIV

IERTAREA PĂCATELOR

Iată ce se petrecuse.

Precum am văzut, nu de bună voie, ci mai mult silit, însoțise călugărul pe rănitul ce-i fusese dat în seamă pentru spovedanie într-un chip atît de ciudat. Poate că ar fi încercat să fugă dacă i-ar fi stat în putință; dar amenințările celor doi nobili, oamenii lăsați de ei la han și cărora li se spusese ce au de făcut, fără îndoială, și, în sfîrșit, rațiunea însăși îl hotărîseră să-și ascundă reaua voință și să joace pînă

la capăt rolul de duhovnic. Şi odată intrat în odaie, se apropie de căpătîiul rănitului.

Călăul cercetă cu o privire grabnică, proprie celor aflaţi pe patul de moarte şi care deci nu au timp de pierdut, chipul celui ce urma să-i aducă mîngîierea. Cu o vădită surprindere spuse :

— Sînteţi tare tînăr, părinte !

— Cei ce îmbracă haina mea nu au vîrstă — răspunse cu răceală călugărul.

— Vai mie ! Vorbiţi-mi mai blînd, părinte ! murmură rănitul. Am nevoie de un prieten în ultimele clipe.

— Suferi mult ? întrebă călugărul.

— Da, însă mai mult din pricina celor sufleteşti decît a celor trupeşti.

— Îţi voi salva sufletul — îl linişti tînărul duhovnic. Eşti într-adevăr călăul din Béthune, cum spuneau aceşti oameni ?

— Adică... — urmă cu aprindere rănitul, temîndu-se fără îndoială ca numele de călău să nu-l lipsească de ajutorul cel de pe urmă după care tînjea — adică am fost călău, dar nu mai sînt ; s-au împlinit cincisprezece ani de cînd am părăsit slujba asta. Iau parte şi azi la execuţii, dar eu nu mai lovesc, o, nu !

— Va să zică ţi-e silă de îndeletnicirea dumitale ?

Călăul oftă din adîncul inimii.

— Cîtă vreme am lovit numai în numele legii şi al dreptăţii — spuse el — îndeletnicirea mea m-a lăsat să dorm liniştit, căci mă simţeam la adăpostul justiţiei şi al legii. În schimb, dintr-o noapte cumplită în care am fost unealta unei răzbunări personale şi cînd am ridicat cu ură securea asupra unei făpturi a lui Dumnezeu, din noaptea aceea...

Călăul tăcu, clătinînd cu deznădejde din cap.

— Vorbeşte — îl îndemnă călugărul, care se aşezase la picioarele rănitului, interesat de povestirea aceasta ce se vestea atît de ciudată.

— Ah ! suspină muribundul, cu toată pornirea unei suferinţe înăbuşită vreme îndelungată şi pe care abia acum o mărturisea. Am încercat să-mi spulber remuşcările prin douăzeci de ani de fapte bune. M-am lepădat de cruzimea firească a celor care varsă sînge. Oricînd s-a ivit prilejul, mi-am pus viaţa în joc pentru a salva pe cei aflaţi în primejdie şi am

lăsat pământului multe vieți omenești în schimbul celor pe care i le-am răpit. Și asta nu-i tot ; averea agonisită am împărțit-o la săraci, am devenit nelipsit de la biserică, iar cei care mă ocoleau s-au deprins să nu mai întoarcă ochii atunci cînd mă vedeau. Toți m-au iertat și unii chiar au ajuns să mă iubească. Cred însă că Dumnezeu nu m-a iertat, fiindcă amintirea acelei execuții mă urmărește mereu și în fiece noapte mi se pare că văd în fața ochilor năluca acelei femei.

— O femeie ! Așadar, ai asasinat o femeie ? strigă călugărul.

— Și dumneavoastră spuneți la fel ! se tîngui călăul. Folosiți cuvîntul ce-mi sună mereu în urechi : asasinat ! Prin urmare, am asasinat-o, n-am executat-o ! Prin urmare, am ucis, n-am făcut dreptate !

Și închise ochii, scoțînd un geamăt adînc. Călugărul se temu, fără îndoială, să nu moară mai înainte de a-și duce mărturia pînă la capăt, căci zise cu grabă :

— Spune mai departe, nu știu încă, și cînd îți vei sfîrși povestirea, Dumnezeu și cu mine vom judeca.

— Oh, părinte ! continuă călăul fără să deschidă ochii, ca și cum s-ar fi temut să nu vadă ceva înfricoșător. Mai cu seamă noaptea, cînd trec peste vreun rîu, groaza asta pe care n-am putut s-o învinge mă copleșește cu totul : mi se pare că mîna mi se îngreunează, ca și cum încă ar mai strînge securea ; că apa se înroșește de sînge și că toate vocile firii, fosnetul copacilor, murmurul vîntului, clipocitul valurilor se contopesc într-un singur glas, tînguitor, deznădăjduit, groaznic, care îmi strigă : „Să se împlinească dreptatea Domnului !"

— Aiurează! murmură călugărul, clătinînd și el din cap.

Călăul deschise ochii, dădu să se sucească spre tînărul duhovnic și îl apucă de braț.

— Aiurez? îngăimă el. Ați spus că aiurez? Oh, nu! Era seară cînd i-am aruncat leșul în rîu, iar vorbele care mă urmăresc în remușcările mele le-am rostit atunci în trufia mea: după ce fusesem slujitorul dreptății omenești, socoteam că am ajuns și slujitorul dreptății lui Dumnezeu.

— Spune, cum s-au petrecut lucrurile? Vorbește! îl îmboldi călugărul.

— Era într-o seară. Un om a venit după mine, mi-a arătat o hîrtie cu o poruncă și eu l-am urmat. Alți patru

seniori mă aşteptau. Mi-au cerut să-mi pun masca pe faţă. Mă gîndeam mereu să mă împotrivesc dacă-mi vor cere să săvîrşesc un lucru care mi s-ar fi părut nedrept. Am mers împreună vreo cinci-şase leghe, tăcuţi, întunecaţi, aproape fără să schimbăm o vorbă. Într-un tîrziu, prin geamul unei colibe mi-au arătat o femeie aşezată la o masă şi mi-au spus: „Iat-o pe cea care trebuie s-o execuţi".

— Îngrozitor! murmură călugărul. Şi te-ai supus?

— Părinte, femeia aceea era un monstru: după cum se spunea, îşi otrăvise pe cel de al doilea bărbat, încercase să-şi ucidă cumnatul, care se afla şi el printre cei ce mă însoţiseră pînă acolo, otrăvise apoi o tînără femeie, rivala ei, şi, înainte să părăsească Anglia, se zice că a pus pe cineva să-l înjunghie pe favoritul regelui.

— Pe Buckingham? strigă călugărul.

— Da, pe Buckingham.

— Aşadar, femeia aceea era englezoaică?

— Nu, era franţuzoaică, numai că se căsătorise în Anglia.

Călugărul păli la faţă, îşi şterse fruntea de sudoare şi se duse de trase zăvorul la uşă. Călăul, crezînd că pleacă şi-l lasă acolo, căzu gemînd pe pernă.

— Nu, nu, iată-mă — vorbi călugărul, grăbindu-se să se întoarcă lîngă el. Spune mai departe: cine erau acei oameni?

— Unul era străin, englez, după cîte bănuiesc. Ceilalţi patru erau francezi şi purtau uniforma muşchetarilor.

— Le ştii numele? întrebă călugărul.

— Nu, nu le ştiu. Dar cei patru seniori îi spuneau englezului: milord.

— Şi femeia era frumoasă?

— Tînără şi frumoasă! Oh, da, mai cu seamă frumoasă. O văd şi acum, în genunchi, la picioarele mele, rugîndu-se, cu capul dat pe spate. Niciodată n-am înţeles cum de-am putut să retez capul acela atît de frumos şi atît de palid.

Călugărul părea cuprins de o tulburare ciudată. Tremura din toate încheieturile şi se vedea că vrea să întrebe ceva, dar nu are curaj. Într-un tîrziu, făcînd o sforţare cumplită, zise:

— Cunoşti numele acelei femei?

— Nu, nu-l știu. După cum v-am spus, se căsătorise cred de două ori: o dată în Franța și a doua oară în Anglia.

— Și zici că era tînără?

— Avea douăzeci și cinci de ani.

— Frumoasă?

— De o frumusețe fără seamăn.

— Blondă?

— Da.

— Cu părul lung, care îi cădea pe umeri, nu-i așa?

— Întocmai.

— Și niște ochi cu o privire minunată?

— Atunci cînd vroia ea, ah, da, chiar așa!

— Un glas ciudat de blînd?

— Cum de știți toate astea?

Călăul se ridică în capul oaselor și își pironi privirea înspăimîntată asupra călugărului, care se făcu alb ca varul la față.

— Și ai ucis-o! spuse el. Ai slujit drept unealtă unor lași, care nu cutezau să o ucidă ei înșiși! Nu te-ai îndurat de tinerețea ei, de frumusețea ei, de lipsa ei de apărare! Ai ucis-o pe femeia aceea!

— Din păcate — reluă călăul — așa cum v-am spus, părinte, acea femeie ascundea sub înfățișarea-i îngerească un suflet diavolesc și cînd am văzut-o și mi-am amintit de tot răul pe care mi-l făcuse...

— Dumitale? Ce rău a putut să-ți facă? Vorbește.

— L-a sedus și l-a dus la pierzanie pe fratele meu, care era preot și pe care l-a hotărît să fugă cu ea din mînăstirea unde se afla.

— Fratele dumitale?

— Da. Fratele meu a fost primul ei amant; ea i-a adus moartea. Oh, părinte, nu mă priviți așa! Oh, prin urmare, sînt vinovat? Nu mă veți dezlega de acest păcat?

Călugărul căută să ia un aer blajin.

— Ba da, ba da — îl încredință el. Te voi dezlega, însă numai dacă spui tot.

— Oh, vă spun tot, tot! izbucni călăul.

— Atunci, răspunde. Dacă ea ți-a ademenit fratele... fiindcă l-a ademenit, nu-i așa?

— Întocmai.

— Dacă ea a fost cauza morții lui... fiindcă spui că de pe urma ei i s-a tras moartea?

— Întocmai — repetă călăul.

— Atunci trebuie să știi numele ei de fată.

— Doamne Dumnezeule — se tîngui călăul — cred că mi-a sosit clipa cea de pe urmă. Dezlegați-mă de păcat părinte, dezlegați-mă de păcat!

— Spune-i numele — strigă călugărul — și-ți voi îndeplini dorința!

— Se numea... Doamne, ai milă de mine! murmură călăul. Și căzu pe pernă, palid și tremurînd, ca un om gata să-și dea sfîrșitul.

— Numele ei! repetă călugărul, aplecîndu-se asupra muribundului, ca și cum ar fi vrut să i-l smulgă, dacă n-ar fi vrut să-l spună. Numele ei!... Vorbește, altfel nu te dezleg de păcat.

Omul păru că-și adună toate puterile. Ochii călugărului scînteiau.

— Anne de Bueil — îngăimă rănitul.

— Anne de Bueil! strigă călugărul, îndreptîndu-se de spate și ridicînd amîndouă mîinile spre cer. Anne de Bueil! Ai spus, într-adevăr, Anne de Bueil?

— Da, așa se numea, Și acum, dezlegați-mă de păcat, căci simt că mi se apropie sfîrșitul.

— Să te dezleg de păcat, eu?! izbucni preotul, cu un rînjet că muribundului i se ridică părul măciucă în cap. Să te iert, eu ? Eu nu sînt preot !

— Nu sînteți preot?! bîigui călăul. Dar atunci, cine sînteți ?

— Am să-ți spun îndată, nemernicule!

— Doamne Dumnezeule din cer!

— Sînt John Francis de Winter!

— Nu vă cunosc — îngăimă călăul.

— Așteaptă puțin, o să mă cunoști numaidecît: sînt John Francis de Winter — repetă el — iar acea femeie...

— Acea femeie?

— Era mama mea !

Călăul scoase un răcnet, acel răcnet înfricoșător care se auzise mai întîi.

— Oh, iertare, iertare — şopti el — dacă nu în numele Domnului, cel puţin în numele dumneavoastră, dacă nu ca preot, cel puţin ca fiu.

— Să te iert?! strigă falsul călugăr. Să te iert, eu?! Dumnezeu, poate; eu, niciodată!

— Îndurare! se rugă călăul, întinzînd braţele spre el.

— Nici un dram de îndurare pentru cei care n-au avut îndurare. Mori nedezlegat de păcat, mori deznădăjduit, mori şi fii blestemat! Şi scoţînd un pumnal de sub sutană i-l înfipse în inimă, spunînd: Iată iertarea mea!

Atunci se auzise cel de-al doilea strigăt, mai slab şi urmat de un geamăt prelung.

Călăul, care dăduse să se ridice în capul oaselor, se prăbuşi pe spate. Călugărul, fără să-i scoată pumnalul din piept, se repezi la fereastră, o deschise, sări peste răzoarele de flori ale unei grădiniţe, se strecură în grajd, îşi luă catîrul, ieşi pe o uşă dosnică şi se depărtă cu repeziciune, oprindu-se la un pîlc de copaci aflat în apropiere. Acolo lepădă sutana, scoase dintr-un cufăr un costum de cavaler, se îmbrăcă în grabă, apoi merse pe jos pînă la prima staţie de poştă, de unde luă un cal şi îşi continuă în goana mare drumul spre Paris.

XXXV

GRIMAUD VORBEŞTE

Grimaud rămase singur lîngă călău: hangiul alergase după ajutor, iar nevastă-sa se ruga. După un timp, rănitul deschise ochii.

— Ajutor! murmură el. Ajutor! Doamne Dumnezeule, oare n-am să găsesc pe lumea asta un prieten care să mă ajute să trăiesc sau să-mi dau sufletul?

Duse cu greutate mîna la piept şi dădu peste mînerul pumnalului.

— Oh! gemu el, ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva.

Şi lăsă braţul să-i cadă de-a lungul corpului.

— Curaj! îl îmbărbătă Grimaud. S-a dus cineva după ajutor.

— Cine ești dumneata? îngăimă rănitul, privindu-l cu ochii holbați.

— O veche cunoștință — spuse Grimaud.

— Dumneata?

Rănitul se străduí să-și amintească trăsăturile celui care îi vorbea astfel.

— În ce împrejurare ne-am întîlnit? întrebă el.

— Într-o noapte, sînt douăzeci de ani de atunci. Stăpînul meu a venit la Béthune și te-a luat la Armentières.

— Acum te recunosc — spuse călăul. Ești unul dintre cei patru valeți.

— Chiar așa.

— De unde vii?

— Treceam pe aici și m-am oprit la han să-mi odihnesc calul. Tocmai mi se povestea că aici se află călăul din Béthune, rănit, cînd ai scos două strigăte. La primul am dat fuga încoace, la al doilea am spart ușa.

— Și călugărul? întrebă călăul. Pe călugăr l-ai văzut?

— Care călugăr?

— Călugărul care era cu mine în odaie.

— Nu, nici urmă. Se pare că a fugit pe fereastră. El te-a înjunghiat?

— Da — spuse călăul.

Grimaud dădu să plece.

— Ce vrei să faci? întrebă rănitul.

— Trebuie să-l prindem.

— Nu, ferească Dumnezeu să faceți una ca asta!

— De ce?

— S-a răzbunat, și bine a făcut. Nădăjduiesc acum că Dumnezeu mă va ierta, fiindcă mi-am ispășit păcatul.

— Fii mai lămurit — zise Grimaud.

— Femeia pe care voi și stăpînii voștri m-ați pus s-o omor...

— Milady?

— Da, milady, adevărat, așa îi spuneați...

— Păi ce legătură e între ea și călugăr?

— Era mama lui.

Grimaud se clătină pe picioare și se uită la muribund cu o privire stinsă, năucit.

— Mama lui? bîigui el.

— Da, mama lui.

— Asta înseamnă că știe taina?

— L-am luat drept un călugăr și i-am destăinuit totul în timpul spovedaniei.

— Nefericitule! strigă Grimaud, pe care îl trecură toate năduşelile numai la gîndul urmărilor acestei destăinuiri. Nefericitule! Nădăjduiesc că n-ai pomenit nici un nume.

— N-am pomenit, fiindcă nici nu cunosc vreunul, afară doar de numele de față al mamei lui, după care a și recunoscut-o. În schimb, știe că unchiu-său făcea parte dintre judecători.

Și căzu pe pernă sleit de puteri. Grimaud îi sări în ajutor și întinse mîna spre mînerul pumnalului.

— Nu mă atinge — spuse călăul. Dacă tragi pumnalul afară, mor.

Grimaud rămase cu mîna întinsă și deodată, lovindu-se cu pumnul în frunte, murmură :

— Dacă omul ăsta află vreodată cine-s ceilalți, stăpînul meu e pierdut.

— Grăbește-te, grăbește-te să-l previi dacă mai trăiește! spuse călăul. Ai grijă să-i previi și pe prietenii lui. Cu moartea mea, crede-mă, nu se va încheia această groaznică întîmplare.

— Unde se ducea? întrebă Grimaud.

— Spre Paris.

— Cine l-a oprit?

— Doi tineri gentilomi care mergeau la oștire, dintre care unul se numește vicontele de Bragelonne, după spusa tovarășului său de drum.

— Și tînărul acesta vi l-a adus pe călugăr?

— Da.

Grimaud ridică ochii spre cer.

— Oare așa a vrut Dumnezeu? murmură el.

— Fără îndoială — întări rănitul.

— Înspăimîntător! șopti Grimaud. Și totuși femeia și-a meritat soarta. Nu ești de aceeași părere?

— În clipa morții — spuse călăul — vezi nelegiuirile altora mult mai mici decît cele pe care le-ai săvîrșit tu.

Și căzu istovit, închizînd ochii. Grimaud șovăia între mila care nu-i îngăduia să-l lase pe omul acesta fără ajutor și teama

care îi poruncea să plece numaidecît ca să-l prevină pe contele de La Fére, cînd auzi zgomot pe coridor şi-l văzu pe hangiu întorcîndu-se în tovărăşia chirurgului, pe care, în sfîrşit, izbutise să-l găsească. Cîţiva curioşi îi urmau. Începuse să se afle despre acea neobişnuită întîmplare. Chirurgul se apropie de muribund, care părea că şi-a pierdut cunoştinţa.

— Mai întîi trebuie să-i scoatem pumnalul din piept — spuse el, clătinînd din cap cu înţeles.

Grimaud îşi aminti de profeţia rănitului şi întoarse ochii. Chirurgul desfăcu haina rănitului şi îi sfîşie cămaşa, descoperindu-i pieptul. Precum am spus, pumnalul era înfipt pînă-n plăsele. Chirurgul apucă uşor de mîner şi, pe măsură ce scotea pumnalul din rană, omul deschidea ochii într-o înfricoşătoare nelinişte. Cînd scoase lama afară, o spumă roşietică îi năpădi gura, şi un şuvoi de sînge gîlgîi în rană în clipa cînd respiră. Muribundul îşi aţinti într-un chip ciudat privirea asupra lui Grimaud, scoase un horcăit înăbuşit şi îşi dădu dintr-o dată sufletul.

Grimaud luă de pe jos pumnalul plin de sînge care îi îngrozea pe toţi, ceru hangiului printr-un semn să-l urmeze, îi plăti cele cuvenite cu o dărnicie vrednică de stăpînul său şi încălecă.

Mai întîi se gîndise să se întoarcă glonţ la Paris, dar chibzui îndată la neliniştea pe care ar pricinui-o lui Raoul absenţa lui îndelungată; apoi îşi aduse aminte că Raoul se afla la numai două leghe depărtare, că într-un sfert de ceas ar putea să-l ajungă din urmă şi că dusul şi întorsul, cu timpul cît ar zăbovi ca să-i dea toate lămuririle, nu i-ar lua mai mult de un ceas: îşi puse calul pe goană şi, după zece minute, trăgea la *Catîrul încoronat,* singurul han din Mazingarbe. De la primele vorbe schimbate cu hangiul se încredinţă că l-a găsit pe cel pe care îl căuta.

Raoul tocmai stătea la masă, împreună cu contele de Guiche şi cu preceptorul acestuia, dar sumbra întîmplare din cursul dimineţii umbrise frunţile tinerilor cu o tristeţe pe care voia bună a domnului d'Arminges, mai filozof decît ei, căci trecuse printr-o mulţime de împrejurări asemănătoare, nu putea să o risipească.

Deodată uşa se deschise şi Grimaud se arătă în prag, palid, prăfuit şi încă plin de sîngele nefericitului rănit.

— Grimaud, bunul meu Grimaud! exclamă Raoul. Iată-te, în sfîrșit! Iertați-mă, domnilor, nu e un slujitor, e un prieten. Și, ridicîndu-se de pe scaun, îi alergă înainte. Ce face domnul conte? Îi e dor de mine? L-ai mai văzut de cînd ne-am despărțit? Spune, căci și eu am atîtea să-ți povestesc. În ultimele trei zile am trecut prin multe. Dar ce ai? Cît ești de palid! Sînge! De ce ești plin de sînge?

— Într-adevăr, e plin de sînge! spuse contele, ridicîndu-se și el de la masă. Ești cumva rănit, prietene?

— Nu, domnule — răspunse Grimaud. Sîngele pe care-l vedeți e al altcuiva.

— Al cui? întrebă Raoul.

— Al nefericitului pe care l-ați lăsat la han și care a murit în brațele mele.

— În brațele tale?! Omul acela?! Dar știi cine era?

— Da — zise Grimaud.

— Era fostul călău din Béthune.

— Știu.

— Îl cunoșteai?

— Da, îl cunoșteam.

— Și a murit?

— Da.

Cei doi tineri se priviră.

— Ce vreți, domnilor — glăsui d'Arminges — asta-i soarta tuturor, și faptul că ai fost călău nu te scutește de ea. Din clipa cînd i-am văzut rana, am știut că nu mai e nici o speranță să scape. Știți, de altfel, că tot așa credea și el, fiindcă cerea un călugăr.

Auzind cuvîntul călugăr, Grimaud păli.

— La masă, hai la masă! zise d'Arminges, care, ca toți oamenii din vremea aceea și, mai ales, de vîrsta lui, nu îngăduia nici o înduioșare între două feluri de bucate.

— Chiar așa, domnule, aveți dreptate — încuviință Raoul. Haide, Grimaud, la masă. După ce mănînci și te odihnești, o să stăm de vorbă.

— Nu, domnule — spuse Grimaud. Nu pot să pierd o clipă, trebuie să mă întorc la Paris.

— Cum, să te întorci la Paris?! Te înșeli. Olivain o să plece și tu rămîi aici.

— Dimpotrivă, Olivain va rămîne, iar eu voi pleca. Am venit numai să vă dau de știre.

— De ce schimbarea asta?
— Nu pot să vă spun.
— Lămurește-mă.
— Nu pot să spun nimic.
— Haide, ce glumă mai e și asta?
— Domnul viconte știe că eu nu glumesc niciodată.
— Întocmai, dar știu tot atît de bine că domnul conte de La Fère a hotărît să rămîi cu mine, iar Olivain să se întoarcă la Paris. Eu voi da ascultare hotărîrii domnului conte.
— Dar nu în această împrejurare, domnule.
— Nu cumva ai de gînd să treci peste cuvîntul meu?
— Da, domnule, sînt nevoit s-o fac.
— Așadar, stărui să pleci?
— Da, plec. Rămîneți cu bine, domnule viconte!
Grimaud salută și se îndreptă spre ușă. Raoul, furios și neliniștit în același timp, alergă după el și-l apucă de braț.
— Grimaud! strigă el. Rămîi pe loc, îți poruncesc!
— Atunci înseamnă că vreți să las ca domnul conte să fie ucis — spuse Grimaud.
Zicînd aceasta, salută și dădu din nou să plece.
— Grimaud, prietene — șopti rugător vicontele — n-ai să pleci așa, n-ai să mă lași pradă unei asemenea frămîntări. Vorbește! Grimaud, vorbește pentru numele lui Dumnezeu!
Și Raoul, clătinîndu-se, se prăbuși într-un fotoliu.
— Nu pot să vă spun decît un singur lucru, domnule, deoarece taina pe care îmi cereți s-o dezvălui nu-mi aparține. Ați întîlnit în cale un călugăr, nu?
— Întocmai.
Cei doi tineri se priviră cu spaimă.
— Și l-ați dus la căpătîiul rănitului?
— Chiar așa.
— Prin urmare, ați avut vreme să-l vedeți la față?
— Firește.
— Oare l-ați recunoaște dacă l-ați mai întîlni?
— Oh, da, o jur — spuse Raoul.
— Și eu, de asemenea — întări de Guiche.
— Ei bine, dacă-l veți mai întîlni vreodată — continuă Grimaud — oriunde ar fi asta, pe drumul mare, pe vreo stradă, în vreo biserică, oriunde veți da peste el, călcați-l în picioare, striviți-l fără milă și fără îndurare, cum ați strivi o viperă, un șarpe, o năpîrcă. Striviți-l și să nu-l părăsiți decît

atunci cînd va fi fără suflare. Viața a cinci oameni se află în primejdie atîta timp cît va trăi.

Și, fără să mai adauge un cuvînt, folosindu-se de uimirea și de spaima celor ce-l ascultau, Grimaud ieși ca o vijelie pe ușă.

— Ei bine, conte — rosti Raoul, întorcîndu-se către de Guiche — n-am avut dreptate spunînd despre călugărul nostru că e leit o năpîrcă?

Nu trecură nici două minute și galopul unui cal se auzi pe drum. Raoul se repezi la fereastră. Era Grimaud care pornise în goană spre Paris. El flutură pălăria spre viconte în chip de salut și se făcu nevăzut după cotul drumului. Urmîndu-și calea, Grimaud se gîndi la două lucruri : mai întîi că, gonind astfel, calul nu va putea să-l ducă mai mult de zece leghe. Apoi că nu avea bani. Dar închipuirea lui Grimaud era atît de bogată, pe cît de zgîrcit era el la vorbă. La primul popas vîndu calul și, cu banii căpătați, luă poștalionul.

XXXVI

AJUNUL BĂTĂLIEI

Raoul fu smuls din gîndurile-i întunecate de către hangiu, care dădu buzna în odaia unde s-a petrecut scena pe care am povestit-o, strigînd:

— Spaniolii, spaniolii !

Acest strigăt era destul de neliniștitor ca să te facă să uiți de orice. Tinerii cerură lămuriri și aflară că dușmanul înainta într-adevăr dinspre Houdin și Béthune.

În timp ce domnul d'Arminges poruncea să se înșueze caii, care se odihneau, cei doi tineri se urcară la ferestrele de sus ale hanului, de unde împrejurimile se vedeau ca în palmă, și zăriră ivindu-se dinspre Marsin și Lens o oaste numeroasă de infanterie și cavalerie. De astă dată nu mai era vorba de un pîlc rătăcitor de soldați, ci de o întreagă armată. Tot ce le

rămînea de făcut era să urmeze povaţa înţeleaptă a lui d'Arminges şi să bată în retragere.

Tinerii coborîră într-un suflet. Domnul d'Arminges şi încălecase. Olivain ţinea de frîu caii amîndurora, în vreme ce valeţii contelui de Guiche păzeau cu grijă pe prizonierul spaniol, care se afla între ei, pe un căluţ cumpărat anume. Pentru mai multă siguranţă, prizonierul avea mîinile legate. Grupul călăreţilor porni iute pe drumul spre Cambrin, unde socoteau că-l vor găsi pe Prinţ, dar acesta se retrăsese din ajun la Bassée, în urma unor zvonuri, cum că duşmanul urmează să treacă rîul Lys, la Estaire.

Într-adevăr, înşelat de aceste ştiri, Prinţul îşi retrăsese trupele de la Béthune, concentrîndu-şi toate forţele între Vieille-Chapelle şi Venthie şi, după ce fusese el însuşi în recunoaştere pe întreaga linie a frontului, împreună cu mareşalul de Grammont, se înapoiase şi se aşezase la masă, cerînd ofiţerilor care şedeau în jurul său să-i raporteze ce au aflat, potrivit misiunii încredinţate fiecăruia. Nici unul nu avea însă veşti sigure. Armata duşmanului dispăruse de patruzeci şi opt de ore, de parcă ar fi înghiţit-o pămîntul. Or, niciodată o armată vrăşmaşă nu se află mai în apropiere şi, drept urmare, nu e mai ameninţătoare decît atunci cînd a dispărut cu desăvîrşire. Din pricina asta, Prinţul era posomorît şi îngîndurat, contrar firii sale, cînd ofiţerul de serviciu intră şi anunţă pe mareşalul de Grammont că cineva doreşte să-i vorbească.

Ducele de Grammont ceru din ochi îngăduinţa Prinţului şi ieşi. Prinţul se uită după el şi rămase cu privirile aţintite asupra uşii. Nimeni nu îndrăznea să scoată o vorbă, de teamă să nu-l tulbure. Deodată răsună un zgomot înăbuşit şi Prinţul se ridică în grabă, arătînd cu mîna într-acolo. Zgomotul acesta îi era bine cunoscut: bubuia tunul.

Toţi cei de faţă se ridicaseră. În clipa aceea se deschise uşa.

— Monseniore — spuse mareşalul de Grammont, cu chipul strălucind de bucurie. Îngăduie alteţa voastră ca fiul meu, contele de Guiche, şi tovarăşul lui de drum, vicontele de Bragelonne, să vină aici şi să-i dea ştiri despre inamicul pe care noi îl căutăm şi pe care ei l-au găsit?

— Cum nu ! rosti cu vioiciune Prinţul. Mai întrebi ! Nu numai că îngădui, dar şi doresc asta. Să intre !

Mareşalul îi împinse înăuntru pe cei doi tineri, care se pomeniră în faţa Prinţului.

— Vorbiți, domnilor — zise Prințul, înclinînd din cap în chip de salut. Vorbiți mai întîi; pe urmă vom avea timp și pentru etichetă. Lucrul cel mai grabnic pentru noi toți acum e să știm unde se află dușmanul și ce face.

Contelui de Guiche i se cuvenea să vorbească cel dintîi, și asta nu numai pentru că era cel mai vîrstnic dintre cei doi tineri, dar și pentru că fusese prezentat Prințului de către tatăl său. De altfel, de Guiche îl cunoștea de mult pe Prinț, în vreme ce Raoul îl vedea pentru prima oară. Povesti deci ceea ce văzuseră amîndoi la hanul din Mazingarbe. În acest timp, Raoul se uita la tînărul general, vestit de pe acum prin bătăliile de la Rocroy, de la Friburg și de la Nortlingen.

Ludovic de Bourbon, prinț de Condé, care, de la moartea tatălui său, Henri de Bourbon, era numit pe scurt și după obiceiul timpului Monsieur le Prince, era un tînăr de numai douăzeci și șase ori douăzeci și șapte de ani, cu privirea de vultur, *agl' occhi grifani*, cum spune Dante, cu nasul coroiat, cu părul lung, buclat, de statură mijlocie, dar bine legat, dăruit cu toate însușirile unui mare conducător de oști, adică ochi ager, repeziciune în hotărîri, curaj fără de pereche; ceea ce nu-l împiedica să fie în același timp un om plin de eleganță și de spirit, astfel că, în afară de vîlva pe care o stîrnise prin vederile sale noi în arta de a purta războiul, stîrnise aceeași vîlvă și la Paris, printre tinerii seniori de la curte, a căror căpetenie firească era și cărora, spre deosebire de eleganții curții de altădată, între care Bassompierre, Bellegarde și ducele d'Angoulème, socotiți drept model, li se spunea acum coconașii.

Chiar de la primele cuvinte ale contelui de Guiche, ținînd seama și de direcția dincotro se auzea bubuitul tunurilor, în mintea Prințului se făcu lumină. Dușmanul trecuse rîul Lys la Saint-Venant și se îndrepta spre Lens, urmărind fără îndoială, să cucerească orașul și să taie legăturile dintre armata franceză și Franța. Tunurile, care se auzeau și ale căror bubuituri acopereau din cînd în cînd tragerea celorlalte, erau tunuri de mare calibru, care răspundeau artileriei spaniole și lorene.

Dar ce efectiv avea oastea aceea? Era oare un corp menit să facă o simplă diversiune? Era întreaga armată a dușmanului?

Era ultima întrebare a Prințului, dar lui de Guiche îi fu cu neputință să dea un răspuns. Or, fiind și cea mai importantă,

Prințul ar fi dorit cu deosebire să primească un răspuns exact și lămurit la această întrebare. Raoul, învingîndu-și atunci sfiala firească ce-l stăpînea fără voia lui, se apropie și înaintă în fața Prințului.

— Monseniorul îmi îngăduie să spun cîteva cuvinte în această privință, care poate l-ar scoate din încurcătură? întrebă el.

Prințul se întoarse, păru că îl măsoară din creștet pînă în tălpi dintr-o privire; apoi, dîndu-și seama că are în față un tînăr de abia cincisprezece ani, zîmbi.

— Fără îndoială, domnule, vorbește — încuviință el, îndulcindu-și glasul tăios și puternic, ca și cum s-ar fi adresat de astă dată unei femei.

— Monseniorul — rosti Raoul, împurpurîndu-se — ar putea să ceară lămuriri prizonierului spaniol.

— Ați făcut un prizonier spaniol? exclamă Prințul.

— Întocmai, monseniore.

— Da, e adevărat — întări de Guiche — uitasem de el.

— Nimic mai firesc, doar dumneata l-ai prins, conte — zîmbi Raoul.

Bătrînul mareșal se întoarse către viconte, plin de recunoștință pentru această laudă adusă fiului său, în vreme ce Prințul strigă:

— Tînărul are dreptate, aduceți aici prizonierul.

În acest timp, Prințul îl luă deoparte pe de Guiche, interesîndu-se cum au prins prizonierul și întrebînd cine era tînărul său tovarăș.

— Domnule — spuse Prințul, venind din nou spre Raoul. Știu că ai o scrisoare din partea surorii mele, doamna de Longueville, dar văd că ți-a plăcut să te recomanzi singur, dîndu-mi un sfat bun.

— Monseniore — rosti Raoul, înroșindu-se — n-am vrut să tulbur cîtuși de puțin pe alteța voastră dintr-o convorbire atît de importantă ca aceea începută adineauri cu domnul conte. Iată scrisoarea.

— Bine — făcu Prințul. Ai să mi-o dai mai tîrziu. Iată prizonierul, să ne gîndim întîi la lucrurile grabnice.

Într-adevăr, tocmai aduceau prizonierul. Era unul dintre acei condottieri [1] cum mai existau încă în vremea aceea, gata

[1] Condottier — soldat mercenar.

să-și vîndă viața celor care voiau să o cumpere și îmbătrîniți în viclenii și prădăciuni. Din clipa cînd fusese prins nu scosese o vorbă, astfel că nici cei care îl prinseseră nu știau de ce neam era.

Prințul îl privi cu un aer de vădită neîncredere.

— De ce neam ești? întrebă el.

Prizonierul îndrugă ceva într-un grai străin.

— Aha, pare-se că e spaniol. Dumneata vorbești spaniola, Grammont?

— Foarte puțin, pe cinstea mea, monseniore.

— În schimb, eu nici atît — rîse Prințul. Domnilor — adăugă el, întorcîndu-se spre cei aflați în jur — e printre dumneavoastră cineva care vorbește spaniola și vrea să-mi slujească de tălmaci?

— Eu, monseniore — se oferi Raoul.

— Dumneata vorbești spaniola?

— Destul, cred, pentru a îndeplini în această împrejurare poruncile alteței voastre.

În tot acest timp, prizonierul rămăsese nepăsător, ca și cum habar nu avea de nimic.

— Monseniorul te-a întrebat de ce neam ești? începu tînărul în cel mai curat grai castilian.

— *Ich bin ein Deutscher* — răspunse prizonierul.

— Ce tot îndrugă acolo și ce păsărească mai e și asta? interveni Prințul.

— Spune că e german, monseniore — continuă Raoul. Totuși mă îndoiesc, căci vorbește stricat.

— Așadar, vorbești și germana? întrebă Prințul.

— Da, monseniore — răspunse Raoul.

— Îndeajuns ca să-l poți întreba în nemțește?

— Da, monseniore.

— Atunci, întreabă-l.

Raoul începu să cerceteze prizonierul, însă faptele îi dădură dreptate. Prinsul nu înțelegea, sau se făcea că nu înțelege ce spune, iar Raoul, la rîndu-i, înțelegea anevoie răspunsurile acestuia, presărate cu vorbe în flamandă și alsaciană. Totuși, în ciuda sforțărilor prizonierului care voia să o scalde și să scape de un interogatoriu ca lumea, Raoul își dădu seama de adevăratul lui accent.

— *Non siete spagnuolo* — spuse el — *non siete tedesco, siete italiano* [1].

Prizonierul tresări și își mușcă buzele.

— Acum înțeleg de minune și eu — interveni Prințul. De vreme ce este italian, doresc să continuu eu însumi interogatoriul. Mulțumesc viconte — continuă el, rîzînd — din această clipă te numesc tălmaciul meu.

Numai că prizonierul nu voia să spună nici în italienește mai mult decît în celelalte graiuri ; tot ce voia era să scape de întrebări. Habar nu avea de nimic : nu știa nici efectivul trupelor dușmane, nici numele comandanților, nici planurile de ofensivă.

— Bine — rosti Prințul, dumirindu-se asupra unei atare neștiințe. Omul acesta a fost prins jefuind și omorînd. Ar fi putut să-și răscumpere viața vorbind, dar cum nu vrea să vorbească, luați-l de aici și executați-l.

Prizonierul păli, cei doi ostași care îl escortau îl apucară de cîte un braț și-l împinseră spre ușă, în timp ce Prințul, întorcîndu-se către mareșalul de Grammont, părea că a și uitat de ordinul dat. În pragul ușii, prizonierul se opri deodată, dar ostașii, care nu știau decît de ordinul primit, îl îmbrînciră înainte.

— O clipă ! strigă el în franțuzește. Sînt gata să vorbesc, monseniore.

— Așa ! făcu Prințul, rîzînd. Eram sigur că vom ajunge aici. Am un secret minunat pentru dezlegat limbile. Tinerilor, luați aminte pentru vremea cînd veți ajunge și voi să comandați.

— Cu o condiție — continuă prizonierul. Alteța voastră să jure că-mi va lăsa viața.

— Pe cuvîntul meu de gentilom — îl asigură Prințul.

— Atunci, întrebați-mă, monseniore.

— Pe unde a trecut armata rîul Lys ?

— Între Saint-Venant și Aire.

— Cine o comandă ?

— Contele de Fuonsaldagna, generalul Beck și însuși arhiducele.

— Cîți oameni are ?

---

[1] Nu sînteți spaniol, nu sînteți neamț, sînteți italian (în limba italiană în text).

— Optsprezece mii de oameni și treizeci și șase de tunuri.
— Și încotro se îndreaptă ?
— Spre Lens.
— Vedeți, domnilor — spuse Prințul, întorcîndu-se cu un aer triumfător către mareșalul de Grammont și ceilalți ofițeri.
— Da, monseniore — recunoscu mareșalul. Ați prevăzut tot ceea ce un geniu putea să prevadă.
— Chemați înapoi pe Le Plessis, Dellièvre, Villequier și d'Erlac — porunci Prințul. Adunați toate trupele aflate dincolo de Lys. Să fie gata de marș în noaptea asta : după toate probabilitățile, mîine vom ataca dușmanul.
— Monseniore, glăsui mareșalul de Grammont, gîndiți-vă totuși că, strîngînd laolaltă toată oastea, abia avem treisprezece mii de oameni.
— Domnule mareșal — spuse Prințul cu acea privire minunată pe care nu o avea decît el — cu oști mici se cîștigă bătăliile mari. Apoi, întorcîndu-se spre prizonier, adăugă : Luați-l de aici pe acest om și păziți-l cu grijă. Viața lui atîrnă de informațiile pe care mi le-a dat : dacă sînt adevărate, va fi liber ; dacă sînt false, să fie împușcat.
Prizonierul fu dus de acolo.
— Conte de Guiche — continuă Prințul — a trecut mult timp de cînd nu ți-ai văzut tatăl, rămîi lîngă el. Domnule — se adresă el lui Raoul — dacă nu ești prea obosit, urmează-mă.
— Pînă la capătul lumii, monseniore ! exclamă Raoul, plin de o însuflețire, pe care nu o mai simțise niciodată, față de acel tînăr general, care îi părea întru totul vrednic de faima sa.
Prințul surîse : disprețuia pe lingușitori, dar prețuia mult pe entuziaști.
— Haide ! spuse el. Dumneata ești un bun sfătuitor, m-am convins. Mîine te vom vedea în luptă.
— Eu, monseniore, ce am de făcut ? întrebă mareșalul.
— Rămîi aici să primești trupele. Voi veni eu însumi, cînd vor trebui să pornească, să le iau sau vă voi vesti printr-un curier. Douăzeci de călăreți de frunte mi-ajung pentru garda mea personală.
— Sînt prea puțini — fu de părere mareșalul.

— Ba sînt destui — spuse Prinţul. Ai un cal bun, domnule de Bragelonne ?

— Calul meu a fost omorît azi-dimineaţă, monseniore, şi deocamdată îl am pe-al valetului meu.

— Cere şi alege chiar dumneata un cal din grajdurile mele. Ia-l pe cel care ţi se pare cel mai bun, nu te sfii. Se poate să ai nevoie de el chiar astă-seară, mîine, nu mai vorbesc.

Raoul nu aşteptă să i se spună de două ori ; ştia bine că faţă de un comandant, mai ales cînd acesta era prinţ, suprema politeţe e să te supui fără întîrziere şi fără să stai prea mult pe gînduri. Se duse îndată la grajduri, alese un cal andaluz, şarg, îi puse el însuşi şaua şi frîul — căci Athos îl sfătuise ca la primejdie să nu lase pe seama altora aceste griji importante — şi se întoarse lîngă Prinţ, în clipa cînd acesta tocmai încăleca.

— Acum, domnule, vrei să-mi dai scrisoarea ?

Raoul îi întinse scrisoarea.

— Rămîi în preajma mea, domnule.

Prinţul dădu pinteni calului, prinse frîul de oblînc, aşa cum făcea de obicei atunci cînd voia să aibă mîinile libere, desfăcu scrisoarea doamnei de Longueville şi se depărtă în galop pe drumul care ducea spre Lens, însoţit de Raoul şi urmat de mica sa escortă. În acest timp, curierii care trebuiau să recheme trupele plecau în goană în diferite direcţii.

Prinţul citea, cîtuşi de puţin stingherit de fuga calului.

— Domnule — spuse el după cîteva clipe — mi se spun cele mai bune lucruri despre dumneata. Aş vrea să ştii un singur lucru, anume că în puţinul timp de cînd te cunosc, mi-ai dat temei să gîndesc lucruri şi mai bune despre dumneata.

Raoul se înclină.

Pe măsură ce grupul călăreţilor se apropia de Lens, bubuiturile de tun se auzeau din ce în ce mai aproape. Ochii Prinţului căutau aţintiţi în direcţia unde glăsuiau tunurile, ca ochii unei păsări de pradă. Ai fi zis că aveau puterea să străpungă perdeaua de pomi ce se întindea undeva înaintea lui, mărginindu-le cîmpul vederii. În răstimpuri, nările i se dilatau, grăbite parcă să soarbă mirosul de pulbere. Prinţul sufla aprig ca şi calul său.

În cele din urmă, tunurile se auziră atît de aproape, încît era vădit că se găseau la cel mult o leghe de cîmpul de bătălie. Şi, într-adevăr, după o cotitură a drumului, zăriră sătucul Aunay.

Ţăranii erau în mare frămîntare. Zvonurile despre cruzimile spaniolilor se răspîndiseră peste tot şi umpleau lumea de spaimă ; femeile fugiseră de mult pe drumul spre Vitry ; în sat mai rămăseseră doar vreo cîţiva oameni. Văzîndu-l pe Prinţ, se grăbiră să-i iasă înainte. Cineva îl recunoscu.

— Oh, monseniore ! vorbi acesta. Aţi venit să-i alungaţi pe spanioli şi pe tîlhari din Lorena ?

— Da — adeveri Prinţul. Numai să-mi slujeşti de călăuză.

— Bucuros, monseniore. Unde vrea alteţa voastră să o duc ?

— Într-un loc mai ridicat, să pot vedea oraşul Lens şi împrejurimile.

— Ştiu un loc nimerit.

— Pot să mă încred în tine, eşti un bun francez ?

— Sînt veteran de la Rocroy, monseniore !

— Ţine — spuse Prinţul, întinzîndu-i o pungă cu bani. Asta pentru Rocroy. Ia zi, vrei un cal, sau mergi pe jos ?

— Merg pe jos, monseniore, doar am luptat în infanterie. Afară de asta, vom urma nişte drumuri unde alteţa voastră va trebui să descalece.

— Haidem — rosti Prinţul — să nu pierdem vremea.

Ţăranul o luă la fugă înaintea calului şi, la vreo sută de paşi de sat, apucă pe un drumeag pierdut în căuşul unei frumoase vîlcele. Vreo jumătate de leghe merseră pe sub o boltă de pomi ; tunurile bubuiau atît de aproape, încît de fiece dată te aşteptai parcă să auzi şuieratul ghiulelei. În cele din urmă găsiră o potecă lăturalnică, suitoare pe costişa dealului. Ţăranul înaintă pe potecă, spunînd Prinţului să-l urmeze. Prinţul descălecă şi porunci unuia dintre aghiotanţi şi lui Raoul să-l însoţească, iar celorlalţi să-i aştepte ordinele şi să fie cu ochii-n patru. Apoi se avîntă pe potecă.

După zece minute, ajunseră la ruinele unui vechi castel, care încununau creasta unei coline, de unde împrejurimile se vedeau ca-n palmă. La mai puţin de un sfert de leghe văzură Lens-ul atacat din toate părţile şi, în faţa oraşului, întreaga armată inamică.

Prințul îmbrățișă dintr-o privire întinderea ce i se desfășura înaintea ochilor, de la Lens pînă la Vimy. Într-o clipită întregul plan al bătăliei care în ziua următoare trebuia să salveze Franța pentru a doua oară de cotropitori i se înfiripă în minte. Luă un creion, rupse o foaie dintr-un carnet și scrise :

„Scumpe mareșale,

Într-un ceas, Lens-ul va fi în mîinile dușmanului. Vino și dumneata aici ; adu toată armata. Eu voi fi la Vendin pentru a stabili pozițiile. Mîine vom cuceri Lens-ul și-l vom zdrobi pe dușman".

Apoi, întorcîndu-se spre Raoul, spuse :

— Pornește în goana calului și înmînează această scrisoare domnului de Grammont.

Raoul se înclină, luă hîrtia, coborî pe potecă într-un suflet, se aruncă pe cal și se depărtă ca vîntul. După un sfert de ceas era lîngă mareșal.

O parte din trupe se și adunaseră, restul era așteptat să sosească dintr-o clipă în alta. Mareșalul de Grammont luă comanda infanteriei și cavaleriei de care dispunea și se îndreptă spre Vendin, lăsînd pe ducele de Châtillon să aștepte și să pornească cu restul oștirii. Întreaga artilerie, gata de plecare, se puse și ea în mișcare în aceeași clipă.

Se făcuse șapte seara cînd mareșalul ajunse la întîlnire. Prințul aștepta acolo. Așa cum prevăzuse, Lens-ul căzuse în mîinile dușmanului aproape numaidecît după plecarea lui Raoul. De altfel, amuțirea tunurilor vestise evenimentul.

Așteptară venirea nopții. Pe măsură ce se întunecă, trupele cerute de Prinț soseau rînd pe rînd. Se poruncise ca tobașarii și gorniștii să tacă. Pe la orele nouă era noapte în lege. Doar o ultimă geană a asfințitului mai zăbovea în cîmpie. Oștirea, cu Prințul în frunte, se puse în mișcare în tăcere.

După ce trecură de Aunay, zăriră Lens-ul ; două sau trei case erau în flăcări și un vuiet surd, mărturie despre agonia orașului luat cu asalt, ajungea pînă la soldați. Prințul arătă fiecăruia pozițiile : mareșalul de Grammont trebuia să țină aripa stîngă, sprijinindu-se pe Méricourt ; ducele de Châtillon era în centru ; în sfîrșit, Prințul, care ținea aripa dreaptă, se afla în fața satului Aunay.

Ordinea de bătaie de a doua zi rămînea cea stabilită pentru pozițiile din ajun. În zori, fiecare avea să se găsească în punctul de unde urma să atace.

Mișcările de trupe se executară în cea mai adîncă liniște și cu cea mai mare precizie. La orele zece fiecare se afla pe poziție, la zece și jumătate Prințul inspectă posturile și dădu ordinele pentru a doua zi.

Mai presus de orice, trei lucruri li se cereau comandanților, și ei trebuiau să vegheze ca ostașii să le respecte întocmai. În primul rînd, trebuia ca diferite corpuri să mărșăluiască în ordine, astfel încît cavaleria și infanteria să se afle pe aceeași linie și fiecare să păstreze între ele intervalele cuvenite. În al doilea rînd, nu trebuiau să atace în goană, ci la pas. În al treilea rînd, trebuia ca inamicul să deschidă focul.

Prințul lăsă pe contele de Guiche alături de tatăl său, oprindu-l lîngă sine pe Bragelonne. Cei doi tineri cerură însă încuviințarea să rămînă noaptea împreună și li se făcu pe plac. Li se ridică un cort lîngă acela al mareșalului. Deși ziua fusese obositoare, nici unul, nici celălalt nu aveau somn.

De altfel, ajunul unei bătălii e un lucru grav și deosebit chiar și pentru cei încercați în războaie; deci, cu atît mai mult pentru doi tineri care aveau să primească botezul focului și să vadă cumplitu-i spectacol.

Ajunul unei bătălii te poartă cu gîndul la o mie de lucruri, uitate pînă atunci, care îți vin deodată în minte. Ajunul unei bătălii face din cei nepăsători buni prieteni, iar din prieteni frați. Se înțelege că, dacă ai în inimă simțăminte mai calde, aceste simțăminte ating în chip firesc cel mai înalt grad de înflăcărare.

Trebuie să credem că fiecare dintre cei doi tineri tăinuiau ceva în sufletul lor, căci, după un răstimp, fiecare se așeză la cîte un capăt al cortului și se apucă să scrie pe genunchi. Scrisorile fură lungi, cele patru pagini se acoperiră una după alta cu slove — tot rînduri mărunte și dese. Din timp în timp amîndoi se priveau surîzînd. Se înțelegeau fără să scoată o vorbă. Acești doi tineri chipeși și plăcuți erau făcuți să se înțeleagă fără să vorbească.

După ce isprăviră cu scrisorile, fiecare o închise pe a lui în cîte două plicuri, astfel că nimeni nu putea să afle numele persoanei căreia îi era adresată, decît rupînd primul plic; pe

urmă se apropiară unul de celălalt şi schimbară scrisorile zîmbind.

— Dacă mi se întîmplă cumva o nenorocire — spuse Bragelonne.

— Dacă voi cădea ucis — zise de Guiche.

— Fii liniştit ! se îmbărbătară amîndoi pe rînd.

Apoi se îmbrăţişară ca doi fraţi, fiecare se înfăşură în mantia lui şi se cufundară într-un somn tineresc şi plin de gingăşie, cum dorm păsările, florile şi copiii.

XXXVII

UN OSPĂŢ CA ODINIOARĂ

Cea de a doua întîlnire dintre vechii muşchetari nu fusese pompoasă şi ameninţătoare ca prima. Athos, cu înţelepciunea-i din totdeauna, socotise că un ospăţ ar fi mijlocul cel mai grabnic şi mai nimerit pentru a se aduna laolaltă ; şi în clipa cînd prietenii săi, temîndu-se de distincţia şi sobrietatea lui, nici nu îndrăzneau să pomenească despre acele straşnice ospeţe de altădată de la *Conul de pin* ori de la *Nelegiuitul*, propuse el cel dintîi să se strîngă în jurul unei mese îmbelşugate şi fiecare să se lase în voia firii şi a obiceiurilor sale, căci asta întreţinuse pe vremuri buna înţelegere dintre ei, de le mersese faima că sînt nedespărţiţi.

Propunerea fu primită cu bucurie de toţi şi, mai ales, de d'Artagnan, care era dornic să regăsească dulceaţa şi voioşia întîlnirilor din tinereţe ; spiritu-i vesel şi fin avusese parte multă vreme doar de satisfacţii neîndestulătoare — o zeamă chioară, după cum spunea el însuşi. Porthos, pe cale să ajungă baron, era încîntat că are prilejul să studieze la Athos şi la Aramis vorbirea şi purtarea oamenilor de lume. Aramis voia să afle de la d'Artagnan şi Porthos noutăţi de la Palatul Regal şi totodată să-şi păstreze pentru orice împrejurare nişte prieteni atît de devotaţi, care odinioară îl sprijiniseră la ne-

voie cu spada lor de neînvins. Cît despre Athos, el era singurul care nu aştepta nimic de la ceilalţi, fiind mînat doar de simţămîntul măreţ al adevăratei prietenii.

Se înţeleseseră deci să-şi dea fiecare adresa exactă, iar atunci cînd unul dintre ei ar avea nevoie de ceilalţi, să se întîlnească la un faimos birtaş de pe strada Monnaie, cu firma *La Schitul*. Prima întîlnire fu stabilită pentru miercurea următoare, la ceasurile opt seara.

Într-adevăr, în ziua hotărîtă cei patru prieteni sosiră fără întîrziere dintr-altă parte. Porthos fusese să încerce un cal nou, d'Artagnan tocmai schimbase garda la Luvru, Aramis făcuse o vizită uneia dintre credincioasele sale din cartier, iar Athos, care locuia în strada Guénégaud, se afla la doi paşi de locul întîlnirii. Şi rămaseră miraţi să se vadă tuspatru în uşa *Schitului*, Athos venind dinspre Pont-Neuf, Porthos — din strada Roule, d'Artagnan — din strada Fosses-Saint-Germain-l'Auxerrois, Aramis — din strada Béthisy.

Primele cuvinte schimbate între cei patru prieteni, tocmai din dorinţa fiecăruia de a-şi arăta iubirea faţă de ceilalţi, sunară puţin cam silit şi ospăţul însuşi începu într-o atmosferă de răceală. Se vedea bine că d'Artagnan făcea eforturi să rîdă, Athos să bea, Aramis să spună ceva, iar Porthos să tacă. Dîndu-şi seama de încurcătura tuturor şi vrînd să o risipească, Athos porunci să se aducă patru sticle cu vin de Champagne.

La această poruncă rostită de Athos cu liniştea-i obişnuită, chipul gasconului se însenină şi fruntea lui Porthos se lumină. Aramis rămase mirat. Ştia că Athos, pe lîngă că nu mai pune băutură în gură, are chiar un fel de silă faţă de vin. Mirarea lui spori şi mai mult cînd îl văzu pe Athos umplîndu-şi ochi paharul şi golindu-l cu setea de odinioară. D'Artagnan îşi umplu şi el paharul, dîndu-l pe gît numaidecît ; Porthos şi Aramis ciocniră. Cît ai clipi, în cele patru sticle nu mai rămăsese un strop de vin. Ai fi zis că tuspatru tovarăşii de masă se grăbeau să-şi uite gîndurile ascunse.

Minunatul leac risipi pe dată pînă şi cel mai mic nor ce-ar fi putut să le stăruie în suflet. Cei patru prieteni începură să vorbească mai tare, luîndu-şi unul altuia vorba din gură şi purtîndu-se aşa cum le era felul. Curînd — lucru nemaipomenit — Aramis îşi deschise doi eghileţi de la tunică, ceea ce îl îndemnă pe Porthos să şi-i desfacă pe toţi.

Bătăliile, călătoriile îndelungate, loviturile primite și date îi ajutară să lege vorba. Apoi vorbiră despre luptele surde purtate împotriva aceluia căruia acum i se spunea marele cardinal.

— Pe cinstea mea — zise Aramis, rîzînd — destule laude pentru morți, să-i luăm nițel la scărmănat pe cei vii. Aș avea poftă să spun o vorbuliță despre Mazarin. E îngăduit ?

— Oricînd ! încuviință d'Artagnan, pufnind în rîs. Oricînd ! Spune ce ai de spus și eu te aplaud dacă are haz.

— Un mare prinț — începu Aramis — a cărui prietenie Mazarin o căuta cu tot dinadinsul, fu rugat de acesta să-i trimită lista condițiilor în care i-ar face cinstea să lege prietenie cu el. Prințul, scîrbit întrucîtva să aibă de-a face cu un asemenea bădăran, alcătui cam în silă o listă și i-o trimise. Lista cuprindea trei condiții care nu-i plăceau de fel lui Mazarin. Atunci oferi prințului zece mii de scuzi ca să renunțe la ele.

— Oho ! exclamară cei trei prieteni într-un glas. Nu era mult și n-avea de ce să se teamă că va fi luat în serios. Și prințul ce-a făcut ?

— Prințul i-a trimis numaidecît cincizeci de mii de livre, rugîndu-l să nu-i mai scrie niciodată, oferindu-i încă douăzeci de mii pe deasupra, dacă se obligă să nu-i mai vorbească niciodată.

— Și Mazarin ?

— S-a supărat ? întrebă Athos.

— A poruncit să fie ciomăgit trimisul prințului ? întrebă Porthos.

— A luat banii ? întrebă d'Artagnan.

— Ai ghicit, d'Artagnan — zise Aramis.

Izbucniră cu toții în hohote de rîs atît de zgomotoase, încît birtașul se înfățișă și întrebă dacă domnii nu mai doresc ceva. Crezuse că s-a stîrnit vreo încăierare. Într-un tîrziu, veselia se potoli.

— Domnul de Beaufort poate să fie înțepat ? întrebă d'Artagnan. Am o poftă grozavă să-l înțep.

— Haide, dă-i drumul ! îl îndemnă Aramis, care cunoștea bine spiritul gascon atît de fin și de cutezător al prietenului său și-l știa că nu-i omul să dea înapoi în nici o împrejurare.

— Tu ce zici, Athos ?

— Îţi jur pe cinstea mea de gentilom că vom rîde din toată inima dacă gluma-i bună.

— Atunci încep — îi vesti d'Artagnan. Vorbind într-o zi cu unul dintre prietenii Prinţului, domnul de Beaufort îi spune că la una din primele sale certuri cu Mazarin şi cu Parlamentul, a avut într-o zi un diferend cu domnul de Chavigny şi că, văzîndu-l ataşat de noul cardinal, pe el care ţinuse la răposatul cardinal din atîtea motive, l-a bătut în lege. Acest prieten, ştiindu-l pe domnul de Beaufort iute la mînie, nu s-a mirat prea mult şi i-a povestit totul degrabă şi Prinţului. Povestea s-a întins şi iată că toţi au început să-i întoarcă spatele lui Chavigny. Acesta căuta explicaţia răcelii pe care o simţea în jur, dar nimeni nu îndrăznea să-i mărturisească adevărul. În cele din urmă cineva avu curajul să-i spună că toată lumea se miră că s-a lăsat *bătut* de către domnul de Beaufort, oricît de prinţ ar fi el. „Şi cine a spus că domnul de Beaufort m-a bătut?" a întrebat Chavigny. „Chiar el", i-a răspuns acel prieten. S-a cercetat de la cine a pornit vorba şi s-a găsit persoana căreia domnul de Beaufort îi spusese întîi povestea, iar omul, rugat cu stăruinţă să spună adevărul, a repetat şi a întărit fiecare cuvînt. Deznădăjduit de o asemenea calomnie din care nu pricepea nimic, Chavigny a declarat prietenilor că mai degrabă moare decît să îndure o astfel de ocară. Drept urmare, a trimis doi martori prinţului, să-l întrebe dacă, într-adevăr, a spus că l-a bătut pe domnul de Chavigny. „Am spus-o şi o repet şi acum, a răspuns domnul de Beaufort, fiindcă acesta-i adevărul." „Monseniore, a intervenit atunci unul dintre martorii lui Chavigny. Îngăduiţi-mi să spun alteţei voastre că a lovi un gentilom degradează deopotrivă şi pe cel care primeşte loviturile, şi pe cel care le dă. Regele Ludovic al XIII-lea nu voia să aibă gentilomi ca valeţi, tocmai pentru a putea să-şi bată valeţii" „Bine, s-a mirat domnul de Beaufort, dar cine a primit loviturile şi cine vorbeşte de bătaie?" „Chiar dumneavoastră, monseniore, care spuneţi că l-aţi bătut." „Pe cine?" „Pe domnul de Chavigny." „Eu?" „Nu l-aţi bătut dumneavoastră pe domnul de Chavigny, ori cel puţin nu spuneţi asta, monseniore?" „Ba da." „Ei bine, el zice că nu-i adevărat." „Ah, să vedeţi, l-am bătut atît de tare, încît vă repet propriile mele cuvinte", a spus domnul de Beaufort cu măreţia pe care i-o cunoaşteţi: «Dragul meu Chavigny, eşti de condamnat pentru ajutorul pe care îl

dai unui ticălos ca Mazarin.» „Ei, monseniore ! a exclamat martorul. Acum înțeleg, ați vrut să spuneți că l-ați combătut." *„Bătut, combătut,* ce importanță are ?! se miră domnul de Beaufort. Nu-i același lucru ? Āștia care fac cuvinte sînt tare pedanți, zău așa !"

Rîseră toți cu poftă de această boacănă filologică a domnului de Beaufort, ale cărui asemenea boroboațe ajunseseră de pomină, și conveniră că, spiritul de grup fiind înlăturat pentru totdeauna de la aceste întîlniri prietenești, d'Artagnan și Porthos vor putea să clevetească în voie pe seama prinților, cu condiția ca Athos și Aramis să-l poată *bate* pe Mazarin.

— Pe cinstea mea, aveți dreptate să nu-l îndrăgiți pe Mazarin — le spuse d'Artagnan celor doi prieteni ai săi. Doar și el vă are ca sarea-n ochi, vă jur.

— Ei, aș ! adevărat ? făcu Athos. Dacă aș ști că măscăriciul ăsta-mi cunoaște numele, m-aș boteza din nou, de teamă să nu se creadă că-l cunosc și eu pe el.

— Nu vă cunoaște după nume, ci după faptele voastre. Știe că există doi gentilomi care au contribuit în mod deosebit la evadarea domnului de Beaufort și-i caută de zor, credeți-mă.

— Și pe cine a pus să-i caute ?

— Pe mine.

— Cum, pe tine ?

— Da, m-a chemat azi-dimineață ca să mă întrebe dacă am mai aflat ceva.

— Asupra acestor doi gentilomi ?

— Întocmai.

— Și ce i-ai răspuns ?

— Că n-am aflat încă nimic, dar că astă-seară voi lua masa împreună cu două persoane care ar putea să-mi dea o mînă de ajutor în această privință.

— I-ai spus asta ?! exclamă Porthos, cu rîsul lui puternic, care îi încrețea fața-i largă. Bravo ! Nu ți-e teamă, Athos ?

— Nu — zise Athos — nu de urmărirea lui Mazarin mă tem.

— Atunci spune-mi măcar de ce te temi ? stărui Aramis.

— De nimic, cel puțin în prezent, e adevărat.

— Dar în trecut ? întrebă Porthos.

— Ei, în trecut, altă poveste ! oftă Athos. În trecut și în viitor...

— Te temi pentru tînărul Raoul ? continuă Aramis.

— Lasă — îl liniști d'Artagnan — nu cazi niciodată răpus în cea dintîi luptă.

— Nici în cea de a doua — spuse Aramis.

— Nici în cea de a treia — spuse Porthos. De altfel, și atunci cînd cazi răpus se întîmplă să mai și învii, dovadă noi care sîntem aici.

— Nu — vorbi Athos — nu Raoul mă neliniștește, căci el se va purta, sper, ca un gentilom, și dacă va cădea răpus, va cădea ca un viteaz. Iar dacă se va abate asupra lui această nenorocire, atunci...

Athos își trecu mîna peste fruntea-i palidă.

— Atunci ? întrebă Aramis.

— Atunci voi privi această nenorocire ca pe o ispășire.

— Ah ! făcu d'Artagnan. Știu ce vrei să zici.

— Și eu la fel — mărturisi Aramis. Dar nu trebuie să te gîndești la asta : trecutul e trecut.

— Nu înțeleg nimic — vorbi Porthos.

— Povestea de la Armentières — șopti d'Artagnan.

— Povestea de la Armentières ? întrebă acesta.

— Milady....

— A, da — își aminti Porthos — uitasem.

Athos îl privi cu ochii săi pătrunzători.

— Ai uitat, Porthos ?

— Da, pe cinstea mea — mărturisi Porthos. E-atîta timp de atunci !

— Și nu te mai mustră conștiința ?

— Pe cinstea mea, nu ! zise Porthos.

— Dar pe tine, Aramis ?

— Mă gîndesc uneori la asta ca la un caz de conștiință ce poate fi cel mai viu subiect de discuție — spuse Aramis.

— Dar pe tine, d'Artagnan ?

— Eu, unul, mărturisesc că atunci cînd mă poartă gîndul spre acele zile cumplite, nu-mi răsare în minte decît trupul neînsufletit al sărmanei doamne Bonacieux. Da, da — murmură el — am încercat de multe ori păreri de rău pentru victimă, dar nici o remușcare pentru ucigaș.

Athos clătină cu îndoială din cap.

— Gîndiți-vă — reluă Aramis — că, dacă admiteți justiția divină și rolul ei în toate cîte se petrec pe lume, femeia

asta a fost pedepsită prin voința lui Dumnezeu. Noi am fost doar uneltele voinței sale, atîta tot.

— Dar liberul-arbitru, Aramis ?

— Ce face judecătorul ? El are putința de a hotărî într-un fel sau altul și osîndește fără teamă. Ce face călăul ? E stăpîn pe brațul său și totuși lovește fără remușcare.

— Călăul... — murmură Athos.

Și fu copleșit de amintiri.

— Știu, e îngrozitor — spuse d'Artagnan. Dar dacă ne gîndim că am ucis englezi, rochelezi, spanioli, ba chiar și francezi, care n-au avut altă vină decît că au tras asupra noastră și nu ne-au nimerit, care n-au săvîrșit altă greșeală decît că au încrucișat spada cu noi și n-au știut să pareze destul de iute loviturile, eu, unul, pe cuvînt de cinste, nu mă învinuiesc de moartea acestei femei.

— Eu — vorbi Porthos — acum cînd mi-ai adus aminte, Athos, revăd scena ca și cum abia s-ar fi petrecut : milady era acolo unde ești tu (Athos păli). Eu stăteam pe locul unde stă d'Artagnan. Aveam lîngă mine o spadă care tăia ca briciul... Ți-amintești de ea, nu, Aramis, doar tu o porecliseși Balizarde ? Ei bine, vă jur la toți trei că dacă n-ar fi fost acolo călăul din Béthune... Oare din Béthune era ?... Da, pe cinstea mea, din Béthune... aș fi retezat capul acelei scelerate fără să șovăi, ba chiar și șovăind. Era o viperă.

— Și-apoi — zise Aramis, cu aerul de nepăsare filozofică pe care și-l luase de cînd devenise slujitor al bisericii, nepăsare ce vădea mai mult ateism decît credință în Dumnezeu — și-apoi, le ce bun să ne mai gîndim la toate astea ? ! Ce-am făcut e bun făcut. Vom mărturisi această faptă în clipa cea de pe urmă și Dumnezeu va ști mult mai bine decît noi dacă e o crimă, o greșeală sau o faptă vrednică de laudă. Să mă căiesc, îmi spuneți ? Nu, pe legea mea. Jur pe cinstea mea și pe cruce că nu-mi pare rău decît că era femeie.

— Lucrul cel mai liniștitor — spuse d'Artagnan — e că din toată istoria asta n-a mai rămas nici o urmă.

— Avea un fiu — zise Athos.

— A, da, ai dreptate — încuviință d'Artagnan — mi-ai vorbit despre asta. Dar cine știe pe unde o mai fi ! De moare

şarpele, mor şi puii, nu? Îţi închipui cumva că de Winter, unchiul lui, ar fi crescut acest pui de şarpe? De Winter l-ar fi osîndit pe fiu, cum a osîndit-o şi pe mamă.

— Atunci, vai de Winter! rosti Athos. Copilul nu i-a greşit cu nimic.

— Copilul a murit, ori să mă ia dracu! se aprinse Porthos. E-atîta ceaţă în ţara asta îngrozitoare, după cîte spune d'Artagnan, cel puţin...

În clipa cînd această concluzie a lui Porthos ar fi însenînat, poate, frunţile mai mult ori mai puţin întunecate ale celor patru prieteni, se auzi un zgomot de paşi pe scară şi cineva ciocăni la uşă.

— Intră — zise Athos.

— Domnilor — începu birtaşul — e aici cineva tare grăbit, care cere să vorbească cu unul dintre dumneavoastră.

— Cu cine? întrebă tuspatru prieteni.

— Cu cel care se numeşte contele de La Fère.

— Eu sînt — zise Athos. Şi pe el cum îl cheamă?

— Grimaud.

— Ah! făcu Athos, pălind. S-a şi întors? Ce i s-o fi întîmplat lui Bragelonne?

— Să intre! strigă d'Artagnan. Să intre!

Grimaud însă şi urcase scara şi aştepta pe ultima treaptă. Intră în grabă şi făcu semn birtaşului să plece. Birtaşul închise uşa după el: cei patru prieteni aşteptau. Tulburarea lui Grimaud, paloarea şi sudoarea ce-i acoperea faţa, hainele pline de praf, totul arăta că e purtătorul unei veşti însemnate şi cumplite.

— Domnilor — spuse el — femeia aceea avea un copil, copilul a crescut şi a devenit bărbat. Tigresa avea un pui, puiul s-a făcut tigru şi vine asupra dumneavoastră, feriţi-vă!

Athos îşi privi prietenii cu un zîmbet melancolic. Porthos îşi căută spada, care era atîrnată în perete; Aramis luă cuţitul în mînă, d'Artagnan se ridică în picioare.

— Ce vrei să spui, Grimaud? strigă acesta din urmă.

— Că fiul lui milady a părăsit Anglia, că se află în Franţa, că vine la Paris, dacă n-a şi ajuns aici.

— La naiba! mormăi Porthos. Eşti sigur?

— Sigur — îl încredinţă Grimaud.

O tăcere îndelungată se așternu după aceste cuvinte. Grimaud abia își mai trăgea sufletul și era atît de obosit, încît căzu pe un scaun. Athos umplu un pahar cu vin de Champagne și i-l întinse.

— Ei bine — vorbi d'Artagnan — la urma urmei, chiar dacă ar trăi, chiar dacă ar veni la Paris, n-are decît, am mai văzut noi altele și mai și ! Să vină !

— Chiar așa — făcu Porthos, mîngîindu-și cu privirea spada atîrnată în cui. Noi îl așteptăm să vină !

— De altfel, nu-i decît un copil — zise Aramis.

Grimaud se ridică.

— Un copil ?! exclamă el. Știți de ce-a fost în stare copilul ăsta ? Travestit în călugăr, a aflat toată povestea spovedindu-l pe călăul din Béthune și, după ce l-a spovedit, după ce a stors totul de la el, drept dezlegare de păcate, i-a înfipt în inimă acest pumnal. Iată, e încă plin de sînge, căci nu sînt nici treizeci de ceasuri de cînd i l-au scos din rană.

Și Grimaud zvîrli pe masă pumnalul pe care călugărul îl uitase împlîntat în pieptul călăului. D'Artagnan, Porthos și Aramis săriră în picioare și se repeziră ca un singur om să pună mîna pe spade.

Singur Athos rămase nemișcat pe scaun, liniștit și visător.

— Și zici că poartă haine călugărești, Grimaud ?

— Da, e îmbrăcat ca un călugăr augustin.

— Cum arată ?

— E un om de statura mea, după cîte mi-a spus hangiul, slab, palid, cu ochii de un albastru deschis și cu părul bălai.

— Și... pe Raoul nu l-a văzut ? întrebă Athos.

— Dimpotrivă, s-au întîlnit și chiar vicontele l-a dus la patul rănitului.

Athos se ridică fără o vorbă și își desprinse și el sabia din cui.

— Ei, domnilor — zise d'Artagnan, încercînd să rîdă — avem aerul unor femeiuști, zău așa ! Cum, noi, patru bărbați care am ținut piept fără să clipim unor armate întregi, să tremurăm în fața unui copil ?!

— Da — zise Athos — numai că acest copil vine în numele lui Dumnezeu.

Și plecară grăbiți de la birt.

XXXVIII

SCRISOAREA LUI CAROL I

Acum cititorul trebuie să treacă împreună cu noi apa Senei şi să ne urmeze pînă la poarta mînăstirii carmelitelor în strada Saint-Jacques.

E unsprezece dimineaţa şi evlavioasele măicuţe abia au isprăvit o slujbă pentru izbînda oştirilor lui Carol I. Ieşind de la biserică, o femeie şi o tînără fată înveşmîntată în negru, una semănînd cu o văduvă, cealaltă cu o copilă orfană, au intrat în chilia lor. Femeia a îngenuncheat într-un pupitru de rugăciune, de lemn pictat, iar la cîţiva paşi de ea, tînăra fată stă în picioare, rezemată de un scaun, şi plînge. Femeia trebuie să fi fost frumoasă, dar se vede că lacrimile au îmbătrînit-o. Tînăra fată e fermecătoare şi lacrimile o fac şi mai frumoasă. Femeia pare să aibă patruzeci de ani, fata abia paisprezece.

— Doamne ! murmură cea care se ruga în genunchi. Păzeşte-mi soţul, păzeşte-mi fiul şi ia-mi viaţa asta atît de tristă şi de nenorocită.

— Doamne ! şoptea tînăra fată. Păzeşte-mi mama.

— Mama ta nu poate să mai facă nimic pentru tine pe lumea asta, Henriette — spuse femeia îndurerată care se ruga, întorcînd capul. Mama ta nu mai are nici tron, nici soţ, nici fiu, nici bani, nici prieteni. Mama ta, sărmana mea copilă, a fost părăsită de toţi.

Şi femeia, prăbuşindu-se în braţele fiicei sale, care se repezise să o sprijine, începu să plîngă în hohote.

— Curaj, mamă ! zise fata.

— Ah, anul ăsta numai nenorociri pe capul regilor ! suspină ea, rezemîndu-şi fruntea de umărul copilei. Şi nimeni din ţara asta nu se gîndeşte la noi, fiecare îşi vede de treburile lui. Cît timp a fost cu noi, fratele tău m-a îmbărbătat. Dar acum a plecat şi, în clipa de faţă, n-are cum să ne trimită vreo veste nici mie, nici tatălui tău. Mi-am amanetat ultimele bijuterii, am vîndut toate lucrurile de îmbrăcăminte, ale mele şi ale tale, ca să plătesc simbria servitorilor, care nu voiau să-l însoţească dacă nu le-aş fi făcut pe voie. Astăzi am

ajuns să trăim din milostenia fiicelor Atotputernicului. Sîntem două ființe sărmane lăsate în seama lui Dumnezeu.

— Dar de ce nu cereți sprijinul reginei, sora voastră ? întrebă fata.

— Vai ! suspină năpăstuita femeie. Sora mea regina nu mai e regină, altcineva domnește în numele ei. Într-o zi ai să înțelegi asta.

— Ei bine, atunci regelui, nepotul vostru. Vreți să-i vorbesc eu ? Știți doar cît ține la mine, mamă.

— Vai, regele, nepotul meu, încă nu e rege, și el însuși, știi bine, n-are nimic din ce-i trebuie, Laporte ne-a spus asta de douăzeci de ori.

— Atunci să ne rugăm lui Dumnezeu — spuse fata. Și îngenunche alături de mama sa.

Cele două femei care se rugau astfel în același pupitru de rugăciune erau fiica și nepoata lui Henric al IV-lea, soția și copila lui Carol I. Tocmai își sfîrșeau rugăciunea, cînd o călugăriță ciocăni încetișor în ușa chiliei.

— Intră, soră — spuse mama, ștergîndu-și lacrimile și ridicîndu-se.

Călugărița, plină de respect, abia întredeschise ușa.

— Rog pe maiestatea voastră să binevoiască să mă ierte dacă îi tulbur gîndurile, dar în vorbitor așteaptă un senior de neam străin, venit din Anglia, care dorește să aibă cinstea de a înmîna o scrisoare maiestății voastre.

— Oh, o scrisoare ! O scrisoare din partea regelui, poate ! Avem știri din partea tatălui tău, auzi, Henriette ?

— Da, doamnă, aud și nădăjduiesc și eu.

— Și cine este acest senior, spune ?

— Un gentilom de patruzeci și cinci ori patruzeci și șase de ani.

— Cum se numește ? Nu și-a spus numele ?

— Milord de Winter.

— Milord de Winter ? exclamă regina. Prietenul soțului meu ! Să vină, poftește-l !

Și regina alergă întru întîmpinarea trimisului, căruia îi întinse mîna nerăbdătoare. Intrînd în chilie, lordul de Winter puse un genunchi la pămînt și înfățișă reginei o scrisoare într-un sul de aur.

— Ah, milord — vorbi regina — dumneata ne aduci trei lucruri pe care nu le-am mai văzut de multă vreme: aur, un prieten devotat şi o scrisoare din partea regelui, soţul şi stăpînul meu.

De Winter salută din nou, dar nu putu să răspundă, într-atît era de mişcat.

— Milord — zise regina, arătînd scrisoarea — vei înţelege că sînt nerăbdătoare să aflu aceste veşti.

— Eu mă retrag, doamnă — spuse de Winter.

— Nu, rămîi — îl opri regina. O citim de faţă cu dumneata. Nu-ţi dai seama că doresc să te întreb o mie de lucruri?

De Winter se dădu înapoi cu cîţiva paşi, rămînînd în picioare, tăcut. La rîndul lor, mama şi fiica se retraseră lîngă pervazul unei ferestre şi citiră cu lăcomie, copila sprijinită de braţul mamei sale, următoare scrisoare:

„Doamnă şi scumpă soţie,

A sosit ceasul. Toate forţele care mi le-a lăsat Dumnezeu sînt concentrate pe cîmpul de la Naseby, de unde îţi scriu în grabă. Aştept aici armata supuşilor mei care s-au răzvrătit şi voi lupta pentru ultima oară împotriva lor. De voi fi învingător, voi continua lupta; de voi fi învins, sînt pierdut cu desăvîrşire. Vreau în această împrejurare din urmă (vai! cînd ajungi unde am ajuns eu, trebuie să prevezi totul), vreau să încerc să ajung pe coasta Franţei. Dar oare voi putea, oare vor dori să găzduiască acolo un rege nefericit, care aduce cu sine o pildă atît de nefastă, într-o ţară de pe acum tulburată de răzmeriţe? Înţelepciunea şi iubirea ta mă vor călăuzi. Purtătorul acestei scrisori îţi va spune, doamnă, ceea ce n-am putut aşterne pe hîrtie de teama unei întîmplări neprevăzute. Te va lămuri ce demersuri aştept de la tine. El aduce de asemenea binecuvîntarea ce o trimit copiilor mei, dimpreună cu toate simţămintele inimii mele, pentru tine, doamnă şi scumpă soţie".

În loc de „Carol, rege", scrisoarea era semnată „Carol, încă rege". Aceste triste veşti, pe care de Winter le urmărea cum se oglindesc pe chipul reginei, îi aprinseră totuşi în ochi o rază de speranţă.

— Să nu mai fie rege! strigă ea. Să fie învins, exilat, proscris, dar să trăiască! Vai, tronul se dovedeşte prea primej-

dios astăzi, ca să doresc să-l mai păstreze. Spune-mi, milord — continuă regina — nu-mi ascunde nimic. Pînă unde au ajuns lucrurile ? Situația e atît de disperată pe cît socotește ?

— Vai, doamnă, și mai disperată încă. Maiestatea sa are o inimă atît de bună, încît nu poate să înțeleagă ura ; atît de cinstită, încît nu poate să bănuiască trădarea. Anglia e cuprinsă de un vîrtej care, mă tem, nu se va potoli decît în sînge.

— Dar lordul Montross ? întrebă regina. Am auzit vorbindu-se de niște mari și fulgerătoare izbînzi, de bătălii cîștigate la Inverlashy, la Auldone, la Alfort și la Kilsyth. Am auzit că se îndreaptă spre frontieră spre a se alătura regelui.

— Întocmai, doamnă, numai că la frontieră l-a întîlnit pe Lesly. Obosise victoria, cerîndu-i lucruri supraomenești : și victoria l-a părăsit. Învins la Philippaugh, Montross s-a văzut silit să-și împrăștie restul armatei și să fugă, travestit în valet. S-a dus la Bergen, în Norvegia.

— Dumnezeu să-l aibă în pază ! murmură regina. Am cel puțin mîngîierea să știu că aceia care și-au primejduit de atîtea ori viața pentru noi se află în siguranță. Și acum, milord, cînd cunosc situația regelui așa cum e, adică disperată, spune-mi ceea ce ai să-mi spui din partea soțului meu regesc.

— Ei bine, doamnă — rosti de Winter — regele dorește să aflați simțămintele regelui și ale reginei față de dînsul.

— Din păcate, după cum știi, regele e încă un copil, iar regina nu-i decît o femeie, ba încă destul de slabă : aici Mazarin însoamnă totul.

— Oare vrea să joace în Franța rolul pe care Cromwell îl joacă în Anglia ?

— O, nu ! E un italian iscusit și viclean, care visează poate la o asemenea faptă, dar nu va îndrăzni niciodată să o săvîrșească. Și, spre deosebire de Cromwell, care dispune de două Camere, Mazarin are doar sprijinul reginei în lupta lui cu Parlamentul.

— Un motiv în plus ca să ocrotească un rege pe care îl urmăresc parlamentele.

Regina clătină din cap cu amărăciune.

— Dacă judec după mine, milord — spuse ea — cardinalul n-are să ridice un deget, ba poate chiar va fi împotriva noastră. Prezența mea și a fiicei mele în Franța a ajuns să-l

împovăreze : cu atît mai mult aceea a regelui. Milord — adăugă Henriette, zîmbind cu melancolie — e trist şi aproape ruşinos de spus, dar am petrecut iarna la Luvru fără bani, fără schimburi, aproape fără pîine şi adeseori nu ne-am dat jos din pat deoarece nu aveam foc.

— Îngrozitor ! strigă de Winter. Fiica lui Henric al IV-lea, soţia regelui Carol ! De ce-aţi tăcut, doamnă, şi n-aţi vorbit primului venit dintre noi ?

— Iată ospitalitatea pe care o acordă unei regine ministrul căruia un rege vrea să-i ceară ospitalitate.

— Dar auzisem vorbindu-se despre o căsătorie între prinţul de Galles şi domnişoara d'Orléans ?

— Da, am nădăjduit o clipă. Copiii se iubeau, dar regina, care la început încuraja această dragoste, şi-a schimbat părerea în vreme ce ducele d'Orléans, care încurajase şi el înfiriparea prieteniei lor, a interzis fiicei sale să se mai gîndească la această căsătorie. Ah, milord ! continuă regina, fără să încerce măcar să-şi şteargă lacrimile. Mai bine să lupţi, aşa cum a făcut regele, ori să mori, aşa cum poate i se va întîmpla, decît să trăieşti cerşind, aşa cum trăiesc eu.

— Curaj, doamnă, curaj ! spuse de Winter. Nu vă lăsaţi pradă deznădejdii. Interesele pe care le are coroana Franţei, atît de zdruncinată în clipa de faţă, sînt de a combate revolta la un popor din cea mai apropiată vecinătate. Mazarin e un om de stat şi va înţelege această necesitate.

— Dar eşti convins că venirea dumitale aici n-a fost anunţată dinainte ? zise regina, cu îndoială.

— De către cine ? întrebă de Winter.

— De către cei din tagma lui Joyce, Pridge, Cromwell.

— Un croitor ! Un căruţaş ! Un berar ! O, doamnă, sper că Mazarin n-are să intre în cîrdăşie cu asemenea oameni.

— Ei. dar el cine e ? făcu doamna Henriette.

— Totuşi, pentru onoarea regelui, a reginei...

— Haide, să sperăm că va face ceva pentru onoarea lor — zise doamna Henriette. Un prieten vorbeşte nespus de convingător, milord şi dumneata mă linişteşti. Daţi-mi mîna şi să mergem la ministru.

— Doamnă — rosti de Winter, înclinîndu-se — sînt copleşit de atîta cinste.

— Dar dacă refuză — spuse doamna Henriette, oprindu-se în loc — şi regele pierde bătălia ?

— Atunci, maiestatea sa are să se refugieze în Olanda, unde am auzit că se află prințul de Galles.

— Și maiestatea sa ar putea să se bizuie, în cazul că trebuie să fugă, pe mai mulți oameni ca dumneata ?

— Din păcate nu, doamnă — spuse de Winter. Dar am prevăzut asta și am venit să caut aliați în Franța.

— Aliați ! făcu regina, clătinînd din cap.

— Doamnă — răspunse de Winter — să regăsesc întîi niște vechi prieteni de odinioară și apoi iau totul în seama mea.

— Să mergem atunci, milord — murmură regina, cu acea neîncredere sfîșietoare a oamenilor care s-au aflat multă vreme în nenorocire. Să mergem și Dumnezeu să te-audă !

Regina se urcă în trăsură, de Winter sări în șa și, urmat de doi valeți, o însoți nedesprinzîndu-se de lîngă portieră.

XXXIX

SCRISOAREA LUI CROMWELL

În clipa în care Doamna Henriette pleca de la mînăstirea carmelitelor pentru a se duce la Palatul Regal, un cavaler descăleca în poarta reședinței regale, dînd de știre ostașilor de gardă că are să comunice lucruri importante cardinalului Mazarin.

Cardinalul era adesea stăpînit de teamă, dar cum avea mare nevoie de informații și de sfaturi, se dovedea destul de accesibil. Piedica cea mai greu de învins nu te întîmpina la prima ușă, de ușa a doua se putea trece cu destulă ușurință, însă la cea de a treia, în afară de gărzi și ușieri, veghea credinciosul Bernouin, cerber pe care nici un cuvînt nu-l putea înduplecа și nici o creangă, fie și de aur, nu-l putea vrăji. La cea de a treia ușă, cine cerea sau reclama o audiență trebuia deci să se supună unui interogatoriu în lege.

Cavalerul care-şi legase calul de gardul de zăbrele urcă scara cea mare şi, deschizînd uşa primei încăperi, întrebă gărzile :

— Domnul cardinal Mazarin?

— Treceţi înainte — răspunseră ostaşii, fără măcar să ridice ochii din cărţile de joc ori de pe zaruri, şi încîntaţi de altfel să dea de înţeles că slujba valeţilor nu cade în seama lor.

Cavalerul deschise uşa celei de a doua încăperi. Aici vegheau vreo cîţiva muşchetari şi uşieri. Şi repetă întrebarea.

— Aveţi scrisoare de audienţă ? întrebă unul dintre uşieri, apropiindu-se de el.

— Am una, însă nu de la cardinalul Mazarin.

— Intraţi şi întrebaţi de domnul Bernouin — spuse uşierul.

Şi cavalerul deschise uşa celei de a treia încăperi. Fie din întîmplare, fie că tocmai se afla la post, ca de obicei, Bernouin era în picioare în spatele uşii şi auzise totul.

— Eu sînt cel pe care îl căutaţi, domnule — zise el. De la cine este scrisoarea pe care o aduceţi Eminenţei Sale ?

— De la generalul Oliver Cromwell — răspunse noul venit. Binevoiţi să spuneţi acest nume Eminenţei Sale şi veniţi să-mi comunicaţi dacă poate să mă primească sau nu.

Şi rămase în picioare, într-o atitudine întunecată şi mîndră, caracteristică puritanilor. Bernouin, după ce-l măsură din cap pînă în picioare cu o privire cercetătoare, intră în cabinetul cardinalului, căruia îi repetă cuvintele trimisului.

— Un sol cu o scrisoare din partea lui Oliver Cromwell ? făcu Mazarin. Ce fel de om e ?

— Un adevărat englez, monseniore : părul blond-roşcat, mai degrabă roşcat decît blond, ochi albaştri-cenuşii, mai degrabă cenuşii decît albaştri şi, pe lîngă asta, orgolios şi înţepat.

— Să-ţi dea scrisoarea.

— Monseniorul cere scrisoarea — spuse Bernouin, trecînd din cabinet în anticameră.

— Monseniorul nu va vedea scrisoarea fără aducătorul ei — răspunse tînărul. Dar ca să vă convingeţi că, într-adevăr, aduc o scrisoare, iat-o.

Bernouin cercetă sigiliul şi, încredinţîndu-se că scrisoarea venea neîndoios din partea generalului Cromwell, dădu să se înapoieze la Mazarin.

— Adăugați — spuse tînărul — că nu sînt un simplu mesager, ci un trimis extraordinar.

Bernouin se întoarse în cabinet și, ivindu-se după cîteva clipe, deschise ușa și îl pofti :

— Intrați, domnule.

Mazarin recursese la tot acest du-te-vino ca să-și revină din tulburarea pricinuită de vestea acestei scrisori, dar, oricît de ager era spiritul său, căuta zadarnic motivul care îl îndemnase pe Cromwell să intre în legătură cu el.

Tînărul apăru în pragul cabinetului, cu pălăria într-o mînă și cu scrisoarea în cealaltă. Mazarin se ridică în picioare.

— Domnule — rosti el — ai o scrisoare confidențială pentru mine ?

— Iat-o, monsenioare — spuse tînărul.

Mazarin luă scrisoarea, îi rupse sigiliul și citi :

„Domnul Mordaunt, unul dintre secretarii mei, va remite această scrisoare de recomandare Eminenței Sale, cardinalul Mazarini, la Paris ; el este, de asemenea, purtătorul unei a doua scrisori confidențiale pentru Eminența Sa.

OLIVER CROMWELL"

— Foarte bine, domnule Mordaunt — spuse Mazarin. Dă-mi cealaltă scrisoare și ia loc.

Tînărul scoase din buzunar a doua scrisoare, o întinse cardinalului și se așeză. Absorbit de gîndurile sale, cardinalul luase scrisoarea și o tot învîrtea în mînă, fără să-i rupă sigiliul. Pentru a-l înșela însă pe mesager, începu să-i pună întrebări, potrivit obiceiului său, convins din experiență că foarte puțini oameni reușesc să-i ascundă ceva cînd el îi încolțea cu întrebările și totodată îi scruta cu privirea.

— Ești foarte tînăr, domnule Mordaunt, pentru meseria asta grea de ambasador, în care dau greș uneori chiar cei mai încercați diplomați.

— Monsenioare, am douăzeci și trei de ani. Dar Eminența Voastră se înșeală spunînd că sînt tînăr. Sînt mai vîrstnic de cît Eminența Voastră, deși nu am înțelepciunea voastră.

— Cum asta, domnule ? făcu Mazarin. Nu vă înțeleg.

— Vreau să spun, monsenioare, că anii de suferință se socotesc îndoit și că eu mă aflu de douăreci de ani în suferință.

— Ah, da, înțeleg — zise Mazarin. Nu ai avere, ești sărac, nu-i așa? Apoi adăugă în sinea sa: „Revoluționarii ăștia englezi sînt toți niște calici și niște țărănoi".

— Monsenioare, cîndva trebuia să am o avere de șase milioane. Dar averea mi-a fost furată.

— Așadar, nu ești un om de rînd? rosti Mazarin cu mirare.

— Dacă mi-aș purta titlul, aș fi lord. Dacă aș purta adevăratul meu nume, ați fi auzit unul din numele cele mai ilustre ale Angliei.

— Dar, în sfîrșit, cum te numești? întrebă Mazarin.

— Mă numesc M. Mordaunt — spuse tînărul, înclinîndu-se.

Mazarin înțelese că trimisul lui Cromwell dorea să nu-și dea în vileag adevăratul nume. Tăcu cîteva clipe, însă în acest timp îl privi cu mai multă luare-aminte decît la început. Tînărul rămase nemișcat.

— La dracu cu toți puritanii ăștia! mormăi Mazarin. Parcă ar fi cioplit în marmură. Apoi, cu glas tare: Mai ai rude?

— Da, mi-a rămas una singură, monseniore.

— Atunci, te ajută?

— M-am înfățișat de trei ori la această rubedenie pentru a-l implora sprijinul și de trei ori a pus valeții să mă izgonească.

— Ah, Dumnezeule, scumpe domnule Mordaunt! spuse Mazarin, sperînd ca tînărul să cadă în capcana acestei prefăcute compasiuni. Dumnezeule! Nici nu-ți închipui cît mă interesează povestea dumitale! Așadar, nu-ți cunoști obîrșia?

— O cunosc de foarte puțină vreme.

— Și pînă în momentul cînd ai cunoscut-o?

— Mă socoteam un copil părăsit.

— Înseamnă că nu ți-ai văzut niciodată mama?

— Ba da, monseniore. Cînd eram copil a venit de trei ori la doica mea. Și mi-o aduc aminte ca azi cînd a venit ultima dată.

— Ai memorie bună — remarcă Mazarin.

— Oh, da, monseniore — mărturisi tînărul, dar într-un chip atît de ciudat, încît pe cardinal îl trecură toți fiorii.

— Și cine te-a crescut ?

— O doică franceză, care m-a gonit cînd am împlinit cinci ani, deoarece nimeni nu-i mai dădea un ban, și atunci a rostit numele acelei rude despre care mama îi vorbise adesea.

— Ce-ai făcut atunci ?

— Cum plîngeam și cerșeam la drumul mare, un preot din Kingston m-a luat la el, m-a educat în spiritul religiei calvine, mi-a împărtășit tot ce știa el însuși și m-a ajutat să-mi caut familia.

— Și cercetările dumitale ?

— Au fost zadarnice. Întîmplarea a făcut totul.

— Ai aflat ce s-a întîmplat cu mama dumitale ?

— Am aflat că a fost asasinată de acea rubedenie a mea, cu ajutorul a patru prieteni, dar știam dinainte că mi s-a luat rangul de noblețe și că am fost despuiat de întreaga-mi avere de către regele Carol I.

— Ah ! Acum înțeleg de ce-l slujești pe domnul Cromwell. Urăști pe rege.

— Da, monseniore, îl urăsc ! mărturisi tînărul.

Mazarin rămase uimit de expresia diabolică cu care tînărul rostise aceste cuvinte : în vreme ce de obicei sîngele năvălește în obraji, în ai lui năvăli fierea și se făcu galben ca ceara.

— Povestea dumitale e cumplită, domnule Mordaunt, și mă mișcă profund. Dar, din fericire pentru dumneata, te afli în slujba unui stăpîn atotputernic. El trebuie să te ajute în cercetările pe care le faci. Oamenii ca noi știu o mulțime de lucruri.

— Monseniore, unui cîine de rasă nu trebuie decît să-i arăți o urmă, după aceea descoperă în mod sigur totul.

— Vrei cumva să vorbesc cu acelei rude de care mi-ai pomenit ? întrebă Mazarin, care ținea să-și cîștige un prieten pe lîngă Cromwell.

— Mulțumesc, monseniore, am să-i vorbesc chiar eu.

— Dar nu mi-ai spus că s-a purtat urît cu dumneata ?

— Prima oară cînd am să-l văd, se va purta mai bine.

— Prin urmare, ai un mijloc de a-l îndupleca ?

— Am un mijloc care mă va face temut.

Mazarin îl privi, însă fulgerele care țîșneau din ochii tînărului îl făcură să plece capul și, încurcat, deschise scrisoarea lui Cromwell, ca să nu mai continue o asemenea convorbire.

Încetul cu încetul, ochii tînărului se stinseră iar și redeveniră sticloși ca de obicei, iar el căzu într-o adîncă visare. După ce citi primele rînduri, Mazarin aruncă o privire pe sub sprîncene, vrînd să se încredințeze dacă Mordaunt nu-i pîndește reacțiile și, văzînd indiferența acestuia, zise ridicînd ușor din umeri :

— Caută să izbutești cu ajutorul acelor oameni care-și fac în același timp treburile lor. Să vedem acum scrisoarea.

O reproducem textual :

„Eminenței Sale
Monseniorului Cardinal Mazarini

Am vrut, Monseniore, să vă cunosc intențiile cu privire la problemele de astăzi ale Angliei. Cele două regate sînt prea învecinate pentru ca Franța să nu se preocupe de situația noastră, după cum și noi ne preocupăm de aceea a Franței. Englezii sînt aproape toți convinși să lupte împotriva tiraniei regelui Carol și a partizanilor săi. Aflat în fruntea acestei mișcări prin încrederea publică, sînt în măsură să-mi dau seama mai bine decît oricine de natura și urmările ei. Astăzi pornesc lupta și voi da o lovitură hotărîtoare regelui Carol. Voi cîștiga bătălia, căci nădejdile poporului și harul Domnului sînt cu mine. Odată cîștigată această bătălie, regele nu va mai găsi sprijin nici în Anglia, nici în Scoția și, dacă nu va fi făcut prizonier sau nu va fi ucis, va încerca să treacă în Franța pentru a recruta soldați și pentru a se reface, procurîndu-și arme și bani. Franța a dat găzduire reginei Henriette și, fără să vrea, desigur, a întreținut în țara mea un focar de război civil care nu poate fi stins ; însă Doamna Henriette e o fiică a Franței și Franța era datoare să o găzduiască. În ce privește pe regele Carol, lucrurile se schimbă : dîndu-i găzduire și ajutor, Franța ar dezaproba acțiunile poporului englez și ar dăuna într-o măsură atît de hotărîtoare Angliei și, mai ales, activității guvernului pe care și-l va alege, încît o asemenea stare de lucruri ar echivala cu ostilități flagrante..."

În clipa aceea, foarte neliniștit de întorsătura pe care o luase scrisoarea, Mazarin încetă să mai citească și se uită din nou pe sub sprîncene la tînărul din fața lui. Acesta continua să viseze. Mazarin citi mai departe :

„Este deci urgent, Monseniore, să cunosc vederile Franței : interesele acestui regat și cele ale Angliei, deși îndreptate în direcții opuse, se apropie totuși mai mult decît s-ar putea crede. Anglia are nevoie de liniștea internă pentru a duce pînă la capăt expulzarea regelui său, Franța are nevoie de această liniște pentru a consolida tronul tînărului ei monarh ; aveți nevoie în aceeași măsură ca și noi de această pace internă, de care noi ne apropiem mulțumită energiei guvernului nostru.

Certurile voastre cu Parlamentul, neînțelegerile zgomotoase cu prinții, care astăzi luptă pentru dumneavoastră, iar mîine vor lupta împotriva voastră, îndîrjirea poporului diriguită de către vicar, președintele Blancmesnil și consilierul Broussel, în sfîrșit, toată această dezordine care trece de la o treaptă la alta a statului trebuie să vă facă să priviți cu îngrijorare eventualitatea unui război cu o țară străină ; căci atunci Anglia, însuflețită de avîntul noilor idei, se va alia cu Spania, care rîvnește de pe acum la această alianță. M-am gîndit deci, Monseniore, cunoscînd prudența voastră și situația cu totul personală pe care evenimentele v-o creează astăzi, m-am gîndit că ați prefera să vă concentrați forțele înlăuntrul regatului Franței și să nu stingheriți cu nimic noul guvern al Angliei. Această neutralitate constă numai în a îndepărta pe regele Carol de teritoriul Franței și a nu-l ajuta nici cu arme, nici cu bani, nici cu trupe pe acest rege, străin cu desăvîrșire de țara voastră.

Scrisoarea mea e bineînțeles cu totul confidențială și de aceea v-o trimit printr-un om care se bucură de încrederea mea deplină. Dintr-un sentiment pe care Eminența Voastră îl va aprecia, ea precede măsurile pe care le voi lua în funcție de evenimente. Oliver Cromwell s-a gîndit că va face mai ușor să asculte de glasul rațiunii un spirit inteligent ca acela al lui Mazarin decît pe regină, a cărei fermitate e desigur minunată, însă prea supusă prejudecăților deșarte legate de obîrșie și de puterea divină.

Cu bine, Monseniore ! Dacă în cincisprezece zile nu voi primi răspuns, voi socoti scrisoarea mea ca neavenită.

OLIVER CROMWELL"

— Domnule Mordaunt — spuse cardinalul, ridicînd glasul, ca şi cum ar fi vrut să curme visarea tînărului. Răspunsul meu la această scrisoare va fi cu atît mai mulţumitor pentru generalul Cromwell, cu cît voi fi mai sigur că nimeni nu va şti că i l-am trimis. Du-te şi aşteaptă acest răspuns la Boulogne-sur-Mer şi făgăduieşte-mi că vei pleca acolo mîine dimineaţă.

— Vă făgăduiesc, monseniore — răspunse Mordaunt. Cîte zile crede Eminenţa Voastră că va trebui să aştept acest răspuns ?

— Dacă nu-l primeşti în zece zile, poţi pleca.

Mordaunt se înclină.

— Asta nu-i tot, domnule — continuă Mazarin. Întîmplările din viaţa dumitale m-au mişcat profund, şi apoi scrisoarea domnului Cromwell te ridică în ochii mei la rangul de ambasador. Îţi repet, spune-mi ce pot să fac pentru dumneata ?

Mordaunt se gîndi o clipă şi, după o vădită şovăială, era gata să deschidă gura şi să vorbească, cînd Bernouin intră zorit pe uşă, se aplecă la urechea cardinalului şi îi şopti ceva.

— Monseniore — spuse el — regina Henriette însoţită de un gentilom englez intră în clipa asta în Palatul Regal.

Mazarin sări în sus, lucru care nu scăpă tînărului, înăbuşindu-i destăinuirea pe care, fără îndoială, ar fi făcut-o.

— Domnule — rosti cardinalul — ai auzit, nu-i aşa ? Am hotărît să aştepţi la Boulogne, întrucît socotesc că orice oraş din Franţa ţi-e indiferent. Dacă doreşti un altul, spune. Înţelegi însă prea bine că, înconjurat cum sînt de felurite înrîuriri, de care nu pot scăpa decît prin multă discreţie, doresc să nu se ştie de prezenţa dumitale la Paris.

— Voi pleca, domnule — spuse Mordaunt, făcînd cîţiva paşi spre uşa pe care intrase.

— Nu, nu pe-acolo, domnule, te rog ! strigă iute cardinalul. Te rog să ieşi pe aici : un coridor pe unde vei ajunge în vestibul. Doresc să nu fii văzut la plecare, întrevederea noastră trebuie să rămînă secretă.

Mordaunt îl urmă pe Bernouin, care îl conduse într-o încăpere alăturată și acolo îl dădu în seama unui ușier, arătînd către o ușă de ieșire. După aceea se înapoie în grabă la stăpînul său pentru a pofti înăuntru pe regina Henriette, care tocmai străbătea galeria cu vitralii.

XL

MAZARIN ȘI DOAMNA HENRIETTE

Cardinalul se ridică și se îndreptă în grabă să întîmpine pe regina Angliei. O întîlni pe la mijlocul galeriei care ducea la cabinetul său. Arăta cu atît mai mult respect acestei regine lipsite de suită și de podoabe, cu cît simțea că el însuși avea să-și facă destule mustrări asupra zgîrceniei și lipsei lui de omenie.

Acei care vin să ceară știu însă a-și sili chipul să ia orice înfățișare, și fiica lui Henric al IV-lea zîmbea pășind în întîmpinarea omului pe care îl ura și-l disprețuia.

„Ah ! își zise în sinea sa Mazarin. Ce zîmbet dulce ! Oare vine să-mi ceară bani ?"

Și aruncă o privire neliniștită către scrinul unde ținea banii, ba chiar își răsuci pe deget inelul, ascunzînd vederii minunatul diamant a cărui strălucire atrăgea privirile asupra mîinii sale, de altfel albă și frumoasă. Din nefericire, inelul nu avea însușirea inelului lui Gyges, care-și făcea nevăzut stăpînul ori de cîte ori îl răsucea în deget, așa ca Mazarin. Or, Mazarin ar fi vrut grozav să fie invizibil în acea clipă, întrucît bănuia că doamna Henriette vine să-i ceară ceva. De vreme ce o regină cu care el se purtase așa cum se purtase apărea cu surîsul pe buze în loc de amenințări, însemna că vine să-l roage ceva.

— Domnule cardinal — spuse augusta vizitatoare — la început m-am gîndit să vorbesc despre chestiunea care mă aduce aici cu regina, sora mea, însă mi-am zis că treburile politice privesc în primul rînd pe bărbați.

— Doamnă — răspunse Mazarin — vă rog să credeți că maiestatea voastră mă copleșește cu atîta măgulitoare atenție.

„E foarte amabil — gîndi regina. O fi ghicit oare la ce mă gîndesc ?"

Ajunseră în cabinetul cardinalului. Acesta o pofti să ia loc și, după ce o văzu așezată într-un fotoliu, zise :

— Cel mai respectuos dintre servitorii voștri vă așteaptă poruncile.

— Vai, domnule ! exclamă regina. Am pierdut deprinderea de a mai porunci și m-am obișnuit a face rugăminți. Vin să vă rog ceva și aș fi foarte fericită dacă mi-ați îndeplini rugămintea.

— Vă ascult, doamnă — spuse Mazarin.

— Domnule cardinal, e vorba despre războiul pe care soțul meu, regele, îl poartă împotriva supușilor săi răzvrătiți. Poate nu știți că în Anglia sînt lupte — urmă regina cu un surîs trist, și că, în scurt timp, vor avea loc bătălii și mai hotărîtoare decît cele de pînă acum.

— Nu știu nimic, doamnă — răspunse cardinalul, ridicînd ușor din umeri. Vai ! Propriile noastre războaie răpesc timpul și mintea unui biet ministru nevolnic ca mine.

— Ei bine, domnule cardinal — spuse regina — aflați atunci că soțul meu, Carol I, se găsește în ajunul unei acțiuni hotărîtoare. Dacă va fi învins... (aici Mazarin tresări)... Trebuie să prevezi totul — continuă regina — dacă va fi învins, ar dori să se retragă în Franța și să-și ducă viața aici ca un cetățean oarecare. Cum priviți acest proiect ?

Cardinalul o ascultase fără să i se clintească un mușchi de pe față și să-și trădeze gîndurile. Surîsul lui rămăsese la fel de fals și de lingușitor.

— Credeți, oare, doamnă — spuse el cu glasul cel mai mieros atunci cînd regina sfîrși — credeți oare că Franța, atît de agitată și în fierbere cum e astăzi, reprezintă oare un adăpost sigur pentru un rege detronat ? Coroana de pe fruntea regelui Ludovic al XIV-lea se clatină și așa. Cum va suporta o îndoită povară ?

— Această povară n-a fost prea apăsătoare în ce mă privește — îl întrerupse regina, cu un zîmbet dureros. Și nu cer pentru soțul meu mai mult decît ați făcut pentru mine. Vedeți, sîntem niște regi foarte modești, domnule.

— Oh, dumneavoastră, doamnă, dumneavoastră ! se grăbi să spună cardinalul pentru a pune capăt explicațiilor pe care le presimțea. Cu dumneavoastră e cu totul altceva. O fiică a lui Henric al IV-lea, a acestui mare, a acestui sublim rege...

— Ceea ce nu vă împiedică să refuzați a da găzduire ginerelui său, domnule, nu-i așa ? Ar trebui totuși să vă aduceți aminte că acest mare, acest sublim rege, surghiunit cîndva, așa cum va fi soțul meu, s-a dus să ceară ajutor Angliei și că Anglia i l-a dat. E adevărat, regina Elisabeta nu-i era *nepoată*.

— *Peccato !* făcu Mazarin, încolțit de această logică nespus de simplă. Maiestatea voastră nu mă înțelege, îmi judecă rău intențiile, și așa, fără îndoială, fiindcă nu mă exprim bine în limba franceză.

— Vorbiți italienește, domnule ! Regina Maria de Medicis, mama noastră, ne-a învățat această limbă mai înainte ca predecesorul dumneavoastră, cardinalul, să o fi trimis să moară în exil. Dacă a mai rămas ceva din acest mare, din acest sublim rege Henric, despre care vorbeați adineauri, atunci trebuie să se mire din cale afară de această profundă admirație pentru el, împletită cu atît de puțină milă pentru familia sa.

Broboane mari de sudoare curgeau pe fruntea lui Mazarin.

— Dimpotrivă, doamnă, această admirație e atît de adîncă și de adevărată — rosti Mazarin, fără să primească propunerea reginei de a vorbi într-alt grai — încît, dacă regele Carol I — Dumnezeu să-l ferească de orice nenorocire ! — ar veni în Franța, i-aș pune la dispoziție casa mea, propria mea casă. Dar, vai ! n-ar fi un adăpost prea sigur. Într-o bună zi, poporul îi va da foc, cum a pus foc casei mareșalului d'Ancre. Sărmanul Concino Concini ! Și el nu dorea totuși decît binele Franței !

— Da, monseniore, ca și dumneavoastră — replică ironic regina.

Mazarin se prefăcu a nu înțelege tîlcul îndoit al cuvintelor rostite chiar de el cu cîteva clipe mai înainte și continuă să se înduioșeze de soarta lui Concino Concini.

— În sfîrșit, monseniore cardinal — își pierdu răbdarea regina — care e răspunsul dumneavoastră ?

— Doamnă ! exclamă Mazarin, din ce în ce mai înduioșat. Doamnă, maiestatea voastră îngăduie să-i dau un sfat ? Bineînțeles, înainte de a-mi lua această îndrăzneală, încep prin a fi la picioarele maiestății voastre, îndeplinind tot ce i-ar face plăcere.

— Vă ascult, domnule — răspunse regina. Sfatul unui om atît de prevăzător ca dumneavoastră trebuie, fără îndoială, să fie un sfat bun.

— Doamnă, credeţi-mă, regele trebuie să se apere pînă la capăt.

— Chiar aşa a făcut, domnule, şi această ultimă bătălie pe care o va da, cu mijloace mult mai reduse decît acelea ale duşmanilor săi, dovedeşte că nu înţelege să se predea fără luptă. Dar, în sfîrşit, în cazul unei înfrîngeri ?

— Ei bine, doamnă, în acest caz, părerea mea, şi ştiu că îndrăznesc destul înfăţişînd maiestăţii voastre părtrea mea, părerea mea e că regele nu trebuie să-şi părăsească regatul. Regii absenţi sînt repede uitaţi : dacă trece în Franţa, cauza lui e pierdută.

— Atunci — spuse regina — dacă aceasta-i părerea dumneavoastră şi dacă vă interesaţi într-adevăr de soarta lui, trimiteţi-i ajutoare în oameni şi bani. Eu nu mai pot face nimic pentru el, am vîndut şi ultimul meu diamant ca să-l ajut. Nu mai am nimic, ştiţi, domnule, ştiţi chiar mai bine decît oricine. Dacă mi-ar mai fi rămas vreo bijuterie, aş fi cumpărat astăiarnă lemne, să mă încălzesc, eu şi fiica mea.

— Ah, doamnă — spuse Mazarin — maiestatea voastră nu ştie ce-mi cere. Ziua cînd un ajutor străin vine în sprijinul unui rege ca să-l pună din nou pe tron e o mărturisire că el nu se mai poate bizui pe dragostea supuşilor săi.

— Să revenim la fapte, domnule cardinal — spuse regina, nemaiavînd răbdare să urmărească acest spirit subtil în labirintul de vorbe în care se rătăcea — să revenim la fapte. Şi răspundeţi-mi da sau nu : dacă regele stăruie să rămînă în Anglia, îi trimiteţi ajutoare ? Dacă vine în Franţa, îi acordaţi ospitalitate ?

— Doamnă — rosti cardinalul, cu aerul celei mai depline sinceităţi — vreau să arăt maiestăţii voastre cît îi sînt de devotat, precum şi dorinţa mea de a rezolva această chestiune la care ţineţi atît de mult. După aceea, cred, maiestatea voastră nu se va mai îndoi de rîvna mea de a o sluji.

Regina îşi muşca buzele, tremurînd de nerăbdare în fotoliu.

— Ei bine, spuneţi, ce aveţi de gînd ? vorbi ea în cele din urmă. Vă ascult.

— Mă duc să mă sfătuiesc neîntîrziat cu regina și apoi vom supune problema Parlamentului.

— Cu care vă războiți, nu-i așa ? Veți însărcina pe Brousel să fie raportor. Destul, domnule cardinal, destul ! Vă înțeleg, sau mai curînd greșesc. Duceți-vă într-adevăr în Parlament, căci de la acest Parlament, dușman al regilor, i-au venit fiicei acelui mare, acelui sublim Henric al IV-lea, pe care îl admirați atîta, singurele ajutoare care au împiedicat-o să moară de foame și de frig astă-iarnă.

Și, zicînd acestea, regina se ridică, plină de o maiestuoasă indignare. Cardinalul întinse mîinile împreunate spre ea.

— Ah, doamnă, doamnă, cît de puțin mă cunoașteți ! Dumnezeule !

Dar regina Henriette, fără măcar să întoarcă ochii spre cel care vărsa aceste lacrimi prefăcute, străbătu încăperea, deschise singură ușa și, în mijlocul numeroaselor gărzi ale Eminenței Sale, al curtenilor grăbiți să-l lingușească, înconjurată de luxul unei regalități rivale, se duse să dea mîna lui de Winter, care, singur, stingher, stătea în picioare. Era o regină umilită, în fața căreia toți se mai înclinau doar fiindcă așa le cerea eticheta, dar căreia nu-i mai rămăsese, la drept vorbind, decît un singur braț pe care să se sprijine !

— Oricum — spuse Mazarin cînd se văzu singur — toate astea m-au mîhnit, e un rol tare greu de jucat. Totuși n-am spus nimic nici unuia, nici altuia. Hm ! Cromwell ăsta e un strașnic vînător de regi și-i plîng pe miniștrii lui, dacă o să vrea vreodată să aibă miniștri. Bernouin !

Bernouin se ivi numaidecît.

— Vezi dacă tînărul în haină neagră și cu părul scurt, pe care l-ai introdus la mine adineauri, se mai află în palat.

Bernouin ieși. Cardinalul se folosi de lipsa lui ca să răsucească la loc inelul pe deget, să-i lustruiască diamantul și să-i admire strălucirea ; și cum o lacrimă i se aninase de gene împiedicîndu-i vederea, scuturâ capul pentru a o sili să cadă.

Bernouin reveni întovărășit de Comminges, care era de gardă.

— Monseniore — spuse Comminges — în timp ce conduceam pe tînărul de care întreabă Eminența Voastră, el s-a apropiat de ușa de sticlă a galeriei și s-a uitat mirat la ceva, fără îndoială la tabloul lui Rafael, care se găsește în fața acestei uși. După aceea a rămas o clipă visător și a coborît scara.

Cred că l-am văzut încălecînd pe un cal cenuşiu şi ieşind din curtea palatului. Dar monseniorul nu se duce la regină ?

— De ce ?

— Domnul de Guitaut, unchiul meu, îmi spune că maiestatea sa a primit ştiri de la oştirile noastre.

— Bine, mă duc îndată.

În acea clipă apăru domnul de Villequier. Venea într-adevăr din partea reginei să-l cheme pe cardinal. Comminges văzuse bine, Mordaunt făcuse chiar aşa cum spusese el. Pe cînd străbătea galeria paralelă cu marea galerie cu geamuri, zărise pe de Winter, care aştepta ca regina să sfîrşească negocierile cu Mazarin. Zărindu-l, tînărul se opri brusc, nu pentru a admira tabloul lui Rafael, ci ca fascinat de vederea unui lucru cumplit. Ochii i se dilatară, un fior îl străbătu din creştet pînă în tălpi. Ai fi spus că vrea să treacă prin stavila de sticlă care îl despărţea de duşmanul său ; căci, dacă ar fi văzut cu ce expresie de ură se aţintiseră ochii tînărului asupra lui de Winter, Comminges n-ar mai fi avut pic de îndoială că acel senior englez îi era lordului duşman de moarte. Dar se stăpîni.

Făcu asta fără îndoială ca să chibzuiască şi, în loc să se lase împins de prima pornire, adică să se ducă drept la milord de Winter, coborî încet scara, ieşi din palat cu capul în piept, încălecă, îşi opri calul în colţul străzii Richelieu şi, cu ochii aţintiţi asupra porţii, aşteptă să iasă din curte trăsura reginei. Nu aşteptă multă vreme, căci regina rămase la Mazarin doar un sfert de ceas, însă acest sfert de ceas de aşteptare i se păru un veac celui care aştepta. În cele din urmă, greoaia hardughie pe roate, care pe atunci se numea trăsură, ieşi huruind pe poartă, şi de Winter, tot călare, se aplecă din nou în dreptul portierei, ca să vorbească maiestăţii sale.

Caii porniră la trap şi luară drumul spre Luvru, unde şi intrară. Înainte să plece de la mînăstirea carmelitelor, doamna Henriette spusese fiicei sale să vină să o aştepte la palat, unde locuiseră amîndouă mult timp şi pe care îl părăsiseră numai din pricină că mizeria lor li se părea şi mai greu de îndurat în încăperile acelea aurite.

Mordaunt urmări trăsura şi, cînd văzu că intră pe sub bolta întunecată, se lipi cu calul de un zid învăluit în umbră şi rămase acolo nemişcat, printre ornamentaţiile lui Jean Goujon, întocmai ca un basorelief reprezentînd o statuie ecvestră.

Aştepta, cum aşteptase şi la Palatul Regal.

XLI

CUM NEFERICIȚII IAU UNEORI ÎNTÎMPLAREA DREPT PRONIE CEREASCĂ

— Ei bine, doamnă ? făcu întrebător de Winter, după ce regina își îndepărtă servitorii.

— Ceea ce am prevăzut, milord.

— Refuză ?

— Nu ți-am spus dinainte ?

— Cardinalul refuză să primească pe rege ! Franța refuză ospitalitatea unui prinț nefericit ? Dar asta se întîmplă pentru prima oară, doamnă !

— N-am spus Franța, milord, am spus cardinalul, și cardinalul nici măcar nu-i francez.

— Dar regina, pe ea ați văzut-o ?

— Nu avea rost — zise doamna Henriette, clătinînd cu tristețe din cap. Regina nu va spune niciodată da atunci cînd cardinalul a spus nu. Nu știi oare că acest italian conduce totul, atît înlăuntrul țării cît și în afara ei ? Apoi mai e ceva, și mă refer la cele despre care ți-am mai vorbit : nu m-aș mira să aflu că trimișii lui Cromwell au sosit înaintea noastră. În timp ce discutam, era tare stînjenit și totuși hotărît să refuze. Afară de asta, ai remarcat acea agitație de la Palatul Regal, acel du-te-vino de oameni preocupați ? Oare să fi primit vreo veste, milord ?

— Oricum, nu din Anglia, doamnă. Am făcut totul cu atîta grabă și grijă, încît sînt sigur că nu mi-a luat-o altcineva înainte : am plecat acum trei zile, am trecut ca prin minune prin mijlocul armatei puritane, am luat diligența împreună cu Tony, valetul meu, iar caii noștri i-am cumpărat la Paris. De altfel, înainte de a întreprinde ceva, regele, sînt convins, va aștepta răspunsul maiestății voastre.

— Adu-i la cunoștință că nu pot face nimic, milord — vorbi regina, deznădăjduită — că am suferit cît el, ba chiar mai mult, silită să mănînc pîinea exilului și să cer găzduire unor prieteni prefăcuți, care rîd de lacrimile mele, și că, în ce-l privește, trebuie să se sacrifice cu generozitate și să moară ca un rege. Mă voi duce să mor alături de el.

— Doamnă ! Doamnă ! exclamă de Winter. Maiestatea voastră se lasă pradă deznădejdii, cînd poate că ne mai rămîne o rază de speranță.

— Nu mai am prieteni, milord ! Nu mai am nici un prieten pe lume, afară de dumneata ! Oh ! Doamne, Doamne ! se tînguí doamna Henriette, ridicînd ochii spre cer. Oare ai luat la tine toate inimile mari care existau pe pămînt ?!

— Eu trag nădejdea că nu, doamnă — răspunse de Winter, visător. V-am vorbit de patru oameni.

— Ce vrei să faci cu patru oameni ?

— Patru oameni devotați, patru oameni hotărîți să moară pot face mult, credeți-mă, doamnă, și cei despre care vă vorbesc au săvîrșit multe pe vremuri.

— Și unde sînt acești patru oameni ?

— Ah ! Iată ce-aș vrea să știu și eu. De aproape douăzeci de ani i-am pierdut din vedere, și totuși, ori de cîte ori l-am văzut pe rege în primejdie, m-am gîndit la ei.

— Acești oameni erau prietenii dumitale ?

— Unul dintre ei a avut viața mea în mîinile lui și mi-a dăruit-o. Nu știu dacă a rămas prietenul meu, dar de atunci eu, cel puțin, i-am rămas prieten.

— Și acești oameni se află în Franța, milord ?

— Așa cred.

— Spune-mi cum se numesc. Se poate să le fi auzit numele și să-ți dau vreun ajutor să-i găsești.

— Pe unul dintre ei îl chema cavalerul d'Artagnan.

— Oh, milord ! Dacă nu mă înșel, cavalerul d'Artagnan e locotenent de gardă, am auzit rostindu-se acest nume ; dar, ia seama, mă tem că omul acesta e devotat trup și suflet cardinalului.

— Dacă-i așa, asta ar fi o ultimă nenorocire — murmură de Winter — și aș începe să cred că sîntem cu adevărat blestemați.

— Dar ceilalți ? întrebă regina, care se agăța de această ultimă nădejde, cum se agață un naufragiat de sfărîmăturile corăbiei. Ceilalți, milord ?

— Numele celui de al doilea l-am auzit din întîmplare, căci înainte să tragă spada împotriva noastră, acești patru gentilomi și-au spus numele : cel de al doilea se numea contele de La Fère. Cît despre ceilalți doi, obiceiul de a le spune pe numele de împrumut m-a făcut să le uit adevăratul nume.

— Oh, Doamne! murmură regina. Totuşi ar trebui să-i găsim cît mai repede, dacă dumneata socoteşti că aceşti vrednici gentilomi pot să-i fie atît de folositori regelui.

— Da — întări de Winter — deoarece au rămas aceiaşi. Ascultaţi-mă, doamnă, şi căutaţi să vă adunaţi amintirile: n-aţi auzit vreodată povestindu-se că regina Anna de Austria a fost salvată odinioară din cea mai mare primejdie în care s-a găsit vreodată o regină?

— Da, pe vremea cînd îl iubea pe domnul de Buckingham, dar nu ştiu bine despre ce era vorba, de nişte eghileţi şi nişte diamante parcă.

— Da, da, chiar aşa, doamnă: aceşti oameni sînt cei care au salvat-o, şi zîmbesc cu milă la gîndul că, dacă numele acestor gentilomi nu vă sînt cunoscute, asta se datoreşte faptului că însăşi regina le-a uitat, deşi s-ar fi cuvenit să-i facă cei dintîi seniori ai regatului.

— Ei bine, milord, trebuie să-i căutăm. Dar ce vor putea face oare aceşti patru oameni, sau mai degrabă trei? Căci, după cum v-am spus, nu trebuie să ne bizuim pe domnul d'Artagnan.

— Asta ar însemna o spadă neînfricată mai puţin, dar ar mai rămînea încă trei, fără să o mai pun la socoteală şi pe a mea. Da, patru oameni devotaţi în jurul regelui, ca să-l păzească de duşmani, să facă în luptă zid în jurul lui, să-l ajute cu sfatul, să-l însoţească în timpul fugii, vor fi destul, nu pentru a-l face pe rege învingător, dar destul pentru a-l salva dacă va fi înfrînt, pentru a-l ajuta să treacă marea şi, orice ar spune Mazarin, odată pe coastele Franţei, soţul vostru va găsi tot atîtea ascunzişuri şi adăposturi cîte găseşte şi pasărea de mare pe vreme de furtună.

— Caută-i atunci, milord, caută-i pe aceşti gentilomi, şi dacă-i găseşti, dacă se învoiesc să treacă cu dumneata în Anglia, în ziua cînd ne vom urca din nou pe tron, voi da fiecăruia un ducat şi, pe lîngă asta, aur cît să cumpere palatul White-Hall. Caută-i deci, milord, caută-i, te conjur.

— Mi-aş da toată silinţa, doamnă — spuse de Winter — şi i-aş găsi, fără îndoială, dar timpul e scurt: maiestatea voastră uită că regele îi aşteaptă răspunsul şi că-l aşteaptă cu îngrijorare.

— Atunci, mi-e teamă că sîntem pierduţi! exclamă regina, cu îndurerarea unei inimi frînte.

În clipa aceea uşa se deschise, tînăra Henriette se ivi în prag, iar regina, cu acea sublimă tărie care este eroismul mamelor, îşi stăpîni lacrimile, zăvorîndu-şi-le în adîncul inimii, şi făcu semn lui de Winter să schimbe vorba. Numai că această înfrînare, oricîtă tărie ar fi vădit, nu scăpă tinerei prinţese. Ea se opri în prag, suspină şi se adresă în şoaptă reginei :

— De ce plîngi mereu în lipsa mea, mamă ?

Regina zîmbi şi murmură în loc de răspuns :

— Iată, de Winter, am cîştigat măcar un lucru nemaifiind decît pe jumătate regină : copiii mei îmi spun mamă, şi nu doamnă. Apoi se întoarse spre fiica ei : Ce doreşti, Henriette ?

— Mamă — zise tînăra prinţesă — un cavaler tocmai a intrat la Luvru şi cere să prezinte omagiile lui maiestăţii voastre. Vine din oştire şi, după cum spune, are să-ţi înmîneze o scrisoare din partea mareşalului de Grammont, mi se pare.

— Ah ! se adresă regina lui de Winter. E unul dintre cei ce-mi sînt credincioşi. Nu remarci, scumpul meu lord, că sîntem atît de sărăcăcios găzduite, încît fiica mea îndeplineşte slujba celor care anunţă oaspeţii ?

— Doamnă, aveţi milă de mine, îmi frîngeţi inima — spuse de Winter.

— Şi cine-i acest cavaler, Henriette ? întrebă regina.

— L-am văzut pe fereastră, doamnă. E un tînăr care pare să aibă abia şaisprezece ani şi care se numeşte vicontele de Bragelonne.

Regina zîmbi, înclinînd din cap, tînăra prinţesă deschise uşa şi Raoul apăru în prag. Făcu îndată trei paşi spre regină şi îngenunche.

— Doamnă — glăsui el — aduc maiestăţii voastre o scrisoare din partea prietenului meu, domnul conte de Guiche, care mi-a spus că are cinstea să se numere printre servitorii dumneavoastră. Scrisoarea conţine o ştire însemnată, precum şi mărturia respectului său.

La numele contelui de Guiche, o vie roşeaţă coloră obrajii tinerei prinţese. Regina o privi cu o oarecare asprime.

— Mi-ai spus că e o scrisoare din partea mareşalului de Grammont, Henriette ! rosti ea.

— Aşa credeam, doamnă... — îngăimă tînăra fată.

— Este vina mea, doamnă — spuse Raoul. M-am anunţat într-adevăr ca venind din partea mareşalului de Grammont ;

dar, cum a fost rănit la brațul drept, nu a putut scrie, și contele de Guiche i-a slujit ca secretar.

— Așadar, s-au dat lupte ? întrebă regina, făcîndu-i semn să se ridice.

— Da, doamnă — spuse tînărul, întinzînd scrisoarea lui de Winter, care înaintase pentru a o primi și a o înmîna reginei.

La știrea că s-au dat lupte, tînăra prințesă deschise gura, vrînd să întrebe ceva de mare însemnătate pentru ea, fără îndoială, dar gura i se închise fără să rostească un singur cuvînt, în vreme ce rumeneala din obraji i se stingea treptat-treptat. Regina văzu totul și de bună seamă că inima ei de mamă pricepu despre ce era vorba, căci se adresă iarăși lui Raoul :

— Și tînărului conte de Guiche nu i s-a întîmplat nimic rău ? întrebă ea. Căci contele nu e numai unul dintre servitorii noștri, după cum v-a spus, domnule, ci se numără și printre prietenii noștri.

— Nu, doamnă — răspunse Raoul. Dimpotrivă, în ziua aceea s-a acoperit de glorie și a avut cinstea să fie îmbrățișat de către Prinț pe cîmpul de luptă.

Tînăra prințesă bătu din palme și, rușinată foarte că s-a lăsat în voia unei asemenea porniri de bucurie, se întoarse pe jumătate și se aplecă spre un vas plin de trandafiri, ca și cum ar fi vrut să le soarbă parfumul.

— Să vedem ce ne scrie contele — zise regina.

— Am avut cinstea să spun maiestății voastre că v-a scris în numele tatălui său.

— Știu, domnule.

Regina rupse sigiliul scrisorii și citi :

„Doamnă și regină,

Neputînd avea onoarea de a vă scrie eu însumi, din cauza unei răni la mîna dreaptă, vă scriu prin fiul meu, contele de Guiche, despre care știți că e servitorul vostru, întocmai ca și tatăl său, ca să vă spună că am cîștigat bătălia de la Lens și că această victorie nu poate să nu învestească cu o mare putere în problemele Europei pe cardinalul Mazarin și pe regină. Maiestatea voastră dacă vrea să-mi asculte sfatul, să se folosească deci de acest moment pentru a stărui în favoarea augustului său soț pe lîngă guvernul regelui. Vicontele de Bragelonne, care va avea cinstea să vă înmîneze această scrisoare, e prietenul

fiului meu, căruia, după cum mi s-a spus, i-a salvat viața. Este un gentilom căruia maiestatea voastră poate să-i acorde toată încrederea în cazul cînd ar avea să-mi trimită vreun ordin verbal sau scris.

Am onoarea de a fi cu respect...

MAREȘALUL DE GRAMMONT".

În clipa cînd se pomeni de serviciul pe care i-l adusese contelui, Raoul nu se putu stăpîni să nu întoarcă pe furiș capul spre tînăra principesă și văzu în ochii ei o expresie de nemărginită recunoștință pentru el. Nu mai încăpea nici o îndoială : fiica regelui Carol I era îndrăgostită de prietenul său.

— Bătălia de la Lens a fost cîștigată ! exclamă regina. Oamenii sînt fericiți aici, cîștigă bătălii ! Da, mareșalul de Grammont are dreptate : în ce-l privește, aceasta va schimba fața lucrurilor. Mă tem însă că nu va avea nici o urmare în ce ne privește pe noi, ba chiar ne va dăuna. Ne-ai adus o știre proaspătă, domnule — continuă regina — și-ți sînt recunoscătoare că ai pus atîta grabă ca să ne-o aduci. Fără dumneata, fără această scrisoare, aș fi aflat vestea abia mîine, poimîine, ori poate cea din urmă din întreg Parisul.

— Doamnă — spuse Raoul — Luvrul e al doilea palat unde ajunge vestea aceasta. Nimeni nu o cunoaște încă acolo. Am jurat contelui de Guiche să înmînez maiestății voastre scrisoarea chiar înainte de a-l îmbrățișa pe tutorele meu.

— Tutorele dumitale este și el un Bragelonne ? întrebă lordul de Winter. Am cunoscut pe vremuri un Bragelonne, mai trăiește ?

— Nu, domnule, a murit, și de la dînsul, în calitate de rudă apropiată, cred, a moștenit tutorele meu moșia al cărei nume îl port.

— Și cum se numește tutorele dumitale ? întrebă regina, care nu-și putea stăpîni dorința de a-l cunoaște mai bine pe acest tînăr chipeș.

— Contele de La Fère, doamnă — răspunse Raoul, înclinîndu-se.

De Winter făcu un gest de uimire, regina îl privi cu o nestăvilită bucurie.

— Contele de La Fère ! exclamă ea. Așa ai spus ?

Cît despre de Winter, acesta mai-mai să nu-și creadă urechilor.

— Contele de La Fère ! exclamă el la rîndu-i. Oh, domnule, te implor să-mi răspunzi : contele de La Fère nu e oare seniorul pe care l-am cunoscut eu, chipeş şi brav, fost muşchetar pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, în vîrstă poate astăzi de patruzeci şi şapte ori patruzeci şi opt de ani ?

— Da, domnule, întocmai.

— Şi nu slujea sub arme cu un nume de împrumut ?

— Sub numele de Athos. De curînd l-am auzit pe prietenul său, domnul d'Artagnan, spunîndu-i astfel.

— Chiar aşa, doamnă, chiar aşa. Domnul fie lăudat ! Şi acum se află la Paris ? continuă contele, adresîndu-se lui Raoul. În clipa următoare se întoarse spre regină : Nădăjduiţi încă, doamnă, nădăjduiţi. Providenţa e de partea noastră, deoarece, mulţumită ei, am regăsit ca prin minune pe acest brav gentilom. Spune-mi, te rog, domnule, unde locuieşte ?

— Contele de La Fère locuieşte pe strada Guénégaud, la hanul *Carol cel Mare.*

— Îţi mulţumesc din suflet. Dă-i de ştire acestui vrednic prieten al meu să rămînă acasă, căci voi veni îndată să-l îmbrăţişez.

— Domnule, vă voi îndeplini bucuros dorinţa, dacă maiestatea sa va binevoi să-mi îngăduie să plec.

— Du-te, viconte — încuviinţă regina — du-te şi fii încredinţat de afecţiunea noastră.

Raoul se înclină respectuos înaintea celor două principese, îl salută pe de Winter şi plecă.

De Winter şi regina continuară să vorbească o vreme în şoaptă, încît tînăra fată să nu audă ce spun, dar această prevedere era de prisos, deoarece principesa stătea cufundată în gîndurile ei. Apoi, cum de Winter voia să-şi ia rămas bun, regina îi spuse :

— Milord, am păstrat cu grijă această cruce de diamante, pe care o am de la mama, şi această iconiţă a sfîntului Mihail, pe care mi-a dăruit-o soţul meu : preţuiesc aproape cincizeci de mii de livre. Am jurat mai curînd să mor de foame, decît să mă despart de aceste lucruri de preţ ; dar astăzi, cînd aceste bijuterii pot să folosească soţului meu sau apărătorilor lui, mă simt datoare să sacrific totul acestei speranţe. Ia-le ! Şi, dacă aveţi nevoie de bani pentru expediţia dumneavoastră, vinde-le fără teamă, milord, vinde-le. Dacă însă găseşti vreun mijloc să le păstrezi, gîndeşte-te, milord, că mi-ai face cel mai

mare serviciu pe care un gentilom îl poate face unei regine, şi că în ziua izbînzii mele, cel care îmi va aduce această iconiţă şi această cruce va fi binecuvîntat de mine şi de copiii mei.

— Doamnă — rosti de Winter — maiestatea voastră va fi slujită de un om devotat. Alerg să depun într-un loc sigur aceste două lucruri de preţ, pe care nu le-aş fi primit de-aş fi avut la îndemînă mijloacele vechii noastre averi. Dar bunurile noastre au fost confiscate, banii ni s-au terminat, încît am ajuns să ne creăm mijloace din tot ce ne-a mai rămas. Într-un ceas voi fi la contele de La Fère şi mîine maiestatea voastră va avea un răspuns lămurit.

Regina întinse mîna lordului de Winter, care i-o sărută cu respect, apoi se întoarse către fiica sa şi spuse :

— Milord, aveţi însărcinarea să daţi acestei copile ceva din partea tatălui ei.

De Winter rămase mirat : nu ştia ce vrea să spună regina. Tînăra Henriette înaintă atunci surîzînd şi, roşind, întinse fruntea gentilomului.

— Spuneţi tatălui meu că, rege sau pribeag, învingător sau învins, puternic sau sărac — rosti prinţesa — el are în mine cea mai supusă şi cea mai iubitoare fiică.

— Ştiu, doamnă — răspunse de Winter, atingînd cu buzele fruntea Henriettei.

Apoi plecă, străbătînd neînsoţit acele mari încăperi pustii şi întunecoase, ştergîndu-şi lacrimile pe care, oricît de nesimţitor ar fi devenit în cei cincizeci de ani petrecuţi la curte, nu şi le putea stăpîni la vederea acestei regeşti nefericiri, atît de demnă şi atît de adîncă în acelaşi timp.

XLII

UNCHIUL ŞI NEPOTUL

Calul şi valetul lui de Winter aşteptau la poartă : el se îndreptă gînditor spre han, întorcînd capul din cînd în cînd şi contemplînd faţada tăcută şi întunecată a Luvrului. Deodată zări un călăreţ desprinzîndu-se parcă din zid, ca să spunem aşa,

și urmîndu-l la o mică distanță : atunci își aminti că, ieșind de la Palatul Regal, văzuse o umbră asemănătoare.

Valetul lordului de Winter, care venea la vreo cîțiva pași în urmă, se uita și el cu neliniște la acest călăreț.

— Tony — spuse gentilomul, făcîndu-i semn să se apropie.

— Sînt aici, monseniore.

Și valetul se alătură stăpînului său.

— Ai băgat de seamă pe acest om care ne urmărește ?

— Da, milord.

— Cine e ?

— Habar n-am. Știu doar că vă urmărește de la Palatul Regal, că s-a oprit la Luvru și v-a așteptat și că de la Luvru s-a luat din nou după dumneavoastră.

— Să fie vreun spion de-al cardinalului ? spuse de Winter pentru sine. Atunci să mă prefac că nu l-am zărit.

Și, dînd pinteni calului, se înfundă în labirintul de străzi care duceau la un han aflat nu departe de Marais : cum locuise multă vreme în Piața Regală, lordul de Winter căutase în chip firesc să tragă undeva în apropiere de vechea-i locuință.

Necunoscutul își zori și el calul. De Winter descălecă în fața hanului și urcă în odaie la el, făgăduindu-și să pună pe cineva să nu-l scape din ochi pe spion, dar tocmai își lăsase mănușile și pălăria pe o măsuță, cînd văzu într-o oglindă din fața lui o siluetă apărută în prag. Se întoarse îndată : Mordaunt stătea înaintea lui. De Winter păli și rămase în picioare, înmărmurit. Cît despre Mordaunt, el stătea în ușă, rece și amenințător, ca o statuie. Se lăsă o tăcere de gheață.

— Domnule — spuse de Winter — credeam că te-am făcut să înțelegi : mă obosește faptul că nu-mi dai pace. Retrage-te, altfel voi chema să te alunge, așa cum am făcut și la Londra. Nu sînt unchiul dumitale și nu te cunosc.

— Te înșeli, unchiule — vorbi Mordaunt, cu vocea lui spartă și batjocoritoare. De astă dată nu mă vei alunga, așa cum ai făcut la Londra, nu vei îndrăzni. Cît despre tăgada că-ți sînt nepot, cred că ai să te gîndești mai bine acum, cînd am aflat o mulțime de lucruri pe care anul trecut nu le știam.

— Și ce-mi pasă mie ce-ai aflat ? izbucni de Winter.

— Oh, îți pasă, și chiar foarte mult, unchiule, sînt convins, și-mi vei împărtăși părerea numaidecît — adăugă el, cu un surîs care făcu să-l treacă toți fiorii pe cel cu care vorbea. Cînd m-am înfățișat la dumneata pentru întîia oară, la Lon-

dra, voiam să te întreb ce-a devenit averea mea ; cînd m-am înfățișat pentru a doua oară, voiam să te întreb ce anume mi-a necinstit numele. De astă dată vin la dumneata cu o altfel de întrebare și mult mai cumplită decît celelalte, viu să te întreb, așa cum Dumnezeu l-a întrebat pe cel dintîi ucigaș : „Cain, ce-ai făcut cu fratele tău Abel ?", Milord, ce-ai făcut cu cumnata dumitale, cu cumnata dumitale care era mama mea ?

De Winter se dădu înapoi sub privirea acelor ochi de foc.

— Cu mama dumitale ? îngînă el.

— Da, cu mama mea, milord — spuse tînărul, smucindu-și capul de sus în jos.

De Winter făcu o sforțare cumplită și, cufundîndu-se în amintiri spre a găsi un temei nou de ură, strigă :

— Întreabă ce-a devenit, nenorocitule, și caut-o în iad, poate că iadul o să-ți răspundă.

Tînărul înaintă pînă ce să afle față în față cu lordul de Winter și își încrucișă brațele.

— L-am întrebat pe călăul din Béthune — rosti Mordaunt, cu glasul înăbușit, livid de durere și de furie. Și călăul din Béthune mi-a răspuns.

De Winter se prăbuși pe un scaun, ca lovit de trăsnet, și încercă zadarnic să găsească un răspuns.

— Da, nu-i așa ? continuă tînărul. Acest cuvînt lămurește totul, cu această cheie se deschide prăpastia. Mama mea l-a moștenit pe soțul ei și dumneata ai ucis-o pe mama mea ! Numele meu îmi dădea dreptul la averea părintească și dumneata mi-ai răpit numele. Apoi, după ce mi-ai răpit numele, m-ai despuiat de avere. Acum nu mă mai miră faptul că nu mă recunoști, nu mă mir că refuzi să mă recunoști. Nu stă bine să spui cuiva nepot cînd l-ai spoliat și l-ai sărăcit, cînd ești ucigașul omului pe care l-ai făcut orfan.

Aceste cuvinte avură un efect contrar celui la care se aștepta Mordaunt : de Winter își aminti ce monstru fusese milady și se ridică liniștit și grav în picioare, stăpînind cu privirea-i severă privirile exaltate ale tînărului.

— Vrei să pătrunzi în această îngrozitoare taină, domnule ? glăsui de Winter. Ei bine, fie... Află, dar, cine era femeia pentru care vii să-mi ceri astăzi socoteală. Femeia asta, după toate probabilitățile, l-a otrăvit pe fratele meu și, vrînd să-mi moștenească averea, era pe cale să mă asasineze și pe mine. Am dovezi. Ce spui de asta ?

— Era mama mea !

— Ea a îndemnat un om, altădată drept, bun și curat la suflet, să-l înjunghie pe nefericitul duce de Buckingham. Ce spui de această crimă pe care ți-o pot dovedi ?

— Era mama mea !

— Întorcîndu-se în Franța, a otrăvit în mînăstirea augustinilor din Béthune pe o tînără femeie care iubea pe unul dintre dușmanii ei. Oare această nelegiuire te va convinge că și-a meritat pedeapsa ? Crimă a cărei dovadă o am ?

— Era mama mea ! strigă tînărul pentru a treia oară, cu o pornire de fiecare dată mai aprinsă.

— În sfîrșit, împovărată de atîtea fărădelegi, de o viață desfrînată, odioasă tuturor, amenințătoare încă, aidoma unei pantere însetate de sînge, a pierit sub lovitura oamenilor pe care îi adusese la disperare și care nu-i pricinuiseră niciodată nici cel mai mic rău. Și-a găsit judecători în cei care cunoșteau îndeaproape faptele ei monstruoase ; și acel călău pe care l-ai întîlnit, acel călău care ți-a povestit totul, după cîte spui, dacă într-adevăr ți-a povestit totul, trebuie să-ți fi mărturisit că a tresărit de bucurie răzbunînd astfel rușinea și sinuciderea fratelui său. Femeie stricată, soție necredincioasă, soră denaturată, care a ucis și a otrăvit, privită cu silă de toți cîți au cunoscut-o, de toate națiile ce-au primit-o în sînul lor, ea a murit blestemată deopotrivă de cer și de pămînt. Iată cine era această femeie.

Un suspin mai puternic decît puterea de stăpînire a lui Mordaunt îi sfîșie pieptul, aducînd o năvală de sînge în obrajii palizi. Strînse pumnii și, cu fața șiroind de sudoare, cu părul măciucă în cap, ca și Hamlet, strigă sugrumat de furie :

— Taci, domnule ! Era mama mea ! Nu-i cunosc viața de stricăciune, nu-i cunosc viciile, nu-i cunosc crimele ! Știu doar că am avut o mamă și că cinci oameni, uniți împotriva unei femei, au ucis-o într-ascuns, noaptea, în tăcere, ca niște lași ! Știu doar că și dumneata te aflai printre ei, domnule, că ai fost acolo, unchiule, și că ai strigat o dată cu ei, ba încă mai tare decît ei : *Trebuie să piară !* Te previn, dar, și ascultă bine aceste cuvinte, ca să ți se întipărească în minte pentru totdeauna : pentru crima asta care mi-a răpit totul, pentru crima asta care m-a lăsat fără nume, pentru crima asta care m-a făcut sărac, corupt, rău, de neînduplecat, am să-ți cer dumitale

socoteală mai întîi, apoi complicilor dumitale, atunci cînd am să ajung să-i cunosc.

Cu ochii scăpărînd de ură, cu spume la gură, cu pumnul întins înainte, Mordaunt făcu încă un pas spre de Winter, un pas năprasnic și amenințător. Acesta duse mîna la spadă și spuse cu zîmbetul omului care de treizeci de ani se joacă cu moartea :

— Vrei să mă ucizi, domnule ? Atunci te recunosc de nepot, dacă ești într-adevăr fiul mamei tale.

— Nu — i-o întoarse Mordaunt, silindu-se ca toate fibrele feței și toți mușchii corpului să scape din încordarea ce-l stăpînea și să se destindă. Nu, n-am să te ucid, cel puțin deocamdată : căci fără ajutorul dumitale n-am să-i pot descoperi pe ceilalți. Dar atunci cînd am să ajung să-i cunosc, să tremuri, domnule ! L-am înjunghiat pe călăul din Béthune, l-am înjunghiat fără milă, și el era doar cel mai puțin vinovat dintre voi toți.

Zicînd acestea, tînărul ieși pe ușă și coborî scara cu destulă liniște ca să nu fie băgat în seamă. Jos, în capul scării, trecu prin fața lui Tony, care, aplecat peste balustradă, nu aștepta decît un strigăt al stăpînului ca să dea fuga în odaie.

Numai că de Winter nu-l chemă : zdrobit, mai mult mort decît viu, stătea în picioare, cu auzul încordat. Și abia cînd tropotul calului ce se depărta îi ajunse la ureche, căzu pe un scaun, îngăimînd :

— Dumnezeule ! Îți mulțumesc că nu mă cunoaște decît pe mine !

XLIII

INIMĂ DE PĂRINTE

În timp ce această scenă cumplită se petrecea la lordul de Winter, Athos, așezat lîngă fereastra odăii sale, cu cotul sprijinit de o masă și cu obrazul în palmă, îl asculta, cu ochii și cu urechile deopotrivă, pe Raoul, care îi povestea întîmplările

trăite în călătoria sa şi amănuntele luptei. Chipul frumos, cu trăsături nobile ale gentilomului mărturisea o negrăită fericire la povestirea acestor prime simţiri, pline de atîta prospeţime şi puritate ; asculta glasul acela tinerese însufleţindu-se de pe acum la flacăra înaltelor sentimente, ca la sunetele unei muzici armonioase. Uitase de tot ce era întunecat în trecut, de tot ce se vestea înnorat în viitor. Ai fi zis că întoarcerea acestui copil iubit preschimbase în nădejdi pînă şi temerile sale. Athos era fericit, fericit cum nu fusese niciodată.

— Şi ai fost martor, ai luat parte la această mare bătălie, Bragelonne ? întreba fostul muşchetar.

— Da, domnule.

— Şi a fost crîncenă, zici ?

— Prinţul însuşi a atacat de unsprezece ori la rînd.

— E un mare ostaş, Bragelonne.

— E un erou, domnule, nu l-am pierdut din ochi o clipă. Oh, ce minunat lucru domnule să te numeşti Condé... şi să-ţi porţi astfel numele !

— Cu linişte şi strălucire, nu-i aşa ?

— Liniştit ca la paradă, strălucit ca într-o zi de sărbătoare. Cînd am atacat duşmanul, am pornit la pas ; aveam consemn să nu tragem primii şi ne îndreptam spre spanioli, care se aflau pe o înălţime, cu muschetele în mîini. Cînd a ajuns la treizeci de paşi de ei, prinţul s-a întors către soldaţi : „Copii, zise el, veţi avea de înfruntat o grozavă descărcătură de pulbere ; pe urmă, însă, fiţi fără grijă, i-aveţi în mînă pe toţi". Se lăsase o asemenea linişte, încît şi prietenii şi vrăjmaşi auziră aceste cuvinte. Apoi ridică spada şi porunci : „Să sune trîmbiţele !"

— Bine, bine !... La nevoie ai face şi tu la fel, Raoul, nu-i aşa ?

— Mă îndoiesc, domnule, fiindcă asta mi s-a părut un lucru prea frumos şi măreţ. Cînd am ajuns la douăzeci de paşi, am văzut ţevile muschetelor plecîndu-se ca o unduire strălucitoare în bătaia soarelui. „La pas, copii, la pas, spuse prinţul. Acum e acum !"

— Ţi-a fost frică, Raoul ? întrebă contele.

— Da, domnule — mărturisi cu naivitate tînărul. Am simţit o răceală de gheaţă în inimă şi, la cuvîntul : „Foc !", care a răsunat în spaniolă în rîndurile vrăjmaşe, am închis ochii şi m-am gîndit la dumneavoastră.

— Adevărat, Raoul ? spuse Athos, strîngîndu-i mîna.

— Da, domnule. În aceeași clipă răsună o bubuitură năprasnică, de credeai că s-a deschis iadul, și cei rămași în viață simțiră căldura flăcării. Am deschis iar ochii, uimit de-a fi scăpat teafăr, nici măcar rănit ; o treime din escadron zăcea la pământ, schilodită și însîngerată. În acea clipă am întîlnit privirea Prințului. Nu mă gîndeam decît la un singur lucru : că el se uită la mine. Am dat pinteni calului și m-am aflat numaidecît în mijlocul rîndurilor dușmane.

— Și Prințul a fost mulțumit de tine ?

— Cel puțin așa mi-a spus, domnule, atunci cînd mi-a dat însărcinarea să-l însoțesc la Paris pe domnul de Châtillon, care a venit încoace să dea această veste reginei și să aducă steagurile cîștigate în luptă. „Du-te, mi-a spus Prințul, oastea dușmană nu se reface înainte de cincisprezece zile. Pînă atunci nu am nevoie de dumneata. Du-te și îmbrățișează pe cei pe care îi iubești și care te iubesc și spune-i surorii mele, doamna de Longueville, că îi mulțumesc pentru darul ce mi-a făcut trimițîndu-mi-te." Și am venit, domnule — continuă Raoul, uitîndu-se la conte cu un zîmbet plin de o adîncă dragoste — spunîndu-mi că veți fi mulțumit să mă revedeți.

Athos îl atrase către sine și îl sărută pe frunte, ca pe o fată.

— Va să zică — glăsui el — ai pășit cu dreptul, Raoul. Ai prieteni cu rangul de duce, un mareșal al Franței drept naș, un prinț de sînge regesc drept comandant în oștire și, chiar în ziua întoarcerii tale, ai fost primit de două regine : e frumos pentru început.

— Ah, domnule ! exclamă Raoul deodată. Îmi amintiți un lucru de care am uitat în graba de a vă povesti isprăvile mele : la maiestatea sa regina Angliei se afla un gentilom, care a scos un strigăt de surprindere și de bucurie atunci cînd v-am rostit numele. A spus că e unul dintre prietenii dumneavoastră, m-a întrebat unde locuiți și va veni să vă vadă.

— Cum îl cheamă ?

— N-am îndrăznit să-l întreb, domnule. Dar, cu toate că vorbea într-o franțuzească fără cusur, după accent cred că e englez.

— Așa ! făcu Athos.

Și capul lui se plecă de parcă ar fi căutat să-și amintească ceva. Apoi, cînd ridică iarăși fruntea, dădu cu ochii de un

om care stătea în pragul uşii întredeschise şi care îl privea cu un aer înduioşat.

— Lord de Winter ! strigă contele.

— Athos, prietene !

Şi cei doi gentilomi rămaseră o clipă îmbrăţişaţi. După aceea, Athos îi luă mîinile într-ale sale şi îi spuse cercetîndu-l cu privirea :

— Ce ai, milord ? Îmi pari tot atît de trist pe cît sînt eu de bucuros.

— Da, e adevărat, iubite prietene. Aş spune chiar mai mult, că vederea dumitale îmi sporeşte teama.

Şi de Winter se uită în jur, ca şi cum ar fi dorit să rămînă singuri. Raoul pricepu că cei doi prieteni au de vorbit şi ieşi pe nesimţite din odaie.

— Ei, acum că sîntem singuri — zise Athos, să vorbim de dumneata.

— Cît sîntem singuri să vorbim de noi — răspunse lordul de Winter. E aici.

— Cine ?

— Fiul lui milady.

Athos, izbit încă o dată de acest nume, care părea că îl urmăreşte ca un ecou fatal, şovăi o clipă, încruntă uşor din sprîncene şi rosti cu o voce liniştită :

— Ştiu.

— Ştii ?

— Da. Grimaud l-a întîlnit între Béthune şi Arras şi s-a întors în goană să mă prevină.

— Aşadar, Grimaud îl cunoştea ?

— Nu, dar a stat la căpătîiul unui om aflat pe patul de moarte care îl cunoştea.

— Călăul din Béthune ! exclamă de Winter.

— Ştii asta ? făcu Athos, mirat.

— Tocmai a plecat de la mine — răspunse de Winter. El mi-a spus totul. Ah, prietene, ce îngrozitoare scenă ! De ce oare n-am sugrumat şi copilul atunci cînd i-am răpus mama ?

Athos, ca toate firile nobile, nu împărtăşea celor din jur supărările sale ; dimpotrivă, le zăvora întotdeauna în adîncul fiinţei lui, dînd în schimb celor din jur nădejde şi mîngîiere. Ai fi zis că durerile pe care le încerca se preschimbau în sufletul lui în bucurii pentru ceilalţi.

— Oare de ce ți-e teamă ? zise el, înfrînînd cu judecata-i limpede groaza instinctivă din prima clipă. Oare nu sîntem aici ca să ne apărăm ? Acest tînăr a devenit oare ucigaș de meserie, asasin cu sînge rece ? A fost în stare să-l omoare pe călăul din Béthune într-o pornire de mînie, dar acum și-a potolit furia.

De Winter zîmbi cu tristețe și clătină din cap.

— Sîngele apă nu se face ! zise el.

— Haida-de ! mormăi Athos, încercînd să zîmbească și el. A doua generație trebuie să fi pierdut din cruzime. De altfel, prietene, providența ne-a prevenit să fim gata să ne apărăm. N-avem altceva de făcut decît să așteptăm. Să așteptăm deci. Dar vorbește-mi de dumneata, cum te rugam adineauri. Ce vînt te-aduce la Paris ?

— Unele treburi însemnate, pe care ai să le afli mai tîrziu. Dar ce-am auzit la maiestatea sa regina Angliei ? Se spune că domnul d'Artagnan e de partea lui Mazarin ! Iartă-mi sinceritatea, prietene, nici nu-l urăsc, nici nu sînt împotriva cardinalului, și părerile dumitale vor fi întotdeauna sfinte pentru mine : ești cumva de partea acestui om ?

— D'Artagnan poartă haină ostășească — rosti Athos — e ostaș și ascultă de cei aflați la cîrma țării. D'Artagnan nu e bogat și, ca să poată trăi, are nevoie de gradul lui de locotenent. Milionari ca dumneata întîlnești rar în Franța, milord.

— Vai ! oftă de Winter. Azi sînt și eu la fel de sărac, ba poate chiar mai sărac decît el. Dar să ne întoarcem la dumneata.

— Ei bine, vrei să afli dacă sînt de-ai lui Mazarin ? Nu, de o mie de ori nu. Iartă-mi și dumneata sinceritatea, milord.

De Winter se ridică și îl strînse în brațe.

— Mulțumesc, conte — spuse el. Îți mulțumesc pentru această veste fericită. Iată-mă-s fericit și întinerit. Ah, nu ești de-ai lui Mazarin ! Slavă Domnului ! Și, de altfel, nici nu puteai să fii. Încă ceva, iartă-mă : ești liber ?

— Ce înțelegi prin liber ?

— Te întreb dacă nu cumva ești căsătorit.

— Oh, cît despre asta, nu — surîse Athos.

— Te-ntreb pentru că tînărul atît de chipeș, de mîndru și de zvelt...

— E un copil pe care îl cresc și care nu-și cunoaște nici măcar tatăl.

— Prea bine : rămîi mereu același Athos, mare și generos.

— Ei bine, milord, ce vrei să-mi ceri ?

— Domnii Porthos și Aramis mai sînt și azi prietenii dumitale ?

— Pune-l și pe d'Artagnan la socoteală, milord. Vom rămîne întotdeauna patru prieteni devotați unul altuia, întocmai ca și odinioară, dar cînd e vorba să-l slujești pe cardinal sau să lupți împotrivă-i, să fii de partea lui Mazarin sau de partea Frondei, nu mai sîntem decît doi.

— Domnul Aramis e alături de d'Artagnan ? întrebă lordul de Winter.

— Nu — răspunse Athos — Aramis îmi face cinstea să împărtășească părerile mele.

— Poți să mă pui în legătură cu acest prieten atît de încîntător și de spiritual ?

— Fără îndoială, cînd vei dori.

— S-a schimbat oare ?

— S-a făcut abate, atîta tot.

— Mă înspăimînți. Atunci, situația asta trebuie să-l fi făcut să renunțe la acțiuni îndrăznețe.

— Dimpotrivă — zîmbi Athos. Niciodată n-a fost atît de mușchetar ca acum, de cînd e abate, și vei regăsi în el un adevărat Galaor [1]. Nu vrei să-l trimit pe Raoul să-l caute ?

— Mulțumesc, conte, la ora asta s-ar putea să nu fie acasă. Dar, de vreme ce socotești că poți să răspunzi de el...

— Ca de mine însumi.

— Poți să vii cu el mîine la zece dimineața la podul de la Luvru ?

— Aha ! zîmbi Athos. Ai un duel ?

— Da, conte, și e un duel frumos, un duel la care nădăjduiesc că vei lua și dumneata parte.

— Unde vom merge, milord ?

— La maiestatea sa regina Angliei, care m-a însărcinat să vă prezint, conte.

— Maiestatea sa mă cunoaște ?

— Te cunosc eu.

— Mister... — murmură Athos. Nu-i nimic, din moment ce dumneata ai cheia, nu cer să știu mai mult. Nu-mi acorzi cinstea să iei masa cu mine, milord ?

---

[1] Celebru erou al romanelor spaniole cavalerești din evul mediu, prototipul cavalerului curtenitor și curajos.

— Mulțumesc, conte — spuse de Winter. Vizita acestui tînăr, îți mărturisesc, mi-a tăiat pofta de mîncare și o să-mi răpească și somnul, cu siguranță. Cu ce misiune a venit la Paris ? N-a venit să mă întîlnească pe mine, fiindcă nu știa că am plecat încoace. Tînărul acesta mă îngrozește, conte : presimt în el un viitor sîngeros.

— Ce face în Anglia ?

— E unul dintre cei mai înfocați partizani ai lui Oliver Cromwell.

— Ce l-a făcut să se alăture acestei cauze ? Mama și tatăl lui erau catolici, nu-i așa ?

— Ura împotriva regelui.

— Împotriva regelui ?

— Da. Regele l-a declarat bastard, l-a despuiat de toată averea și i-a interzis să poarte numele de Winter.

— Și cum se numește acum ?

— Mordaunt.

— Puritan și travestit în călugăr, călătorind singur pe drumurile Franței.

— În călugăr, spui ?

— Da, nu știai asta ?

— Nu știam decît ceea ce el însuși mi-a spus.

— Va să zică numai așa, printr-o întîmplare, și Dumnezeu să mă ierte dacă hulesc, va să zică numai așa a putut să asculte spovedania călăului din Béthune.

— Atunci ghicesc totul : a venit aici trimis de Cromwell.

— La cine ?

— La Mazarin. Și regina a avut dreptate ; ne-au luat-o înainte ; acum, totul e limpede pentru mine. Cu bine, conte, pe mîine !

— Afară e noapte neagră — zise Athos, băgînd de seamă că pe de Winter îl frămîntă o neliniște mai mare decît lăsa să se vadă — și poate că nu ai nici un valet cu dumneata.

— Îl am pe Tony, un băiat de ispravă, dar naiv.

— Hei, Olivain, Grimaud, Blaisois ! Luați-vă muschetele și chemați-l pe domnul viconte.

Blaisois era flăcăul acela voinic, pe jumătate valet, pe jumătate țăran, pe care l-am zărit la castelul Bragelonne venind să anunțe că masa e gata și căruia Athos îi dăduse numele provinciei sale natale.

La cinci minute după porunca lui Athos, Raoul intră pe ușă.

— Viconte — zise el — vei însoți pe milord pînă la hanul unde locuiește și nu vei lăsa pe nimeni să se apropie de dînsul.

— Eh, conte — făcu de Winter — drept cine mă iei ?

— Drept un străin care nu cunoaște Parisul — rosti Athos — și căruia vicontele o să-i arate drumul.

De Winter îi strînse mîna.

— Grimaud — spuse Athos. Tu mergi în frunte și ești cu ochii-n patru. Ferește-te de călugăr !

Grimaud tresări, apoi dădu din cap și așteptă plecarea, mîngîindu-și cu o tăcere grăitoare patul muschetei.

— Pe mîine, conte — zise de Winter.

— Da, milord.

Grupul apucă înspre strada Saint-Louis. Olivain tremura ca varga la fiecare licărire de lumină îndoielnică ; Blaisois se arăta destul de curajos, căci habar nu avea de existența vreunei primejdii ; Tony se uita mereu în dreapta și în stînga, dar îi pierise graiul, ceea ce trebuie pus în seama faptului că nu știa franțuzește. De Winter și Raoul mergeau unul lîngă altul și discutau împreună. Grimaud, potrivit poruncii lui Athos, pășea în frunte, cu o făclie într-o mînă și cu muscheta în cealaltă. Ajuns în fața hanului unde trăsese de Winter, bătu cu pumnul în poartă, cineva veni să deschidă și atunci îl salută pe milord în tăcere.

La fel fu și întoarcerea : ochii pătrunzători ai lui Grimaud nu zăriră nimic suspect afară de o umbră pitulată în colțul străzii Guénégaud dinspre chei : i se păru că a văzut-o și la ducere stînd acolo la pîndă în întuneric. Se îndreptă spre ea, dar mogîldeața se pierdu pe o ulicioară pe care Grimaud socoti că nu e bine să se afunde. Îi povestiră lui Athos de reușita expediției și, cum era zece seara, fiecare se duse la culcare.

A doua zi dimineață, cînd deschise ochii, fu rîndul contelui să-l vadă pe Raoul la căpătîiul său. Tînărul, gata îmbrăcat, citea o nouă carte de-a domnului Chapelain.

— Te-ai și sculat, Raoul ? zise contele.

— Da, domnule — răspunse tînărul cu oarecare șovăială. Am dormit prost.

— Tu, Raoul ? ! Tu ai dormit prost ? Te frămîntă ceva, ia spune ? întrebă Athos.

— Domnule, veți zice că mă grăbesc să vă părăsesc, cînd de-abia am sosit, dar...

— Prin urmare, ești învoit numai pentru două zile, Raoul ?

— Dimpotrivă, domnule, pentru zece, și de aceea aș vrea să plec undeva, nu să mă reîntorc în tabără.

Athos surîse.

— Dar unde — zise el — dacă nu e cumva un secret, viconte ? Acum ești aproape bărbat, de vreme ce ai primit botezul luptei, și ți-ai cîștigat dreptul să te duci oriunde vrei, fără să-mi mai spui.

— Asta niciodată, domnule — protestă Raoul. Atîta timp cît voi avea fericirea să fiți ocrotitorul meu, nu voi socoti că am dreptul să ies din cuvîntul dumneavoastră, care mi-e atît de scump. Însă aș dori să petrec o zi la Blois. Mă priviți într-un fel... o să rîdeți de mine ?

— Nu, dimpotrivă — zise Athos, înăbușindu-și un suspin. Nu rîd, viconte. Ți-e dor de Blois, asta-i foarte firesc !

— Deci îmi îngăduiți să plec ! strigă Raoul, plin de fericire.

— Desigur, Raoul.

— Și nu păstrați nici o umbră de supărare în fundul sufletului ?

— De loc. De ce m-ar supăra lucrurile care te bucură ?

— Ah, domnule, sînteți atît de bun ! strigă tînărul și făcu o mișcare ca pentru a se arunca de gîtul lui Athos, dar respectul îl opri.

Athos îi deschise brațele.

— Pot să plec chiar acum ?

— Cînd vrei tu, Raoul.

Raoul se și îndreptase spre ușă.

— Domnule — rosti el, întorcîndu-se — m-am gîndit că numai doamnei ducese de Chevreuse, atît de bună cu mine, îi datorez faptul că mă aflu în preajma Prințului.

— Și că ar trebui să-i mulțumești, nu-i așa, Raoul ?

— Așa cred, domnule. Dar dumneavoastră veți hotărî.

— Abate-te pe la castelul Luynes, Raoul, și întreabă dacă doamna ducesă poate să te primească. Îmi place să văd că nu uiți de cerințele bunei-cuviințe. Vei lua cu tine pe Grimaud și pe Olivain.

— Pe amîndoi, domnule ? ! se miră Raoul.

Apoi salută și ieși din odaie.

Privindu-l cum închide ușa și auzindu-l cum îi strigă cu glasul lui voios și răsunător pe Grimaud și pe Olivain, Athos oftă: „M-a părăsit destul de repede — gîndi el, clătinînd din cap. Dar se supune legilor firii. Așa-i făcută natura, privește mereu înainte. Hotărît, o iubește pe copila aceea; oare pe mine mă va iubi mai puțin, dăruindu-și inima altora?"

Și Athos își mărturisi că nu se aștepta cîtuși de puțin la o despărțire atît de grabnică. În schimb, Raoul era atît de fericit, încît orice umbră din sufletul contelui pieri la acest gînd.

La zece dimineața totul era gata de plecare. Pe cînd Athos se uita cum Raoul încalecă, un valet veni să-l salute din partea doamnei de Chevreuse. Avea însărcinarea să spună contelui de La Fère că ducesa aflase de întoarcerea tînărului ei protejat, precum și de felul cum s-a purtat în luptă, și că ar fi fost foarte mulțumită să-l felicite.

— Spune-i doamnei ducese — răspunse Athos — că domnul viconte tocmai pornea spre castelul Luynes.

Apoi, după ce îi mai dădu cîteva îndrumări lui Grimaud, făcu semn cu mîna lui Raoul că poate să plece. De fapt, cugetînd mai adînc, Athos își zise că nu era rău de loc ca Raoul să se afle în aceste clipe departe de Paris.

XLIV

ÎNCĂ O REGINĂ CARE CERE AJUTOR

Athos îi dădu de știre lui Aramis încă de dimineață, printr-o scrisoare încredințată lui Blaisois, singurul servitor care îi mai rămăsese. Blaisois îl găsi pe Bazin îmbrăcîndu-și anteriul de paracliser: în ziua aceea era de serviciu la Notre-Dame.

Athos îl sfătuise să încerce să vorbească chiar cu Aramis. Blaisois, un flăcău pe cît de voinic pe atît de naiv, care nu ieșea în ruptul capului din cuvîntul stăpînului său, întrebă de abatele d'Herblay și, în ciuda asigurărilor lui Bazin că stă-

pînul nu e acasă, stărui în așa chip să dea ochi cu dînsul, încît Bazin se supără foc. Deși vedea că Bazin poartă haina unui slujitor al bisericii, Blaisois se sinchisi prea puțin de spusele lui și vru să treacă peste el, socotind că are de-a face cu un om dăruit cu toate virtuțile acestei haine, adică răbdare și dragoste creștinească. Dar Bazin, care se dovedea tot valet de mușchetar atunci cînd i se urca sîngele la cap, puse mîna pe coada măturii și se porni să-l burdușească, strigîndu-i :

— Ai insultat biserica, prietene, ai insultat biserica !

În clipa aceea, auzind zarva asta neobișnuită, Aramis crăpă prevăzător ușa odăii sale de culcare. Atunci Bazin propti respectuos coada măturii în pămînt, cum văzuse că face elvețianul cu halebarda lui la Notre-Dame, iar Blaisois, aruncînd cerberului o privire mustrătoare, scoase scrisoarea din buzunar și i-o întinse lui Aramis.

— Din partea contelui de La Fère ? întrebă Aramis. Bine.

Și intră în odaie fără să întrebe măcar care a fost pricina zarvei de adineauri.

Blaisois se întoarse amărît la hanul *Carol cel Mare*. Athos îi ceru să-i spună ce a făcut și Blaisois îi povesti toată pățania.

— Nătărăule ! zise Athos, rîzînd. N-ai spus că vii din partea mea ?

— Nu, domnule.

— Și ce-a făcut Bazin cînd a aflat că vii din partea mea?

— Ah, domnule, mi-a cerut iertare în fel și chip și m-a silit să dau pe gît două pahare dintr-un vin muscat pe cinste, în care m-a pus să înmoi trei-patru biscuiți strașnici ; dar e totuna, te altoiește ca un drac. Un paracliser ! Nu i-ar fi rușine !

„Bun — cugetă Athos în sinea lui — de vreme ce Aramis a primit scrisoarea mea, înseamnă că va veni negreșit, orice-ar fi."

La ora zece, cu punctualitatea-i obișnuită, Athos se afla pe podul de la Luvru. Acolo se întîlni cu lordul de Winter, care tocmai sosea și el. Așteptară împreună aproape zece minute. Milord de Winter începu să se teamă că Aramis nu va veni.

— Răbdare — zise Athos, privind țintă în direcția străzii Bac. Răbdare ! Iată un abate care a miruit pe unul și salută o femeie : trebuie să fie Aramis.

Într-adevăr, el era : un tinerel, un gură-cască îi stătea în cale, ba încă îl mai şi stropise cu noroi şi, dintr-un pumn, Aramis îl trimisese la vreo zece paşi. Tocmai atunci trecea pe acolo una dintre credincioasele sale şi, cum era tînără şi frumoasă, o salutase cu cel mai fermecător surîs. După o clipă Aramis era lîngă ei. Urmară, se înţelege, îmbrăţişări pline de căldură între Aramis şi lordul de Winter.

— Încotro ? întrebă Aramis. La dracu, nu cumva mergem să ne batem ? N-am spada la mine în dimineaţa asta, aşa că trebuie-să trec iar pe acasă, să-mi iau una.

— Nu-i nevoie — zise de Winter. Mergem să facem o vizită maiestăţii sale regina Anglici.

— Foarte bine — glăsui Aramis. Şi ce scop are vizita asta ? continuă el, aplecîndu-se la urechea lui Athos.

— Pe cinstea mea, habar n-am. Poate vrea să ne ceară vreo mărturie, mai ştii ?

— N-o fi la mijloc povestea aia blestemată ? mormăi Aramis. În cazul ăsta, nu mă prea trage inima să merg, fiindcă am să înghit vreo mustrare. Şi de cînd eu mustru pe alţii, nu-mi place să fiu mustrat.

— Dacă ar fi aşa — zise Athos — n-am fi conduşi la maiestatea sa de către lordul de Winter, căci ar avea şi el partea lui : era de-ai noştri.

— Da, adevărat. Atunci haidem !

Ajunşi la Luvru, lordul de Winter intră cel dintîi : de altfel, un singur paznic veghea la poartă. La lumina zilei, Athos, Aramis şi englezul însuşi putură să-şi dea seama de groaznica sărăcie a locuinţei pe care o milă zgîrcită o hărăzise nefericitei regine. Săli mari, despuiate de orice mobilă, ziduri coşcovite, ici-colo cu vechi ciubuce de aur, care rezistaseră paraginei, ferestre fără geamuri şi care nu se mai puteau închide ; nici covoare, nici ostaşi de strajă, nici valeţi : iată ce-l izbi din capul locului pe Athos, care-şi împunse în tăcere tovarăşul cu cotul, arătîndu-i din ochi mizeria din jur.

— Mazarin stă mult mai bine — zise Aramis.

— Mazarin e aproape rege — observă Athos — iar doamna Henriette aproape că nu mai e regină.

— Dacă te sileşti să fii spiritual, Athos, cred într-adevăr că-l întreci pe bietul domn Voiture — mormăi Aramis.

Athos surîse.

Regina părea că aşteaptă cu nerăbdare, căci, la cel dintîi zgomot pe care îl auzi în încăperea aflată în faţa odăii ei, ieşi ea însăşi în prag spre a întîmpina pe aceşti prieteni de zile grele.

— Intraţi şi fiţi bineveniţi, domnilor — zise ea.

Gentilomii păşiră în odaie şi, la început, rămaseră în picioare ; dar la un semn al reginei, care îi poftea să se aşeze, Athos dădu pilda supunerii. Era grav şi liniştit ; în schimb, Aramis fierbea de furie : o asemenea decădere îl scotea din fire şi ochii lui cercetau fiece nouă mărturie a cumplitei sărăcii din preajmă.

— Priveşti la luxul meu ? vorbi doamna Henriette, uitîndu-se cu tristeţe în jur.

— Doamnă — rosti Aramis — cer iertare maiestăţii voastre pentru acest lucru, dar n-aş fi în stare să-mi ascund revolta de a vedea că la curtea Franţei fiica lui Henric al IV-lea este tratată astfel.

— Domnul nu este cavaler ? se adresă regina lordului de Winter.

— Domnul este abatele d'Herblay — răspunse lordul.

Aramis roşi.

— Doamnă — zise el — sînt abate, e adevărat, dar aceasta împotriva voinţei mele. Niciodată n-am simţit chemarea de a deveni slujitor al bisericii ; sutana mea se ţine doar într-un singur nasture şi sînt gata oricînd să redevin muşchetar. Azi-dimineaţă, neştiind că voi avea cinstea de a mă înfăţişa maiestăţii voastre, am îmbrăcat haina asta, dar nu sînt cu nimic mai puţin omul în care maiestatea voastră va găsi cel mai devotat slujitor, orice va voi să-mi poruncească.

— Domnul cavaler d'Herblay — interveni de Winter — e unul dintre acei viteji muşchetari ai regelui Ludovic al XIII-lea, de care v-am vorbit, doamnă... Domnul — continuă el, întorcîndu-se spre Athos — e nobilul conte de La Fère, a cărui mare faimă este atît de binecunoscută maiestăţii voastre.

— Domnilor — spuse regina — acum cîţiva ani aveam în jurul meu gentilomi, comori, armate : la un semn al meu, totul era gata să mă slujească. Astăzi, uitaţi-vă în jur ! Aceasta vă va surprinde, fără îndoială. Pentru a duce la îndeplinire un plan menit să-mi salveze viaţa nu-l am decît pe lordul de Winter, un prieten de douăzeci de ani, şi pe dum-

ncavoastră, domnilor, pe care vă văd pentru prima dată și pe care vă cunosc doar ca pe niște compatrioți ai mei.

— Asta e de ajuns, doamnă — rosti Athos, cu o plecăciune adîncă — dacă viața a trei oameni poate să o răscumpere pe a voastră.

— Vă mulțumesc, domnilor. Dar ascultați-mă — continuă ea — eu nu sînt numai cea mai nefericită regină, ci și cea mai nenorocită mamă, cea mai deznădăjduită soție: copiii mei, cel puțin doi dintre ei, ducele de York și prințesa Charlotte, sînt departe de mine, expuși loviturilor venite din partea ambițioșilor și a dușmanilor; regele, soțul meu, duce în Anglia povara unei existențe atît de dureroase, încît e puțin spus mărturisindu-vă că își caută și își dorește moartea. Iată scrisoarea pe care mi-a trimis-o prin milord de Winter. Citiți-o.

Athos și Aramis murmurară o scuză.

— Citiți-o — stărui regina.

Athos citi cu glas tare scrisoarea pe care o cunoaștem și în care regele Carol întreba dacă i s-ar acorda ospitalitate în Franța.

— Ei bine? întrebă Athos cînd isprăvi de citit.

— Ei bine — rosti regina — Mazarin a refuzat.

Cei doi prieteni schimbară o privire plină de dispreț.

— Și acum, doamnă, ce e de făcut? întrebă Athos.

— Simțiți măcar un dram de compasiune față de atîta nenorocire? vorbi regina, adînc tulburată.

— Am avut cinstea să întreb pe maiestatea voastră ce anume dorește să facem, domnul d'Herblay și cu mine, spre a-i fi de folos. Sîntem gata.

— Ah, domnule, ești într-adevăr un suflet nobil! exclamă regina într-o pornire de recunoștință, în timp ce lordul de Winter o privea cu aerul că vrea să-i spună: „Nu v-am încredințat oare că răspund de ei?"

— Dar dumneavoastră, domnule? se adresă regina lui Aramis.

— Eu, doamnă — răspunse acesta — pretutindeni unde merge domnul conte, fie chiar și la moarte, îl urmez fără să cer vreo deslușire, dar cînd e vorba să slujesc pe maiestatea voastră — adăugă Aramis, privind cu tot farmecul tinereții sale pe regină — atunci o iau înainte domnului conte.

— Ei bine, domnilor — spuse regina — de vreme ce așa stau lucrurile, de vreme ce sînteți dornici să vă puneți în slujba unei biete prințese pe care lumea întreagă o părăsește, iată ce trebuie să faceți pentru mine. Regele se află singur cu cîțiva gentilomi, pe care se teme în fiece zi să nu-i piardă, în mijlocul scoțienilor în care nu se încrede, deși el însuși e scoțian. Din clipa cînd lordul de Winter l-a părăsit, nu mai trăiesc, domnii mei. Ei bine, poate cer prea mult, fiindcă nu am nici un drept să cer. Plecați în Anglia, găsiți-l pe rege, fiți prietenii lui, însoțiți-l în luptă, în casa unde locuiește și unde îl pîndesc cu fiece zi curse mai multe și mai violente decît toate primejdiile războiului ; și în schimbul acestui sacrificiu pe care îl faceți pentru mine, domnilor, vă făgăduiesc nu să vă răsplătesc, asta poate v-ar răni, ci să vă iubesc ca o soră și să vă am în inima mea înaintea oricui, afară doar de soțul și de copiii mei, o jur în fața lui Dumnezeu !

Și regina ridică ochii încet și solemn spre cer.

— Doamnă — zise Athos — cînd trebuie să plecăm ?

— Așadar, vă învoiți ? exclamă regina cu bucurie.

— Da, doamnă. Numai că maiestatea voastră merge prea departe, cred, făgăduind să ne copleșească cu o prietenie mult mai presus de meritele noastre. Îl slujim pe Dumnezeu, doamnă, slujim un prinț atît de nefericit și o regină atît de virtuoasă. Vă sîntem devotați cu trup și suflet, doamnă.

— Ah, domnilor — spuse regina, mișcată pînă la lacrimi. Iată cea dintîi clipă de bucurie și nădejde pe care o trăiesc de cinci ani încoace. Da, îl slujim pe Dumnezeu, și cum puterea mea e prea mărginită pentru a răsplăti un asemenea sacrificiu, el vă va răsplăti, el care-mi citește-n inimă toată recunoștința mea față de el și față de dumneavoastră. Salvați-mi soțul, salvați-l pe rege ! Și deși nu vă gîndiți la răsplata ce vi se cuvine pe pămînt pentru această faptă plină de vrednicie, lăsați-mi speranța că vă voi revedea pentru a vă mulțumi eu însumi. Eu rămîn aici, așteptînd. Aveți să-mi spuneți ceva ? Din această clipă am devenit prietena dumneavoastră și, cum înțelegeți să mă slujiți, sînt datoare să vă răspund la fel.

— Doamnă — zise Athos — nu am nimic să cer maiestății voastre, decît să se roage pentru noi.

— Eu — spuse Aramis — sînt singur pe lume și nu rîvnesc decît să slujesc pe maiestatea voastră.

Regina le întinse mîna și ei o sărutară. Apoi îi șopti lui de Winter :

— Dacă îți lipsesc banii, milord, nu șovăi o clipă, sfărîmă bijuteriile ce ți-am dat, scoate diamantele și vinde-le : vei lua pe ele între cincizeci și șaizeci de mii de livre. Cheltuiește tot la nevoie, dar acești gentilomi să fie tratați așa cum merită, adică regește.

Regina pregătise două scrisori : una era scrisă de ea, cealaltă de prințesa Henriette, fiica ei. Amîndouă erau adresate regelui Carol. Înmînă una lui Athos și una lui Aramis, pentru ca, dacă întîmplarea i-ar fi despărțit, să poată fi recunoscuți de rege. După aceea plecară toți trei. Jos, în capul scării, de Winter se opri.

— Acum să ne despărțim, domnilor — zise el. Nu cumva să trezim vreo bănuială. Diseară, la nouă, ne întîlnim la poarta Saint-Denis. Vom călători cu caii mei, atît cît ne vor duce, apoi vom lua diligența. Vă mulțumesc încă o dată, scumpi prieteni, vă mulțumesc în numele meu, în numele reginei.

Cei trei gentilomi își strînseră mîinile. Lordul de Winter apucă pe strada Saint-Honoré, Athos și Aramis rămaseră împreună.

— Ei bine — spuse Aramis, după ce fură singuri — ce zici de povestea asta, dragul meu conte ?

— Încurcată — mormăi Athos — tare încurcată.

— Dar ai primit totul cu însuflețire, nu ?

— Așa cum voi face întotdeauna cînd e vorba de apărarea unui mare principiu, dragul meu d'Herblay. Regii nu pot fi puternici decît prin nobilime, iar nobilimea nu poate fi puternică decît prin regi. Să sprijinim deci monarhiile, fiindcă astfel ne sprijinim pe noi înșine.

— Mergem acolo ca să fim uciși — zise Aramis. Nu pot să-i sufăr pe englezi, sînt grosolani ca toți băutorii de bere.

— Era oare mai bine să rămînem aici și să facem o plimbare la Bastilia ori la fortăreața Vincennes din pricină că am înlesnit evadarea domnului de Beaufort ? vorbi Athos. Ah, pe cinstea mea, Aramis, crede-mă, nu trebuie să avem nici cea mai mică părere de rău. Așa ne punem la adăpost de primejdia temniței și ne purtăm și ca niște eroi : alegerea e lesne de făcut.

— Ai dreptate. Însă în toate, dragul meu, trebuie să te întorci la o aceeași primă întrebare, prosteasca, știu, dar și foarte necesară : Ai bani ?

— Am ceva, cam vreo sută de pistoli, pe care arendașul meu mi i-a trimis în ajunul plecării de la Bragelonne ; dar trebuie să las cam jumătate lui Raoul : un tînăr gentilom se cade să trăiască așa cum se cuvine. Într-un cuvînt, n-am decît vreo cincizeci de pistoli. Dar tu ?

— Eu sînt sigur că, întorcîndu-mi pe dos toate buzunarele și răscolind prin toate sertarele, nu găsesc mai mult de zece ludovici la mine. Din fericire, lordul de Winter e bogat.

— Lordul de Winter e deocamdată sărac lipit, fiindcă Cromwell s-a făcut stăpîn pe averea lui.

— Uite unde-ar fi bun baronul Porthos ! zise Aramis.

— Uite unde-mi pare rău după d'Artagnan ! zise Athos.

— Ce pungă plină !

— Ce spadă mîndră !

— Să-i atragem de partea noastră.

— Nu-i taina noastră, Aramis. Crede-mă, zău, să nu mai amestecăm pe nimeni în povestea asta. Și-apoi, făcînd un asemenea lucru, ar părea că ne îndoim de noi înșine. Să ținem părerea asta de rău în sinea noastră și să nu mai pomenim de ea.

— Ai dreptate. Ce faci pînă diseară ? Eu sînt nevoit să amîn două lucruri.

— Sînt lucruri care suferă amînare ?

— Păi de, n-am încotro !

— Și despre ce-i vorba ?

— Mai întîi o lovitură de spadă vicarului, pe care l-am întîlnit ieri seară la doamna de Rambouillet. Mi-a părut cam pornit și-a avut o purtare ciudată față de mine.

— Haida-de ! O ceartă între popi ! Un duel între aliați !

— Ce vrei, dragul meu ! E spadasin ca și mine ; umblă după fuste ca și mine. Sutana îl cam apasă și cred că și mie mi s-a făcut lehamite de ea, ba cîteodată mi se năzare că el e Aramis și eu sînt vicarul, într-atît ne asemănăm unul cu celălalt. Un fel de frate geamăn, care mă plictisește și mă supără. De altfel, e un încurcă-lume din pricina căruia tabăra noastră va pierde partida. Sînt convins că, dacă i-aș da una, cum am făcut azi-dimineață cu mititelul ăla care m-a stropit cu noroi, s-ar schimba fața lucrurilor.

— Iar eu, dragul meu Aramis — răspunse cu liniște Athos — sînt convins că asta n-ar schimba decît fața domnului de Retz. Așa că să lăsăm lucrurile cum sînt, zău ; de altfel, nu mai dispuneți de voi nici unul, nici celălalt : tu ești omul reginei Angliei, el, omul Frondei. Prin urmare, dacă și al doilea lucru de care-ți pare rău că nu-l duci la îndeplinire se dovedește tot atît de important ca și primul...

— Oh ! E ceva foarte important.

— Atunci fă-l numaidecît.

— Din nenorocire, nu pot să-l fac la orice oră vreau. Numai seara, seara foarte tîrziu.

— Înțeleg — surîse Athos — la miezul nopții.

— Cam așa ceva.

— Ce vrei, dragul meu, astea-s lucruri lesne de amînat, și-l vei amîna mai ales că, la întoarcere, vei avea o asemenea scuză...

— Da, dacă mă mai întorc.

— Dacă e să nu te mai întorci. ce-ți mai pasă ? Fii om de înțeles. Haide, Aramis, nu mai ai douăzeci de ani, dragul meu prieten.

— Spre marea mea părere de rău, la naiba ! Ah, de i-aș avea !

— Da — zise Athos — cred că te-ai ține numai de nebunii ! Acum să ne despărțim : eu am una sau două vizite de făcut și trebuie să scriu și o scrisoare. Vino să mă iei pe la opt, ori, mai degrabă, nu vrei să mîncăm împreună la șapte ?

— Prea bine — încuviință Aramis. Eu, unul, am douăzeci de vizite de făcut și tot atîtea scrisori de scris.

Și cu aceste cuvinte se despărțiră, Athos se duse în vizită la doamna de Vendôme, lăsă vorbă la doamna de Chevreuse că a trecut pe acolo și scrise următoarea scrisoare lui d'Artagnan :

„Dragă prietene,

Plec împreună cu Aramis într-o problemă de mare însemnătate. Aș fi dorit să-mi iau rămas bun de la tine, dar nu am vreme. Nu uita că-ți scriu ca să-ți spun încă o dată cîtă dragoste îți port.

Raoul s-a dus la Blois și nu știe de plecarea mea. Veghează asupra lui în lipsa mea cît poți mai bine și, dacă se întîmplă să nu ai vești de la mine de azi în trei luni, spune-i să deschidă pachetul pecetluit pe care stă scris numele lui și pe care îl va găsi la Blois, în caseta mea de bronz, a cărei cheie ți-o trimit.

Îmbrățișează-l pe Porthos din partea lui Aramis și a mea. Pe curînd, sau poate rămîi cu bine pentru totdeauna."

Și trimise scrisoarea prin Blaisois.

La ora hotărîtă, Aramis sosi: purta uniforma de cavaler, iar la șold îi atîrna acea veche spadă pe care o trăsese din teacă atît de des și era gata mai mult ca oricînd să o tragă și acum.

— Tii! făcu el. Greșim, fără îndoială, dacă plecăm așa, fără să lăsăm măcar un cuvințel de rămas bun lui Porthos și lui d'Artagnan.

— Am avut eu grijă, prietene — îi mărturisi Athos. I-am îmbrățișat din partea amîndurora.

— Ești un om minunat, dragul meu conte — zise Aramis. La toate te gîndești.

— Ei bine, te-ai hotărît în privința călătoriei?

— Pe deplin. Și acum, cînd am chibzuit lucrurile, sînt chiar mulțumit să părăsesc Parisul în clipa de față.

— Și eu la fel — răspunse Athos. Îmi pare rău numai că nu l-am îmbrățișat pe d'Artagnan; dar e atît de ager, diavolul, încît ne-ar fi ghicit planurile.

Chiar la sfîrșitul mesei se ivi Blaisois:

— Domnule, iată răspunsul domnului d'Artagnan.

— Ți-am spus eu să aștepți vreun răspuns, nătărăule? se supără Athos.

— Păi am plecat fără să aștept, dar m-a chemat înapoi și mi-a dat asta.

Și scoase la iveală o pungă răsunătoare și pîntecoasă. Athos o desfăcu și începu prin a scoate dinăuntru un bilețel pe care stăteau scrise următoarele:

„Iubite conte,

Cînd pleci într-o călătorie și, mai ales, pentru trei luni, n-ai niciodată bani destui. Mi-aduc aminte de zilele noastre de lipsă și-ți trimit jumătate din ce am: sînt bani pe care am izbutit să-i storc de la Mazarin. Te implor să nu le dai o prea greșită întrebuințare.

Cît despre povestea că n-am să te mai revăd, nu cred nici un cuvînt: cine are inima și spada dumitale învinge orice piedică.

Așadar, pe curînd, și nicidecum „cu bine pentru totdeauna".

Se înțelege fără să mai spun că, din ziua cînd l-am văzut, Raoul mi-e drag ca și copilul meu. Dar, crede-mă, mă rog din suflet lui Dumnezeu să nu ajung să-i fiu tată, deși m-aș mîndri cu un fiu ca el.

Al tău, D'ARTAGNAN"

„P.S. Firește că cei cincizeci de ludovici pe care ți-i trimit sînt ai tăi, cum sînt și ai lui Aramis, ai lui Aramis, cum sînt și ai tăi."

Athos surîse și o lacrimă înroură ochii săi frumoși. D'Artagnan, pentru care avusese întotdeauna o dragoste plină de duioșie, îl iubea deci și acum, oricît era el de partea lui Mazarin.

— Uite, pe cinstea mea, cincizeci de ludovici! zise Aramis, răsturnînd punga pe masă. Tot bani cu chipul regelui Ludovic al XIII-lea pe ei. Spune, ce ai de gînd cu banii ăștia, conte, îi păstrezi sau îi trimiți înapoi?

— Îi păstrez, Aramis, și chiar dacă n-aș avea nevoie, tot i-aș păstra. Ceea ce ți se oferă din toată inima, trebuie să primești din toată inima. Ia tu douăzeci și cinci și dă-mi-i mie pe ceilalți douăzeci și cinci.

— Slavă Domnului, sînt fericit să văd că ești de părerea mea. Ei, acum plecăm?

— Cînd vrei. Dar tu n-ai un valet?

— Nu, nătîngului de Bazin i-a trăsnit să se facă paracliser, precum știi, și nu poate să plece de la Notre-Dame.

— Bine, atunci îl iei pe Blaisois, cu care n-aș ști ce să fac, fiindcă eu îl am pe Grimaud.

— Bucuros — se învoi Aramis.

In clipa aceea, Grimaud se ivi în prag.

— Gata — vesti el cu zgîrcenia-i obișnuită la vorbă.

— Să plecăm — zise Athos.

Într-adevăr, caii așteptau gata înșeuați. Cei doi valeți încălecară și ei. În colțul străzii îl întîlniră pe Bazin, care alerga să-și dea sufletul.

— Oh, slavă Domnului că ajung la timp! strigă Bazin.

— Ce e?

— Domnul Porthos tocmai a plecat de la noi, lăsînd asta pentru dumneavoastră. Zicea că e ceva grabnic și că trebuie să vă ajungă în mînă înainte să porniți la drum.

— Bun! făcu Aramis, luînd punga pe care i-o întindea Bazin. Ce-i asta?

— Stați, domnule abate, e o scrisoare.

— Te-am prevenit doar că, dacă-mi spui altfel decît cavaler, îți frîng oasele. Să vedem scrisoarea.

— Păi cum o s-o citești? întrebă Athos. E întuneric, beznă.

— O clipă — zise Bazin.

Scăpără îndată amnarul și aprinse o lumînare încolăcită pe care o folosea la sfeșnicele lui. La lumina acestei lumînări, Aramis citi:

„Dragul meu d'Herblay,

Aflu prin d'Artagnan, care mă îmbrățișează din partea ta și a contelui de La Fère, că plecați într-o călătorie care va ține poate două-trei luni. Cum știu că nu-ți place să ceri de la prieteni, îți ofer eu însumi: ai aici două sute de pistoli cu care poți face tot ce poftești și pe care mi-i vei înapoia atunci cînd se va ivi prilejul. Nu te teme că asta mă strîmtorează: dacă am nevoie de bani, o să cer să-mi trimită de la unul din castelele mele. Numai la Bracieux am douăzeci de mii de livre în aur. Nu-ți trimit mai mult de teamă că n-ai primi o sumă prea mare.

Mă adresez ție, întrucît contele de La Fère, după cum știi, îmi impune și azi chiar fără voia mea, deși îl iubesc din toată inima: firește însă că ceea ce îți trimit ție îi trimit deopotrivă și lui.

Sînt, cum nu te îndoiești, nădăjduiesc, al tău devotat

DU VALLON DE BRACIEUX
DE PIERREFONDS"

— Ei bine, ce zici de asta?! exclamă Aramis.

— Spun, dragul meu d'Herblay, că e aproape un sacrilegiu să pui la îndoială providența cînd ai asemenea prieteni.

— Și, prin urmare?

— Împărțim pistolii lui Porthos, așa cum am împărțit ludovicii lui d'Artagnan.

Împărțirea odată făcută, la lumina lumînării lui Bazin, cei doi prieteni porniră din nou la drum. După un sfert de ceas erau la poarta Saint-Denis, unde îi aștepta de Winter.

XLV

UNDE SE DOVEDEȘTE CĂ PRIMA PORNIRE E ÎNTOTDEAUNA CEA MAI BUNĂ

Cei trei gentilomi apucară drumul Picardiei, drum care le era atît de cunoscut și care reînvia în mintea lui Athos și Aramis unele dintre cele mai frumoase amintiri din tinerețe.

— Dacă Mousqueton ar fi cu noi — zise Athos, ajungînd în locul unde avuseseră de furcă odinioară cu pavagiii — ce-ar mai fi tremurat! Ți-aduci aminte, Aramis? Aici l-a nimerit glonțul ăla rămas de pomină..

— Pe legea mea! Eu, unul, i-aș îngădui să tremure — mărturisi Aramis. Parcă și azi mă ia cu frig cînd mi-aduc aminte. Uite, dincolo de copacul ăsta e un locșor unde am crezut că, gata, m-am dus pe lumea cealaltă!

Își urmară calea înainte. Curînd veni rîndul lui Grimaud să-și adune amintirile. Ajungînd în fața hanului unde stăpînul său și cu el făcuseră o petrecere strașnică, se apropie de Athos și, arătînd spre o ferestruică a pivniței, spuse:

— Cîrnați!

Athos izbucni în rîs, și această năzbîtie din tinerețe i se păru și acum plină de tot atîta haz, ca și cînd i s-ar fi povestit o ispravă de-a altuia.

În cele din urmă, după două zile și o noapte de drum, spre seară, pe o vreme minunată, sosiră la Boulogne, oraș aproape pustiu pe atunci, clădit în întregime pe o înălțime; ceea ce se numește orașul-de-jos nu exista. Boulogne era o poziție fără de pereche. Ajunseră la porțile orașului.

— Domnilor — spuse de Winter — să facem și aici cum am făcut la Paris: să ne despărțim, ca să nu batem la ochi. Știu un han unde nu trage prea multă lume, dar hangiul e omul meu credincios. Mă reped pînă acolo, socotind că mă așteaptă ceva scrisori, iar dumneavoastră trageți la hanul cel mai bun din oraș, la *Spada Marelui Henric,* de pildă. Odihniți-vă și peste două ceasuri să fiți la dig. Barca noastră trebuie să ne aștepte acolo.

Zis și făcut. Lordul de Winter își urmă calea în lungul bulevardelor mărginașe spre a intra în oraș pe o altă poartă,

în care timp cei doi prieteni intrară pe poarta în fața căreia se aflau și, după vreo două sute de pași, găsiră hanul pomenit.

Lăsară caii să se odihnească, fără să le scoată șeile. Valeții se așezară să mănînce, întrucît se făcuse tîrziu, iar stăpînii, nerăbdători să se îmbarce, le dădură întîlnire la dig, poruncindu-le să nu schimbe nici o vorbă cu nimeni, oricine ar fi. Se înțelege că această poruncă îl privea numai pe Blaisois. Pentru Grimaud devenise de prisos de o veșnicie.

Athos și Aramis coborîră spre port. Prin veșmintele lor pline de praf, prin nu știu ce aer lipsit de stinghereală, care te face oricînd să recunoști pe omul deprins cu drumul, cei doi prieteni atraseră atenția cîtorva trecători. Mai cu seamă văzură pe unul asupra căruia ivirea lor făcu oarecare impresie. Omul acesta, pe care îl observaseră ei mai întîi, din aceeași pricină care-i făcuseră la rîndul lor remarcați de către alții, se plimba mîhnit încoace și încolo pe dig. De îndată ce-i zări, nu mai încetă nici el să-i privească și părea că arde de nerăbdare să le vorbească.

Era tînăr și palid. Avea ochii de un albastru atît de spălăcit, încît, după culorile ce se oglindeau în ei, păreau gata să se învăpăieze ca ochii unui tigru. Umbletul lui, în ciuda încetinelii și a șovăielii cu care se răsucea pe călcîie, era bățos și îndrăzneț. Îmbrăcat în negru, purta cu destulă eleganță o spadă lungă la cingătoare.

Ajunși pe dig, Athos și Aramis se opriră să se uite la o barcă legată de un bulumac și gata să pornească în larg.

— E a noastră, fără îndoială — zise Athos.

— Da — răspunse Aramis. Și colo e corabia care se pregătește să ridice ancora ca să ne ducă la destinație. Acum — continuă el — numai de Winter să nu zăbovească. Nu-i prea plăcut să stai aici : nu trece nici măcar o singură femeie.

— Tăcere ! făcu Athos. Trage cu urechea.

Într-adevăr, tînărul care, în timp ce amîndoi prietenii cercetau barca, trecuse de vreo două-trei ori pe lîngă ei, se opri în loc auzind numele lui de Winter. Dar cum nu i se citi nici o tulburare pe chip, putea tot atît de bine să se fi oprit din întîmplare.

— Domnilor — vorbi tînărul, salutîndu-i cu multă eleganță și politețe — iertați-mi curiozitatea, dar văd că veniți de la Paris, ori cel puțin sînteți străini la Boulogne.

— Da, venim de la Paris, domnule — răspunse Athos, la fel de curtenitor. Cu ce vă putem fi de folos ?

— Domnule — urmă tînărul — sînteţi atît de bun să-mi spuneţi : e-adevărat că domnul cardinal Mazarin n-ar mai fi ministru ?

— Iată o întrebare ciudată — rosti Aramis.

— E şi nu e ministru — răspunse Athos. Adică jumătate de Franţă îl alungă, dar, prin intrigi şi făgăduieli, izbuteşte să se menţină mulţumită celeilalte jumătăţi : asta poate să mai dureze aşa multă vreme, după cum vedeţi.

— În sfîrşit, domnule — întrebă străinul — n-a fost nici pus pe fugă, nici aruncat în temniţă ?

— Nu, domnule, cel puţin deocamdată.

— Vă mulţumesc pentru bunăvoinţă, domnilor — zise tînărul, îndepărtîndu-se.

— Ce zici de întrebăreţul ăsta ? mormăi Aramis.

— Zic că e un provincial care se plictiseşte sau vreun spion care iscodeşte.

— Şi i-ai răspuns aşa ?

— Nimic nu mă îndreptăţea să-i răspund altfel. A fost politicos cu mine, m-am purtat la fel.

— Totuşi dacă e vreun spion...

— De ce-ar fi în stare un spion ? Nu mai sîntem pe vremea cardinalului Richelieu, care, pentru o simplă bănuială, poruncea să se închidă porturile.

— Lasă asta, ai greşit că i-ai răspuns aşa cum i-ai răspuns — zise Aramis, urmărind cu privirea pe tînărul care tocmai dispărea după nişte coline de nisip.

— Iar tu uiţi că ai fost şi mai neprevăzător, pomenind numele lordului de Winter — i-o întoarse Athos. Uiţi că la auzul acestui nume tînărul s-a oprit în loc ?

— Un temei în plus, ca atunci cînd ţi-a vorbit, să-l pofteşti să-şi vadă de drum.

— O ceartă... — zise Athos.

— Şi de cînd ţi-e teamă ţie de o ceartă ?

— Mă tem de ceartă întotdeauna cînd sînt aşteptat undeva şi ea m-ar putea împiedica să ajung la vreme. De altfel, vrei să-ţi mărturisesc ceva ? Sînt şi eu tare curios să-l văd pe tînărul ăsta mai de aproape.

— De ce ?

— O să rîzi de mine, Aramis, ai să spui că repet mereu același lucru și că sînt cel mai fricos dintre cei cărora li se năzare ceva.

— Ei, dă-i înainte.

— Cu cine găsești că seamănă omul ăsta ?

— Ca urîțenie sau frumusețe ? rîse Aramis.

— Ca urîțenie, și-atît cît poate semăna un bărbat cu o femeie.

— Eh, la naiba, mă silești să mă gîndesc ! făcu Aramis. Nu, hotărît, nu ți se năzare nimic, iubite prietene, și acum, cînd stau să cuget, găsesc că ai dreptate, da, zău așa : gura asta fină, cu buzele subțiri, ochii ăștia care ascultă parcă numai de poruncile minții și niciodată de cele ale inimii. Un oarecare bastard, zămislit de milady.

— Îți arde de glume, Aramis !

— Obișnuința, ce vrei. Îți jur că m-ar încînta tot atît de puțin ca și pe tine să-l întîlnesc în calea mea pe acest pui de șarpe.

— Aha, uite-l și pe de Winter — zise Athos.

— Bun. Acum n-ar mai trebui decît să se lase așteptați și valeții noștri — spuse Aramis.

— Nu-ți face griji — îl liniști Athos — îi văd venind la vreo douăzeci de pași în spatele lordului. Îl recunosc pe Grimaud după felul cum ține capul țeapăn între umeri, după picioroangele lui, și Tony ne poartă armele.

— Crezi oare că ne vom îmbarca în timpul nopții ? întrebă Aramis, aruncînd o privire spre asfințit, unde soarele lăsase în urmă doar un nor de aur, care se lățea pe încetul, scufundîndu-se în mare.

— Tot ce se poate — încuviință Athos.

— Drace ! mormăi Aramis. Nu-mi place marea nici ziua, darmite noaptea : mugetul valurilor, vuietul vîntului, legănarea îngrozitoare a vasului ; acestora toate mărturisesc că le prefer mînăstirea de la Noisy.

Athos zîmbi cu zîmbetul lui trist, căci îl asculta pe prietenul său, gîndindu-se vădit la altceva. După o clipă se îndreptă spre de Winter. Aramis îl urmă.

— Ce-o fi avînd prietenul nostru ? șopti Aramis. Parc-ar fi blestemat, ca osîndiții lui Dante, cărora Satan le-a sucit gîtul ca să-și privească într-una călcîiele. Ce naiba o fi avînd de se tot uită îndărăt ?

De Winter, văzîndu-i și el, iuți pasul și se apropie de ei cu o grabă neobișnuită.

— Ce ai, milord, de ce gîfîi așa? zise Athos.

— Nimic — îngînă de Winter — nimic. Trecînd pe lîngă dune, mi s-a părut...

Și întoarse din nou capul. Athos se uită la Aramis.

— Haidem — continuă de Winter — haidem, barca trebuie să ne aștepte. Iată colo și corabia noastră, o vedeți? Aș dori să mă știu cît mai curînd pe punte.

Și din nou întoarse capul.

— Ei — făcu Aramis — nu cumva ai uitat ceva?

— Nu, mă frămîntă un anume lucru.

— L-a văzut — spuse încet Athos lui Aramis.

Ajunseră la treptele care coborau spre barcă. De Winter lăsă să treacă întîi valeții — pe cel care purta armele și pe cei care purtau cuferele — apoi o porni în urma lor. În clipa aceea, Athos zări un om care se apropia pe țărm, paralel cu digul: zorea pasul, ca și cînd ar fi vrut să privească la îmbarcarea lor din partea cealaltă a portului, aflată doar la vreo douăzeci de pași. Prin pîcla tot mai deasă a înserării crezu că îl recunoaște pe tînărul cu întrebările.

„Oho! își zise el. Să fie cu adevărat un spion și să aibă de gînd să se împotrivească îmbarcării noastre?"

Cum însă, chiar dacă străinul ar fi avut asemenea gînduri, era prea tîrziu să mai facă ceva, Athos, la rîndul lui, coborî treptele, fără să-l scape din ochi. Tînărul, ca să taie drumul, se ivi pe un pod.

— Are ceva cu noi, nici vorbă — murmură Athos. Nu-i nimic, să ne îmbarcăm și, odată în larg, n-are decît să pofticască.

Sări și el în barcă și barca se desprinse numaidecît de mal, depărtîndu-se sub sforțarea a patru vîslași vînjoși. Dar tînărul se apucă să-i urmărească, ba mai degrabă le-o luă înainte. Barca trebuia să treacă între capul digului, unde tocmai se aprinsese farul, și o stîncă povîrnită deasupra apei. Îl văzură de departe cum se cațără pe stîncă, astfel încît să domine trecerea bărcii.

— Ehei! făcu Aramis spre Athos. Tînărul e un spion cu siguranță.

— Cine-i tînărul ăsta? întrebă de Winter, întorcîndu-se spre ei.

— Cel care ne-a urmărit, care a intrat în vorbă cu noi și care ne așteaptă colo, pe mal: privește.

De Winter se întoarse înspre partea încotro Aramis arăta cu degetul. Lumina farului învăluia mica strîmtoare pe unde avea să treacă barca, ca și stînca pe care tînărul aștepta în picioare, în capul gol, cu brațele încrucișate la piept.

— El e! strigă lordul de Winter, strîngînd brațul lui Athos. El e! Adineauri mi s-a părut că-l recunosc și nu m-am înșelat.

— Care, el? întrebă Aramis.

— Fiul lui milady — răspunse Athos.

— Călugărul! strigă Grimaud.

Tînărul auzi aceste cuvinte. Stătea chiar pe buza stîncii și într-atît se aplecase înainte, încît ai fi crezut că vrea să sară dintr-o clipă în alta.

— Da, eu sînt, unchiule. Eu, fiul lui milady, Eu, călugărul, eu, secretarul și prietenul lui Cromwell, și te cunosc atît pe tine cît și pe tovarășii tăi.

În barca aceea se aflau trei oameni curajoși și hotărîți, a căror bărbăție nimeni n-ar fi îndrăznit să o pună la îndoială. Ei bine, glasul, vorba, înfățișarea acestui om îi umplură pe tustrei de groază. Cît despre Grimaud, acestuia i se ridicase părul măciucă în cap și sudoarea îi brobonise fruntea.

— Ah! zise Aramis. El e nepotul, el e călugărul, el e fiul lui milady, așa cum spune?

— Din nefericire, da — murmură de Winter.

— Atunci, așteaptă! mormăi Aramis.

Și, cu acel înspăimîntător sînge rece de care dădea dovadă în cele mai grele împrejurări, apucă una din cele două muschete din brațele lui Tony, o încărcă și-l ochi pe tînărul care stătea în picioare pe stîncă, asemenea unui înger blestemat.

— Foc! strigă Grimaud, pierzîndu-și cumpătul.

Athos se repezi și apucă țeava armei, oprind împușcătura.

— Să te ia dracu! izbucni Aramis. Îl aveam în bătaia puștii și i-aș fi trimis glonțul drept în piept.

— Destul că i-am omorît mama! zise înăbușit Athos.

— Mama era o scelerată care a căutat să lovească în noi și în cei care ne erau dragi.

— Da, însă fiul nu ne-a făcut nimic.

Grimaud, care se ridicase în picioare să vadă urmarea împuşcăturii, se lăsă pe lavița bărcii, plesnindu-şi descurajat palmele. Tînărul izbucni în rîs.

— Ah! Voi sînteți, acum vă cunosc, voi sînteți! strigă el.

Hohotele lui stridente şi cuvintele-i pline de amenințare plutiră pe deasupra bărcii şi, purtate de vînt, se pierdură în adîncurile depărtării. Aramis fremătă.

— Calm! îl povățui Athos. Ce naiba, nu mai sîntem oameni ?

— Ba da — i-o întoarse Aramis — dar cel de colo e un demon. Şi uite, întreabă-l pe unchi dacă aş greşi scăpîndu-l de scumpul lui nepot...

De Winter nu răspunse decît printr-un oftat.

— Totul s-a sfîrşit — continuă Aramis. Ah, mă tem, Athos, că m-ai silit la o nebunie cu înțelepciunea ta.

Athos luă mîna lui de Winter într-a lui şi, căutînd să schimbe vorba, îl întrebă:

— Cînd ajungem în Anglia?

Dar acesta nu-l auzi şi nu-i răspunse.

— Uite ce e, Athos — zise Aramis — poate că încă mai e timp. Vezi, nici nu s-a clintit din loc.

Athos se întoarse cu o vădită sforțare, căci vederea tînărului de pe stîncă îi făcea rău. Într-adevăr, stătea acolo tot în picioare, iar farul îl învăluia cu un nimb de lumină.

— Oare ce caută la Boulogne? întrebă Athos, care, fiind întruchiparea raționalității, se străduia să găsească în toate cauza şi se sinchisea prea puțin de urmări.

— Mă urmăreşte pe mine — zise de Winter, care de astă dată îl auzi, căci glasul lui Athos rostea tocmai gîndul său.

— Ca să te urmărească, prietene, ar fi trebuit să ştie de plecarea noastră — continuă Athos. Şi, pe cît se pare, ba dimpotrivă, după toate probabilitățile a sosit aici înaintea noastră.

— Atunci nu mai înțeleg nimic! clătină englezul din cap, cu aerul omului care socoteşte de prisos să se mai împotrivească unei forțe supranaturale.

— Hotărît lucru, cred că am greşit, Aramis, împiedicîndu-te adineauri să tragi — mărturisiri Athos.

— Taci — răspunse Aramis. Dacă aş putea, aş plînge.

Grimaud scoase un mormăit surd, ca un muget. În clipa aceea cineva îi strigă de pe corabie. Cîrmaciul răspunse şi barca se lipi de vas. Pe dată, oameni, valeți şi bagaje fură sus pe

punte. Stăpînul corăbiei nu-şi aştepta decît călătorii ca să ridice ancora. Abia puseseră piciorul pe punte, că şi porniră spre larg îndreptîndu-se spre Hastings, unde trebuia să debarce.

Cei trei prieteni aruncară fără să vrea o ultimă privire către stînca pe care se mai vedea desluşit umbra ameninţătoare a urmăritorului. În clipa aceea un glas ajunse pînă la ei, aducîndu-le o ultimă ameninţare :

— Pe curînd, domnilor, în Anglia !

XLVI

TEDEUM ÎN CINSTEA VICTORIEI DE LA LENS

Toată acea mişcare de care doamna Henriette îşi dăduse seama şi căreia căutase zadarnic să-i afle cauza era prilejuită de victoria de la Lens, vestită de Prinţ prin domnul de Châtillon, care luase parte cu strălucire la luptă ; în plus, el avea misiunea să anine sub bolţile de la Notre-Dame douăzeci şi două de drapele cucerite atît de la loreni cît şi de la spanioli.

Ştirea era hotărîtoare : ea încheia, în favoarea curţii, lupta începută cu Parlamentul. Toate impozitele puse peste noapte şi care întîmpinau împotrivirea Parlamentului aveau întotdeauna drept motiv nevoia de a susţine onoarea Franţei şi nădejdea îndoielnică de a învinge duşmanul. Or, cum după Nordlingen nu urmaseră decît înfrîngeri, Parlamentului îi venise apa la moară să-l interpeleze pe Mazarin asupra victoriilor mereu făgăduite şi mereu amînate ; în schimb, de astă dată, victoria era în mîna lui, fusese un triumf şi încă un triumf deplin : toată lumea îşi dădea seama de îndoita victorie a curţii, victorie în afara hotarelor, victorie înlăuntrul lor, astfel că nu era nimeni, nici chiar tînărul rege, care, aflînd această veste, să nu strige :

— Ei, domnilor din Parlament, să vedem ce-o să mai ziceţi acum !

Cu acest prilej regina strînsese la piept pe vlăstarul coroanei, ale cărui simţăminte trufaşe şi nestăpînite se potriveau atît de bine cu ale ei. Un consiliu avusese loc în aceeaşi seară, la

care fuseseră poftiți mareșalul de la Meilleraie și domnul de Villeroy pentru că erau de partea lui Mazarin, Chavigny și Séguier, pentru că urau Parlamentul, Guitaut și Comminges, pentru că erau devotați reginei.

Nu se află nimic despre hotărîrile luate la acest consiliu. Un singur lucru doar, anume că duminica următoare va avea loc un *tedeum* la Notre-Dame, în cinstea victoriei de la Lens.

Duminica următoare, parizienii se treziră puși pe veselie ; un *tedeum* era lucru mare pe vremea aceea. Nu se făcuse încă abuz de aceste ceremonii, așa că aveau multă căutare. Soarele, care părea că ia și el parte la sărbătoare, se ridicase strălucitor pe cer, aurind turlele posomorîte ale orașului, plin de pe acum de lume : străzile cele mai întunecoase căpătaseră o înfățișare sărbătorească și de-a lungul lor se vedeau șiruri nesfîrșite de cetățeni, lucrători, femei și copii, scurgîndu-se spre Notre-Dame, aidoma unui fluviu care urcă spre izvor.

Prăvăliile erau pustii, casele zăvorîte. Fiecare ținuse să-l vadă pe tînărul rege alături de mamă-sa și de faimosul cardinal Mazarin, pe care îl urau pînă într-atît, încît nimeni nu voia să scape prilejul să-l zărească.

Cea mai mare libertate domnea, de altminteri, în mijlocul acestei mulțimi uriașe ; părerile se rosteau deschis, vestind, ca să spunem așa, răzmerița, așa cum miile de clopote ale bisericii din Paris vesteau *tedeumul*. Poliția orașului o făcea mulțimea însăși, nimic amenințător nu tulbura armonia urii generale și vorbele clevetitoare nu înghețau pe buze.

Totuși, pe la opt dimineața, regimentul de gardă al reginei, comandat de Guitaut, care îl avea drept ajutor pe Comminges, nepotul său, cu tobele și trompetele în frunte, venise să se înșiruie de la Palatul Regal pînă la Notre-Dame, manevră urmărită în liniște de cetățenii veșnic dornici să audă muzica militară și să vadă uniforme strălucitoare.

Friquet, îmbrăcat de duminică, îl păcălise pe Bazin, superiorul său, arătînd că i s-a umflat falca, asta cu ajutorul unui pumn de sîmburi de cireșe grămădiți într-o parte a gurii, și Bazin îi dăduse liber pe toată ziua.

La început, Bazin nici nu voise să audă de așa ceva, căci era în toane rele, mai întîi din pricina plecării lui Aramis, care nu găsise cu cale nici măcar să-i spună unde pleacă, apoi din pricină că trebuia să ia parte la o slujbă în cinstea unei victorii de care nu se bucura, Bazin fiind, precum ne amintim, de

partea Frondei ; şi dacă ar fi fost cu putinţă ca paraclisierul să lipsească de la o asemenea solemnitate, aidoma unui simplu copil din cor, Bazin s-ar fi înfăţişat neîndoios episcopului, cu aceeaşi rugăminte care i se făcuse şi lui. Începuse deci, precum am spus, prin a se împotrivi oricărei învoiri ; dar chiar sub ochii lui, falca lui Friquet se umflase şi mai mult, încît, pentru cinstea copiilor din corul bisericii, umbrită de un asemenea chip sluţit, îşi dăduse pînă la urmă încuviinţarea, bombănind. În uşa bisericii, Friquet scuipase umflătura şi-i dăduse lui Bazin cu tifla într-un fel care asigură strengarului din Paris întîietatea asupra tuturor strengarilor de pe lume ; de la el de la birt scăpase, firește, spunînd că ia parte la slujbă la Notre-Dame.

Prin urmare, Friquet era liber şi, după cum am văzut, îmbrăcat cu cele mai arătoase haine ale lui. Podoaba lui cea mai de preţ era mai cu seamă o scufie greu de zugrăvit în cuvinte, care îşi are locul între boneta din evul mediu şi pălăria din vremea lui Ludovic al XIII-lea. Maică-sa îi făcuse acest ciudat acoperămînt pentru cap şi, fie dintr-o toană, fie lipsindu-i postavul, se arătase prea puţin grijulie în potrivirea culorilor, astfel încît capodopera pălărierilor din secolul al XVII-lea era galbenă şi verde într-o parte, albă şi roşie în cealaltă. Dar Friquet, care îndrăgise dintotdeauna varietatea culorilor, era şi mai mîndru, şi mai triumfător.

Ieşind din biserică de la Bazin, Friquet porni într-un suflet spre palatul Regal. Ajunse acolo în clipa cînd regimentul de gardă ieşea pe poartă şi, cum nu alergase încoace decît ca să-şi bucure ochiul şi să asculte muzica, se alipi numaidecît în frunte, bătînd toba din două pietre şi trecînd apoi de la tobă la trompetă, pe care o imita din gură cu atîta pricepere, încît îşi atrase nu o dată laudele iubitorilor de armonii imitative.

Această veselă îndeletnicire ţinu de la bariera Sergents pînă în piaţa Notre-Dame şi pentru Friquet fu o adevărată plăcere. Dar de îndată ce regimentul se opri şi companiile, desfăşurîndu-se, intrară pînă în inima oraşului şi se orînduiră în capul străzii Saint-Christophe, aproape de strada Cocatrix, unde locuia Broussel, Friquet îşi aminti că n-a pus nimic în gură, se gîndi încotro să-şi îndrepte paşii spre a îndeplini şi această însemnată cerinţă a zilei şi, după ce cugetă adînc, hotărî că numai la consilierul Broussel ar putea să-şi potolească foamea. Drept care o luă îndată la picior, ajunse gîfîind la casa consi-

ierului și se apucă să bată în poartă cu putere. Maică-sa, bătrîna slujnică a lui Broussel, veni să deschidă.

— Ce cauți aici, neastîmpăratule ? bombăni ea. De ce nu ești la biserică ?

— Am fost, maică Nanette, dar am văzut că acolo se petrec unele lucruri de care trebuie să dau de știre lui jupîn Broussel și, cu îngăduința lui domn' Bazin, îl știi dumneata pe domn' Bazin paracliserul, am venit încoace să-i vorbesc.

— Și ce vrei tu să-i spui, maimuțoiule, lui domnu' Broussel?

— Vreau să stau de vorbă chiar cu dînsul.

— Asta nu se poate, lucrează.

— Atunci o să aștept — zise Friquet, căruia îi convenea să aștepte, cu atît mai mult cu cît știa el cum să-și omoare timpul.

Și urcă sprinten scara pe care maica Nanette o urcă încet după el.

— Și, la urma urmei, ce vrei tu de la domnu' Broussel ? se otărî ea din nou.

— Vreau să-i spun că regimentul de gardă a venit în pădure aici — răspunse Friquet, strigînd din răsputeri. Și cum lumea vorbește că la curte s-au luat măsuri împotriva lui, am venit să-l previn, să se ferească.

Broussel îl auzi și, cîștigat de zelul strengarului, coborî la primul cat ; căci lucra, într-adevăr, în cabinetul lui de la catul al doilea.

— Eh, prietene — zise el — ce ne pasă nouă de regimentul de gardă ! Ai înnebunit de faci atîta tărăboi ? Nu știi că domnii ăștia se poartă după regulă și că e obicciul ca regimentul să facă zid pe unde trece regele ?

Friquet se arătă mirat și, sucindu-și boneta cea nouă în mîini, răspunse :

— Păi nimic mai firesc să știți și asta, domnule Broussel, doar dumneavoastră le știți pe toate. Eu, unul, zău, habar n-aveam și-am crezut că vă dau un sfat bun. Nu trebuie să-mi purtați pică pentru asta, domnule Broussel.

— Dimpotrivă, băiatule, dimpotrivă. Ba chiar îmi place că ești inimos. Nanette, ia uită-te nițel la caisele de colo, pe care doamna de Longueville ni le-a trimis ieri de la Noisy. Dă-i și băiatului tău vreo cîteva, cu o bucată de pîine proaspătă.

— Oh, mulțumesc, domnule Broussel ! se bucură Friquet. Spun drept că mor după caise.

Broussel trecu în odaia soției sale și ceru să i se aducă gustarea de dimineață. Era nouă și jumătate. Consilierul se duse la fereastră. Strada era pustie cu desăvîrșire, dar în depărtare se auzea, ca vuietul mării în creștere, mugetul uriaș al valurilor mulțimii tot mai îngrămădite în jurul bisericii Notre-Dame

Vuietul acesta spori încă o dată pe atît cînd d'Artagnan, cu o companie de muschetari, veni să facă de strajă la intrarea în biserică. Îi spusese lui Porthos să se folosească de acest prilej ca să vadă ceremonia, și Porthos apăru în mare ținută, pe cel mai frumos cal al său, ca muschetar de onoare, așa cum și d'Artagnan apăruse în atîtea rînduri odinioară. Sergentul companiei, un bătrîn ostaș veteran al războaielor din Spania, îl recunoscu pe Porthos, vechiul său tovarăș de arme, și se grăbi să istorisească celor aflați sub ordinele sale despre isprăvile nemaipomenite săvîrșite de acest uriaș, fală a muschetarilor de altădată ai lui Tréville. Porthos fu bine primit în mijlocul companiei, ba chiar privit cu admirație.

La ceasurile zece, tunul de la Luvru vesti plecarea regelui. Mulțimea care se frămînta dinapoia muschetelor nemișcate ale ostașilor tălăzui asemenea arborilor zbuciumați de furtună. Într-un tîrziu, regele apăru cu regina într-o trăsură pe de-a-ntregul aurită. Zece alte trăsuri veneau în urmă, cu doamnele de onoare, ofițerii casei regale și toată curtea.

— Trăiască regele ! izbucniră strigăte din toate părțile.

Tînărul rege se arătă grav la geamul portierei, schiță un zîmbet de recunoștință și salută ușor din cap, ceea ce înteți strigătele.

Cortegiul înainta încet și-i trebui aproape o jumătate de ceas ca să străbată distanța dintre Luvru și piața Notre-Dame. Ajuns acolo, intră treptat-treptat sub bolta uriașă a sumbrei biserici și serviciul divin începu.

În momentul cînd curtea se așeza în jilțuri, o trăsură cu blazonul lui Comminges se desprinse din șirul trăsurilor de la curte și se depărtă încet, oprindu-se în capul străzii Saint-Christophe, pustie cu desăvîrșire. Acolo, patru ostași cu un ofițer se urcară în ea și traseră perdelele ; apoi, printr-o crăpătură, ofițerul se apucă să pîndească în lungul străzii Cocatrix, ca și cum ar fi așteptat pe cineva.

Toată lumea nu se gîndea decît la ceremonie, așa că nici trăsura, nici măsurile de prevedere ale celor din ea nu fură

băgate în seamă. Doar Friquet, cel mereu cu ochii în patru, ar fi putut să adulmece tărăşenia, dar el se dusese să-şi mănînce caisele sub streaşina unei case din piaţa bisericii. De acolo îl vedea pe rege, pe regină şi pe Mazarin şi asculta slujba, ca şi cum ar fi luat parte şi el.

Către sfîrşitul slujbei, regina văzîndu-l pe Comminges, care aştepta în spatele ei, în picioare, încuviinţarea unei porunci date înainte de a părăsi Luvrul, spuse în şoaptă :

— Du-te, Comminges, şi Dumnezeu să-ţi ajute !

Comminges plecă numaidecît, ieşi din biserică şi apucă pe strada Saint-Christophe. Friquet, dînd cu ochii de acest chipeş ofiţer urmat de doi ostaşi, porni în joacă după ei, cu atît mai voios cu cît ceremonia se sfîrşise şi regele tocmai se urca în trăsură.

De cum îl zări pe Comminges în capul străzii Cocatrix, ofiţerul din trăsură îi spuse un cuvînt vizitiului, care porni îndată, oprindu-se în faţa casei lui Broussel. În aceeaşi clipă, Comminges bătea în poartă. Friquet, în spatele lui Comminges, aştepta să vină cineva să deschidă.

— Ce cauţi aici, haimana ? se răsti Comminges.

— Aştept să intru la domnul Broussel, domn' ofiţer ! murmură Friquet, cu un glas dulce pe care se pricepea de minune să-l ia la nevoie ştrengarul Parisului.

— Va să zică aici stă ? întrebă Comminges.

— Aici, domnule.

— La ce etaj ?

— Stă în toată casa — îl lămuri Friquet. Asta-i casa lui.

— Dar unde-l găseşti de obicei ?

— Cînd lucrează, urcă la catul al doilea, însă de mîncat, mănîncă la primul. Acuma trebuie că stă la masă, doar e amiaza.

— Bine — zise Comminges.

În clipa aceea, un valet veni să deschidă. Ofiţerul îi puse cîteva întrebări şi află că domnul Broussel era acasă şi că, într-adevăr, tocmai stătea la masă. Comminges urcă în urma valetului, iar Friquet în urma lui Comminges.

Broussel stătea la masă împreună cu întreaga-i familie : în faţa lui şedea soţia, de o parte şi de alta cele două fete, iar în capul mesei, Louvières, fiul lui, pe care am avut prilejul să-l cunoaştem cînd cu accidentul întîmplat consilierului, accident de pe urma căruia se înzdrăvenise pe deplin. Omul, din

nou teafăr și sănătos, tocmai gusta din acele frumoase fructe trimise de către doamna de Longueville.

Comminges, care prinsese valetul de brat în momentul cînd se pregătea să deschidă ușa ca să-l anunțe, deschise el însuși ușa și se pomeni în fața acestui tablou de familie. La ivirea ofițerului, Broussel se simți oarecum tulburat. Dar, văzîndu-l că salută politicos, se ridică și răspunse la fel. Totuși, în ciuda politeței amîndurora, o mare neliniște se zugrăvi pe chipul femeilor ; Louvières se făcu galben ca ceara și aștepta nerăbdător lămuririle ofițerului.

— Domnule — rosti Comminges — sînt purtătorul unui ordin al regelui.

— Prea bine, domnule — răspunse Broussel. Care este acest ordin ?

Și întinse mîna.

— Am însărcinarea să vă arestez, domnule — rosti Comminges pe același ton și cu aceeași politețe. Și, dacă binevoiți să-mi dați crezare, mă veți scuti de osteneala de a citi această lungă scrisoare și mă veți urma.

Un trăznet să fi căzut în mijlocul acestor oameni pașnici și cumsecade, și tot n-ar fi stîrnit atîta spaimă. Broussel se dădu înapoi tremurînd. Pe vremea aceea era cumplit să fii întemnițat ca dușman al regelui. Louvières făcu o mișcare, ca și cum ar fi vrut să sară să ia spada, aflată pe un scaun, într-un colț, dar o privire a bunului Broussel, care nu-și pierduse capul, stăvili această pornire deznădăjduită. Doamna Broussel, de partea cealaltă a mesei, izbucni în plîns. Cele două fete își strîngeau tatăl în brațe.

— Să mergem, domnule, să nu mai zăbovim ! spuse Comminges. Se cuvine să dăm ascultare regelui.

— Domnule — spuse Broussel — nu stau prea bine cu sănătatea ca să vă urmez acum : cer un răgaz.

— Cu neputință — răspunse Comminges. Ordinul e limpede și trebuie adus pe loc la îndeplinire.

— Cu neputință ! exclamă Louvières. Domnule, luați seama, nu ne împingeți la disperare.

— Cu neputință ? răsună o voce țipătoare din fundul odăii.

Comminges se întoarse și o văzu pe maica Nanette cu mătura în mînă și cu ochii scăpărînd de mînie.

— Buna mea Nanette, stai liniştită, te rog — interveni Broussel.

— Să stau liniştită cînd mi-arestează stăpînul, sprijinitorul, liberatorul, părintele bietului popor ?! Eh, abia acum ai să mă cunoşti... Ia să-ţi ici tălpăşiţa ! se oţărî ea la Comminges.

Ofiţerul zîmbi.

— Domnule — spuse el, întorcîndu-se spre Broussel — porunciţi acestei femei să tacă şi urmaţi-mă.

— Să-mi poruncească mie să tac ?! Mie ?! se aprinse Nanette. Haide, poate altul, nu tu, chipos sticlete al regelui ! Las' că vezi tu acuşi !

Şi maica Nanette se repezi la fereastră, o deschise şi strigă cît o ţinea gura, de se auzea pînă în piaţa bisericii Notre Dame :

— Ajutor ! Mi-arestează stăpînul ! L-arestează pe consilierul Broussel ! Ajutor !

— Domnule — rosti Comminges — răspundeţi pe loc : vă supuneţi regelui sau nu ?

— Mă supun, mă supun, domnule ! îl asigură Broussel, încercînd să se desprindă din îmbrăţişarea fetelor lui şi să-şi stăpînească din ochi băiatul gata să izbucnească.

— În acest caz — urmă Comminges — porunciţi băbătiei să tacă.

— Aha, băbătie ! se cătrăni Nanette. Şi, încleştîndu-şi mîinile de zăbrelele ferestrei, se porni să strige şi mai vîrtos : Ajutor ! Ajutor ! L-arestează pe domnul Broussel fiindcă a apărat poporul ! Ajutor !

Comminges se repezi la slujnică, vrînd să o smulgă de la fereastră, dar în acelaşi clipă un alt glas, de undeva de jos, răsună piţigăiat :

— Săriţi ! Foc ! Ucigaşii ! Îl omoară pe domn' Broussel ! Îl sugrumă pe domn' Broussel !

Era glasul lui Friquet. Maica Nanette, simţindu-se sprijinită, îi ţinu isonul ţipînd ca din gură de şarpe.

Cîteva capete de curioşi se şi iviseră pe la ferestre. Poporul, atras în capul străzii, dădu fuga — la început doar cîţiva, apoi cete-cete, apoi un adevărat puhoi. Toţi auzeau strigătele, vedeau acolo o trăsură, dar nimeni nu se dumirea ce şi cum. Friquet ţîşni din casă drept pe acoperişul trăsurii.

— Vor să-l aresteze pe domn' Broussel ! răcni el. Ostaşii aşteaptă-n trăsură, ofiţerul e sus.

Poporul începu să murmure şi se apropie de cai. Cei doi ostaşi rămaşi în stradă urcară în casă, în ajutorul lui Comminges ; ceilalţi, aflaţi în trăsură, deschiseră amîndouă portierele şi puseră mîna pe arme.

— Îi vedeţi ? strigă Friquet. Îi vedeţi ? Uite-i !

Vizitiul se întoarse şi-l plesni cu biciul, că băiatul urlă de durere.

— Oh, vizitiu afurisit ! se înfurie Friquet. Te-amesteci unde nu-ţi fierbe oala ?! Stai niţel !

Şi se repezi în casă, de unde începu să-l bombardeze cu tot ce-i pica în mînă.

În ciuda purtării duşmănoase a ostaşilor, ba poate chiar din pricina asta, mulţimea începu să lărmuiască, apropiindu-se tot mai mult de cai. Ostaşii siliră pe cei mai porniţi să dea înapoi, împingîndu-i cu suliţele. Totuşi vuietul creştea neîncetat. Strada gemea de lume şi oamenii curgeau din toate părţile. Mulţimea năvăli peste temutele suliţe ale gărzilor. Ostaşii erau împinşi ca de nişte ziduri vii, gata să fie striviţi de roţile şi de pereţii trăsurii. Strigătul : „În numele regelui !", repetat de vreo douăzeci de ori de către ofiţerul lor, nu putea face nimic împotriva gloatei întărîtate, ba părea că o întărîtă şi mai mult, cînd, auzind strigătul „În numele regelui", un călăreţ se apropie în goană şi, văzînd cum erau batjocorite acele uniforme, se aruncă în învălmăşeală cu spada în mînă, aducînd un nesperat sprijin ostaşilor.

Călăreţul, un tînăr de cincisprezece-şaisprezece ani, era alb ca varul la faţă de furie. Sări din şa, alăturîndu-se ostaşilor, se lipi de spatele trăsurii şi, făcîndu-şi pavăză din cal, trase din coburi pistoalele pe care şi le vîrî la cingătoare, apoi puse mîna pe spadă, ca un luptător încercat. Timp de zece minute, tînărul ţinu singur piept mulţimii. Atunci apăru Comminges, împingîndu-l din spate pe Broussel.

— Să sfărîmăm trăsura ! strigă poporul.

— Ajutor ! striga bătrîna.

— Săriţi ! striga Friquet, azvîrlind neobosit în ostaşi cu tot ce-i cădea în mînă.

— În numele regelui ! striga Comminges.

— Cine face un pas înainte e mort ! strigă Raoul, care, văzîndu-se împins de mulţime, atinse cu vîrful spadei un fel

de uriaș gata să-l strivească. Acesta, simțindu-se rănit, dădu înapoi, urlînd.

Era într-adevăr Raoul, care, întorcîndu-se de la Blois, așa cum făgăduise contelui de La Fère, după o absență de cinci zile, ținuse să vadă și el ceremonia și apucase pe drumul cel mai drept spre Notre-Dame. Ajuns în preajma străzii Cocatrix se pomenise purtat de șuvoiul mulțimii și, la strigătul : „În numele regelui" !, își aduse aminte de vorba lui Athos : „Slujește-l pe rege !", ceea ce și făcu, alergînd să lupte pentru rege, ai cărui ostași erau batjocoriți.

Comminges aproape că-l aruncă pe Broussel în trăsură și urcă iute și el. În clipa aceea răsună o împușcătură, un glonț îi găuri pălăria și străpunse brațul unui ostaș. Comminges ridică ochii și, prin fumul împușcăturii, văzu la o fereastră de la catul al doilea chipul amenințător al lui Louvières.

— Bine, domnule, o să mai auzi de mine ! îi făgădui el.

— Și dumneata la fel — i-o întoarse Louvières. Vedem noi atunci care o să fie mai tare...

Friquet și Nanette urlau ca apucați. Strigătele, zgomotul împușcăturii, mirosul de pulbere, întotdeauna atît de atițător, nu întîrziară să-și arate urmările.

— La moarte cu ofițerul ! La moarte cu el ! răcnea mulțimea.

Și se stîrni o vînzoleală nemaipomenită.

— Încă un pas — strigă Comminges, smucind în lături perdelele trăsurii ca să se vadă înăuntru, și puse spada în pieptul lui Broussel — încă un pas și-l ucid. Am ordin să-l aduc viu sau mort și-l voi duce mort, asta-i tot.

Răsună un țipăt cumplit : soția și fetele lui Broussel întindeau mîinile rugătoare către mulțime. Mulțimea înțelese că acest ofițer atît de palid, dar care părea atît de hotărît, va face întocmai cum a spus : continua să-l amenințe, însă se trăgea îndărăt. Comminges spuse ostașului rănit să urce lîngă el și porunci celorlalți să închidă portiera.

— La palat ! strigă el vizitiului, ghemuit pe capră mai mult mort decît viu.

Vizitiul dădu bice cailor și caii deschiseră un drum larg prin mulțime. Numai că de îndată ce ieși pe chei, se văzu silit să oprească. Trăsura fu răsturnată, caii smulși din hamuri, înăbușiți, striviți. Raoul rămăsese pe jos, căci nu mai

avusese timp să se arunce în şa. Obosit de a lovi cu latul spadei, ca şi ostaşii obosiţi să tot lovească cu latul lamei, începu să izbească cu tăişul. Dar această ultimă şi groaznică resursă nu făcea decît să exaspereze oamenii. Din cînd în cînd în mijlocul mulţimii lucea cîte o ţeavă de muschetă sau cîte un tăiş de spadă ; răsunară cîteva împuşcături, trase în aer, fără îndoială, dar ecoul lor nu tulbură mai puţin inimile ; fel de fel de proiectile plouau de pe la ferestre. Se auzeau voci care nu se aud decît în zilele de răzmeriţă, se vedeau chipuri care nu se văd decît în zilele însîngerate. Strigătele : „La moarte ! La moarte cu soldaţii ! În Sena cu ofiţerul !" pluteau deslușit pe deasupra acelui tumult cumplit. Raoul, cu pălăria mototolită, cu faţa însîngerată, simţea că încep să-l părăsească nu numai forţele, ci şi puterea de judecată ; ochii îi rătăceau într-o pîclă roşiatică, dincolo de care vedea o sută de braţe ameninţătoare întinse spre el şi gata să-l înhaţe cînd va cădea. Comminges, turbat de furie, îşi smulgea părul din cap în trăsura răsturnată. Ostaşii nu puteau să dea ajutor nimănui. Totul era pierdut ; trăsura, caii, ostaşii, oamenii stăpînirii şi arestatul, poate, totul avea să fie sfîşiat în bucăţi, cînd, pe neaşteptate, răsună o voce binecunoscută lui Raoul şi o spadă aprigă scînteie în aer. În aceeaşi clipă, mulţimea se despică, azvîrlită în lături, doborîtă, strivită ; un ofiţer de muşchetari, lovind în dreapta şi în stînga cu spada, alergă spre Raoul şi-l luă în braţe tocmai cînd era gata să cadă la pămînt.

— Pe Dumnezeu din cer, l-au omorît ? strigă ofiţerul. În acest caz, vai de ei !

Şi se răsuci în loc plin de atîta spăimîntătoare forţă şi mînie, cu o înfăţişare atît de ameninţătoare, încît pînă şi cei mai porniţi se traseră înapoi, claie peste grămadă, dornici să scape cu fuga, în vreme ce unii se duseră de-a rostogolul pînă în Sena.

— Domnul d'Artagnan ! murmură Raoul.

— Da, pe Dumnezeu din cer ! Chiar eu, din fericire pentru tine, după cum se pare, tînărul meu prieten ! Voi de colo, aici la mine ! strigă el, înălţîndu-se în scări şi ridicînd spada a chemare spre muşchetarii care nu putuseră să-l urmeze, de iute ce gonise. Haide, măturaţi-mi totul de-aici ! Puneţi mîna pe arme ! Pregătiţi arm' ! Încărcaţi arm' ! La ochi, arm' !

La aceste porunci, valurile mulţimii se împrăştiară atît de repede, încît d'Artagnan nu-şi putu stăpîni un hohot homeric de rîs.

— Îți mulțumesc, d'Artagnan — zise Comminges, arătîndu-se pe jumătate în ușa trăsurii răsturnate. Îți mulțumesc și dumitale, tinere gentilom ! Cum te cheamă ? Să-i spunem reginei.

Raoul se pregătea să răspundă, cînd d'Artagnan se aplecă și-i șopti la ureche :

— Taci și lasă-mă pe mine să vorbesc. După aceea se întoarse spre Comminges. Nu pierde vremea, Comminges — îl povățui el. Ieși din trăsură dacă poți și pornește mai departe cu alta.

— Cu care ?

— La naiba, cu prima care trece pe Pont-Neuf. Oamenii vor fi fericiți, nădăjduiesc, să dea trăsura pentru a-l sluji pe rege.

— De, nu prea știu — îngăimă Comminges.

— Haide, altfel în cinci minute îi vezi înapoi pe toți ăia de adineauri, înarmați cu spade și cu muschete. Tu o să fii omorît, iar arestatul eliberat. Haide ! Uite, chiar văd o trăsură apropiindu-se. În clipa următoare se aplecă din nou spre Raoul. Mai cu seamă să nu-ți spui numele — îi șopti el.

Tînărul îl privi nedumerit.

— Bine, alerg ! zise Comminges. Și dacă ăia se întorc, trageți.

— Nu, nicidecum — hotărî d'Artagnan. Dimpotrivă, nu mișcă nimeni : un foc tras azi ar fi plătit prea scump mîine.

Comminges luă cu el pe cei patru ostași ai săi și tot atîția mușchetari și alergă spre trăsură. Ceru celor ce se aflau înăuntru să coboare și-i aduse lîngă trăsura răsturnată. Dar cînd trebui să-l mute pe Broussel din trăsura sfărîmată în cealaltă, poporul, zărind pe cel pe care îl numea liberatorul său, izbucni într-un tumult neînchipuit de strigăte și dădu năvală din nou.

— Pleacă ! spuse d'Artagnan. Îți dau zece mușchetari să te însoțească. Eu păstrez douăzeci să țin piept mulțimii. Pleacă fără să mai pierzi o clipă. Zece oameni pentru domnul Comminges !

Zece mușchetari ieșiră îndată în față, înconjurară trăsura cea nouă și porniră în goană cu ea. La plecarea trăsurii, strigătele se întețiră încă o dată pe atît. Peste zece mii de oameni se îmbulzeau pe chei, la intrarea pe Pont-Neuf și pe străzile

înconjurătoare. Izbucniră cîteva împuşcături. Un muşchetar fu rănit.

— Înainte! strigă d'Artagnan, scos din răbdări şi muşcîndu-şi mustaţa.

Şi se năpusti cu cei douăzeci de muşchetari ai săi asupra mulţimii, care se trase îndărăt înspăimîntată. Un singur om, cu o puşcă în mînă, rămase pe loc.

— Aha! făcu el. Va să zică tu ai vrut să-l omori! Las' că vezi tu!

Şi îndreptă puşca spre d'Artagnan, care venea ca o vijelie spre el. D'Artagnan se aplecă pe gîtul calului, tînărul trase. Glonţul reteză pana de la pălăria muşchetarului. Calul întărîtat îl izbi pe nesăbuitul care încerca să oprească de unul singur o furtună, repezindu-l ghem într-un zid. D'Artagnan smuci frîul, oprind calul în loc şi, în timp ce muşchetarii săi continuau şarja, se întoarse cu spada ridicată asupra celui trîntit la pămînt.

— Ah, domnule! strigă Raoul, care îl cunoştea pe tînăr, fiindcă îl văzuse în strada Cocatrix. Cruţaţi-l, domnule, e fiul lui.

D'Artagnan îşi înfrînă braţul gata să lovească.

— Eşti fiul lui Broussel — spuse el. Asta-i altceva.

— Mă predau! zise Louvières, întinzînd ofiţerului puşca descărcată.

— Eh, nici pomeneală de-aşa ceva, la naiba! Dimpotrivă, şterge-o numaidecît. Dacă te-nhaţ, o să fii spînzurat.

Tînărul nu aşteptă să i se spună de două ori, se strecură pe sub grumazul calului şi se făcu nevăzut după colţul străzii Guénégaud.

— Pe legea mea — mormăi d'Artagnan — era şi timpul să mă opreşti: l-aş fi ucis şi, zău, cînd aş fi aflat cine este, mi-ar fi părut rău de el.

— Oh, domnule, spuse Raoul. Îngăduiţi-mi ca, după ce v-am mulţumit pentru bietul băiat, să vă mulţumesc şi pentru mine. Cînd aţi sosit, eram gata să mor.

— Aşteaptă, aşteaptă, tinere, nu te osteni să vorbeşti. Şi scoţînd din coburi o sticlă cu vin de Spania, îl îmbie: Trage vreo două înghiţituri.

Raoul bău şi începu din nou cu mulţumirile.

— Lasă, dragul meu — îl opri d'Artagnan — o să vorbim mai tîrziu de asta.

Apoi, văzînd că mușchetarii care măturaseră cheiul de la Pont-Neuf și pînă la Saint-Michel făceau cale întoarsă, ridică spada ca să-i zorească. Mușchetarii sosiră în trapul cailor. În același timp, din partea opusă a cheiului se arătară cei zece oameni de escortă pe care d'Artagnan îi dăduse lui Comminges.

— Hei — întrebă d'Artagnan, adresîndu-se acestora — s-a mai întîmplat ceva?

— Da, domnule! bombăni sergentul. Le-au mai sfărîmat o dată trăsura: un adevărat blestem, nu alta!

D'Artagnan ridică din umeri.

— Niște ageamii — pufni el. Cînd alegi o trăsură, alegi una trainică. Și-apoi, trăsura cu care vii să-l arestezi pe Broussel trebuie să poată duce zece mii de oameni.

— Ce porunciți, domnule locotenent?

— Ia oamenii și du-i la cvartir.

— Dumneavoastră veniți singur?

— Păi cum ?! nu cumva crezi că am nevoie de escortă ?

— Oricum...

— Haide, plecați.

Mușchetarii porniră și d'Artagnan rămase singur cu Raoul.

— Acum spune-mi, te simți rău? întrebă el.

— Da, domnule, mi-e capul greu și parcă-n flăcări.

— Ia să vedem, ce ai la cap? zise d'Artagnan, ridicîndu-i pălăria. Aha, o vînătaie !

— Da, cred că m-a nimerit un ghiveci de flori.

— Ticăloșii! bombăni d'Artagnan. Păi nu aveai pinteni, nu erai pe cal?

— Firește, dar am sărit jos să-l apăr pe domnul de Comminges și mi-au luat calul. Eh, ce spun eu, iată-l!

Într-adevăr, în clipa aceea, calul lui Raoul tocmai trecea pe acolo, purtîndu-l pe Friquet în spate, care flutura în mînă boneta lui în patru culori și striga cît îl ținea gura:

— Broussel! Broussel!

— Hei, stai pe loc, păcătosule! se răsti d'Artagnan. Și adu calul încoace!

Friquet auzi vorba ofițerului, dar o făcu pe surdul și încercă să-și vadă de drum. D'Artagnan simți o clipă imboldul să pornească după jupîn Friquet, dar, cum nu voia să-l lase singur pe Raoul, se mulțumi să tragă un pistol din coburi și să-l încarce. Friquet avea ochiul ager și urechea aidoma, astfel

încît nu-i scăpă nici mişcarea muşchetarului, nici ţăcănitul cocoşului. Şi opri calul într-o clipită.

— Aha, dumneavoastră sînteţi, domnule ofiţer ? strigă el, apropiindu-se de d'Artagnan. Mă bucur să vă revăd, zău !

D'Artagnan îl privi cu luare-aminte şi-l recunoscu pe puştiul din strada Calandre.

— Eh, tu eşti, împieliţatule ? ! Ia vino încoace !

— Da, eu sînt, domnule ofiţer — spuse Friquet, cu un glas dulce.

— Ţi-ai schimbat meseria, ai ? Nu mai eşti copil de cor ? Nici băiat de prăvălie ? Te-ai făcut hoţ de cai ?

— Oh, domnule ofiţer, se poate să vorbiţi aşa ! se tîngui Friquet. Îl căutam pe stăpînul calului, un gentilom, un cavaler chipeş şi viteaz ca şi Cezar... Ah, dacă nu mă înşel, iată-l ! continuă el, prefăcîndu-se că-l vede pentru prima oară pe Raoul. Domnule, o să vă gîndiţi şi la mine, nu-i aşa ?

Raoul duse mîna la buzunar.

— Ce faci ? întrebă d'Artagnan.

— Vreau să dau zece livre acestui băiat de ispravă — răspunse Raoul, scoţînd la iveală o monedă de un pistol.

— Merită zece picioare în spate — spuse d'Artagnan. Haide, ia-ţi tălpăşiţa, păcătosule ! Şi nu uita că ştiu unde stai !

Friquet, care nu se aştepta să scape atît de ieftin, porni glonţ de pe chei spre strada Dauphine şi se făcu nevăzut. Raoul se urcă pe cal şi porni la pas alături de d'Artagnan, care îl privea ca pe propriul său fiu. Apucară pe strada Tiquetonne.

Tot drumul se auzi un murmur surd, însoţit de zvonul unor ameninţări. Dar la vederea acestui ofiţer atît de neînfricat după înfăţişare, la vederea temutei spade ce-i atîrna la şold, li se deschidea calea fără întîrziere, încît nici un atac serios nu-i supără pe cei doi cavaleri. Astfel ajunseră la hanul *La Căpriţa.*

Frumoasa Magdalena îi dădu de ştire lui d'Artagnan că Planchet s-a întors, aducîndu-l pe Mousqueton, care îndurase cu bărbăţie extracţia glonţului şi că acum starea acestuia era cît se poate de bună. D'Artagnan trimise după Planchet, dar degeaba îl tot strigară : Planchet dispăruse.

— Atunci, aduceţi nişte vin ! ceru d'Artagnan. După ce se aduse vinul şi se văzu singur cu Raoul, d'Artagnan îi spuse, privindu-l drept în ochi : Eşti mulţumit de tine, nu-i aşa ?

— Firește — răspunse Raoul — cred că mi-am făcut datoria. Oare nu l-am apărat pe rege ?

— Și cine te-a sfătuit să-l aperi pe rege ?

— Însuși contele de La Fère.

— Da, regele. Numai că astăzi nu l-ai apărat pe rege, l-ai apărat pe Mazarin, ceea ce nu-i același lucru.

— Dar, domnule...

— Ai făcut o mare nesăbuință, tinere, te-ai amestecat în lucruri care nu te privesc.

— Totuși, chiar dumneavoastră...

— Eh, cu mine-i altceva, eu trebuie să mă supun ordinelor pe care mi le dă comandantul. Comandantul tău e Prințul. Ascultă bine ce-ți spun : tu n-ai alt comandant. Ia te uită ce cap ! Să te dai de partea lui Mazarin și s-ajuți la arestarea lui Broussel ! Să nu sufli un cuvînt despre asta contelui, că se face foc.

— Credeți cumva că domnul conte de La Fère s-ar supăra pe mine ?

— Dacă o cred ? ! Sînt sigur ! Dacă n-ar fi așa, ți-aș mulțumi, fiindcă, oricum, ne-ai slujit pe noi. Așa că te cert în locul și în numele lui : furtuna are să fie mai blîndă, n-ai teamă. Apoi — adăugă d'Artagnan — mă folosesc, dragul meu, de dreptul pe care mi l-a dat tutorele tău.

— Nu înțeleg, domnule — murmură Raoul.

D'Artagnan se ridică, se duse la scrin. luă o scrisoare și i-o întinse lui Raoul. De îndată ce citi scrisoarea, privirea tînărului se încețoșă.

— Oh, Doamne ! suspină el, ridicîndu-și ochii frumoși și umezi de lacrimi către d'Artagnan. Așadar, domnul conte a plecat din Paris, fără să mă vadă ?

— A plecat acum patru zile.

— Scrisoarea asta lasă să se înțeleagă că e în primejdie de moarte.

— Ei, aș, el în primejdie de moarte ! Fii liniștit : călătorește cu treburi și se întoarce curînd. Sper să n-ai nimic împotrivă dacă-i țin locul de tutore.

— Oh, nu, domnule d'Artagnan — spuse Raoul. Sînteți un gentilom atît de curajos și domnul conte vă iubește atît de mult !

— Ei, Doamne, atunci iubește-mă și tu. N-am să te supăr cu nimic, cu condiția să fii de partea Frondei, tînărul meu prieten, trup și suflet de partea Frondei.

— Dar am să o mai pot vedea pe doamna de Chevreuse ?

— Te cred, la naiba ! Şi pe vicar, şi pe doamna de Longueville. Şi dacă ar fi aici bunul Broussel, la arestarea căruia ai dat o mînă de ajutor cu atîta nesocotinţă, ţi-aş spune : „Cere-i degrabă iertare domnului Broussel şi sărută-l pe amîndoi obrajii".

— Fie, domnule, vă voi asculta, deşi nu vă prea înţeleg.

— De prisos să înţelegi. Vezi tu... — continuă d'Artagnan, întorcîndu-se spre uşa care tocmai se deschisese. Uite-l pe domnul du Vallon, care soseşte cu veştmintele spintecate.

— Da, dar în schimb — spuse Porthos, leoarcă de sudoare şi colbuit tot — în schimb şi eu i-am spintecat pe mulţi. Neisprăviţii voiau să-mi smulgă spada ! La naiba ! Ce de mulţimi în mişcare ! continuă uriaşul, cu aerul său liniştit. Dar am miruit peste douăzeci cu mînerul lui Balizarde... Un deget de vin, d'Artagnan !

— Tocmai pomeniserm de tine — spuse gasconul, umplînd ochi paharul lui Porthos. După ce vei bea, vreau să-ţi cer părerea.

Porthos goli paharul dintr-o sorbitură, îl puse pe masă, îşi supse mustaţa şi întrebă :

— Despre ce-i vorba ?

— Uite — reluă d'Artagnan — domnul de Bragelone a ţinut morţiş să dea o mînă de ajutor la arestarea lui Broussel şi abia l-am împiedicat să-l apere pe Comminges !

— Drace ! Mormăi Porthos. Şi tutorele lui ce-o să spună cînd o să afle ?

— Vezi ? făcu d'Artagnan, întrerupîndu-l. Alătură-te Frondei, prietene, alătură-te Frondei şi gîndeşte-te că eu ţin locul contelui în toate. Şi îşi sună punga. Apoi se întoarse spre tovarăşul său : Mergi cu mine, Porthos ?

— Unde ? întrebă Porthos, umplîndu-şi pentru a doua oară paharul cu vin.

— Să prezentăm omagiile noastre cardinalului.

Porthos goli paharul cu aceeaşi linişte ca şi prima dată, îşi luă pălăria de pe scaun şi porni în urma lui d'Artagnan.

Cît despre Raoul, el rămase cu desăvîrşire zăpăcit de ceea ce vedea, d'Artagnan cerîndu-i să nu iasă din odaie pînă ce toată această tulburare nu se va potoli.

CUPRINS

I Fantoma lui Richelieu 5

II Un rond de noapte 15

III Doi vechi duşmani 24

IV Anna de Austria la patruzeci şi şase de ani 39

V Gascon şi italian 49

VI D'Artagnan la patruzeci de ani . . . 55

VII D'Artagnan se află în încurcătură, dar una dintre vechile noastre cunoştinţe îi vine în ajutor 61

VIII Despre feluritele înrîuriri pe care poate să le aibă o jumătate de pistol asupra unui paracliser şi asupra unui copil din cor . 70

IX Cum d'Artagnan, căutîndu-l hăt departe pe Aramis, se pomeneşte cu el cocoţat pe cal, în spate lîngă Planchet 78

X Abatele d'Herblay 86

XI Cei doi şireţi 94

XII Domnul Porthos du Vallon de Bracieux de Pierrefonds 104

XIII Cum d'Artagnan îşi dă seama, regăsindu-l pe Porthos, că bogăţia nu aduce fericire 110

XIV Unde se dovedeşte că, dacă Porthos era nemulţumit de starea lui, Mousqueton era foarte mulţumit de a sa 119

XV Două chipuri de înger 126

XVI Castelul Bragelonne 134

XVII Diplomaţia lui Athos 142

XVIII Domnul de Beaufort 153

XIX Cum îşi petrecea vremea prinţul de Beaufort în turnul de la Vincennes . . . 159

XX Grimaud intră în slujbă 170

XXI Ce conţinea plăcinta urmaşului lui jupîn Marteau 182

XXII O aventură a Mariei Michon . . . 192

XXIII Abatele Scarron 205

XXIV Saint-Denis 220

XXV Unul dintre cele patruzeci de mijloace de evadare ale domnului de Beaufort . . 229

XXVI D'Artagnan soseşte la timp 240

XXVII Drumul cel mare 249

XXVIII Întîlnirea 256

XXIX Patru vechi prieteni se pregătesc să se întîlnească 265

XXX Piaţa Regală 274

XXXI Bacul de pe Oise 279

XXXII Ciocniri 288

XXXIII Călugărul 294

XXXIV Iertarea păcatelor 303

XXXV Grimaud vorbeşte 309

XXXVI Ajunul bătăliei 315
XXXVII Un ospăţ ca odinioară 326
XXXVIII Scrisoarea lui Carol I 335
XXXIX Scrisoarea lui Cromwell 340
XL Mazarin şi Doamna Henriette . . . 348
XLI Cum nefericiţii iau uneori întîmplarea drept pronie cerească 354
XLII Unchiul şi nepotul 361
XLIII Inimă de părinte 365
XLIV Încă o regină care cere ajutor . . . 374
XLV Unde se dovedeşte că prima pornire e întotdeauna cea mai bună 386
XLVI Tedeum în cinstea victoriei de la Lens . 393

Redactor : ALEXANDRINA ȚIMPĂU
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut 1969. Comanda nr. 9063. Hîrtie tipar înalt de 70 g/m². 540×840/16. Coli de tipar 26. A. 12 935. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 90 489 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

AL. DUMAS

DUPĂ DOUĂZECI DE ANI

EDITURA TINERETULUI
VOL. I-II LEI 32